

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 8 Αυγούστου 2021 • Έτος 13^ο • Αρ. φύλλου 674

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΒΑΡΩΣΙΑ

Το δίλημμα της επιστροφής και της προσφυγής

Τέσσερις Βαρωσιώτες μιλούν στην «Κ» για το αδυσώπητο δίλημμα της επιστροφής στη γενέθλια πόλη, στην Αμμόχωστο των παιδικών και νεανικών τους χρόνων. Κανείς δεν αποκλείει την επιστροφή, ούτε και την προσφυγή στην επιτροπή περιουσιών. **Σελ. 9**

✓ **Γεώργιος Αρέσσης:** Δίλημμα ή ψευδοδίλημμα η επιστροφή;

REMEDOL FC
Παρακεταμόλη

Άμεση Αναλγητική & Αντιπυρετική Δράση Ανακουφίζει από τον Πόνο & τον Πυρετό!

- Συμβουλευτείτε τον γιατρό ή τον φαρμακοποιό σας.
- Δεν είναι απαραίτητη η συνταγή γιατρού.
- Για περισσότερες πληροφορίες, παρακαλώ ανατρέξτε στο φύλλο Οδηγιών Χρήσης του προϊόντος.

www.remedica.eu

Remedica Ltd.
Τοιχοδρόμη (Αντίοψη) Τ.Κ. 51706, 3508 Λεμεσός, Κύπρος
Τηλ.: + 357 25533000, Φαξ: +357 25390192,
Email: drugsafety@remedica.com.cy LF/0149/02.02.21

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΑΡΑΝΤΩΚΗ

Διακοπή στήριξης θα φέρει λουκέτα

Χωρίς συνέχιση της στήριξης του τουριστικού τομέα θα χαθούν επιχειρήσεις και χιλιάδες θέσεις εργασίας, τονίζει η αντιπρόεδρος του ΣΤΕΚ Δήμητρα Καραντώκη. Επισημαίνει ότι χάθηκε η φρενιτή χρονιά και ότι δεν πρέπει να χαθεί και η επόμενη. **Οικονομική, σελ. 4**

ΔΙΕΘΝΗ

Στην αντεπίθεση οι Ταλιμπάν

Η κατάσταση στο Αφγανιστάν λίγο πριν από την αποχώρηση των Αμερικανών στρατιωτών διαγράφεται εφιαλτική. Οι Ταλιμπάν πολιορκούν τρία αστικά κέντρα της χώρας. **Σελ. 22**

Ποιος φοβάται τις δημοτικές εκλογές

Η κυβέρνηση αναμένεται να αναλάβει πρωτοβουλία αναβολής τους, ωστόσο όλοι ενδόμυχα το προκρίνουν

Η δήλωση του Νίκου Νουρή ότι τον Σεπτέμβριο θα καταθέσει το νομοσχέδιο μεταρρύθμισης της τοπικής αυτοδιοίκησης, με ουρά την αναβολή των δημοτικών εκλογών, προκάλεσε συζητήσεις στα πηγαδάκια. Η

αλήθεια είναι όμως πως όλα τα κόμματα, έστω κι αν δεν το παραδέχονται, συναινούν σε μία τέτοια διευθέτηση. Ο ΔΗΣΥ θέλει να πάει στις προεδρικές με μία σειρά πρωτίων σε εκλογικές μάχες και με το αφήγημα ότι

έχει προχωρήσει τις μεταρρυθμίσεις. ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ, ενώ εκφράζουν ετοιμότητα για τη μάχη, στην ουσία ανησυχούν για ένα ακόμα κακό αποτέλεσμα, που θα φέρει περαιτέρω εσωστρέφεια. Ετοιμάζονται βεβαίως

για όλα τα πιθανά σενάρια, καθώς δεν θέλουν η κυβέρνηση να τους πιάσει στον ύπνο. Ήδη στους μεγάλους δήμους οι υποψήφιοι προχωρούν τον προεκλογικό τους και ζητούν τη στήριξη των κομμάτων. **Σελ. 10**

Η Ελλάδα που καίγεται, η Ελλάδα που επιμένει

Οι πυρκαγιές που ξέσπασαν στην Ελλάδα τις προηγούμενες ημέρες έφεραν τον κρατικό μηχανισμό στα όριά του, ενεργοποιώντας ταυτόχρονα και την αλληλεγγύη. Ανθρώπινες ζωές, ζώα οικόσιτα και δάσους, χιλιάδες στρέμματα δάσους, κόποι ετών, χάθηκαν μέσα στις αδηφάγες φλόγες, με εκατοντάδες εθελοντές δασοπροσβέστες, ένας μάλιστα έχασε τη ζωή του στην Ιηποκράτειο Πολιτεία, να ρίχνονται στη μάχη της πυρόσβεσης. Ο Μάικλ Ομπερστάινερ, διευθυντής του Ινστιτούτου Περιβαλλοντικής Αλλαγής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, λέει στην «Κ» ότι ούτε οι πιο προηγμένες οικονομίες δεν είναι έτοιμες να διαχειριστούν τους αναδυόμενους συστημικούς κινδύνους. **Σελ. 4, 5**

Ο σκληρός Αύγουστος του Κυρ. Μπιστοτάκη

Τα σχέδια της επόμενης μέρας

Η κινητοποίηση της κρατικής μηχανής στην Ελλάδα παραμένει ιδιαίτερα μεγάλη. Όμως μεγάλος είναι και ο φόβος ότι «τα πιο δύσκολα έρχονται». Τον Σεπτέμβριο το νέο πρόγραμμα για την ενίσχυση του εξοπλισμού και της δομής της Πολιτικής Προστασίας. Έρχονται αυστηρότερες ποινές για περιβαλλοντικά εγκλήματα. **Σελ. 17**

Μάχη επικράτησης στη Δεξιά

Η κόντρα Αβέρωφ-Χριστοδουλίδη δεν κρύβεται πια κάτω από το χαλί

Η συζήτηση για το ποιος θα διαδεχθεί τον Νίκο Αναστασιάδη το 2023 είχε ξεκινήσει από την ημέρα που εξελέγη για δεύτερη φορά πρόεδρος της Δημοκρατίας. Όσο όμως και αν το προεδρικό κοστούμι υφαινόταν εδώ και καιρό από κάποιους, πλέον γίνονται διαβουλεύσεις παρασκηνιακάς. Οι Αβέρωφ Νεοφύτου και Νίκος Χριστοδουλίδης είναι οι κύριοι διεκδικητές, με

την κόντρα τους να μην κρύβεται πλέον. Ήδη στήνονται στρατόπεδα, διεξάγονται έρευνες δημοτικότητας και εγείρονται ερωτήματα για τη στάση του Προεδρικού. Υπάρχουν όμως και σενάρια για τον τρίτο δρόμο. Μιας υποψηφιότητας που θα μπορέσει να συνενώσει τον χώρο, θα αποφευχθούν ανεξάρτητες υποψηφιότητες και φυγόκεντρες δυνάμεις. **Σελ. 8**

ΑΟΖ

Δεύτερη κάθοδος των Πορθητών στην Κύπρο

Η Τουρκία θα επιστρέψει τέλος του χρόνου και στο πρώτο εξάμηνο του 2022 περίξ της Κύπρου. Αρχής γενομένης από μια θαλάσσια περιοχή, εντός τουρκικών χωρικών υδάτων, όπου η ΤΡΑΟ έχει ήδη εξασφαλίσει άδειες και προετοιμάζεται για γεωτρήσεις επί τριών στόχων. **Σελ. 7**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Συνομοσπονδία η «ύστατη υποχώρηση»

Το Λονδίνο διερευνά συνάντηση Αναστασιάδη-Τατάρ, στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, τον Σεπτέμβριο, τη στιγμή που η συνομοσπονδία αποτελεί την ύστατη υποχώρηση Ερντογάν. **Σελ. 6**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Περιβάλλον στο κόκκινο

Ολόκληρος ο πλανήτης κρούει τον κώδωνα του κινδύνου, από την Καλιφόρνια έως τη Σιβηρία. Πιο κοντά μας, οι καταστροφικές πυρκαγιές στην Ελλάδα, που κατακαίνε πυκνά δάση απ' άκρου εις άκρον της χώρας, οι φονικές φωτιές στην νοτιοανατολική Τουρκία, οι πρόσφατες πυρκαγιές στην ορεινή Λάρνακα και Λεμεσό, που άφησαν πίσω τους τέσσερις νεκρούς και επέφεραν τεράστιο περιβαλλοντικό πλήγμα, αποδεικνύουν ότι η περιβαλλοντική καταστροφή είναι πλέον αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα και δεν χωράνε καθυστερήσεις στη λήψη μέτρων. Η προστασία του περιβάλλοντος και η συνεργασία με τις χώρες της περιοχής μας θα πρέπει να αρχίσει να απασχολεί την Πολιτεία σοβαρά.

Η κάρτα που σε ταξιδεύει είναι εδώ.

AEGEAN

Bank of Cyprus

bankofcyprus.com.cy **Τράπεζα Κύπρου**

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Διαβάζοντας ξανά τον Μπράντμπερι

Πάμε στον Αρη για να σώσουμε τη Γη, και γιατί έχουμε την εξερεύνηση στο DNA μας. Διαβάζοντας κάποιος σήμερα τον Μπράντμπερι «Τα Χρονικά του Αρη» (εκδ. Αγρα, μτφρ. Δημήτρης Αρβανίτης, επανέκδοση 2021) συνειδητοποιεί ότι αυτό που μέχρι χθες ήταν ένα νοπτικό πείραμα καλλιτεχνών, σήμερα είναι μια εφικτή προοπτική. **Ζωή, σελ. 1**

ΘΕΑΤΡΟ

Οι «Βάκχες» του Ευριπίδη θυμίζουν την πανδημία...

Ο Ακης Σακελλαρίου μιλάει στην «Κ» για το έργο του Ευριπίδη, τον Διόνυσο, την Επίδαυρο και τη νέα γενιά σκηνοθετών. Στην παράσταση πρωταγωνιστούν οι Ακης Σακελλαρίου (Διόνυσος), Οδυσσέας Παπασπηλιόπουλος (Πενθέας) και Ιωάννα Παππά (Τειρεσίας). Είναι μία παράσταση όπου κυριαρχούν το πάθος, η σύγκρουση, η τελετουργία και η μουσική των Θραξ Πανκς. **Ζωή, σελ. 4**

ZENITH
THE FUTURE SINCE 1865

DEFY INVENTOR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Καταπέλτης το πόρισμα για τον κυβερνήτη της Νέας Υόρκης

Αποτροπιασμό προκαλούν τα συμπεράσματα της έκθεσης σχετικά με τις ειδικθείς συμπεριφορές του κυβερνήτη της Νέας Υόρκης, Αντρίου Κουόμο, που δημοσιοποίησε η γενική εισαγγελέας της πολιτείας, Λετίτια Τζέιμς.

Η έκθεση, με έκταση 165 σελίδων, συντάχθηκε μετά τις καταθέσεις 179 συνεργατών του Κουόμο και περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια την ανάρμοστη συμπεριφορά του. Ταυτόχρονα επιβεβαιώνει όλες τις καταγγελίες εναντίον του για σεξουαλική παρενόχληση, όπως ο υπερβολικά θερμός εναγκαλισμός και η θωπεία του στήθους μιας βοηθού του. Οι καταθέσεις των μαρτύρων σκιαγραφούν ένα αφόρητο εργασιακό περιβάλλον στο γραφείο του κυβερνήτη, κακοποιητικό και εκδικητικό. Το πόρισμα της έκθεσης καταλήγει ότι ο Κουόμο παρενόχλησε 11 γυναίκες, μεταξύ των οποίων και μια πολιτειακή αστυνομικό, την οποία είχε αποσπάσει ο ίδιος στην ασφαλεία του παρά την απειρία της. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε η Τζέιμς, «η έρευνα αποκάλυψε συμπεριφορές που διαβρώνουν πλήρως τον ιστό και τον χαρακτήρα της πολιτειακής κυβέρνησης».

Η διερεύνηση της συμπεριφοράς του κυβερνήτη της Νέας Υόρκης ξεκίνησε μετά τις καταγγελίες γυναικών ότι είχαν υποστεί ανεπίτρεπτες χειρονομίες και είχαν γίνει αποδέκτριες σχολίων με έντονο σεξουαλικό περιεχόμενο. Μια βοηθός του είχε καταγγείλει ότι τη θώπευσε ενώ βρισκόταν στην έπαυλή του. Μεταξύ των καταγγελιών που επαληθεύθηκαν είναι ο ισχυρισμός ότι ο κυβερνή-

της θώπευσε τα οπίσθια εργαζομένης σε άλλη πολιτειακή υπηρεσία, ότι έκανε σχόλια με έντονους σεξουαλικούς υπαινιγμούς σε νεαρή βοηθό του και γενικότερα ότι άγγιζε ανάρμοστα γυναίκες που δεν ανήκαν στο εργατικό δυναμικό της πολιτείας.

Τα σχόλιά του, καταλήγει η έκθεση, συνιστούν σεξουαλική παρενόχληση. Στη νεαρή πολιτειακή

Σε 165 σελίδες περιγράφεται με κάθε λεπτομέρεια η ανάρμοστη συμπεριφορά του – Παρενόχλησε σεξουαλικά 11 γυναίκες.

αστυνομικό, π.χ., είχε δηλώσει με νόημα ότι το κριτήριο του για την ιδανική σύντροφο είναι «η αντοχή στον πόνο». Σε μια βοηθό του, επίσης, είχε προτείνει να κάνει τατουάζ στα οπίσθιά της, ενώ είχε ρωτήσει μια άλλη αν ήταν πρόθυμη να απατήσει τον σύντροφό της.

Η Τζέιμς απέφυγε να προβλέψει κατά πόσον, μετά τις αποκαλύψεις, ο Κουόμο θα παραιτηθεί, επισημαίνοντας ότι η απόφαση είναι δική του. Η εισαγγελία της Νέας Υόρκης, πάντως, δεν πρόκειται να ασκήσει διώξεις εναντίον του, αλλά θα δημοσιοποιήσει το πλήρες περιεχόμενο της έκθεσης.

Σε βιντεοσκοπημένο μήνυμά του ο Αντρίου Κουόμο δεν φάνηκε να αισκύνεται από τις αποκαλύψεις, τονίζοντας ότι θα παραμείνει στο αξίωμά του, ενώ υπεραμύνθηκε

Η γενική εισαγγελέας της πολιτείας, Λετίτια Τζέιμς απέφυγε να προβλέψει κατά πόσον, μετά τις αποκαλύψεις, ο Κουόμο θα παραιτηθεί, επισημαίνοντας ότι η απόφαση είναι δική του.

της φήμης του λέγοντας ότι παραμένει υπέρμαχος των γυναικών και των θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης. «Τα πραγματικά συμβάντα είναι πολύ διαφορετικά από αυτά που περιγράφονται», δήλωσε. «Δεν είμαι αυτός που σκιαγράφησε η γενική εισαγγελέας», είπε ενώ αρνήθηκε κατηγορηματικά ότι είχε θωπεύσει το στήθος της βοηθού του. «Αυτό δεν συνέβη ποτέ», τόνισε υποστηρίζοντας ότι οι καταγγέλλουσες προσπάθησαν «να μετατρέψουν σε όπλο την καθημερινή αλληλεπίδραση».

Το μόνο που παραδέχθηκε είναι ότι επιδεικνύει ιδιαίτερη, ίσως υπερβολική, θέρμη όταν χαιρετά άνδρες και γυναίκες στο περιβάλλον του. Επίσης δεσμεύθηκε ότι θα φέρει κάποιον «ειδικό» για να εκπαιδεύσει τον ίδιο και τους συ-

νεργάτες του στα θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης. Ποιες θα είναι οι πολιτικές συνέπειες των αποκαλύψεων για την ειδικηθή συμπεριφορά του κυβερνήτη της Νέας Υόρκης μένει να το δούμε. Ήδη, όμως, από χθες, πριν από τη δημοσιοποίηση της έκθεσης, τρεις Δημοκρατικοί βουλευτές της Νέας Υόρκης τον κάλεσαν σε παύση, όπως έπραξαν και οι δύο Δημοκρατικοί γερουσιαστές της πολιτείας. «Ο πολιτισμός που διέπνεε τον χώρο εργασίας του κυβερνήτη της Νέας Υόρκης ήταν γεμάτος με εκφοβισμό, φόβο και τρομοκρατία από τη μια και από την άλλη ακατάσχετες ερωτοτροπίες και σεξουαλικά υπονοούμενα», κατέληξε ο Γούν Κιμ, πρώην εισαγγελέας της Νέας Υόρκης.

REUTERS, A.P.

Η αξία της καταγγελίας

Της **ΙΩΑΝΝΑΣ ΦΩΤΙΑΔΗ**

Προτού προλάβει να στεγνώσει το μελάνι από τα ρεπορτάζ για τις πολυκροτες γυναικοκτονίες στα Γλυκά Νερά και στη Φολέγανδρο, ακόμα δύο συμβάντα, απίστευτης αγριότητας, έλαβαν χώρα τις προηγούμενες μέρες στην Ελλάδα. Με φωνικό όπλο ένα μαχαίρι δύο άνδρες επιτέθηκαν στις συζύγους τους – η μία γυναίκα κατέληξε στα χέρια του δράστη, η δεύτερη σώθηκε χάρη στην έγκαιρη επέμβαση της Αστυνομίας.

Η βίαιη συμπεριφορά κρυβόταν ανέκαθεν πίσω από τις κλειστές πόρτες, θα ισχυριστούν οι παλιότεροι. Αυτό, όμως, που τώρα αλλοιάζει είναι η στάση των άλλων, που πλέον δεν αρκούνται στο να

Τα μακροπρόθεσμα οφέλη και τα αντιανακλαστικά των πολιτών απέναντι σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.

κρυφαίνουν τους τσακωμούς από τον από πάνω όροφο και να κάνουν τον σταυρό τους, αλλά αναλαμβάνουν δράση, καλούν το «100» ή γνέφουν με νόημα στο θύμα «αν χρειαστείς κάτι, εγώ είμαι εδώ». Σύμφωνα με την ΕΛ.ΑΣ., το Σάββατο 31 Ιουλίου έγιναν 30 καταγγελίες για ενδοοικογενειακή βία και ακολούθως 14 συλλήψεις. «Την Κυριακή 1η Αυγούστου οι καταγγελίες έφτασαν τις 41 και οι συλλήψεις τις 29», αναφέρει στην «Κ» η κ. Σοφία Κυριάκου, επικεφαλής του Τμήματος Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Διεύθυνσης Γενικής Αστυνομίας του αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ. Υπενθυμίζεται ότι τον Νοέμβριο του 2019 ιδρύθηκε το εν λόγω τμήμα, ενώ 73 παραπτώματα σε όλη τη χώρα, ενώ έχει ανακοινωθεί η έναρξη

λειτουργίας πιλοτικών γραφείων εντός των Α.Τ. με στόχο την καλύτερη διαχείριση των περιστατικών. Η ερμηνεία της αύξησης των καταγγελιών είναι πολυπαραγοντική: το κίνημα #MeToo έχει βοηθήσει να «ανοίξουν τα στόματα», αλλά ταυτόχρονα οι συνθήκες της πανδημίας έχουν πυροδοτήσει περαιτέρω βίαιες συμπεριφορές. «Ο Ιούλιος του 2020 ήταν ο μήνας με τις περισσότερες καταγγελίες – 618», προσθέτει η ίδια, «ωστόσο αν συγκρίνουμε το πρώτο πεντάμηνο του 2020 με εκείνο του 2021 δυστυχώς σημειώθηκαν περισσότερες ανθρωποκτονίες σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο, δώδεκα έναντι οκτώ».

Ποιες είναι, όμως, οι κινήσεις στις οποίες πρέπει να προχωρήσουμε αν αντιληφθούμε ότι κάποιος/α βρίσκεται σε κίνδυνο; «Αν αυτό που θέλετε να καταγγείλετε συμβαίνει εκείνη τη στιγμή, καλείτε το 100, ώστε η παρέμβαση να είναι άμεση», απαντά η ίδια. «Σεβόμαστε την ανωνυμία του καταγγέλλοντος, αλλά χρειαζόμαστε κάποιες συντεταγμένες για να δράσουμε, π.χ. μια οδό και ένα κουδούνι των εμπλεκόμενων». Αν, ωστόσο, θέλετε να καταγγείλετε κάτι που δεν έχει χαρακτήρα κατεπείγοντος, μπορείτε να απευθυνθείτε στο εξειδικευμένο τμήμα της ΕΛ.ΑΣ. που διαθέτει σχετική τεχνογνωσία. «Πολλοί άνθρωποι αμφιταλαντεύονται, διότι ως αυτόκοοι μάρτυρες δεν έχουν πλήρη γνώση της κατάστασης και δεν νιώθουν σίγουροι για την καταγγελία», επισημαίνει η κ. Κυριάκου. «Ακούν π.χ. δυνατές φωνές γονιού προς παιδί, αλλά δεν γνωρίζουν αν ταυτόχρονα ασκείται και σε σωματική βία». Η κ. Κυριάκου πιστεύει στη συμβολή της καταγγελίας, ακόμα και μακροπρόθεσμα. «Στην Αστυνομία λέτε όσα γνωρίζετε και εμείς θα προχωρήσουμε σε διερεύνηση βάσει πρωτοκόλλου», εξηγεί.

Ο Σταύρος Χριστοδούλου απουσιάζει.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
8.8.1931

ΕΓΚΑΡΔΙΟΤΗΤΑ: Ρώμη – Ο Γερμανός καγκελάριος κ. Μπρύνινγκ και ο υπουργός των Εξωτερικών κ. Κούρτιους έφθασαν ενταύθα σήμερον την πρωίαν. Κατά την άφιξίν των οι δύο Γερμανοί υπουργοί έτυχον εγκάρδιου υποδοχής.

ΑΠΟΚΗΡΥΞΗ: Ο Πρόεδρος Χίνδεμπουργκ έδωσε προς δημοσίευσιν δήλωσιν διά της οποίας αποκηρύσσει την πρωτοβουλίαν της Πρωσικής κυβέρνησεως όπως επιβάλη εις όλας τας εν Πρωσσία εκδιδόμενας εφημερίδας να δημοσιεύσουν το μανιφέστον της κατά του δημοψηφίσματος διά την διάλυσιν της πρωσικής Διαιτής. Οι επίσημοι κύκλοι κρίνουν την πρωτοβουλίαν ταύτην ως αποτελούσαν σφάλμα δυνάμενον να έχη τας σοβαροτέρας των συνεπειών. Ως γνωστόν διά της προκηρύξεώς της η Γερμανική Κυβέρνησις συνίστα εις τον λαόν να ψηφίση κατά του δημοψηφίσματος, την προκληρυξίν της δε ταύτην επέβαλεν εις όλας τας εν Πρωσσία εκδιδόμενας εφημερίδας ανεξαρτήτως κομματικής αποχρώσεως να δημοσιεύσουν διά μεγάλων στοιχείων εις την πρώτην σελίδαν των.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Εις το υπουργείον Εθνικής Οικονομίας ελήφθη μακροσκελής έκθεσις του παρά την ελληνικήν ελευθέραν ζώνην Θεσσαλονίκης κυβερνητικού επιτρόπου κ. Μαυροκορδάτου εις την οποίαν τονίζεται ότι η εμπορική κίνησις της σερβικής ελευθέρας ζώνης πυξήθη σημαντικώς εν συγκρίσει προς την κίνησιν της ημετέρας ζώνης, η οποία αντιθέτως πλατύνθη σημαντικώς. [...] δύο είναι τα κύρια αίτια της σημαντικής προόδου την οποίαν εσημείωσεν η σερβική ελευθέρα ζώνη εις βάρος της ημετέρας ταύτης. 1) Διότι οι Σέρβοι δύνανται να διαθέσουν το κρηπίδωμά των και τας εν' αυτού αποθήκας διά την φόρτωσιν των μεταλλευμάτων, όπερ ημείς αδυνατούμεν να πράξωμεν, και 2) διότι από τινος εγένοντο εν Σερβία συστάσεις προς τους εξαγωγείς όπως χρησιμοποιούν την σερβικήν ζώνην.

Εχω και κότερο, πάμε μια βόλτα; Θα αναπαλαιωθεί το σκάφος του Γλαύκου Κληρίδη για να γίνει μουσείο στη Μαρίνα Λάρνακας... τώρα τι θα εκτίθεται εκεί είναι μυστήριο και γιατί να ξοδέψουμε χρήματα όταν μάλιστα η χώρα έχει αλλού ανάγκες, είναι απορίας άξιον. Πάντως, δεν θυμάμαι να έδειξαν την ίδια σπουδή όταν κατεδαφίστηκε το σπίτι του, στη Λευκωσία, που αν μη τι άλλο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί καλύτερα... Πραγματικά, δεν ξέρω τι σκέφτηκαν στο Υπουργικό Συμβούλιο, και μάλλον και η κόρη του Καίτη Κληρίδη δεν έχει καταλάβει, αφού όπως είπε στην εκπομπή της Κατερίνας Ηλιάδη «Πρωινή Επιθεώρηση» θεωρεί λανθασμένη την απόφαση του Υπουργικού και πως «τα χρήματα που θα δαπανηθούν, θα μπορούσαν να δοθούν για ένα άλλο πιο καλό σκοπό». Εγώ θα έλεγα να κοιτάξουμε το έργο το Μουσείο Λευκωσίας, που στο τέλος οι μακέτες του θα γίνουν μουσειακές.

Το ριζίμο το έχουμε πάνω-πάνω Και μιας και λέμε για πολιτιστικά, δεν έγινε πολύς ντόρος για την απόφαση του Πανεπιστημίου Κύπρου να κατεδαφίσει παλαιά κτήρια στην Πανεπιστημιούπολη. Μία απόφαση που μετά πάρηκτο πίσω βέβαια. Ο Γιώργος Μεσαρίτης, σε ανάρτησή του σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης, ανέδειξε το θέμα και αρκετοί πολίτες λειτουργήσαν προληπτικά και τελικά σώθηκαν κτήρια που αν μη τι άλλο είναι πιο ενδιαφέροντα από το πρώην σκάφος του

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Πολιτιστικός οργανισμός με κυρίαρχο στοιχείο το νερό, το τελευταίο διάστημα, υποβρύχια πάρκα, σκάφη αξιοθέατα. Νομίζω ότι θα πρέπει να γίνει και μία πολιτιστική διαδρομή από το σκάφος του Γλαύκου Κληρίδη στα αυτοκίνητα του Μακαρίου Γ'.

Γλαύκου Κληρίδη. Αυτό που μου κάνει εντύπωση είναι πώς το σκέφτηκαν να κατεδαφίσουν κτήρια που αν μη τι άλλο με καλή αναστήλωση μπορούν να γίνουν σπουδαίοι χώροι, τους οποίους το Πανεπιστήμιο Κύπρου μπορεί να αξιοποιήσει ποικιλοτρόπως. Αλήθεια, με εκείνα τα κατεδαφισμένα της οδού Ισοκράτους τι γίνεται; Τα κόμματα που τόσο ελπιήθησαν από την κατεδάφιση των διατηρητέων τι κάνουν; Καλά; Πάντα καλά!

Κάλπες σε αναμονή... Αυτές τις έρμες τις δημοτικές εκλογές τελικά ποιος και γιατί δεν τις θέλει; Υπάρχει και ένα θεματάκι με τις ήττες και το όποιος καίγεται στον κυλό, φυσάει και το γισούρτι, αλλά και στην έλλειψη ικανών για να γεμίσουν τις καρέκλες των δημάρχων και των κοινοταρχών.. Στον ΔΗΣΥ λένε, άφησέ το για παρακά-

τω, δεν είναι καιρός για αναμετρήσεις, πήραμε τόνωση από τις βουλευτικές... αλλά επειδή οι δημοτικές είναι πιο ύπουλες, άφησε να κάνουνε κάβα μεταρρυθμίσεων και το 2023 να πάμε με πλήρες πακέτο. Το δε ΑΚΕΛ σκέφτεται να πάω στις εκλογές και μετά, αν χάσω δήμου και κοινότητες που δεν θα έπρεπε, να πω πάλι σε συζήτηση; Άστο για παρακάτω. Το ΔΗΚΟ κάπως έτσι σκέφτεται επίσης, έχοντας και τη ΔΗΠΑ να της κάνει στενό μαρκάρισμα, και φοβάται μη βρεθεί στα Δημοτικά Συμβούλια αντιμέτωπο με άλλα δημοκρατικά όντα. Διαβάστε και το ρεπορτάζ της Μαρίνας Οικονομίδου (σελ. 10) σήμερα να καταλάβετε περισσότερα!

Μια γνωμάτευση... Δεν φτάνουν οι δημοτικές εκλογές, έχουμε και τις επιχορηγήσεις των κομμάτων, τις γνωματεύσεις, τα

χρήματα που πρέπει να διανεμηθούν, τα ποσοστά, τα εξάμνηνα και τόσα άλλα... Κατανοπτό ότι σε μια δημοκρατία το κόμμα στα θα πρέπει να επιχορηγούνται, αλλά γιατί να γίνεται κάθε φορά ένα μπάχαλο για το τι δικαιούται το καθένας, ποιο κόμμα πρέπει να επιστρέψει χρήματα. Δεν θα έπρεπε να υπάρχει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο χρηματοδότησης; Εδώ και τόσα χρόνια εκλογών δεν έχουμε πια μάθει τι μπορεί να φέρει η κόλλη; Νομίζω ότι καλά θα κάνει η πρόεδρος της Βουλής να το κοιτάξει και σε συνεννόηση με τα κόμματα να το λύσουν μια και καλή. Κάθε τόσο γνωματεύω από τον γενικό εισαγγελέα δεν είναι λύση. Και γίνεται και προκλητικό και για τους πολίτες, να ακούν κάθε τόσο τα κόμματα να σφάζονται για το χρήμα...

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

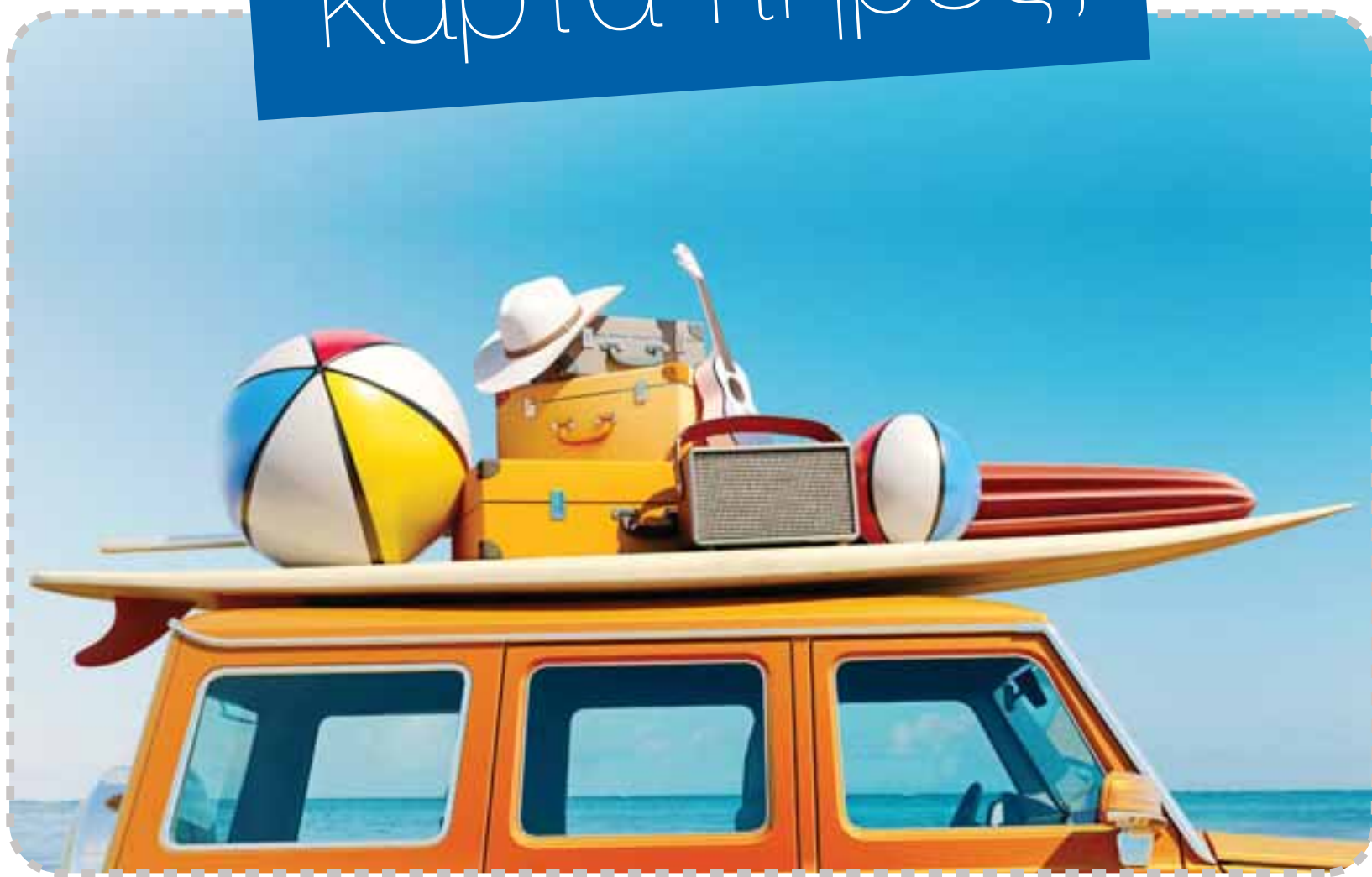
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αυτό το καλοκαίρι, πάρε μαζί σου ό,τι πραγματικά χρειάζεσαι. Την κάρτα σου!

Κάνε τις αγορές σου με κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας από **15/7/21** έως **31/8/21**
και μπορεί να είσαι ένας από τους **100 τυχερούς** που θα διεκδικήσουν **€500** ο καθένας.
Χρησιμοποίησε την κάρτα σου στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν
στο Μπλε και κέρδισε **x10** συμμετοχές στην κλήρωση.

αυτό το καλοκαίρι
κάρτα πήρες;

Διεκδίκησε επιπλέον €10.000!
Απλά κατέβασε το Mple Rewards App, κάνε εγγραφή
και χρησιμοποίησε την κάρτα σου για αγορές στις
επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο Μπλε.

#ToKalokairiTheleiKarta
www.hellenicbank.com/summer

Ισχύουν όροι & προϋποθέσεις.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Από μέτωπο σε μέτωπο εθελοντές δασοπυροσβέστες συνένδραμαν την Πυροσβεστική στις προσπάθειες κατάσβεσης στην Αττική. Στις Αφίδνες τροφοδοτούσαν με νερό το όχημά τους από πίσίνα σπιτιού για να αντιμετωπίσουν τις φλόγες.

«Νόμιζα ότι εδώ τελειώνουν όλα»

Η αδιάκοπη μάχη των εθελοντών δασοπυροσβεστών στα μέτωπα της φωτιάς, όπως την αφηγούνται οι ίδιοι στην «Κ»

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Προσπαθούσαν να μοιράζουν τη μέρα στη μέση. Δώδεκα ώρες βάρδιας στα εναλλασσόμενα μέτωπα της φωτιάς στην Αττική και άλλες τόσες στα μετόπισθεν εν αναμονή για το επόμενο σήμα, αλλά υπό τις παρούσες συνθήκες ακόμη και αυτό το πρόγραμμα έμοιαζε αδύνατο. Στη Νέα Ερυθραία, στον σταθμό της Ομάδας Εθελοντών Δασοπυροσβεστών Διασωστών, όσο η φωτιά συνέχιζε την προέλασή της ανεξέλεγκτη μέσα σε δάση και οικισμούς, ένιωθες ότι δεν υπήρχε περιθώριο για παύση. Το έβλεπες στις καπνισμένες στολές και στις φθαρμένες μπότες όσων επέστρεφαν από την πρώτη γραμμή, αλλά και στα εξογρυπνα μάτια ολόγυρα. Το άκουγες και στον ασύρματο που δεν σιγούσε. Κάθε τόσο διαβιβάζονταν εντολές για νέα κινητοποίηση. «Δύο φορές εγκλωβιστήκαμε», λέει ο Χριστόφορος Παναγόπουλος για μία από τις πολώρες μάχες που έδωσαν στις 5 Αυγούστου. «Δεκαεπτά χρόνια εθελοντής, νόμιζα ότι εδώ τελειώνουν όλα».

Εστιάτορας στο επάγγελμα, ο κ. Παναγόπουλος έχει κληθεί μαζί με άλλους εθελοντές της ομάδας να ενισχύσει συμπληρωματικά το μόνιμο προσωπικό της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας σε πολλές μεγάλες φωτιές στο παρελθόν. Αυτές τις ημέρες όμως, όπως είχε πλέον εξελιχθεί η πυρκαγιά στην Αττική, το μέτωπο στο οποίο έπρεπε να δράσουν έμοιαζε ακανές. «Παρότι δεν είχε αέρα, η φωτιά διαμόρφωνε το δικό της μικροκλίμα. Σε μια επιχείρηση την κυνηγούσαμε για τρεις ώρες. Μόλις

σπύναμε σε ένα σημείο γύριζε και άλλαζε κατεύθυνση», λέει. «Το πυροθερμικό φορτίο ήταν φοβερό. Κάθε δεύτερη βολή ήταν αυτοπροστασίας. Ερχινα μία στο μέτωπο και μία βολή διαβροχής για να μην καούμε».

Η συγκεκριμένη ομάδα δεν είναι η μόνη που βοηθάει με όσες δυνατόις διαθέτει την Πυροσβεστική. Αντίστοιχα εθελοντικά κλιμάκια έχουν κινητοποιηθεί στη Ροδόπη, στις Αφίδνες, στον Αγιο Στέφανο, στην Εύβοια και στην Αρχαία Ολυμπία, αλλά και σε όλα τα ανοικτά πύρινα μέτωπα της χώρας. Οι πυρκαγιές συνέχιζαν ακάθεκτες το έργο τους επί ημέρες καίγοντας δεκά-

«Παρότι δεν είχε αέρα, η φωτιά διαμόρφωνε το δικό της μικροκλίμα. Σε μια επιχείρηση την κυνηγούσαμε για τρεις ώρες».

δες χιλιάδες στρέμματα σε όλη την επικράτεια, ενώ ένας 38χρονος εθελοντής στην Ιπποκράτεια Πολιτεία έχασε τη ζωή του την Παρασκευή από πτώση στύλου της ΔΕΗ. Οι εθελοντές επιχειρούσαν υπό αντίξοες συνθήκες, με ελάχιστο ύπνο, εκτεθειμένοι στον κίνδυνο. Όπως έγινε γνωστό από το υπουργείο Υγείας, δύο εθελοντές δασοπυροσβέστες άλλης ομάδας που βρίσκονταν στο Κρουνέρι διακομίσθηκαν το βράδυ της Πέμπτης στο ΚΑΤ, διασωληνώθηκαν και νοσηλεύονταν στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας. Εφεραν κυρίως αναπνευστικά εγκαύματα από εισπνοή καπνού. Ο ένας εξ αυτών ήταν σε πιο σοβαρή κατάσταση κα-

Η μάχη με τη φωτιά ήταν αδιάκοπη αυτές τις μέρες και η καταστροφή ανυπολόγιστη, όπως φαίνεται στην εικόνα με τα καμένα αυτοκίνητα στις Αδάμες.

θώς είχε και εξωτερικά εγκαύματα. Άλλοι δύο εθελοντές νοσηλεύονταν στο ίδιο νοσοκομείο την Παρασκευή με ελαφρά εγκαύματα στα χέρια.

Οι εθελοντές στον σταθμό της Νέας Ερυθραίας, όπως και άλλοι σαν και αυτούς ανά την Ελλάδα, έχουν αφήσει τις δουλειές τους ή έχουν διακόψει τις διακοπές τους για να ριχτούν στη μάχη. Στην Ομάδα Εθελοντών Δασοπυροσβεστών Διασωστών που επισκέφθηκε η «Κ» στη Νέα Ερυθραία αριθμούν συνολικά 58 μέλη, εκ των οποίων έξι είναι γυναίκες. Οι περισσότεροι είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι σε εταιρείες, ένας εργάζεται ως τσαγκάρης και αρκετοί είναι ελεύθεροι επαγγελματίες.

Η ομάδα δημιουργήθηκε πριν από δύο δεκαετίες από φίλους που τότε ήθελαν να προστατέψουν το δάσος Μορτερό και άλλους πνεύμονες πρασίνου στην ευρύτερη περιοχή.

Όπως λέει ο Γιώργος Δερτιλής, ένας εκ των εθελοντών, στο ξεκίνημα ήταν «μια παρέα με τζιν και κοντομάνικα» και στην πορεία απέκτησαν όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό και την εξειδίκευση. Διαθέτουν τρία οχήματα πυρόσβεσης και ένα πιο ευέλικτο 4x4, ικανό για πρώτη προσβολή στη φωτιά, ενώ σε κάθε εθελοντή αντιστοιχούν δύο στολές. Έχουν όλοι εκπαιδευτεί, ορισμένοι εξ αυτών και στο εξωτερικό. Αυτές τις ημέρες μεγάλη είναι και η προ-

σφορά που δέχονται από πολίτες. Τους φέρνουν νερά, σάντουιτς και ηλεκτρολύτες. Κατά την παραμονή της «Κ» στον σταθμό τους δέχονταν και τηλεφωνήματα από άτομα που ρωτούσαν πώς γινόταν να προσφέρουν έμπρακτα, αλλά τους εξηγούσαν ότι μόνο εκπαιδευμένα μέλη μπορούν να επιχειρήσουν.

Ο κ. Δερτιλής είναι 27 ετών και συμμετέχει στην ομάδα εδώ και μία δεκαετία. Την πρώτη φορά που μπήκε σε όχημα όπως λέει, στα 17 του, ήταν με την έγγραφη συναίνεση των γονέων του. Το πρωί που τον συναντάμε έχει κλείσει μόλις δύο ώρες ύπνου. Όλη τη νύχτα μέχρι και την

«Το πυροθερμικό φορτίο ήταν φοβερό. Κάθε δεύτερη βολή ήταν αυτοπροστασίας. Ερχινα μία στο μέτωπο και μία βολή διαβροχής για να μην καούμε».

αυγή επιχειρούσε κοντά στην εθνική οδό. Προσπαθούσε μαζί με τους υπόλοιπους εθελοντές και τα μέλη άλλων κλιμακίων να συγκρατήσει τη φωτιά για να μην περάσει από την πλευρά της Δροσοπηγής προς τον Αγιο Στέφανο. «Ούτε εκεί που ήμασταν επαρκούσαν οι δυνάμεις. Πέρασε η φωτιά και επικεντρώθηκαν στο να σώσουμε κάποια σπίτια. Σώσαμε δύο», λέει. «Αυτή η φωτιά είναι σαν να μην έχει έναν μπουσούλη. Αν βάλεις κάτω τον χάρτη και δεις τι έχει καεί είναι αδιανόητο».

Ο Κίμωνας Παντελίδης, πρόεδρος της εθελοντικής ομάδας, περιγράφει πώς ενήργησαν στη νέα πυρκαγιά που είχε ξεσπάσει την Πέμπτη στα

Βασιλικά Πάρνηθας. Λέει ότι αρχικά προσπάθησαν να βρουν ένα στρατηγικό σημείο για να τοποθετηθούν. «Τα περισσότερα οχήματα είχαν προσεγγίσει από μια αντιπυρική ζώνη από το Κρουνέρι και υπήρχε συνωστισμός. Όταν εμείς επιχειρήσαμε να ανέβουμε θεωρήσαμε ότι ήταν επικίνδυνο εκεί και καταλήξαμε στην οδό Ρέρα στις Αφίδνες, εκεί όπου τελείωναν τα πεύκα και ξεκινούσε ο οικισμός. Θεωρήσαμε ότι ήταν πιο στρατηγικό σημείο γιατί είχε χαμηλή βλάστηση για να προσαθίσουμε να περιορίσουμε την πυρκαγιά εκεί και να μην επεκταθεί στα σπίτια», λέει.

Όπως εξηγεί, βρήκαν ένα σπίτι στα σύνορα με το δάσος, άντλησαν νερό από την πίσίνα του για να έχουν συνεχή παροχή και προσπαθούσαν να ελέγξουν την περιμετρο της οικίας για να μην καεί. Άλλες δυνάμεις είχαν διασπαρεί σε διαφορετικά σημεία. Ο κ. Παντελίδης λέει ότι κατάφεραν να σώσουν ένα σπίτι, όμως σε άλλα σημεία πέρασαν οι φλόγες και κάπκαν κατοικίες. Ο εθελοντής δασοπυροσβέστης Απόλλων Γερόλυμπος που επιχειρούσε μαζί του μιλάει για το πόσο χαμηλή ήταν η υγρασία και πόσο γρήγορα άρπαζε και προχωρούσε η φωτιά. «Τα εναέρια που επιχειρούσαν δεν είχαν μέγιστο αποτέλεσμα. Είχε μεγάλη δυναμική η πυρκαγιά και από τη στιγμή που αναπτύχθηκε και είχε ανοίξει, κάναμε damage control στα σημεία που μπορούσαμε να ελέγξουμε με πιο χαμηλή βλάστηση», λέει ο κ. Παντελίδης. Η κουβέντα μας διακόπτεται απότομα όταν λαμβάνουν ένα σήμα για απεγκλωβισμό πολιτών. Αφού ολοκληρώσουν αυτή την αποστολή δεν επιστρέφουν στη βάση, ένα νέο σήμα τους καλεί ξανά στη φωτιά, πρέπει να σπεύσουν σε ακόμη μία αναζωπύρωση.

Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο

Της **ΑΜΑΝΤΑΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ***

Το απόγευμα της Τετάρτης, γύρω στις πέντε, βγαίνοντας από το Κλειστό Γυμναστήριο της Ολυμπίας όπου περάσαμε αρκετές ώρες σε ένα σεμινάριο εντατικής εκγύμνασης με τους Fighting Monkey (την ομάδα της Λίντας Καπετανά και του Γιόζεφ Φρούσεκ), αντικρίσαμε έναν κατάμαυρο ουρανό με πορτοκαλοκόκκινα ξέφτια φωτιάς. Το μέτωπο βρισκόταν δέκα χιλιόμετρα από την Ολυμπία, πίσω από τα βουνά ακόμα, αλλά ο πυκνός, βαρύς καπνός είχε σκοτεινιάσει το στερέωμα. Σύντομα έφτασε το πρώτο μήνυμα της Πολιτικής Προστασίας για εκκένωση γειτονικών χωριών. Στους Fighting Monkey μαθαίνεις, μεταξύ άλλων, να έχεις ψυχραιμία και καλό συντονισμό. Αξιοποιήσαμε αυτές τις αρετές φτιάχνοντας γρήγορα και σιωπηλά τις αποσκευές μας. Κατεβήκαμε στην εκκλησία του χωριού για να περιμένουμε οδηγί-

ες. Η εκκλησία είχε το χαρακτηριστικό χρώμα του κρόκου που δίνει στους άσπρους τοίχους η αντανάκλαση της φωτιάς. Οι κάτοικοι έρχιχναν νερό με τα λάστιχα στα πεζοδρόμια μπροστά στα σπίτια τους. Οι χορευτές της ομάδας, πενήντα νέα παιδιά που είχαν φτάσει στην αρχαία Ολυμπία απ' όλο τον κόσμο κι ήταν τις προηγούμενες μέρες η προσωποποίηση της ζωτικότητας και της ευελιξίας, στέκονταν στη

Μικρό χρονικό της φωτιάς στην Αρχαία Ολυμπία.

μέση της πλατείας σοβαροί, σαν χορός αρχαίας τραγωδίας.

Πέντε μέρες πριν είχε ανέβει στη Μικρή Επίδαυρο το έργο μου «Η Φαίδρα καίγεται». Για τις ανάγκες του θεατρικού είχα χρησιμοποιήσει

Περάσαμε το φράγμα του Αλφειού – τα νερά ασημίζαν από τις αντανάκλασεις της φωτιάς, σαν χυμένο πετρέλαιο.

το ποίημα του Τάκη Σινόπουλου «Ο καιόμενος», το οποίο, εν μέσω σιωπής και καπνού, είχε αποκτήσει άλλες συνδηλώσεις. «Στην εποχή μας, όπως και σε περασμένες εποχές, άλλοι είναι μέσα στη φωτιά κι άλλοι χειροκροτούν. Ο ποιητής

μοιράζεται στα δυο». Μοιρασμένη κι εγώ ανάμεσα στον δικό μου φόβο και στην παρατήρηση του φόβου των άλλων, έστρεφα το βλέμμα τότε στους μουδιασμένους ανθρώπους, τότε στα κυπαρίσσια και στον ουρανό.

Σταματήσαμε ένα περιπολικό που περνούσε αργά, αναγνωριστικά, για να ρωτήσουμε αν πρέπει να φύγουμε και προς τα πού. Ο οδηγός σήκωσε τους ώμους, δεν ήξερε, είχαν έρθει κι αυτοί για ενισχύσεις. Πήραμε μαζί μας στο αυτοκίνητο τη Μάρθα Φριντζήλα και τον Βασίλη Μαντζούκη –συνιδρυτές του Αττικού Σχολείου Αρχαίου Δράματος και του Baumstrasse– και οδηγήσαμε ως το πιο κοντινό βενζινάδικο. Το νέο μήνυμα της Πολιτικής Προστασίας έλεγε να κατευθυνθούμε προς Μουριές. «Οχι», μας είπε ο βενζινάς δείχνοντας τον μπαρουτοκαπνισμένο ουρανό, δίνοντάς μας τη μόνη αξιόπιστη πληροφορία της

ημέρας. «Δε βλέπετε ότι οι Μουριές καίγονται; Να πάτε αντίθετα, προς Κρέστενα». Αποφασίσαμε να εμπιστευτούμε τον βενζινά, όπως στα παραμύθια εμπιστεύεσαι τον σοφό μάγο. Στο βουνό συναντήσαμε τρεις πυροσβέστες με χαμένο βλέμμα. «Παιδιά, από εδώ πάει για Κρέστενα;» «Μάλλον», απάντησαν. «Κανένα GPS δεν έχετε;» Πέρασαμε το φράγμα του Αλφειού – τα νερά ασημίζαν από τις αντανάκλασεις της φωτιάς, σαν χυμένο πετρέλαιο. Υστερα Κρέστενα, Ζαχάρω. Κατά μήκος του κόλπου της Κυπαρισσίας, τα μέτωπα της φωτιάς διαγράφονταν στον ορίζοντα – αμέτρητες πορτοκαλί γλώσσες έγλειφαν τον μαύρο ουρανό.

Βγήκαμε στην Εθνική για Κόρινθο. Είχαμε φίλους και οικογένεια εκεί για να περάσουμε το βράδυ. Το προηγούμενο απόγευμα η Μάρθα μάς έκανε εκγύμναση φωνής, δίνοντας μια ποιητική οδηγία για σωστή ει-

σπνοή, κάτι σαν αυτοσχέδιο χαϊκού: «Εισπνεύστε τη μυρωδιά γιασεμιού που έρχεται από πολύ μακριά». Τώρα εισπνέαμε τη μυρωδιά κάπνας που έρχεται από πολύ κοντά. Δεν είχαμε εικόνη διαμεσολαβημένη εμπειρία – τηλεοράσεις, Ιντερνετ, αθισμούς, εικόνες ανθρώπων και ζώων. Τα μικρά δράματα των τελευταίων ωρών –στραμπούληγματα δαχτύλων και πόνοι μυών, ένα βραχιόλι που κάθκε στη βιαστική αποχώρηση, ο καύσωνας– έμοιαζαν εντελώς ανούσια μπροστά στην ευρύτερη εικόνα καταστροφής και απογνώωσης. Όπως ακριβώς το είπε ο ποιητής. «Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου./ Είμαι από τη φύση μου φτιαγμένος να παραξενευόμαι./ Ποιος είναι εκείνος που αναλύσκεται περήφανος;/ Το σώμα του το ανθρώπινο δεν τον πονά;» Φυσικά και τον πονά.

* Η κ. Αμάντα Μιχαλοπούλου είναι συγγραφέας.

Χώρα εκτεθειμένη σε καιρικούς κινδύνους

Ο Μάικλ Ομπερστάινερ, διευθυντής του Ινστιτούτου Περιβαλλοντικής Αλλαγής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον **ΠΑΥΛΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ**

Είναι ένας από τους κορυφαίους επιστήμονες διεθνώς στα ζητήματα που συνδέονται με την κλιματική κρίση. Με περισσότερα από 250 ερευνητικά επιστημονικά άρθρα, ο Μάικλ Ομπερστάινερ, διευθυντής του Ινστιτούτου Περιβαλλοντικής Αλλαγής (Environmental Change Institute) του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, έχει αναπτύξει μια ολιστική προσέγγιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, οι οποίες εκτείνονται από την προστασία των οικοσυστημάτων, τη γεωργία και τη δασοπονία έως τα ζητήματα που σχετίζονται με τις θεομικές και οικονομικές αποφάσεις που είναι απαραίτητες για την προσαρμογή των κοινωνιών σε έναν κόσμο αυξανόμενης κλιματικής αστάθειας. Ο Μάικλ Ομπερστάινερ απάντησε στις ερωτήσεις της «Κ» για τη σοβαρότητα της κλιματικής κρίσης όπως διαμορφώνεται σήμερα και για τις συγκεκριμένες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ελλάδα.

— Μέχρι πρόσφατα, η συζήτηση για το κλίμα περιστρεφόταν γύρω από την εκτίμηση ότι η κρίση θα ερχόταν το 2060 ή το 2100. Φαίνεται όμως ότι η κλιματική αλλαγή ήδη προκαλεί ακραία φαινόμενα παγκοσμίως. Μπορούμε να πούμε ότι οι καύσωνες, οι πυρκαγιές, οι ξηρασίες και οι πλημμύρες γίνονται ταχύτερα η «νέα κανονικότητα»;

— Τα κλιματικά μοντέλα δημιουργήθηκαν για να αποδείξουν τα κλιματικά φαινόμενα κατά τη διάρκεια χιλιετιών. Δεν κατασκευάστηκαν για να προβλέψουν και να αξιολογήσουν γεγονότα ακραίων καιρικών φαινομένων. Ωστόσο, το σημερινό κλίμα αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης ακραίων καιρικών φαινομένων. Έχουμε αυξανόμενες ενδείξεις ότι υπάρχει ήδη σύνδεση ανάμεσα στο κλίμα, στον καύσωνα και στις ξηρασίες. Η «νέα

«Ούτε οι πιο προηγμένες οικονομίες δεν είναι έτοιμες να διαχειριστούν τους αναδυόμενους συστημικούς κινδύνους», αναφέρει ο κ. Ομπερστάινερ.

Η Ελλάδα πρέπει να επωφεληθεί από τους Ευρωπαίους εταίρους της για την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων προσαρμογής σε όλα τα επίπεδα.

κανονικότητα» είναι ήδη εδώ. Και είναι βέβαιο ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί. Η κλιματική αλλαγή συνεχίζεται, αφού οι χώρες δεν έχουν αποφασίσει να σταματήσουν να εκπέμπουν αέρια θερμοκηπίου. — Θα πρέπει να αναμένουμε ότι η μεγάλη αναστάτωση που θα προκληθεί από τα συνεχή κλιματικά γεγονότα θα προκαλέσει αταξία, εντάσεις και συγκρούσεις σε παγκόσμια κλίμακα; Έχουμε εισέλθει σε μια εποχή όπου η αυξανόμενη αστάθεια του κλίματος μεταφέρεται στα κοινωνικά, οικονομικά και εθνικά συστήματα;

— Υπάρχει μια αυξανόμενη επιστημονική βιβλιογραφία που αποδεικνύει ότι οι κοινωνικές αναταραχές και γεγονότα όπως

«Το σημερινό κλίμα αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης ακραίων καιρικών φαινομένων. Έχουμε όλο και περισσότερες ενδείξεις ότι υπάρχει ήδη σύνδεση ανάμεσα στο κλίμα, στον καύσωνα και στις ξηρασίες», επισημαίνει ο κορυφαίος επιστήμονας.

οι μετακινήσεις προσφύγων σχετίζονται αιτιωδώς με φυσικές καταστροφές που είναι απότοκα της κλιματικής αλλαγής. Περισσότεροι κλιματικοί κίνδυνοι, καθώς συσσωρεύονται σε ένα λιγότερο ανθεκτικό παγκόσμιο σύστημα, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε νέα προβλήματα μεγάλης κλίμακας — από την εξάπλωση ένοπλων συγκρούσεων μέχρι την αδυναμία ενσωμάτωσης νέων μεταναστευτικών ρευμάτων. Όλα αυτά θα προκαλέσουν μεγάλο ανθρώπινο πόνο. Εκείνο που είναι ανησυχητικό είναι ότι ούτε οι πιο προηγμένες οικονομίες δεν είναι έτοιμες να διαχειριστούν τους αναδυόμενους συστημικούς κινδύνους που προκύπτουν από καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης οι οποίες σχετίζονται με το κλίμα. — Η Ελλάδα κατέχει κεντρική θέση στην Ανατολική Μεσόγειο,

για την οποία τα κλιματικά μοντέλα είχαν ήδη προβλέψει σοβαρές ξηρασίες σε συνδυασμό με σημαντική άνοδο της στάθμης της θάλασσας μέσα στις επόμενες δεκαετίες. Τι πρέπει να κάνουμε για να μετριάσουμε τις συνέπειες; Καθώς το Ινστιτούτο Κλιματικής Αλλαγής της Οξφόρδης διερευνά στρατηγικές αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης, ποια θα ήταν η καλύτερη στρατηγική για την Ελλάδα;

— Η Ελλάδα είναι πράγματι πολύ εκτεθειμένη στους εντεινόμενους καιρικούς κινδύνους και ταυτόχρονα έχει κάνει ελάχιστα για να μειώσει τα τρωτά σημεία. Για παράδειγμα, τόσο τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για τον εντοπισμό και την πρόβλεψη δασικών πυρκαγιών όσο και οι δυνατότητες ενεργού καταπολέμησης των πυρκαγιών απέχουν πολύ από

το ιδανικό επίπεδο. Αυτό έχει παρατηρηθεί από όλους μας τα τελευταία χρόνια. Η κλιματική προστασία των βασικών τομέων της οικονομίας, από τη γεωργία και τον τουρισμό έως την προσαρμογή των υποδομών για τον ναυτιλιακό κλάδο, απαιτεί λεπτομερή σχεδιασμό και αξιολόγηση έναντι των νέων κινδύνων που σχετίζονται με το μεταβαλλόμενο κλίμα. Αυτό απαιτεί μεγάλες επενδύσεις και συγκέντρωση τεχνολογίας, που δεν έχουν ακόμη γίνει. Συνιστάται στην Ελλάδα να επωφεληθεί από τους Ευρωπαίους εταίρους της για την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων προσαρμογής σε όλα τα επίπεδα. — Είμαστε σίγουροι ότι η μηδενική εκπομπή ρύπων (net zero) θα μπορούσε να γυρίσει πίσω το ρολόι στο κλίμα; Εάν όχι, μπορεί η ανθρωπότητα να ελπίζει σε

επαναστατικές επιλογές, όπως είναι τα συστήματα γεωμηχανικής που υποτίθεται πως θα μπορούσαν εύκολα να απορροφήσουν την περίσσεια CO₂ από την ατμόσφαιρα; Υπάρχει ή όχι αυτό που θα λέγαμε «μαγική λύση»;

— Η επίτευξη καθαρής μηδενικής εκπομπής ρύπων έως το 2050, όπως έχει προγραμματιστεί, στην πράξη σημαίνει ακόμα περισσότεροι ρύποι και ακόμη περισσότερη θέρμανση (σε σύγκριση με αυτό που βλέπουμε σήμερα) για τα επόμενα 30 χρόνια! Και μετά το 2050 ο κόσμος θα πρέπει να αφαιρέσει από την ατμόσφαιρα το υπερβόλυν CO₂ για να περιορίσει την αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας στον 1,5 βαθμό έως το 2100. Ισως ανακαλύψουμε σύντομα ότι αυτή είναι μια παρακινδυνευμένη και άρα ελάχιστη επιθυμητή στρατηγική. Ωστόσο, όταν μελετούμε τι σχεδιάζουν οι χώρες με τις μεγαλύτερες εκπομπές ρύπων, τότε διαπιστώνουμε ότι δεν θα είμαστε καν σε θέση να επιτύχουμε περιορισμό της αύξησης της παγκόσμιας μέσης θερμοκρασίας κατά μόνο 2 βαθμούς έως το 2100. Δεδομένης της τρέχουσας πολιτικής βούλησης των χωρών για την επίλυση του παγκόσμιου κλιματικού προβλήματος, μπορεί κανείς να προβλέψει ότι οδεύουμε προς ένα σημαντικά διαταραγμένο κλιματικό σύστημα. Η προετοιμασία για πολύ αντισυμβατικές νέες τεχνολογίες, όπως οι τεχνικές γεωμηχανικής που αναφέρατε, φαίνεται να είναι πολύ ορθολογική στρατηγική για την ανθρωπότητα. Πρέπει να ληφθούν σοβαρότερα υπόψη και να προετοιμαστούμε καλύτερα για την ανάπτυξή τους. Δεν πρέπει να τις χρησιμοποιήσουμε σαν αδοκίμαστα εμβόλια. Πρέπει οι τεχνολογίες αυτές να δοκιμαστούν σε μικρή κλίμακα και στη συνέχεια πρέπει να εισαχθούν όλα τα δεδομένα μέσα σε υπολογιστικά μοντέλα ψηφιακής απεικόνισης του γήινου συστήματος (digital twins). Έτσι θα εκτιμήσουμε ποιες θα ήταν οι συνέπειες εάν αναπτύξουμε αυτές τις τεχνολογίες σε μεγαλύτερη κλίμακα. Κάτι ανάλογο πρέπει να κάνουμε και για τον προγραμματισμό της κλιματικής προσαρμογής.

Η Μεσόγειος, από τις πιο ευάλωτες περιοχές στην κλιματική αλλαγή

Συνέντευξη στην **ΤΑΝΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ**

«Κλιματική εκτροπή» στην Ελλάδα με αύξηση της θερμοκρασίας έως και 5 βαθμούς έως το τέλος του αιώνα και αλυσιδωτές βαριές επιπτώσεις «προβλέπουν» τα στοιχεία, τονίζει στην «Κ» ο πρόεδρος του Αστεροσκοπείου Αθηνών, Μανώλης Πλειώνης.

— Βρισκόμαστε μπροστά στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής; Με ποιον τρόπο συνδέεται με την αύξηση της συχνότητας και της έντασης των πυρκαγιών;

— Οι επιστήμονες, που εδώ και δεκαετίες έχουν κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για τα δραματικά αποτελέσματα που θα έχει η κλιματική αλλαγή, δυστυχώς δικαιώνονται καθημερινά. Δεν μιλάμε πλέον για το μέλλον, αλλά για το παρόν. Η κλιματική αλλαγή, που οφείλεται στην ταχύτερη αύξηση της ποσότητας των θερμοκηπιακών αερίων και δη του CO₂, προκαλεί συστηματική αύξηση της θερμοκρασίας του εδάφους και των ωκεανών, επιτάχυνση της αύξησης της στάθμης της θάλασσας και της τήξης των πάγων, διάβρωση των ακτών, ερημοποίηση και ξηρασίες, έντονες βροχοπτώσεις και πλημμύρες και αύξηση των δασικών πυρκαγιών. Η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας αλλά και των περιόδων παρατεταμένου καύσωνα δημιουργούν προϋποθέσεις ανάφλεξης και γρήγορης επέκτασης των πυρίνων μετώπων. Τα φαινόμενα αυτά έχουν δραματικές επιπτώσεις στην πανίδα και τη χλωρίδα, τη βιοποικιλότητα, την ποιότητα του αέρα, τη γεωργία και τις καλλιέργειες. Τα αποθέ-

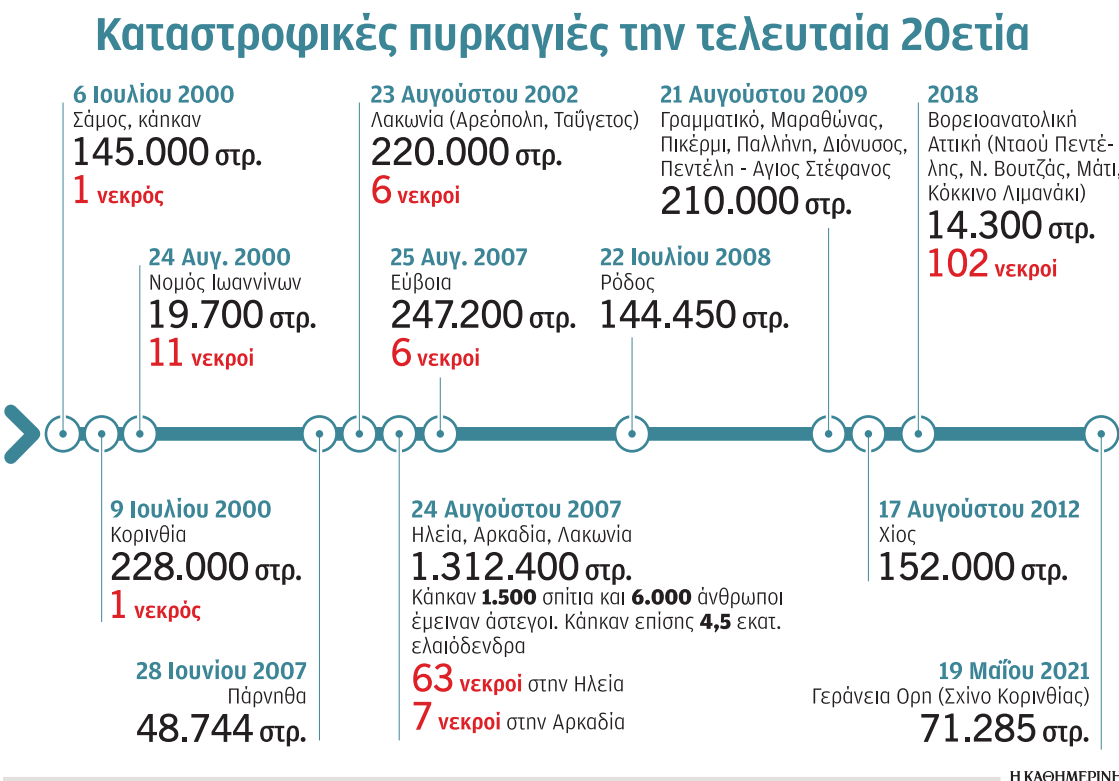
Μανώλης Πλειώνης, πρόεδρος του Αστεροσκοπείου Αθηνών.

«Εκτροπή» με αύξηση της θερμοκρασίας έως και 5 βαθμούς έως το τέλος του αιώνα στην Ελλάδα, με αλυσιδωτές βαριές επιπτώσεις.

ματα γλυκού νερού λιγοστεύουν λόγω μόλυνσης του υδροφόρου ορίζοντα με εισροή θαλασσινού νερού. Επίσης, αναμένεται αύξηση των ασθενειών που προκαλούνται από φορείς. — Η μέση θερμοκρασία του πλανήτη έχει ήδη αυξηθεί και πόσο; Ποια είναι τα δεδομένα για την Ελλάδα και τις χώρες του Νότου;

— Φυσικά! Τα στοιχεία είναι

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

αδιάσειστα. Η παγκόσμια θερμοκρασία έχει αυξηθεί κατά μέσο όρο περίπου 1 βαθμό από την προ-βιομηχανική εποχή, με ρυθμό που αυξάνει τις τελευταίες 10ετίες. Δυστυχώς στην Ελλάδα και γενικότερα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, η αύξηση αυτή είναι ακόμα μεγαλύτερη. Η Νοτιοανατολική Μεσόγειος είναι μια από τις πιο ευάλωτες περιοχές στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Οι μετρήσεις του ιστορικού μετεωρολογικού σταθμού του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, που λειτουργεί αδιαλείπτως από τα τέλη του 19ου αιώνα, δεί-

χνουν ότι τα τελευταία 40 χρόνια η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας στην Αττική είναι 1,5 βαθμός, όταν μεσοσταθμικά η παγκόσμια αύξηση θερμοκρασίας στην ίδια περίοδο ήταν 0,5. Για την Ελλάδα οι μελέτες του Ινστιτούτου Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών προβλέπουν σε ένα «μέσο» σενάριο κλιματικής αλλαγής (A1B), αύξηση της θερμοκρασίας περί τους 3,5-5 °C μέχρι το τέλος του αιώνα με σημαντική μείωση της χειμερινής βροχόπτωσης έως και κατά 30%. Η εκτεταμένη ξηρασία οδηγεί σε

αύξηση των πυρκαγιών, με δραματικές επιπτώσεις στην κοινωνία και την οικονομία.

— Από τα δεδομένα που έχετε στη διάθεσή σας, τα καλοκαίρια μας γίνονται όλο και πιο θερμά;

— Δεν είναι μόνο ότι τα καλοκαίρια είναι θερμότερα, αλλά ολόκληρες οι χρονιές. Η δεκαετία 2010-2020 υπήρξε η θερμότερη καταγεγραμμένη δεκαετία στον πλανήτη μας από την προ-βιομηχανική περίοδο, με θερμότερες χρονιές το 2020 και το 2016. Το 2020 ο πλανήτης μας βίωσε το φαινόμενο La Nina, που προκαλεί μείωση της παγκόσμιας

θερμοκρασίας, δηλαδή καταλαβαίνουμε ότι το 2020 υπό κανονικές συνθήκες θα ήταν ακόμα θερμότερο. Το μετεωρολογικά στοιχείο που συλλέγονται στο ΕΑΑ και από τον ιστορικό μας σταθμό πιστοποιούν το γεγονός αυτό. Το 2021 βιώνουμε στη Νότια Ευρώπη παρατεταμένους καύσωνες και εκτεταμένες δασικές πυρκαγιές. Θα περιμένουμε το τέλος του 2021 για να κάνουμε αποτίμηση του έτους, ωστόσο πιθανότατα θα είναι ακόμα θερμότερο από το 2020.

— Η Ελλάδα αλλάζει λοιπόν κλίμα μόνιμα σε σχέση με όσα γνωρίζουμε;

— Είναι ρητορική η ερώτησή σας, φαντάζομαι. Πριν από λίγες εβδομάδες ζήσαμε τις πρωτόγνωρες βροχοπτώσεις και πλημμύρες στην Κεντρική Ευρώπη και τώρα την έξαρση των δασικών πυρκαγιών σε όλη τη νότια Ευρώπη. Οι επιπτώσεις στην καθημερινότητά μας, στο περιβάλλον, στην οικονομία είναι μεγάλες και θα είναι ακόμα μεγαλύτερες στο κοντινό μέλλον αν δεν πάρουμε δύσκολα και επίπονα μέτρα για να μειωθεί η παραγωγή αερίων του θερμοκηπίου. Επιβάλλεται, όχι μόνο να ελαχιστοποιήσουμε τη χρήση ορυκτών καυσίμων αλλά να αλλάζουμε το παραγωγικό μοντέλο της οικονομίας, από αυτό όπου το πρόσκαιρο κέρδος είναι η ύψιστη αξία, σε ένα άλλο όπου η κοινωνική και περιβαλλοντική αλληλεγγύη θα κυριαρχούν. Αν δεν αναστραφεί η κλιματική αλλαγή και οι ορατές και άορατες επιπτώσεις της, το όχι μακρινό μέλλον της ανθρωπότητας θα είναι δυστοπικό.

Συνομοσπονδία η «ύστατη υποχώρηση»

Ο Τούρκος πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν προχωράει χωρίς κανένα κόστος, με την πίεση να επικεντρώνεται κυρίως στην ε/κ πλευρά

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Η λύση συνομοσπονδίας, με βάση δύο «κυρίαρχα κοινοτικά κρατίδια» που προτείνει η Βρετανία, αποτελεί πλέον την «ύστατη υποχώρηση» του Ταγίπ Ερντογάν στο Κυπριακό, καθώς η διεθνής κοινότητα, ΟΗΕ και Ε.Ε. έχουν επιδείξει προκλητική δεκτικότητα στα τετελεσμένα που έχει επιβάλει η Άγκυρα στην Κύπρο το τελευταίο διάστημα, με επίκεντρο τη λύση δύο χωριστών κρατών και το πιλοτικό άνοιγμα των Βαρωσίων. Όχι μόνο δεν τράβηξαν το αφτί της Τουρκίας, αλλά εν γνώσει τους εξέθρεψαν την προσπάθεια εγκαθίδρυσης μιας νέας κατάστασης πραγμάτων, η οποία αντικει-

Το Λονδίνο πρωτοστατεί σε διερευνητικές επαφές για μια κοινή συνάντηση Αναστασιάδη-Τατάρ, στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, τον Σεπτέμβριο.

μενικά προκαλεί άνεση στην Άγκυρα και στον Ερντογάν, ενώψει των δρομολογούμενων εξελίξεων τον Σεπτέμβριο, αφήνοντας πλευρά αγκαλιά με το Κυπριακό, χωρίς κανένα μοχλό πίεσης. Όπως δε πληροφορούμαστε, το Λονδίνο πρωτοστατεί σε διερευνητικές επαφές για μια κοινή συνάντηση Αναστασιάδη-Τατάρ, υπό τον Αντόνιο Γκουτέρες στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, τον Σεπτέμβριο, ενώ την «ιδέα» αυτή είχε μοιραστεί και ο γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών με τον πρόεδρο Αναστασιάδη και τον Ερσίν Τατάρ, τον περασμένο Ιούνιο, στο πλαίσιο των χωριστών συναντήσεων που είχαν πραγματοποιηθεί στις Βρυξέλλες. Ο κ. Τατάρ είχε μά-

λιστα εκλάβει ως δεδομένη τη δρομολογούμενη συνάντηση του Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη με τον Νίκο Αναστασιάδη, λέγοντας στον Αντόνιο Γκουτέρες ότι θα τα πουν τον Σεπτέμβριο...

Σε κάθε περίπτωση, τα δεδομένα της εν λόγω δρομολογούμενης-πιθανολογούμενης συνάντησης, είναι εκ των πραγμάτων υπέρ του Ταγίπ Ερντογάν και συνεπώς και του Ερσίν Τατάρ. Άλλωστε, μέσα σε 3-4 μήνες, ο Τούρκος ηγέτης έχει εξασφαλίσει την ανοχή της διεθνούς κοινότητας στην «άτυπη» πρόταση λύσης δύο χωριστών κρατών, με τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες να δηλώνει ότι θα επιχειρήσει να «τετραγωνίσει τον κύκλο», υπαναχωρώντας από τους όρους εντολής του για λύση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας. Και λίγο αργότερα, ο Ερντογάν εξασφάλισε ότι το πιλοτικό άνοιγμα του 3,5% της περιφέρειας πόλης των Βαρωσίων, θα απολάμβανε ανάλογης ανοχής από τη διεθνή κοινότητα, τόσο σε επίπεδο ΟΗΕ όσο και σε επίπεδο Ε.Ε., παρά τις φραστικές κορώνες και υποδείξεις για αναστροφή των κινήσεων της Τουρκίας, ακόμη και στην παλαιά της περιφέρεια πόλης.

Με άλλα λόγια, η δρομολογούμενη συνάντηση του Σεπτεμβρίου, την οποία «προετοιμάζουν» οι Βρετανοί και στην οποία ο γενικός γραμματέας θα επιδιώξει, εάν είναι δυνατόν, να οικοδομήσει μια νέα προσπάθεια για λύση του Κυπριακού, θα έχει εκ των πραγμάτων μια αφετηρία η οποία εξυπηρετεί αποκλειστικά την τουρκική πλευρά. Γιατί απλούστατα, ο κ. Ερντογάν και το ψευδοκράτος δεν πρόκειται να υποστούν το παραμικρό κόστος, εάν εμμένουν (ο.σ. που θα εμμένουν, γιατί δεν έχουν λόγο να μην εμμένουν) σε λύση δύο κρατών. Ή δύο κυρίαρχων κοινοτικών κρατιδίων («ύστατη υποχώρηση»), κόντρα στα περί Κύπρου ψηφίσματα του Σ.Α. του ΟΗΕ. Αντίθετα, εάν η

Μέσα σε 3-4 μήνες, ο Τούρκος ηγέτης έχει εξασφαλίσει την ανοχή της διεθνούς κοινότητας στην «άτυπη» πρόταση λύσης δύο χωριστών κρατών, με τον γ.γ. του ΟΗΕ να δηλώνει ότι θα επιχειρήσει να «τετραγωνίσει τον κύκλο», υπαναχωρώντας από τους όρους εντολής του για λύση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας.

Ο «από μηχανής θεός»...

Το κλίμα που έχει καλλιεργηθεί, αφενός με την ετοιμότητα του γενικού γραμματέα Αντόνιο Γκουτέρες να «τετραγωνίσει τον κύκλο» στο Κυπριακό (με φόντο την τουρκική πρόταση για δύο κράτη) και αφετέρου με την ανοχή της διεθνούς κοινότητας στο ζήτημα των Βαρωσίων, εκτιμάται ότι δημιουργεί δυνατότητες για «συμβιβαστικές παρεμβάσεις». Και συνεπώς παρέχει τη δυνατότητα επαναφοράς στο τραπέζι προτάσεων και ιδεών, όπως αυτές που έχει υποβάλει «ατύπως» (πάντοτε) η Βρετανία για λύση στη βάση δύο κυρίαρχων κοινοτικών κρατιδίων, προς όφελος της Άγκυρας και εις βάρος της Λευκωσίας. Το Λονδίνο, το οποίο επιχειρείται να εμφανιστεί ως ο «από μηχανής θεός», εξακολουθεί να ζητά από τα μέλη «ελαστικότητας» σεβίροντας τη γνώση του φόρουλα, η οποία διασφαλίζει το βασικό αίτημα της τουρκικής πλευράς (και όχι μόνο), παρέχοντας μεταξύ άλλων, κυρίαρχο καθεστώς στο κατοχικό ψευδοκράτος.

ελληνοκυπριακή πλευρά δεν συναινέσει σε λύση του Κυπριακού, με βάση τους όρους παιχνιδιού της τουρκικής πλευράς, τότε θα «λουστεί» τα τετελεσμένα που ήδη έχει

επιβάλει ο Ερντογάν και τα οποία έχει ανεχθεί η διεθνής κοινότητα. Τόσο στο Κυπριακό, όσο και στο ζήτημα των Βαρωσίων, στο οποίο όπως πληροφορείται η «Κ», η Άγ-

κυρα συνεχίζει στη βάση του σχεδιασμού της, γράφοντας στα παλαιότερα των υποδημάτων της τόσο την προεδρική δήλωση του Σ.Α. ΟΗΕ, όσο και την δήλωση της Ε.Ε., που τοποθετήθηκαν απλώς για να πουν κάτι...

Μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα η ελληνοκυπριακή πλευρά; Με βάση τη υφιστάμενα δεδομένα, η απάντηση είναι μάλλον αρνητική. Άλλωστε, η οποία προσπάθεια της Λευκωσίας να αποκομίσει κάποιο πλεονέκτημα και να το αξιοποιήσει κυρίως εντός Ε.Ε., σταμάτησε στο Βερολίνο και στην Άγκυρα Μέρκελ. Ο ΥΠΕΞ, Νίκος Χριστοδουλίδης είχε ορθώς επιχειρήσει να εξασφαλίσει ένα λεκτικό στη δήλωση της Ε.Ε. για τα Βαρώσια, το οποίο να δρομολογεί την προοπτική επιβολής ευρωπαϊκών κυρώσεων εις βάρος της Τουρκίας, εάν δεν αναστρέψει τις ενέργειές της. Ωστόσο, η απάν-

τηση της Ιταλίας, προφανέστατα υπό την καθοδήγηση της Γερμανίας, ήταν τραγική. Εάν και όταν το Σ.Α. ΟΗΕ επιβάλει κυρώσεις στην Τουρκία, να δεσμευθούμε ως Ε.Ε. να ενεργήσουμε ανάλογα, εισηγήθηκε η Ιταλία, κόβοντας την όρεξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία απλώς διεκδικούσε ένα πλαίσιο άσκησης ευρωπαϊκής πίεσης προς τον Ερντογάν, προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με τις υποδείξεις της Κοινότητας. Το μοναδικό που ενδεχομένως μπορεί να κάνει η Κυπριακή Δημοκρατία θα είναι να επιχειρήσει για άλλη μια φορά να αξιοποιήσει τις συζητήσεις για αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, προκειμένου να επιβάλει τις θέσεις της στο Κυπριακό. Κάτι πάντως που μέχρι στιγμής δεν έχει καταφέρει, καθώς το Βερολίνο απέρριψε επανειλημμένα κάθε προσπάθεια «εργαλειοποίησης» (όπως είπε) της θετικής ατζέντας της Ε.Ε. για την Τουρκία.

Τι θα μεσολαβήσει μέχρι την πιθανολογούμενη συνάντηση Γκουτέρες, Αναστασιάδη και Τατάρ στη Νέα Υόρκη; Με βάση την ισχύουσα ατζέντα, στις 2-3 Σεπτεμβρίου, οι ΥΠΕΞ της Ε.Ε θα συναντηθούν στο πλαίσιο του Συμβουλίου Γκίμνιχ. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα έχει την ευκαιρία να ενημερώσει τους ομολόγους του για το Κυπριακό και το Βαρώσι, αλλά αποφάσεις δεν είναι δυνατόν να ληφθούν λόγω του άτυπου χαρακτήρα του εν λόγω Συμβουλίου. Αλλά για να είμαστε δίκαιοι, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ακόμη και να υπήρχε η ευκαιρία λήψης αποφάσεων στο Συμβούλιο, η Γερμανία που 23 μέρες αργότερα θα οδηγηθεί στις κάλπες (26 Σεπτεμβρίου), δεν θα επέτρεπε τη δρομολόγηση κυρώσεων εις βάρος της Τουρκίας, για προφανείς λόγους. Κάτι άλλωστε που έπραξε και προμερικών εβδομάδων, αφήνοντας στο απυρόβλητο τον Ερντογάν και βάζοντας τη Λευκωσία σε μια πολύ δύσκολη θέση.

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΑΝΟΥ ΛΟΪΖΟΥ ΠΑΡΡΑ

Συναίνεση, μια άγνωστη λέξη

Διάβαζα τις προάλλες ότι μετά από μήνες συζητήσεων, 17 Ρεπουμπλικάνοι γερουσιαστές συναίνεσαν ώστε να προχωρήσουν οι διαδικασίες τελικής συνολογικής και έγκρισης του νομοσχεδίου-μαμούθ, ύψους 1,2 τρις. δολαρίων, με το οποίο η κυβέρνηση των Δημοκρατικών θα εκσυγχρονίσει βασικές δημόσιες υποδομές στις ΗΠΑ. Οι Ρεπουμπλικάνοι, μεταξύ άλλων και ο πρώην συνεργάτης του προέδρου Τραμπ, Μιτς Μακκόνελ, υπερψήφισαν μαζί με τους 50 γερουσιαστές των Δημοκρατικών για την προκαταρκτική έγκρισή του, αποτρέποντας την περαιτέρω άσκοπη διαβούλευση. «Έχει όλες τις πιθανότητες να αποτελέσει (το νομοσχέδιο) ένα success story για τη χώρα» δήλωσε αμέσως μετά την ψηφοφορία ο κ. Μακκόνελ, που μετά το εκρηκτικό κλίμα διχασμού της προεδρίας Τραμπ, η κίνησή του στέλνει πολλαπλά μηνύματα.

As πήμε τώρα στα δικά μας. Σε κάθε ζήτημα που καλούμαστε να διαχειριστούμε, γινόμαστε μάρτυρες ανταλλαγής κλισιέ συνθημάτων, κατάνεσης μη ρεαλιστικών προτάσεων και αλληλοκατηγορίες οπαδικού χαρακτήρα, με αποτέλεσμα η πώλωση

και ο διχασμός να διαχέονται σε κοινωνικό επίπεδο. Να πιάσουμε την πανδημία, τα μέτρα αποστασιοποίησης και τους εμβολιασμούς; Το ΓΕΣΥ που συζητούνταν 30 χρόνια; Την κρίσιμη μεταρρύθμιση στην τοπική αυτοδιοίκηση που κατάνεσε κωμωδία ή το Κυπριακό που πάει από ήττα σε ήττα; Παντού μετράμε υπέρμαχους και πολέμιους, χωρίς να παρεμβαίνει μια θεσμική φωνή της λογικής που να επαναφέρει τον ορθολογισμό στον δημόσιο διάλογο. Τρανταχτό παράδειγμα η πρόσφατη απεργία στο λιμάνι Λεμεσού. Για την ιστορία, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων είχαν συμφωνήσει—μάλλον ανεπισημάντως— με την εταιρεία DP World να τους δοθεί συλλογική σύμβαση εργοδότησης. Εν τέλει η εταιρεία φέρεται να αρνήθηκε να υπογράψει μια τέτοια σύμβαση ή επιμέρους όρους της, με αποτέλεσμα να οδηγήσει τους λιμενεργάτες στη λήψη δυναμικών μέτρων. Στη συνέχεια παρενέβη η ΟΕΒ, που επάφφερε την πρότασή του για ρύθμιση του δικαιώματος στην απεργία σε ζωτικούς τομείς της οικονομίας. Από και ξεκίνησε ένα αμετροπεπές μπράτζ ανακρινώσεων, δίνοντας την εντύπωση πως ο καθένας διαπραγμα-

τεύεται μόνος του. Ότι το δικαίωμα των εργαζομένων στην απεργία είναι ιερό και αναφαίρετο είναι η μία σταθερά της υπόθεσης. Από την άλλη, κανένα δικαίωμα και καμία ελευθερία δεν προστατεύεται με απόλυτο τρόπο. Μέχρι πρότινος, κανείς μας δεν θα μπορούσε να φανταστεί για παράδειγμα, ότι η επιδείξη ταυτότητας θα ήταν προαπαιτούμενο για να μπούμε στο τελευταίο μπαράκι της γειτονιάς, αλλά βεβαίως συμβιβαστήκαμε—προσωρινά— για σκοπούς εξυπηρέτησης του αγαθού της δημόσιας υγείας. Η Διεθνής Χάρτα των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προνοεί ότι τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να προστατεύσουν το δικαίωμα στη σύσταση συνδικάτων και το δικαίωμα του προσώπου στην προσχώρηση σε συνδικάτο της επιλογής του. Στο άρθρο 8, διευκρινίζεται ότι το πιο πάνω δικαίωμα δεν επδέχεται περιορισμούς, παρά μόνο τους προερχόμενους από νόμους που προστατεύουν τα δικαιώματα των ελευθεριών, την εθνική ασφάλεια και τη δημόσια τάξη. Συνεπώς είναι καλό να γνωρίζουμε ότι η σύσταση συντεχνίας ρυθμίζεται ήδη και στην Κύπρο με νομοθεσία, ενώ υπάρχουν

ειδικές δικλίδες για το κάλεσμα σε στάση εργασίας. Σηκώνει λοιπόν περαιτέρω περιορισμούς το δικαίωμα στην απεργία, όπως ισχυρίστηκε η ΟΕΒ; Το λιμάνι ως κανάλι τροφοδοσίας της χώρας είναι όντως ζωτικής σημασίας. Μια επ' αόριστον απεργία σε συνθήκες κρίσης, ενέχει σοβαρά ρίσκα για τη διατροφική μας ασφάλεια. Ρεαλιστικά, όμως, η 24ωρη απεργία που αποφάσισαν αρχικά οι λιμενεργάτες επ' ουδενί απείλησε την αλυσίδα τροφοδοσίας, αλλά μονάχα προκάλεσε ταλαιπωρία, κόστος και διαφυγόντα κέρδη για την εταιρεία. Συνεπώς οι απειλές και τα προκλητικά δημοσιεύματα για κατάργηση του δικαιώματος στην απεργία, μόνο έλλειψη διάθεσης συνεννόησης έδειχναν.

Η εταιρεία εν τέλει υποχώρησε και υπέγραψε τη συμφωνημένη συλλογική σύμβαση. Θα μπορούσε βεβαίως να αποφύγει την όλη ταλαιπωρία και το κόστος, αν είχε τη διάθεση να φτάσει σε μια συμβιβαστική λύση εξ αρχής. Οι εργοδοτικές οργανώσεις θα πρέπει να ξαναδιαβάσουν πρωτίστως τους δικούς τους κώδικες και αρχές. Η ελεύθερη αγορά της προσφοράς και της ζήτησης, ισχύει και στην περίπτωση της αγο-

ράς εργασίας. Αν θεωρεί για παράδειγμα μια εταιρεία, ότι μπορεί να βρει στο πι και φι έμπειρους υπαλλήλους για να της παρέχουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες με μισθούς πέννας, as το δοκιμάσει. Η εμπειρία όμως δείχνει ότι ο αυταρχισμός στις εργασιακές σχέσεις μόνο κόστος προκαλεί στον εργοδότη, τόσο σε επίπεδο αντικατάστασης του έμπειρου προσωπικού, όσο και σε απώλεια της καλής φήμης και πελατείας του. Πόσοι εργάτες είναι διαθετιμένοι να εργαστούν με κατώτατο μισθό σε άθλιες συνθήκες; Οπότε λοιπόν ναι η συλλογική σύμβαση, με την παροχή κινήτρων-πλεονεκτημάτων και αξιοπρεπή εισοδήματα, είναι ένα καλό εργαλείο προσέλκυσης ικανού και έμπειρου προσωπικού. Υπάρχει βεβαίως το προηγούμενο της τουριστικής βιομηχανίας, που κατά την κρίση του 2013 εν μέσω τεράστιας ανεργίας κι ενώ ο τουρισμός ελάχιστα πλάγνηκε, η ασοδοσία έδινε κι έπαιρνε. Τα ατομικά συμβόλαια συχνά υπερέβαν κατά 80% των συλλογικών συμβάσεων. Όλα αυτά μέχρι που άνοιξε η αγορά και κανείς δεν ήταν διαθετιμένος να παραμείνει σ' έναν δύσκολο κλάδο, όπου δεν έβλεπε

ανέλιξη, ούτε πρόσφορο έδαφος να κτίσει μια αξιοπρεπή καριέρα. Χωρίς προσωπικό όμως δεν παρέχεται καμία ποιοτική υπηρεσία φιλοξενίας. Οι σοβαρές ελλείψεις σε προσωπικό οδήγησαν τους εργοδότες σε συμπρωνία για ενσωμάτωση των βασικών προνοιών της συλλογικής σύμβασης στην νομοθεσία, βελτιώνοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τις συνθήκες εργοδότησης. Ο σεβασμός του αδύναμου μέρους και η υιοθέτηση της αρχής του «win-win», είναι βασικά συστατικά στοιχεία μιας επιτυχούς διαπραγματεύσεως για το κοινό καλό. Όσο ισχυρός κι αν αισθάνεται κανείς, ποτέ δεν θα είναι ικανός να επιτύχει το μέγιστο, χωρίς την αγαστή συνεργασία και τον σεβασμό όλων των εμπλεκόμενων μερών. Κοντολογίς, πολιτειακοί αξιωματούχοι, θεσμικοί παράγοντες και πολιτικά κόμματα, έχουν την ευθύνη να αναλύουν επαρκώς ένα ζήτημα, να ενημερώνουν τους πολίτες και να ηγούνται σοβαρών πρωτοβουλιών για συναινετικές λύσεις, αντί να τους διχάζουν, σε κερκίδες υπέρμαχων και πολέμιων.

Ο κ. Πάνος Λοΐζου Παρράς είναι οικονομολόγος.

45

ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο και την Υγεία

“

Παροχή ποιοτικής και οικονομικά προσιτής φαρμακευτικής αγωγής σε όλους τους ανθρώπους του πλανήτη, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη

”

ΠC MEDOCHEMIE

Συγκυριαρχία στη θάλασσα θέλει η Αγκυρα

Το ζήτημα της ΑΟΖ επανέρχεται δυναμικά στο προσκήνιο του Κυπριακού, με την κρατική εταιρεία ΤΡΑΟ να επιστρέφει

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

«**Από τώρα** και στο εξής για εμάς δεν υφίσταται διαχωρισμός βόρειας-νότιας Κύπρου. Θα καταβάλλουμε κάθε είδους προσπάθεια για την άμεση αναγνώριση του Τουρκικού Κράτους της Κύπρου». Η συγκεκριμένη δήλωση έρχεται από τον πρόεδρο της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν λίγο μετά την επίσκεψή του στα Κατεχόμενα πριν από μερικές εβδομάδες. Στην Άγκυρα, καλά ενημερωμένες πηγές, αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην παραπάνω τοποθέτηση του προέδρου Ερντογάν, με το σκεπτικό ότι συνοψίζει τα νέα βήματα της τουρκικής διπλωματίας που αφορούν το Κυπριακό. Ο κ. Ερντογάν από την μια σπεύδει να προβάλει τον ισχυρισμό ισής κυριαρχίας των Τ/κ σε ολόκληρο το νησί και από την άλλη αναφέρεται στο ενδεχόμενο της αναβάθμισης της «ΤΔΒΚ» στο διεθνές σκηνικό. Πρόκειται για ένα εγχείρημα που δεν αφορά αποκλειστικά τα γνωστά κεφάλαια του Κυπριακού, αφού η τουρκική διπλωματία αναπτύσσει νέα σχέδια για το νησί, λαμβάνοντας υπόψη της και τις εξελίξεις στη θάλασσα, και κυρίως την αναμενόμενη εντατικοποίηση των εργασιών στην κυπριακή ΑΟΖ προς τα τέλη του 2021. Και σε αυτό το πεδίο απώτερος στόχος της Άγκυρας είναι ένας: Η προβολή των υποτιθέμενα ισών κυριαρχικών δικαιωμάτων των Τ/κ παράλληλα με την εξασφάλιση των υδάτινων συνόρων της περίφημης τουρκικής «Γαλάζιας Πατρίδας» σε περιοχές που διεκδικούν Κύπρος και Ελλάδα.

Τι θα συμβεί σε περίπτωση που η Λευκωσία, η Ε.Ε. και ο διεθνής παράγοντας εξακολουθήσουν να απορρίπτουν το συνομοσπονδιακό μοντέλο λύσης, το οποίο εισήγεται σήμερα το δίδυμο Τουρκίας - Τατάρ; Σύμφωνα με τους συνομιλητές μας η Τουρκία θα εστιάσει στο μοντέλο Ταϊβάν και θα καταβάλλει προσπάθειες για την αναβάθμιση των οικονομικών, πολιτισμικών, αθλητι-

Εάν Λευκωσία και διεθνής παράγοντας απορρίψουν το συνομοσπονδιακό μοντέλο, η Τουρκία θα εστιάσει στο μοντέλο Ταϊβάν και θα καταβάλει προσπάθειες για αναβάθμιση των σχέσεων του νέου «κράτους» με φιλικές χώρες.

Για την προβολή της αρχής της ίσης κυριαρχίας και στην κυπριακή ΑΟΖ ετοιμάζεται η Τουρκία. Το σκεπτικό και ο οδικός χάρτης της Αγκυρας για το κρίσιμο 2022.

κών σχέσεων με σειρά χωρών που σήμερα διατηρούν στενές και φιλικές σχέσεις με την Τουρκία. «Δεν μας ενδιαφέρει η πλήρης αναγνώριση του Τουρκικού Κράτους της Κύπρου, αλλά η ενσωμάτωσή του στη διεθνή κοινότητα με τρόπο που θα κατοχυρώσει τα ίσα κυριαρχικά δικαιώματα των Τ/κ σε ολόκληρη την Κύπρο και περιοχή», καταλήγουν οι πηγές της «Κ». Αναμφισβήτητη η τοποθέτηση: «η εν-

σωμάτωσή του Τουρκικού Κράτους της Κύπρου στη διεθνή κοινότητα με τρόπο που θα κατοχυρώσει τα ίσα κυριαρχικά δικαιώματα των τ/κ σε ολόκληρη την Κύπρο», η οποία έρχεται από μια πρώην τουρκική διπλωματική πηγή με μεγάλη εμπειρία στα ελληνοτουρκικά και στο Κυπριακό, καθώς και τα τελευταία σχετικά μηνύματα της τ/κ πρεσσίας και της Άγκυρας, εντείνουν το κλίμα προβληματισμού που επικρατεί το τελευταίο διάστημα στη Λευκωσία. Όπως μας επισημαίνει και η πηγή μας, ο προβληματισμός του προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Αναστασιάδη και των συνεργατών του είναι «βάσιμος» και αιτιολογημένος, «καθώς ακολουθούν σημαντικές εξελίξεις τόσο στο Κυπριακό όσο και στις θάλασσες της Κύπρου».

Πρόκειται για ένα ζήτημα για το οποίο η Άγκυρα δεν βιάζεται να ανοίξει τα χαρτιά της. Σχετικά με τις νέες εργασίες και γεωτρήσεις

της Τουρκίας στα ανοιχτά της Κύπρου, τόσο το Υπουργείο Εξωτερικών όσο και το Υπουργείο Ενέργειας της Τουρκίας επιβάλλουν συσκότιση στα τουρκικά μέσα και περιορίζουν τις διαρροές. Παρόλα αυτά, το σκεπτικό της κυβέρνησης Ερντογάν για τις εξελίξεις που ακολουθούν στο ζήτημα της ΑΟΖ, το τελευταίο διάστημα αρχίζει να εμφανίζεται στις επίσημες τοποθετήσεις και αναλύσεις της τουρκικής πλευράς. Σε αυτό το πεδίο και στο πλαίσιο του εγχειρήματος της προβολής της τ/κ συγκυριαρχίας και στη θάλασσα της Κύπρου, από τουρκικής πλευράς ξεχωρίζουν τρία σημεία.

Πρώτο, η τουρκική πλευρά θεωρεί πλέον δεδομένη τη σταδιακή κορύφωση της έντασης στις θάλασσες του νησιού προς τα τέλη του 2021 και αυτό διότι η Λευκωσία ανακινώσε ήδη τις νέες εργασίες της αμερικανικής εταιρίας «Εκxon

Mobil». Ανέναντι σε αυτήν την ανακίνωση, η Άγκυρα θεωρεί ότι δεν έχει άλλη επιλογή παρά να «απαντήσει» με δικές της κινήσεις στην υποτιθέμενη αδιαλλαξία της Λευκωσίας.

Δεύτερο, η τουρκική πλευρά δεν αποκλείει το 2022 να είναι το έτος που το ζήτημα των υδρογονανθράκων θα βρεθεί για ακόμη μία φορά στο προσκήνιο του Κυπριακού και των σχέσεων Τουρκίας - Ε.Ε. - ΗΠΑ. Για να υποστηρίξουν αυτήν τη θέση, στην Άγκυρα καλά ενημερωμένες πηγές υπενθυμίζουν ότι πριν από σύντομο χρονικό διάστημα η τουρκική εταιρία ΤΡΑΟ, που στο παρελθόν διεξήγαγε εργασίες στην Ανατολική Μεσόγειο, έλαβε άδεια για έρευνες για πετρέλαιο. Σε πρώτη φάση, η τουρκική εταιρία θα πιάσει δουλειά στα ανοιχτά της Μερσίνας.

Τέλος, οι επικείμενες κινήσεις της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της τουρκικής ρητορικής περί ισής κυριαρχίας. Με άλλα λόγια, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνουν οι πηγές της «Κ», η Τουρκία ετοιμάζεται να παρουσιάσει τη σημαία του ίσου κυρίαρχου Τουρκικού Κράτους της Κύπρου και στις θάλασσες της Κύπρου, με τρόπο που θα αποδεικνύει ότι στην Κύπρο υπάρχουν δύο κυρίαρχες οντότητες με ίσα δικαιώματα τόσο στο έδαφος όσο και στη θάλασσα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η άκρως προβληματική για πολλές απόψεις παραπάνω εισήγηση της Άγκυρας έρχεται σε μια στιγμή που όπως στο Κυπριακό έτσι και στο ζήτημα της ΑΟΖ, η τουρκική διπλωματία εξακολουθεί να εισηγείται διπλωματικό διάλογο, φυσικά με όρους και προϋποθέσεις που θέτει η ίδια. Ο πρόεδρος της Τουρκίας σε πρόσφατες σχετικές τοποθετήσεις του επανέλαβε την τουρκική πρόταση για μια διάσκεψη της Ανατολικού Μεσογείου. Η Άγκυρα εισηγείται την αυτόνομη εκπροσώπηση της τ/κ πλευράς στη σχεδιαζόμενη διάσκεψη.

«Θα εγγυηθούμε την ενότητα»

«**Αυτό** το κράτος έχει ίσα δικαιώματα με την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία από τον Δεκέμβριο του 1963 τελεί υπό καθεστώς ε/κ κατοχής» επισημαίνουν τουρκικές διπλωματικές πηγές, οι οποίες προσθέτουν τα εξής: «Η εισήγησή μας είναι απλή. Προτείνουμε το εξής στους Ε/κ γείτονές μας: Ελάτε πρώτα να αναγνωρίσουμε επισήμως την υφιστάμενη κατάσταση, την ύπαρξη δύο ίσων και κυρίαρχων κρατικών οντοτήτων στα εδάφη του νησιού. Αμέσως μετά από αυτήν την αναγνώριση θα ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για το κλείσιμο όλων των ανοιχτών κεφαλαίων, με τρόπο που θα εξηπληρετούνται τα συμφέροντα όλων των πλευρών. Οι Ε/κ έχουν να κερδίσουν πολλά από αυτήν τη διαδικασία, λ.χ. την επιστροφή εδαφών, περιουσιών, τη μείωση των στρατευμάτων κ.ά. Με μια διαδικασία “win-win” θα δημιουργήσουμε στο νησί έναν νέο συνεταιρισμό, μια κοινή διεθνή σκέψη. Με άλλα λόγια θα εγγυηθούμε την ενότητα του νησιού που επιθυμούν οι Ε/κ φίλοι με μια νέα, ισχυρή κοινή δομή». Όπως πληροφορείται η «Κ» από την Άγκυρα, οι Τούρκοι και Τ/κ διπλωμάτες και ειδικοί προσεγγίζουν την ίση κυριαρχία πολυδιάστατα. Από τη σκοπιά της τουρκικής διπλωματίας, στην Κύπρο εξακολουθούν να υφίστανται περιθώρια διπλωματικών ελιγμών για μια κοινώς αποδεκτή λύση. Για να συμβεί αυτό, η τουρκική πλευρά ζητάει από την ε/κ και τον διεθνή παράγοντα την αναγνώριση των τετελεσμένων στο νησί, της περιόδου 1963-1974.

Η κάθοδος καινούργιων «Πορθητών» στην Κύπρο

Η τουρκική εταιρεία θα επαναδραστηριοποιηθεί στην Αν. Μεσόγειο και λαμβάνει μέτρα για τη διεξαγωγή ερευνητικών διατρήσεων

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Παρά τη φαινομενική ηρεμία, εκ μέρους της Τουρκίας, στην Ανατολική Μεσόγειο –στο πλαίσιο και της λεγόμενης θετικής ατζέντας με την Ε.Ε.– οι ισχυρές ενδείξεις που θέλουν την Άγκυρα να προχωράει σε κινήσεις νέων τετελεσμένων στον θαλάσσιο χώρο περίξ της Κύπρου, αυξάνονται. Απορρέουν μάλιστα και από τις διακηρύξεις της Λευκωσίας για συνέχιση, προς τα τέλη του χρόνου, των ερευνητικών δραστηριοτήτων γεωτρήσης στο τεμάχιο «10» (διάβαζε Εκxon Mobil) αλλά και από μια σιωπηρή στρατηγική πρόληψη τυχόν αντιμέτρων –σε ευρωπαϊκό επίπεδο– των εμπλεκόμενων τουρκικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των εξορύξεων, όπως η τουρκική κρατική εταιρεία πετρελαιοι ΤΡΑΟ.

Αυτό που συγκλίνουνες πληροφορίες υποδεικνύουν στην «Κ» είναι πως η Τουρκία θα επιστρέψει δυναμικά στα τέλη του χρόνου και στο πρώτο εξάμηνο του 2022 στη θαλάσσια περιοχή περίξ της Κύπρου. Αρχώς γενομένης από μια θαλάσσια περιοχή, εντός τουρκικών χωρικών υδάτων, στον κόλπο της Μερσίνας (ακτές της Σελεύκειας) όπου η ΤΡΑΟ έχει ήδη εξασφαλίσει άδειες και προετοιμάζεται για γεωτρήσεις επί τριών στόχων. Το σκεπτικό που η Τουρκία δείχνει να επεξεργάζεται σε αυτό το επίπεδο σε σχέση με την προβολή ισχύος στην Ανατολική Μεσόγειο εδράζεται σε μια περαιτέρω ενδυνάμωση του αφηνήματος περί δύο κρατών –μετά και τα τετελεσμένα στο Βαρώνι. Η αποτύπωση αυτού επί των θαλασσίων ζωνών στην Κύπρο θα μπορούσε να μεταφραστεί, επί του πεδίου, σε μια ισοδύναμη κίνηση εκ μέρους

της Άγκυρας αμέσως μετά την επάνοδο της Εκxon Mobil στο τεμάχιο «10». Μια γεώτρηση της ΤΡΑΟ εντός ή εκτός αδειοδοτημένου τεμαχίου στην κυπριακή ΑΟΖ «για λογαριασμό της «ΤΔΒΚ» θα δημιουργούσε τον ισχυρό συμβολισμό μιας ντε γιούρε και μιας ντε φάκτο γεώτρησης. Ως εκ τούτου, η Τουρκία στους γνωστούς χάρτες που κυκλοφορεί διεθνώς για τα θαλάσσια σύνορα περίξ της Κύπρου αλλά και στην Ανατολική Μεσόγειο έχει γκριζάρει, για λογαριασμό της, αλλά και της «ΤΔΒΚ» ένα σύνολο περιοχών τόσο

Η ΤΡΑΟ έλαβε φέτος το ποσό ρεκόρ των 1,9 δισ. δολαρίων (13,4 δισ. τουρκικές λίρες), ποσό που δεν θα διατεθεί μόνον για τις ανάγκες της στη Μαύρη Θάλασσα, αλλά και για την επαναδραστηριοποίηση στην Ανατολική Μεσόγειο.

ΒΑ της Κύπρου όσο και δυτικά –στα όρια του τριεθνούς με την Ελλάδα και την Αίγυπτο– καλύπτοντας έτσι ολιστικά το σύνολο σχεδόν των αδειοδοτημένων τεμαχίων της Κ.Δ. σε ξένες εταιρείες. Η έκπληξη, σε σχέση με την ανακάλυψη κοιτάσματος στην Κύπρο, που πολλοί ερμήνευσαν σε σχέση με τις δηλώσεις Ερντογάν πριν από την επίσκεψή του στην Κύπρο τον περασμένο Ιούλιο μετατίθεται συνεπώς για το άμεσα προσεχές διάστημα, ανοίγοντας έτσι έναν νέο κύκλο τε-

τελεσμένων μετά το Βαρώνι. Μια λογική τετελεσμένων, για το Κυπριακό από πλευράς Άγκυρας, «σε στεριά και θάλασσα».

Μπάτζετ ρεκόρ

Η έντονη δραστηριότητα της ΤΡΑΟ το τελευταίο διάστημα με γεωτρήσεις αλλά και εύρεση κοιτασμάτων στη Μαύρη Θάλασσα ανέδειξε την ανάγκη για απευθείας στήριξη της κυβέρνησης Ερντογάν προς την κρατική εταιρεία κάτι που αποτυπώθηκε και στον ετήσιο τουρκικό προϋπολογισμό για το 2021. Η ΤΡΑΟ έλαβε φέτος το ποσό ρεκόρ των 1,9 δισ. δολαρίων (13,4 δισ. τουρκικές λίρες), ποσό που δεν θα διατεθεί μόνον για τις ανάγκες της στη Μαύρη Θάλασσα, αλλά και για την επαναδραστηριοποίηση στην Ανατολική Μεσόγειο. Σε σχέση με την πρώτη περίπτωση πάντως και μετά την ανακάλυψη κοιτασμάτων στο «Sakarya» (σ.σ. το πλωτό γεωτρήπανο «Kanuni» άναψε φλόγα επί του στόχου Türkali-2 την περασμένη εβδομάδα) καλά ενημερωμένες πηγές αναφέρουν πως η ΤΡΑΟ αναζητεί περίπου 3,2 δισ. για να καταστήσει, με στόχο το 2023, εμπορικά αξιοποιήσιμες τις ποσότητες που ανακάλυψε στην περιοχή. Επί τούτου, η ΤΡΑΟ φέρεται να βρίσκεται σε προχωρημένες επαφές με μεγάλους κολοσσούς που δίνουν ζωπή ενδιαφέρον για το υποσύστημα της Μαύρης Θάλασσας –πέραν των έκνομων γεωτρήσεων της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ την περίοδο 2018-2019. Αξίζει να σημειωθεί πως στο παρελθόν, με την ΤΡΑΟ στην εν λόγω περιοχή, συνεργάστηκαν όλοι οι γνωστοί ενεργειακοί κολοσσοί, συμπεριλαμβανομένων της Εκxon Mobil, της BP και της Royal Dutch Shell.

Το πλωτό γεωτρήπανο «Kanuni» άναψε φλόγα πάνω από το κοίτασμα «Sakarya» στη Μαύρη Θάλασσα την περασμένη εβδομάδα. Η Τουρκία κυνηγάει την ίδια φλόγα και στην Κύπρο.

Ντρινμπλάρουν τις κυρώσεις της Ε.Ε.

Το προηγούμενο της ένταξης δύο σημαντικών στελεχών της ΤΡΑΟ, των «Mehmet Ferruh Akalin και Ali Cosgun Namoglu, σε κατάλογο κυρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω των έκνομων γεωτρήσεων της Τουρκίας στην Κύπρο μπορεί να μη συνάντησε τις προσδοκίες της Λευκωσίας για πρόκληση κόστους στην Τουρκία ή αποτροπή της από τις έκνομες γεωτρήσεις, ωστόσο θορύβησε την τουρκική κρατική εταιρεία, η οποία αναδιאρόρφωσε –στο πλαίσιο μιας προσέγγισης στάσης αναμονής– το modus operandi της μετά τις έξι γεωτρήσεις της στην Κύπρο, την περίοδο 2018-2020. Μέρος αυτής της στρατηγικής, όπως ανέλυσε στο παρελθόν η «Κ», ήταν μια στρατηγική λιγότερης εξάρτησης από ξένο προσωπικό σε ζή-

τήματα τεχνογνωσίας και στελέχωσης των πλοίων της. Στο πλαίσιο αυτής της συνεχιζόμενης στρατηγικής προσαρμογής –ενδεικτικής του ότι η Τουρκία δεν έκλεισε το κεφάλαιο Κύπρος και γεωτρήσεις παρά τον συνεχιζόμενο διάλογο με την Ε.Ε. και τη λεγόμενη «θετική ατζέντα»– το τελευταίο βήμα έγκειται στον επαναπατρισμό των σχετικών εταιρειών επί τουρκικού εδάφους. Η συζήτηση αυτή ξεκίνησε στην Τουρκία στα τέλη του 2020 και ολοκληρώθηκε τον περασμένο Ιούλιο με την ουσιαστική μεταφορά των εταιρειών TPIC (Turkish Petroleum International) και της, επίσης κρατικής, ETI Maden Isletmeletiri Genel Mudurlugu επί τουρκικού εδάφους ως προς τη διοικητική τους έδρα. Η TPIC, συγκεκριμένα, αποτέλεσε τον διεθνή

«βραχίονα» της ΤΡΑΟ με παρουσία πέραν των 14 χωρών σε ΗΠΑ, Ε.Ε. και αλλού και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην εξεύρεση προσωπικού για τα γεωτρήπανα «Fatih» (Πορθητής) και «Yavuz» που έδρασαν, παρανόμως, επί της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης. Έμπειροι παρατηρητές σημειώνουν στην «Κ» πως η εν λόγω κίνηση της Τουρκίας ουσιαστικά εξουδετερώνει την τακτική της Λευκωσίας για ένταξη, σε κατάλογο κυρώσεων, περισσότερων στελεχών της ΤΡΑΟ ή σε σχέση με την αποτροπή πολιτών, ευρωπαϊκής υπηκοότητας, που θα μπορούσαν να εργαστούν σε τουρκικά γεωτρήπανα που θα ερευνούσαν, παρανόμως, εντός αδειοδοτημένων τεμαχίων της κυπριακής ΑΟΖ.

Μάχη επικράτησης στη Δεξιά για το 2023

Δεν κρύβεται πλέον η κόντρα Αβέρωφ Νεοφύτου με τον Νίκο Χριστοδουλίδη

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Τη φράση «ο βασιλιάς πέθανε, ζητώ ο βασιλιάς» ήταν αυτό που κυριάρχησε στα κομματικά πηγαδάκια, ενόσω διάβαζαν τον Νίκο Αναστασιάδη να ξεκαθαρίζει προ ημερών και συγκεκριμένα 18 μήνες πριν από τις προεδρικές πως δεν πρόκειται να επαναδιεκδικήσει την προεδρία, το 2023. Αυτό βεβαίως δε σημαίνει πως το ράφιμο του κουστουμιού δεν είχε αρχίσει να υφαίνεται πολύ πριν για τους δελφίνους και τον περίγυρό τους. Μάλιστα, για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όσο και για τα κομματικά στελέχη, η διαδοχή ήταν το κύριο ζητούμενο που κυριαρχούσε από τη νύχτα της ανακήρυξης του Νίκου Αναστασιάδη ως προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας για δεύτερη πενταετία. Καθ' όλη την πενταετία φάνηκαν ατζέντες, κινήσεις και τακτικές που έβγαλαν στο προσκήνιο τους ενδιαφερομένους αλλά και το ακροατήριό τους, έστω κι αν κάποιοι εξ αυτών κρατούν ακόμη επιφυλάξεις για το τι θα κάνει ο πρόεδρος. Από το φθινόπωρο πάντως θα παρακολουθήσουμε να διαγράφεται μία καινούργια σελίδα στο κόμμα της Δεξιάς. Θα μπει σε μία διαδικασία του ποιος θα επικρατήσει είτε για να πάρει το δακτυλίδι είτε για να κερδίσει το συναγερμικό και όχι μόνο ακροατήριο, με κύριους παίκτες τον Αβέρωφ Νεοφύτου και τον Νίκο Χριστοδουλίδη.

Η αρχή του κακού

Δεν είναι βεβαίως αστικός μύθος το γεγονός ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου και ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχουν εδώ και καιρό μία υπόγεια κόντρα. Ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ δεν είχε

δείξει δημοσίως την ενόχλησή του, όταν δημοσιεύματα έδειχναν τον υπουργό Εξωτερικών ως τον επικρατέστερο για να κερδίσει το χρίσμα του ΔΗΣΥ, αγνοώντας πλήρως τον ίδιο που είχε ως εκ της θέσεώς του προτεραιότητα. Αντιθέτως, είχαν προλάβει να αντιδράσουν νεαρότερα στελέχη, όπως ο άλλοτε κραταιός Χάρης Γεωργιάδης και ο Κωνσταντίνος Πετρίδης με τον πρώτο να έχει βλῆψεις και για την Πινδάρου ίσως και ψηλότερα. Εκείνες οι επιδιώξεις Χάρη ήταν η προτεραιότητα τότε του συναγερμικού προέδρου. Φρόντισε βεβαίως να δείξει τη διαφωνία του ως προς την προσέγγιση και την πολιτική Χριστοδουλίδη στη συνέχεια. Αποσφάλισε κατά την περιβόητη χειραψία Χριστοδουλίδη - Τσαβούσογλου στους διαδρόμους της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών. Διαμήνυσε από τη Λευκωσία πως δεν κερδίζουμε στη διεθνή σκηνή με το να κρατούμε ένα μικρόφωνο όλοι μας και να προσπαθούμε να καταγράψουμε πόντους για εσωτερική κατανάλωση». Εκείνη η δήλωση σε συνδυασμό με άλλες κινήσεις που έστειλαν το μήνυμα πως διαφοροποιείται από την κυβέρνηση και ιδιαίτερα από τον τρόπο που χειρίζεται την εξωτερική πολιτική ο Νίκος Χριστοδουλίδης, ήταν αρκετά για να προκαλέσουν ψύχρα στις σχέσεις των δύο. «Όταν τα νερά είναι ήρεμα όλοι είναι ασφαλείς караβοκύρηδες, αλλά όταν τα κύματα κτυπούν στα βράκια κάνονται όλοι» έλεγε με νόημα σε συνέντευξη στη συνέντευξη με τους συναγερμικούς πρόεδρους, υπογραμμίζοντας πως πολλοί «είναι κρυμμένοι στο αμπάρι» και οι πιο καλόιστοι είδαν ότι στοχεύει στον Νίκο Χριστοδουλίδη.

Ο σιβυλλικός ρόλος του προέδρου Αναστασιάδη

Το μεγάλο ερώτημα για πολλούς βεβαίως είναι πώς θα λειτουργήσει ο Νίκος Αναστασιάδης. Είναι γνωστό πως οι σχέσεις του με τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι άριστες, έστω και αν κατά διαστήματα υπήρξαν αντιδράσεις. Όπως σημειώνουν κομματικο κύκλοι, ο Νίκος Αναστασιάδης δεν έχει επί του παρόντος δώσει το πράσινο πως σε κανέναν εκ των δύο. Είναι ενήμερος ωστόσο για τις επιδιώξεις και τις κινήσεις που γίνονται παρασκηνιακά. Οι κινήσεις Αβέρωφ Νεοφύτου μετά και τις εκλογές καταδεικνύουν πως για τον ίδιο έχει ξεκινήσει ο προεκλογικός, θέλοντας να προλάβει και να καλύψει έδαφος. Και οι κινήσεις πάντως του Νίκου Χριστοδουλίδη καταδεικνύουν πως προετοιμάζεται για παν ενδεχόμενο. Δεν είναι μόνο ότι η επικοινωνιακή ομάδα του υπουργείου Εξωτερικών δουλεύει υπερωρίες, δίδοντας έμφαση στον ίδιο, είναι και ο τρόπος λειτουργίας του Προεδρικού. Δεν πέρασαν απαρατήρητες οι δηλώσεις Πελεκάνου που είχαν κύρια έμφαση στον Νίκο Χριστοδουλίδη κατά τις εξαγγελίες Ερντογάν. Δηλώσεις που έστειλαν σε πολλούς το μήνυμα πως το Προεδρικό δουλεύει ήδη παρασκηνιακά για την ενδυνάμωση της υποψη-

φιότητας Χριστοδουλίδη. Το ζήτημα βεβαίως είναι κατά πόσο η ευνοια Αναστασιάδη θα αποτελέσει προσόν ή βαρίδι μέχρι και το τέλος της θητείας του, δεδομένου ότι οι εξαγγελίες Ερντογάν και η διαχείριση από πλευράς Αναστασιάδη ενέτεινε την οργή της κοινωνίας. Αυτό που λέγεται από κύκλους πέριξ του Προεδρικού, είναι πως ο πρόεδρος θα θέλει με κάθε τρόπο να στηρίξει εκείνη την υποψηφιότητα που θα κερδίσει τη μάχη, ανεξαρτήτως συμπαθειών. Και θέλει να κερδίσει, γιατί θεωρεί πως αυτό θα κλειδώσει και τη δική του υστεροφημία.

Το σενάριο Νικόλα

Βεβαίως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας λέει επισήμως πως την απόφαση θα τη λάβουν τα συλλογικά όργανα του κόμματος. Η αλήθεια είναι πως ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ βάσει καταστατικού έχει και τον πρώτο λόγο στο τι θα γίνει. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου ελέγχει πλήρως τον κομματικό μηχανισμό και έχει στο πλευρό του μία σειρά στελεχών, που είτε πιστεύουν στην πολιτική του δεινότητα είτε έχουν προσωπικό όφελος από τη διεκδίκηση της προεδρίας. Δεν είναι ωστόσο διατεθειμένοι να

Το φθινόπωρο προβλέπεται ιδιαίτερα ενδιαφέρον στην δεξιά παράταξη καθώς όλοι σχεδόν θα βάλουν κάτω τα δεδομένα τους και θα διαφανεί αν το κόμμα κατακερματίζεται ενώπιε προεδρικών ή θα βρει τη χρυσή τομή.

Στο καμίνι του προεκλογικού

Όλες αυτές οι τοποθετήσεις του Αβέρωφ Νεοφύτου δεν πέρασαν βεβαίως απαρατήρητες από τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Η κόντρα ωστόσο βγήκε κάτω από το χαλί κατά τον προεκλογικό. Στην Πινδάρου θεώρησαν τον Νίκο Χριστοδουλίδη απόντα από την όλη εκλογική διαδικασία, πως «κρύφτηκε στο αμπάρι» φοβούμενος το ενδεχόμενο να καεί. Δεν ήταν τυχαίο ότι στον πέμπτο όροφο συζητούσαν δηκτικά το γεγονός ότι σε συνάντηση στην Πάφο που παρευρέθηκαν καθηκόντως οι δύο άντρες, ο Νίκος Χριστοδουλίδης κράτησε αποστάσεις ασφαλείας από τον συναγερμικό πρόεδρο. Από το περιβάλλον Χριστοδουλίδη ωστόσο έλεγαν ακριβώς το αντίθετο, πως δηλαδή ο Αβέρωφ Νεοφύτου, σε αντίθεση με τις αναδημοσιεύσεις συναντήσεων που είχε με άλλους υπουργούς, εκείνη φρόντισε να κρύψει από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η «Κ» είχε σημειώσει πως ο ίδιος ο υπουργός εξέφρασε την ετοιμότητά του να βοηθήσει στον

Στελέχη του ΔΗΣΥ

πιστεύουν σε ένα τρίτο σενάριο, αυτό της διεκδίκησης της προεδρίας από τον Ιωάννη Κασουλίδη, ο οποίος θα λειτουργήσει και ως συνενωτική κόλλα στον χώρο.

προεκλογικό, ακόμα και να παρευρεθεί σε εκδηλώσεις υποψηφίων. «Αυτό έλειπε να μην είναι έτοιμος να βοηθήσει», σημείωναν στελέχη κοντά στον Αβέρωφ Νεοφύτου που την επομένη των εκλογών φρόντισαν να ανακινήσουν την περιβόητη φωτογραφία του Νίκου Χριστοδουλίδη. Μία φωτογραφία, που τον δείχνει την παραμονή των εκλογών να παίζει υπο με την κόρη του.

Το ποιος βεβαίως κρύφτηκε τελικώς στις φουρτούνες, επιδέχτηκε

διαφόρων ερμηνειών την επομένη των εξαγγελιών του Τούρκου προέδρου. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος δήλωνε λίγο πριν από τη διάσκεψη στη Γενεύη πως είναι έτοιμος να πάει και κολυμπώντας στη Γενεύη για να λύσει το Κυπριακό, είχε εξαφανιστεί από την Κύπρο. Αν και στελέχη του ΔΗΣΥ σημειώνουν πως αποκλείεται να βρισκόταν σε διακοπές, καθώς δεν είναι του χαρακτήρα του, πολλοί ήταν εκείνοι που διαβεβαίωναν πως βρισκόταν στις εξωτικές Μαλδίβες. Κίνηση που ήγειρε ερωτήματα για το πού το πάει ο Αβέρωφ Νεοφύτου. Αν αυτή η πχηρή απουσία του είχε να κάνει με μία επικοινωνιακή γκάφα, αν ήθελε να αποφύγει την όποια διαφοροποίηση με τον Νίκο Αναστασιάδη, ή αν ήθελε να στείλει κάποιο άλλο μήνυμα. Το σίγουρο από όλο αυτό, είναι ότι μπορεί η διαχείριση των εξαγγελιών Ερντογάν να μην είχαν θετικό αντίκτυπο αλλά σίγουρα δεν έκαψαν πολιτικά το χαρτί Χριστοδουλίδη, όπως πολλοί ανέμεναν.

Σφήνα Κασουλίδη

Το ερώτημα είναι ποιος από τους δύο θα αποτελέσει τον εκλεκτό του κόμματος. Ήδη στελέχη του κόμματος θεωρούν πως πρέπει να βρεθεί ένας τρίτος δρόμος για το 2023, αποφεύγοντας και την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη αλλά και αυτή του Αβέρωφ. Σε αυτό το πλαίσιο κάποιοι έχουν ήδη βολιδοσκοπήσει τον Ιωάννη Κασουλίδη, ο οποίος όπως λένε θα αποτελέσει τη συνενωτική γόμα του κόμματος σε μία κρίσιμη χρονική συγκυρία. Θα αποφευχθούν έτσι και σενάρια φυγόκεντρων δυνάμεων, όπως είναι αυτά του Στυλιανίδη και ιδιαίτερα του Παμπορίδη, που αποτελεί έναν από τα πνευματικά του παιδιά. Το αν βεβαίως η συνένωση του χώρου θα παίξει τέτοιο ρόλο ούτως ώστε να σκεφτεί ο πρώην υπουργός Εξωτερικών ένα σενάριο επανόδου του, είναι βεβαίως εντελώς ανοικτό.

Φυγόκεντρες δυνάμεις

Αυτό που δεν θα πρέπει να αγνοηθεί είναι το τι πρόκειται να κάνουν δύο δυνατά χαρτιά του χώρου, ο Χρίστος Στυλιανίδης και ο Γιώργος Παμπορίδης. Αμφότεροι παρακολουθούν με ιδιαίτερη προσοχή τις κινήσεις τους, καθώς μπορεί να ξεσπάσουν εκτός ΔΗΣΥ όλους εκείνους τους δυσारेστημένους ψηφοφόρους, είτε σε θέματα διαφθοράς είτε στο Κυπριακό. Ήδη για τον Χρίστο Στυλιανίδη έχει κινητοποιηθεί ομάδα πολιτών, βολιδοσκοπώντας κυρίως το ΑΚΕΛ για μία τέτοια κίνηση. Δεν πέρασε απαρατήρητη η κίνηση του προέδρου του ΟΠΕΚ Παύλου Παύλου σε αρθρογραφία του στον «Πολίτη» να στηρίξει μία τέτοια υποψηφιότητα. Το ίδιο και στην «Αλήθεια», προκαλώντας συζητήσεις στο κομματικό παρασκήνιο.

Ο ίδιος πάντως βρίσκεται στις Βρυξέλλες και όπως λένε δικοί του άνθρωποι μόνο μπροστά στο ενδεχόμενο προοπτικές για το Κυπριακό είναι έτοιμος να ριχτεί στη μάχη και να πάρει το ρίσκο. Στο κάδρο και ο Γιώργος Παμπορίδης, ο οποίος έχει ήδη μία δική του ομάδα που ευνοεί και προωθεί την ανεξάρτητη υποψηφιότητά του που θα μπορεί να αγκαλιαστεί από τον ευρύτερο χώρο. Αν κάποιος εκ των δύο θα κάνει το μεγάλο βήμα, αυτό παραμένει φυσικά ανοικτό. Το σίγουρο σε αυτή την περίπτωση είναι πως δεν πρόκειται και οι δύο να κατέλθουν στη μάχη ως ανθυποψήφιοι.

Ο Νίκος Αναστασιάδης δημοσίως έχει πει πως θα τηρήσει αποστάσεις. Διατηρεί, ωστόσο, εξαιρετή σχέση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη και όπως λέγεται στο παρασκήνιο θα κάνει ό,τι περνά για να διεκδικήσει η νικητήρια υποψηφιότητα.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου λέγεται πως τείνει να αναθερμάνει τις σχέσεις με τον Νικόλα Παπαδόπουλο, ο οποίος φέρεται να έχει πάρει απόφαση πως δεν διεκδικεί για το 2023.

εκτεθεί αν δει πως η υποψηφιότητά του δεν θα έχει πιθανότητες εκλογής. Σε αυτό θα παίξει ρόλο σίγουρα το ποιοι θα είναι οι αντίπαλοι και αν θα καταφέρουν τε-

λικά ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ να συνεργαστούν. Ήδη στο παρασκήνιο πάντως ακούγεται εντόνως ότι συζητά πλέον με τον Νικόλα Παπαδόπουλο, για τον οποίο έκλεισε το σενάριο διεκδίκησης για το 2023 και αναμένεται αναθερμάνση των σχέσεων. Μία τέτοια εξέλιξη δημιουργεί άλλα δεδομένα και προοπτικές. Από την άλλη, αναμένεται πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης είτε δεν θα διεκδικήσει είτε θα διεκδικήσει εντός των συλλογικών οργάνων απέναντι από τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Στην κατάσταση που βρίσκονται οι σχέσεις των δύο θεωρείται πολύ δύσκολο ο

Αβέρωφ Νεοφύτου να τον κρίσει ως τον εκλεκτό του κόμματος. Και σίγουρα το να διεκδικήσει ο Νίκος Χριστοδουλίδης απέναντι από τον Αβέρωφ Νεοφύτου, σε ένα σώμα που ελέγχει πλήρως ο συναγερμικός πρόεδρος θεωρείται ιδιαίτερα παράτολμο για τον συγκρατημένο Χριστοδουλίδη.

Ο ίδιος βεβαίως έχει ξεκινήσει επαφές με κόσμο και φαίνεται βάσει ερευνών να συγκεντρώνει ένα ακροατήριο πέραν του Δημοκρατικού Συναγερμού και δεν αποκλείεται να κάνει κινήσεις που θα προκαλέσουν έκπληξη στους Συναγερμικούς.

Στη μέγγενη του διλήμματος η επιστροφή

Στην «Κ» τέσσερις Αμμοχωστianoί για το ενδεχόμενο να πάνε πίσω στα Βαρώσια και την προσφυγή στην Επιτροπή Περιουσιών

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Οι τουρκικές και τ/κ ενέργειες, που έχουν ξεκινήσει από τον Αύγουστο του 2019 για το σταδιακό άνοιγμα της περικλεισ της πόλης των Βαρωσίων, αρχίζουν πλέον να δημιουργούν νέες συνθήκες για το Κυπριακό, φέρνοντας ταυτόχρονα και τους Αμμοχωστιανούς πρόσφυγες ενώπιον σημαντικών διλημμάτων, για το τι μέλλει γενέσθαι για τις περιουσίες τους, αλλά και για την επιστροφή τους στην πόλη τους. Η «Κ» μίλησε με μερικούς Αμμοχωστιανούς, οι οποίοι καταθέτουν τους προβληματισμούς τους και την επιθυμία τους για επιστροφή στα σπίτια τους.

Η Θέα από την οικία του κ. Λόρδου.

Το πατρικό του κ. Κάρουλλα είναι σε περιοχή από ακόμη ελέγχει ο στρατός.

Φυσικά θα ζητήσω την περιουσία μου

Ο κ. Μιχαλάκης Ζαννетиδης έμενε στην οδό Δημοφώντος 17, στην ενορία Αγίου Νικολάου, όπου βρίσκεται το πατρικό του σπίτι, καθώς και τα υπόλοιπα σπίτια της οικογένειας. Ο κ. Ζαννетиδης είπε ότι επιθυμία του είναι να επιστρέψει, ωστόσο λόγω του ότι η κατάσταση δεν είναι ξεκάθαρη ακόμα η επιστροφή του εξαρτάται από τις συνθήκες που θα δημιουργηθούν συν τω χρόνω. Στην ερώτησή μας αν θα διεκδικήσει μέσω της Επιτροπής την περιουσία του ήταν απόλυτος: «Φυσικά θα ζητήσω την περιουσία μου», όσο για το αν σκέφτηκε ότι έτσι γίνεται συνεργός της τουρκικής προπαγάνδας ο κ. Ζαννетиδης είπε χαρακτηριστικά: «Αυτό το θεωρώ πολύ μεγάλη προσβολή, προς όλους τους Αμμοχωστιανούς. Περιμένω να αποσυρθεί. Καθόλου δεν φοβάμαι ότι θα γίνω συνεργός, πώς θα γίνω εγώ συνεργός, ένας απλός πολίτης;» συμπληρώνοντας: «Και αν δεν μου τη δώσουν ι θα γίνει περισσότερο; Με το τέμπο που πάνε οι κυβερνήσεις μας, και οι προηγούμενες και η σημερινή και οι επόμενες, έχω εγώ προοπτική να πάρω πίσω την περιουσία μου από τις ενέργειες του κράτους μου; Όχι. Αν έχω λοιπόν έστω και 1% ευκαιρία να την πάρω πίσω θα τη διεκδικήσω», λέγοντας επίσης ότι οι περισσότεροι Αμμοχωστianoί έχουν να χάσουν αν την διεκδικήσουν, αφού για 47 χρόνια δεν την ορίζουν. Ο κ. Ζαννетиδης είπε επίσης ότι δεν έχει προσεγγίσει από κανέναν για την περιουσία του, και δεν νομίζει ότι θα το κάνουν, αφού όπως λέει η περιοχή αυτή δεν προσφέρεται ακόμα τουλάχιστον για επενδύσεις.

Η δεξιά οικία είναι το πατρικό του Μιχαλάκη Ζαννетиδη, αριστερά το διώροφο είναι ένα από τα άλλα ακίνητα της οικογένειας. Και τα δύο επί της οδού Δημοφώντος.

Η οικογένεια του κ. Ιακώβου ήταν οι ιδιοκτήτες του ξενοδοχείου Φλώριδα. Το σπίτι τους ήταν μέσα στο ξενοδοχείο. Ένα διαμέρισμα τριών δωματίων.

Χρειάζεται κουλτούρα κοινής πατρίδας

Ο κ. Νίκος Κάρουλλας, δημοτικός σύμβουλος του κατεχόμενου Δήμου Αμμοχώστου, επίσης, λέει ότι δεν έχει προσεγγιστεί από επενδυτές, αφού το πατρικό του είναι σε περιοχή από ακόμη ελέγχει ο στρατός. Στο ερώτημά μας αν θα επέστρεφε στην πόλη λέει: «Δεν το ψάχνω ποτέ, γιατί θεωρώ ότι με τον τρόπο που πάει να γίνει είναι εντελώς απαράδεκτο. Νομίζω ότι κανείς δεν θα πάρει τώρα την απόφαση, αλλά όταν θα έρθει η στιγμή που θα σου πουν έλα να μείνεις. Είναι ένα θεωρητικό ερώτημα...» και συνεχίζει λέγοντας επιτακτικά ότι πρέπει να βάλουμε στο παιχνίδι και τους Τ/κ, «να εμπεδώσουμε την κουλτούρα της κοινής πατρίδας». Ο κ. Κάρουλλας λέει ότι το μόνο σίγουρο είναι ότι θα συνεχίσουν να ζητούν από τους Τούρκους να φύγουν από την Αμμόχωστο, «εμείς θέλουμε να πάμε πίσω, με όποιο κόστος». Όσο για το αν θα προσέφευγε στην Επιτροπή, λέει ότι ακόμα δεν έχει αποφασίσει, και θεωρεί ότι δεν

μπορεί και να συμβουλευτεί κανέναν για το τι πρέπει να κάνει, λέγοντας πως είναι τραγικό το διλήμμα που βιώνουν. Σημειώνει πως αν η πόλη γίνει επενδυτικό κέντρο τελείωσε το Κυπριακό... «όλα όσα κάποιοι προσπάθησαν να κάνουν για να μη λυθεί ποτέ, θα καταρρεύσουν. Φτάνει να δείτε πόσο γρήγορα έκαναν τις εργασίες ανοικοδόμησης, σε μια πόλη που ήταν εγκαταλελειμμένη...». Όσο για την προτροπή του προέδρου να μη γίνουν οι Αμμοχωστianoί συνεργοί ο κ. Κάρουλλας λέει: «Αυτό που με ενοχλεί είναι ότι μετά από 47 χρόνια δεν έχεις δικαίωμα να λες κάτι τέτοιο σε κανέναν» και συμπληρώνει πως το κλειδί για μια ενδεχόμενη επιστροφή είναι να υπάρχουν οι συνθήκες εκείνες που θα έχουν δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα ειλικρινών προθέσεων, «δεν υπάρχει άλλος τρόπος, πρέπει να εμπνεύσουμε και τους Τ/κ και αυτοί που θα πάνε υπό τ/κ διοίκηση, αν πάει κάποιος, θα τους υποστηρίξει η ντόπια κοινότητα».

Οκτώ φορές ήμασταν έτοιμοι να επιστρέψουμε

Ο κ. Παύλος Ιακώβου με κατοικία στην οδό Τυράς στην ενορία αγίας Τριάδας, λέει ότι τους προσεγγίζουν ορισμένοι επιτήδαιοι Ε/κ και Τ/κ για τις περιουσίες τους, «προσέγγιση έχει γίνει σε αρκετούς Αμμοχωστιανούς, για πώληση ή βολιδοσκοπίηση». Ο κ. Ιακώβου λέει ότι έχει ήδη κάνει προσφυγή, διεκδικώντας την περιουσία του, τονίζοντας: «Είναι το μόνο χαρτί που έχουμε για να διεκδικήσουμε ό,τι μας άφησαν οι

γονείς μας. Είναι και οι αναμνήσεις μας...», όσο για αν του πέρασε από το μυαλό ότι έτσι γίνεται συνεργός, ο κ. Ιακώβου λέει: «Ποιος βοήθησε τους πρόσφυγες όλα αυτά τα χρόνια; Κανείς. Πλέον ο καθένας θα αποφασίσει για το τι θα κάνει και πώς θα χειριστεί το όλο θέμα. Είναι καθαρά προσωπικό θέμα... Η κυβερνηση είναι ένα καράβι στον ωκεανό δίχως καπετάνιο... Παρά τις πολ-

πίσω, οκτώ φορές μέχρι σήμερα, οι βαλίτσες είναι στο αυτοκίνητό μας ακόμη...». Το θέμα της επιστροφής στην πόλη, όπως λέει ο κ. Ιακώβου έχει συζητηθεί στην οικογένεια... «πρέπει πρώτα να δούμε υπό ποιους όρους θα επιστρέψουμε, αλλά και σε ποια πόλη, πότε θα γίνει αυτό... Δεν υπάρχει πόλη... είναι μια έρημη λεπλατημένη πόλη, καταλαβαίνετε ότι για να πάμε πίσω θα χρειαστεί πολύς κόπος και χρόνος».

Δεν φοβάμαι να επιστρέψω, η επιθυμία μου είναι πολύ έντονη

Από την πλευρά του ο κ. Άκης Λόρδος, λέει ότι τον είχαν πλησιάσει ήδη από το 2019 για την πώληση των ξενοδοχειακών μονάδων που είχε στην κατοχή της η οικογένειά του, ο οποίος είχε απαντήσει από τότε με τη χαρακτηριστική φράση: «Ούτε με ένα δισεκατομμύριο ευρώ» και τονίζει πώς έχει προσφύγει για ολόκληρη την περιουσία του τόσο στο Βαρώσι, όσο και σε άλλες περιοχές στα Κατεχόμενα, «είναι ο μόνος τρόπος να εξασφαλίσω την περιουσία μου, αφού όπως λένε αν

θεωρηθούν εγκαταλειφθείσες περιουσίες θα καθούν οριστικά, με τον κίνδυνο να δοθούν σε εποίκους ή άλλα πρόσωπα και αργότερα να χαρακτηριστούν ως χρήστες. Εγώ δεν έκανα προσφυγή για να τα πουλήσω, αλλά για να πάνε τα παιδιά μου στο ΕΔΑΔ, να τα κατοχυρώσω κατά κάποιο τρόπο» όσο για το συνεργός ο κ. Λόρδος, όντας ιδιαίτερα έντονος «όταν εγώ απάντησα από το 2019 ούτε για ένα δισεκατομμύριο, δεν μπορεί κανείς να μου πει πως είμαι συνεργός». Οικογενειακό

θέμα συζήτησης και για τον κ. Λόρδο η επιστροφή στην πόλη... «Δεν θα είχα πρόβλημα να επιστρέψω, η γυναίκα μου μάλιστα λέει ότι θα πάρει τριάντα λίτρα μπιριάζ για να βάψει το σπίτι μας και θα μείνει στην πόλη τρεις μέρες και τις υπόλοιπες στη Λεμεσό!», βέβαια όπως λέει υπάρχουν πρακτικά προβλήματα «δεν φοβάμαι να επιστρέψω, η επιθυμία μου είναι πολύ έντονη. Δεν θα είχα πρόβλημα να πάω... και αν η Τουρκία είναι τόσο γενναιόδωρη και μου φτιάξει το σπίτι ακόμα καλύτερα!

Δίλημμα ή ψευδοδίλημμα;

Του **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΡΕΣΤΗ**

Οι Αμμοχωστianoί έχουν δυστυχώς τεθεί, με τις παρότρυνσεις διαφόρων, προ του διλήμματος αν θα προσφύγουν στην Επιτροπή Ακινήτης Ιδιοκτησίας για να διασφαλίσουν δήθεν την επιστροφή τους στις περιουσίες τους υπό τουρκική διοίκηση για να αποφύγουν την υπαρξη των, εφόσον δεν δείχνουν ενδιαφέρον γι' αυτές. Ειλικρινά πιστεύω ότι ουσιαστικά δεν υπάρχει δίλημμα. Εάν η Τουρκία έχει αποφασίσει να εποίκισει την πόλη, θα το πράξει εφόσον δεν υπάρχει πολιτική λύση, είτε προσφύγει κάποιος στην Επιτροπή, είτε όχι. Το δίλημμα είναι αν θα παραχωρήσω την περιουσία μου με την υπογραφή μου ή χωρίς. Εάν η Τουρκία πραγματικά ενδιαφέρεται για επιστροφή των Αμμοχωστιανών στην πόλη και στις περιουσίες τους, θα μπορούσε κάλλιστα να σεβαστεί τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας 550 και 789 που προβλέπουν την επιστροφή στους νόμιμους κατοίκους της υπό τη διοίκηση των Η.Ε. Η Αμμόχωστος για την Τουρκία ήταν πάντοτε ένα καλό διαπραγματευτικό χαρτί για να επιτύχει τους στόχους της που είναι η εφαρμογή των διχοτομικών της σχεδίων.

Διαχρονικός στόχος της Τουρκίας μετά το 1974 ήταν να καταπατήσει τα περιουσιακά δικαιώματα των Ελληνοκυπρίων που εγκατέλειψαν τις κατεχόμενες περιοχές. Το λεγόμενο σύνταγμα του ψευδοκράτους είναι απόλυτα σαφές. Προβλέπει ότι όλες οι εγκαταλειφθείσες, εγώ προσθέτω διά της βίας των όπλων, περιουσίες, περιέχονται στην ιδιοκτησία του ψευδοκράτους. Υπάρχει, μάλιστα, πρόνοια ότι ο ιδιοκτήτης μπορεί να απευθυνθεί στα δικαστήριά τους για διεκδίκηση αποζημιώσεων. Το σύνταγμα τους δεν μιλά για άλλο είδος θεραπείας, μιλά μόνο για αποζημίωση. Για να επιτύχουν απόφαση του ΕΔΑΔ με την οποία να εγκρίνεται η παραπομπή των προσφύγων των Ελληνοκυπρίων στην Επιτροπή, έχουν θεοσιέσει νομοθεσία, η οποία πέραν από την αποζημίωση παρέχει τη θεραπεία της ανταλλαγής και της αποκατάστασης της περιουσίας. Όντως με την απόφαση Δημόπουλος το έχουν κατορθώσει. Όμως, στόχος τους είναι η επιδίκαση αποζημιώσεων για εξαγορά της υπεριοσμίας όπως το προβλέπει ο περίτατος νόμος τους, δηλαδή το σύνταγμα τους. Αυτό έχει αποδειχθεί στην πράξη και ενώ προσφεύγει

κάποιοι στην Επιτροπή, με αίτημα την επιστροφή και αποζημίωση για τα απώλεια χρήσης, εκδίδουν απόφαση αποζημίωσης για εξαγορά της σε εξευτελιστικά χαμηλά ποσά. Έχω υπό' όψη μου τουλάχιστον το παράδειγμα φιλικού μου προσώπου, το οποίο απευθύνθηκε στην Επιτροπή για την επιστροφή περιουσίας εκατομμυρίων και αποζημίωση γι' απώλεια χρήσης στην Κερύνεια, και αντί αυτού του πρόσφεραν 165.000 ευρώ για εξαγορά. Αναφέρω, επίσης, την περίπτωση της συζύγου μου, που έλαβε απόφαση από το ΕΔΑΔ για ένα σεβαστό ποσό αποζημιώσεως γι' απώλεια χρήσης και επιστροφή της περιουσίας στην περικλειστη πόλη. Η Τουρκία 15 χρόνια μετά, ουδέν ευφάνησε. Όμως, όπως είπα επανειλημμένα, έχω επιστολή Τουρκοκύπριου δικηγόρου την οποία απέστειλε στους Ελληνοκύπριους πελάτες του, στους οποίους είχε παραπεμφθεί από Ελληνοκύπριο δικηγόρο, στην οποία σαφώς αναφέρεται ότι, κατά κανόνα, η θεραπεία την οποία παραχωρεί η Επιτροπή είναι αποζημίωση όχι για απώλεια χρήσης, αλλά για απαλλοτρίωση σε ιδιαίτερα χαμηλά ποσά. Ο ίδιος, μάλιστα, προσθέτει ότι αμφιβάλλει αν το ΕΔΑΔ σε περίπτωση

προσφυγής θα ασχοληθεί με το ύψος της αποζημιώσεως και θα ανατρέψει την απόφαση της Επιτροπής. Στην περίπτωση της περικλεισ της πόλης, τα πράγματα είναι χειρότερα, γιατί πέραν των πιο πάνω κινδύνων, η Τουρκία ήγειρε και θέμα διεκδικήσεων ελληνοκυπριακών περιουσιών από το ΕΦΚΑΦ. Με απόφαση του λεγόμενου Επαρχιακού Δικαστηρίου Αμμοχώστου το 2005 δηλώθηκε ότι το μεγαλύτερο μέρος των ελληνοκυπριακών περιουσιών στην περικλειστη πόλη ανήκει στο ΕΦΚΑΦ. Κάποιοι αναμένουν ότι αυτό θα αποσφραγιστεί ενώπιον του ΕΔΑΔ. Η δική μου άποψη είναι ότι το ΕΔΑΔ δεν θα επιλύσει το θέμα και θ' αφήνεται να επιλυθεί στα δικαστήρια του ψευδοκράτους. Ας υποθέσουμε ότι τα πιο πάνω προβλήματα που έθεσα θα υπερπηδηθούν και ότι αποδίδεται στον Αμμοχωστιανό η περιουσία του. Ποια η προοπτική να παραμείνει και να την αξιοποιήσει; Αν στόχος της Τουρκίας είναι να την υπαρπάξει, μπορεί κάλλιστα να το πράξει με απαλλοτρίωση ή ακόμα εξαναγκάζοντας τον ιδιοκτήτη να την εγκαταλείψει με τις γνωστές μεθόδους που γνωρίζει. Αυτές που εφάρμοσε στην περίπτωση της Καρπασίας,

όπου το 1975 υπήρχαν 14.000 κάτοικοι, με κατοχυρωμένα δικαιώματά με Συμφωνία Κληρίδη - Ντενκτάς και τις ευλογίες των Η.Ε. Σήμερα παραμένουν μόνο μερικές εκατοντάδες. Αλλά υπάρχουν και άλλα ερωτήματα, εάν δεν φτάσουμε σ' αυτό το χειρίστο αποτέλεσμα, σε περίπτωση Αμμοχωστιανού που επιστρέφει. Θα βρίσκεται κάτω από τη δικαιοδοσία των αστυνομικών, των πολεοδομικών και άλλων διοικητικών αρχών και των δικαστηρίων τους. Για να μην αναφέρω το πρόβλημα χρηματοδότησης για αξιοποίηση της περιουσίας. Κάποιος, απαντώντας σ' αυτήν την τοποθέτησή μου, είπε ότι το κάνω επειδή είμαι εναντίον της Δ.Δ.Ο. Απαντώ ότι είναι άλλο θέμα η επιστροφή στο τουρκοκυπριακό ομόσπονδο κρατίδιο ύστερα από μια λύση όπου θα υπάρχουν εγγυήσεις για την εφαρμογή της, και άλλο να επιστρέφεις χωρίς λύση υπό την κατοχή της Τουρκίας.

Τέλος θέλω να προβληματίσω τους συμπολίτες μου θέτοντας το εξής απλό ερώτημα: Αν η Τουρκία γνήσια επιθυμεί την επιστροφή των Αμμοχωστιανών, γιατί τους παραπέμπει στις αγκάλες της Επιτροπής; Θα μπορούσε να διαπιστώ-

σει ποιοι ενδιαφέρονται να επιστρέψουν και ποια η περιουσία τους με απλές διοικητικές διαδικασίες, όπου τα εγινόμενα θέματα μπορούν να επιλυθούν από τεχνοκράτες, και όχι από μια Επιτροπή που είναι το άκρον άωτον της αυθαιρεσίας. Το νίζω όμως ότι στην απόφαση Δημόπουλος αποφασίστηκε ότι δεν υποχρεούται κάποιος να προσφύγει στην Επιτροπή, αλλά μπορεί ν' αναμένει μια πολιτική λύση.

Τελειώνοντας, θέλω να υπογραμμίσω ότι είμαι φανατικός Αμμοχωστιανός, με περιουσία στην περικλειστη πόλη και δεν έχω κανένα άλλο κίνητρο παρά την αγάπη μου για την αδικοκαμένη πόλη στην οποία έζησα τα 29 καλύτερα χρόνια της ζωής μου. Φτάνει στο τέλος της σταδιοδρομίας μου έχοντας υπηρετήσει τη Δικαιοσύνη για πάνω από 40 χρόνια από υψηλά δικαστικά σώματα και δεν έχω καμία φιλοδοξία, ούτε κανένα άλλο συμφέρον. Μόνο να επιστρέψω στην πόλη μου υπό συνθήκες ασφάλειας, και να μην τη χάσω στην Τουρκία με την υπογραφή μου.

Ο κ. Γεώργιος Αρέστης είναι πρώην δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου και τώως δικαστής του Δικαστηρίου της Ε.Ε.

Κανένας δεν θέλει τη μάχη των δημοτικών εκλογών

Ο ΔΗΣΥ θέλει να διατηρήσει τις πρωτιές, ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ φοβούνται νέες περιπέτειες

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Μπορεί υποψήφιοι δήμαρχοι και δημοτικοί σύμβουλοι να εξαγγέλουν υποψηφιότητα, να παρουσιάζουν το προεκλογικό τους πρόγραμμα, να κάνουν κανονικό προεκλογικό και να ξοδεύουν χρήμα και χρόνο, όμως η δώλωση του υπουργού Εσωτερικών Νίκου Νουρή ότι στην πρώτη συνεδρία της Επιτροπής Εσωτερικών η κυβέρνηση θα επαναφέρει το ζήτημα για μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης έφερε στο προσκήνιο και τη φημολογία που υπάρχει το τελευταίο διάστημα στο παρασκήνιο, περί αναβολής των δημοτικών εκλογών. Θα καταψηφιστεί η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης από την πλειοψηφία της Βουλής, θα ψηφιστεί από την πλειοψηφία με ορίζοντα αλλαγών την επόμενη πενταετία ή θα πάρουν αναβολή οι εκλογές μέχρι και τον Ιούνιο του 2024 για να γίνουν οι κατάλληλες αλλαγές που προνοεί το νομοσχέδιο; Όλα τα σενάρια μπαίνουν στο τραπέζι το τελευταίο διάστημα ιδιαίτερα υπό μορφή βολιδοσκοπήσεων της κυβέρνησης προς τους άλλους πολιτικούς χώρους. Όσο όμως και αν τα σενάρια δίνουν και παίρνουν, το σίγουρο είναι πως χρόνος δεν υπάρχει ούτε για περαιτέρω διαβούλευση ούτε για επιπλέον σκέψεις. Ο Σεπτέμβριος αποτελεί το τελικό ορόσημο και τότε θα ξεκαθαρίσει, πρώτα αν προχωρά η μεταρρύθμιση και κατά δεύτερο αν θα γίνουν τον Δεκέμβριο οι τοπικές εκλογές χωρίς αναβολή.

Το επιχείρημα

Πώς προέκυψε όμως λίγους μήνες πριν από τις εκλογές θέμα αναβολής και επιτακτικής ψήφισης της μεταρρύθμισης; Επιχείρημα της κυβέρνησης είναι πως η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι κάτι που δε μπορεί πλέον να καθυστερεί, καθώς αποτελεί πλέον προϋπόθεση για την άντληση κονδυλίων από το σχέδιο ανάκαμψης. Βάσει του σχεδίου, όπως είχε εξηγήσει ο Νίκος Νουρής, θα πρέπει να υλοποιηθεί η μεταρρύθμιση μέχρι τον Μάιο του 2024, διαφορετικά θα επηρεαστεί το σύνολο των κονδυλίων του ταμείου. Σε αυτό το διάστημα λοιπόν των δύο μηνών, η κυβέρνηση φιλοδοξεί πως θα μπορέσει να υλοποιήσει τις απαραίτητες μεταβατικές διεργασίες. Είναι συνεπώς ένα πολύ καλό επιχείρημα για να δεχτούν τα κόμματα να συναινέσουν. Κάποιοι βεβαίως μπορεί να θυμηθεί πως ενοποιήσεις τμημάτων της δημόσιας υπηρεσίας που αποτελούσαν προϋπόθεση για το μνημόνιο, πήραν πολύ περισσότερο χρόνο να υλοποιηθούν από δύο μισι χρόνια και συνεπώς η ενοποίηση δήμων και διαδικασιών αποκλείεται να υλοποιηθεί σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα.

Το πως βεβαίως θα συνδεθεί η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτο-

διοίκησης με το ταμείο ανάκαμψης είναι ακόμη συγκεχυμένο. Η «Κ» επιχειρήσε να εντοπίσει πόσα χρήματα συνδέονται με την εν λόγω μεταρρύθμιση ωστόσο αρμόδιες πηγές σημειώνουν πως δεν είναι απόλυτα συνδεδεμένες συγκεκριμένες εκταμιεύσεις με συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις. Όπως σημειώνεται ωστόσο, για συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις ίσως «πατήσουν πόδι» στις Βρυξέλλες και να κόψουν σημαντικά κονδύλια. Η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης ήταν άλλωστε στις δεσμεύσεις της Κύπρου για το μνημόνιο και έκτοτε επαναλαμβάνεται ως σύσταση κάθε έξι μήνες από την Κομισιόν στις εκθέσεις της για την Κύπρο με απόλυτα ξεκάθαρο τρόπο.

Τις βολιδοσκοπήσεις ξεκίνησε η κυβέρνηση με πολιτικούς χώρους και η αλήθεια είναι πως ενώ όλοι επισήμως μιλούν για την ανάγκη διεξαγωγής των εκλογών, ενδόμυχα όλοι οι χώροι παραδέχονται πως η αναβολή τους συμφέρει. Ο ΔΗΣΥ θέλει να κλειδώσει το ζήτημα της μεταρρύθμισης, γιατί θα μπορεί να κατέλθει σε εκλογές με το αφήγημα ότι η κυβέρνηση του Νίκου Αναστασιάδη μεταρρύθμιση την Κύπρο (ΓΕΣΥ, ΕΕΕ, Τοπική Αυτοδιοίκηση). Ήταν άλλωστε μέσα στις προεκλογικές δεσμεύσεις και μία τέτοια εξέλιξη θα αποτελεί απάντηση στην πολεμική της αντιπολίτευσης για τη διαφθορά και τον ενταφιασμό του Κυπριακού. Ωστόσο, ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν επιθυμεί παράλληλα να ρισκάρει μία ενδεχόμενη ήττα, αλλά να κατέλθει στις προεδρικές ως θριαμβευτής έξι συνεχόμενων πρώτων. Στην Πινδάρου πάντως ξεκαθαρίζουν πως δεν θα πρωτοπορήσουν στον αγώνα αναβολής, αλλά θα θέλουν να παρουσιαστεί ως αναβολή κοινής αποδοχής από όλα τα κόμματα.

Σκέψεις και συζητήσεις

Πέραν όμως από την κυβέρνηση που βλέπει ευνοϊκά την αναβολή των εκλογών και τα κόμματα της αντιπολίτευσης φαίνεται να ευνοούν ενδόμυχα ένα τέτοιο σενάριο. Το ΑΚΕΛ έχει επισήμως αποφασίσει στο Πολιτικό Γραφείο ότι πρέπει να γίνουν οι εκλογές τον Δεκέμβριο, ωστόσο εντός του κόμματος επικρατεί μία σχετική ανησυχία για το ενδεχόμενο να συρθεί σε μία ακόμη ήττα. Συζητήσεις, βολιδοσκοπήσεις και σκέψεις για υποψηφίους έχουν γίνει, ωστόσο κομματικοί κύκλοι εκτιμούν πως σε αυτή τη συγκυρία ο Στέφανος Στεφάνου θα πρέπει να επικεντρωθεί στην επανάκτηση των ποσοστών του. Μία ακόμη ήττα θεωρείται πως θα προκαλέσει επιπλέον ζητήματα και την πρώτη σκιά στη νέα κατάσταση πραγμάτων στην Εζεκία Παπαϊωάννου. Θεωρείται επίσης πως μία ακόμη ήττα μετά από συνεργασίες ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ μπορεί να ενταφιάσει

Τον Σεπτέμβριο θα ξεκαθαρίσει αν αναβάλλεται η εκλογική μάχη των δημοτικών μέχρι τον Ιούνιο του 2024.

Ο **Γιάννης Αρμευτής** έχει ήδη τη στήριξη του πρώην δημάρχου του ΑΚΕΛ Ανδρέα Χρίστου και επιδιώκει στην επίσημη στήριξη της Εζεκία Παπαϊωάννου.

Ο ΔΗΣΥ θέλει με κάθε τρόπο να ολοκληρωθεί η μεταρρύθμιση, καθώς αυτό θα αποτελέσει ένα καλό αφήγημα στον προεκλογικό του 2023.

την όποια προοπτική για το 2023. Υπάρχει βεβαίως και η εκτίμηση πως ο Στέφανος Στεφάνου θα πρέπει να μπει από τώρα στη μάχη για να δείξει και τις προθέσεις του για τη θέση του κόμματος στο μέλλον. Με ανησυχία βεβαίως βλέπουν και στο ΔΗΚΟ μία νέα εκλογική μάχη. Ο Νικόλας Παπαδόπουλος δεν φαίνεται ιδιαίτερα θερμός στο να μπει σε μία νέα εκλογική μάχη. Ιδιαίτερα μετά και την ήττα των βουλευτικών εκλογών, ο ΔΗΚΟϊκός πρόεδρος έχει μπει σε μία διαδικασία περιεργίας για το ποια θα είναι τα επόμενα στρατηγικά βήματα. Τόσο σε θέμα συνεργασιών όσο και προσωπικά για το ποιες θα είναι οι κινήσεις του. Αυτό που έστω και εκ των υστέρων άρχισε να απασχολεί το ΔΗΚΟ είναι η δυναμική που απέκτησε ο ΔΗΠΑ και φάνηκε στις εκλογές του Μάη. Το τελευταίο λοιπόν που θα ήθελαν ήταν η δυναμική παρουσία του νεοσυσταθέντος κόμματος στην τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς, όπως είναι γνωστό, έχει ήδη καλές ρίζες. Με έναν καλό αριθμό δημοτικών συμβούλων σημαίνει πως θα μπορεί να «κάνει κόκαλο». Η αναβολή θα απομακρύνει και το ενδεχόμενο περαιτέρω τριβών στο εσωτερικό του κόμματος που ενισχύθηκε ιδιαίτερα το τελευταίο διάστημα και μετά από την ήττα και ενδεχομένως να του δώσει χρόνο να τα λύσει. Το ίδιο ισχύει και για την ΕΔΕΚ, η οποία θα θέλει να προ-

Ο **Γιάννης Παναγιώτου** φαίνεται να κλειδώνει ως υποψήφιος δήμαρχος Λευκωσίας για ΔΗΚΟ και ΑΚΕΛ, ενώ θετικά τον βλέπουν Οικολόγοι και ΕΔΕΚ.

ετοιμαστεί για το εκλογικό συνέδριο που θα γίνει τον Οκτώβριο του 2021 και αποτελεί τη μάχη των μαχών. Κανείς βεβαίως δεν θέλει να πάρει πάνω του την αναβολή των εκλογών και αναμένει από την κυβέρνηση τις οποίες κινήσεις, η οποία ήδη βολιδοσκοπεί στο παρασκήνιο. Ζήτημα το οποίο θα πρέπει να απαντηθεί είναι για ποιο λόγο έμεινε το θέμα να συζητείται στο παρά ένα της έναρξης του προεκλογικού. Υπενθυμίζεται πως το νομοσχέδιο κατατέθηκε εδώ και καιρό, με τα κόμματα της αντιπολίτευσης να αντιπροτείνουν διεξαγωγή δημοψηφίσματος με αποτέλεσμα η κυβέρνηση να το αποσύρει.

Ο Φάκας και οι άλλοι...

Πάντως, η όλη συζήτηση δεν σταματά τις όποιες επιδιώξεις των υποψηφίων δημάρχων και δεν φαίνεται να διακόπτει τον προεκλογικό μέχρι να ληφθούν και επίσημα οι αποφάσεις. Τόσο στο ΑΚΕΛ όσο και στο ΔΗΚΟ προχωρούν κανονικά, καθώς δεν αποκλείουν τη περίπτωση των εκλογών να είναι μπλόφα από την κυβέρνηση και τον Αβέρωφ Νεοφύτου ούτως ώστε να πιάσει «στον ύπνο» το ενδεχόμενο συνεργασίας των δύο κομμάτων. Το κύριο ενδιαφέρον επικεντρώνεται στους μεγάλους δήμους όπου ξεκίνησε ήδη ο προεκλογικός. Με τον Κωνσταντίνο Γιωρκάτζη να έχει ήδη ξεκαθαρίσει πως μία τρίτη θητεία δεν τον αφορά, ανοίγει η συζήτηση για τη διαδοχή του. Ο δημοτικός σύμβουλος του ΔΗΣΥ Χρύσανθος Φάκας φρόντισε να εξαγγείλει από πολύ νωρίς, με κάποιους να σημειώνουν πως ήθελε να προλάβει καταστάσεις, δεδομένου ότι πολλά ακούγονταν περί υποψηφιότητας Κωνσταντίνου Πετρίδη. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ» ο ίδιος είχε δημοσιοποιήσει από νωρίς το

ενδιαφέρον του στον Αβέρωφ Νεοφύτου, όταν ακόμα σπινόνταν το ψηφοδέλτιο για τις Βουλευτικές, ξεκαθαρίζοντας πως δεν ήθελε να συμμετάσχει, καθώς στόχος του ήταν η δημαρχία Λευκωσίας. Ξεκάθαρο σινιάλο στήριξης δεν φαίνεται πάντως να του έδωσε ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ κατά τη συνομιλία τους. Στον ΔΗΣΥ έβλεπαν θετικά το ενδεχόμενο μιας προσωπικότητας που να έχει μεγαλύτερο έρεισμα στην κοινωνία και να μην αλιεύει ψήφους καθαρά από τον στενό πυρήνα. Έγιναν κάποιες σκέψεις για την υποψηφιότητα ενός υπουργού, όπως ο Νίκος Νουρής και ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, με τον τελευταίο να κλείνει ένα τέτοιο σενάριο μετά και τη συνομιλία που είχε με τον πρόεδρο Αναστασιάδη, όταν ενισχυθήκαν οι φήμες. Ένα σενάριο αναβολής ενδεχομένως να ευνοεί πρόσωπα όπως ο κ. Πετρίδης και Νουρής, οι οποίοι θα έχουν ολοκληρώσει την υπουργική τους θητεία και γιατί όχι να διεκδικήσουν δημαρχία σε ένα πολύ μεγαλύτερο δήμο και κατ' επέκταση με πολύ μεγαλύτερη δύναμη.

Η περίπτωση Παναγιώτου

Από πλευράς πάντως της αντιπολίτευσης συζητείται εντόνως το όνομα του πρώην προέδρου της ΝΕΔΗΚ Γιάννη Παναγιώτου για διεκδίκηση της δημαρχίας της πρωτεύουσας. Την υποψηφιότητά του έχει προτείνει το ΔΗΚΟ και συναινεί το ΑΚΕΛ, δεδομένου ότι θα υπάρξει μία συνολική συνεργασία ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ σε δήμους που θέλει να διεκδικήσει και το κόμμα της Αριστεράς τη δημαρχία. Για τη Λευκωσία υπήρξαν και άλλα πρόσωπα που θέλησαν να διεκδικήσουν, όπως ο νυν δημοτικός σύμβουλος του ΔΗΚΟ Στέλιος Ιερωνυμίδης, ενώ ακούστηκε και το όνομα του πρώην διευθυντή του Γραφείου του προέδρου του ΔΗΚΟ Γιώργου Σολωμού. Και στο ΑΚΕΛ και στο ΔΗΚΟ συμφώνησαν πάντως πως ο κ. Παναγιώτου μπορεί να τύχει ευρύτερης αποδοχής, καθώς μπήκε και στο κάρτο του ΑΚΕΛ ως προεδρικός υποψήφιος το 2018. Την υποψηφιότητά του βλέπουν αρχικά θετικά, τόσο η ΕΔΕΚ όσο και το Κίνημα Οικολόγων. Πάντως, η επαναστρατηγιοποίηση του Γιάννη Παναγιώτου θεωρείται πως μπορεί να φέρει κοντά μία νεαρότερη ομάδα ΔΗΚΟϊκών μετριοπαθών στο κόμμα. Σε αυτή την ομάδα ανήκουν οι Νεόφυτος Χαραλαμπίδης που εξελέγη πρόεδρος ως αντιπρόεδρος του ΔΗΚΟ και ο Ολύμπιος Χριστοφί, ο οποίος ήταν υποψήφιος στις βουλευτικές και το όνομά του ακούγεται για τη θέση του εκπροσώπου Τύπου.

Οι κινήσεις Αρμευτή

Πέραν της Λευκωσίας έχουν ήδη ξεκινήσει συζητήσεις και στη Λεμεσό. Δεδομένη θεωρείται η επαναδιεκδίκηση του δήμου από τον Νίκο Νικολαΐδη, με τον ΔΗΣΥ όπως όλα δείχνουν να συναινεί στη στήριξή του. Υποψηφιότητα έχει εξαγγείλει από νωρίς και ο αρχιτέκτονας Γιάννης Αρμευτής. Ο κ. Αρμευτής, μέλος του ΔΗΚΟ, είχε θέσει εαυτόν εκτός κόμματος «μέχρις ότου αλλάξει η ηγεσία» για τη στάση που τήρησε το κόμμα του Κέντρου στο ενωτικό δημοψήφισμα. Η ηγεσία βεβαίως δεν άλλαξε ακόμα, όμως σε συνέντευξη που έδωσε στον «Πολίτη» εξέφρασε τη θέση πως είναι κοντά στο κόμμα. Το ΔΗΚΟ βεβαίως κρατά ακόμη κλειστά χαρτιά για το αν θα στηρίξει τον κ. Αρμευτή, καθώς προτεραιότητα, όπως έλεγαν, είχε το αν θα διεκδικούσε ο νυν αντιδήμαρχος και αντιπρόεδρος του ΔΗΚΟ Νεόφυτος Χαραλαμπίδης. Στήριξη πάντως στην υποψηφιότητα Αρμευτή δίνει ανοικτά ο πρώην δήμαρχος Ανδρέας Χρίστου, ωστόσο αυτό δεν σημαίνει πως συναινεί το ΑΚΕΛ σε κάτι τέτοιο. Υπήρξε από κάποια στελέχη η ενόχληση ότι ο Ανδρέας Χρίστου προκάλεσε καταστάσεις με τη στάση του, ωστόσο δεν αποκλείεται το κόμμα λόγω απουσίας άλλων επιλογών να στηρίξει την υποψηφιότητα Αρμευτή. Στη Λάρνακα το ΑΚΕΛ επαναδιεκδικεί με τον Ανδρέα Βύρα και φαίνεται πως θα έχει τη στήριξη των πλείστων κομμάτων. Στον ΔΗΣΥ πάντως αισθάνονται σχετικά ημικαθώς στην εν λόγω πόλη. Όχι μόνο της δυναμικής που έχει αποκτήσει ο Ανδρέας Βύρας, αλλά και της απουσίας επιλογών. Αν και το θέμα δεν συζητήθηκε επίσημα, δεν αποκλείεται η διεκδίκηση του δήμου από τον δημοτικό σύμβουλο του ΔΗΣΥ Μανώλη Θεολόγο (Φώλος).

GOODYEAR
MADE TO FEEL GOOD.

NEO Eagle F1 Asymmetric 3

Ελαστικό υπερ υψηλών επιδόσεων
Με τη μικρότερη απόσταση φρεναρίσματος
σύμφωνα με δοκιμές του TÜV

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καϊμακλή,
1037 Λευκωσία - Κύπρος

Ένας πύρινος Αύγουστος

Εν μέσω θέρους

Νέες αποκαλύψεις συζητείται πως θα έχουμε στο μέσο του θέρους, από το γνωστό ειδησεογραφικό πρακτορείο Al Jazeera. Ο Ιανός μαθαίνει πως οι πρωταγωνιστές είναι λίγο πολύ οι ίδιοι. Αυτή τη φορά φαίνεται να εμπλέκεται λίγο περισσότερο λειτουργός του υπουργείου Εσωτερικών. Το σίγουρο είναι πως με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο δεν θα πλήξουμε.

Με μέτρα στη Βουλή

Και τη Βουλή άρχισε να προβληματίζει το ζήτημα των ανεμβολίαστων παροίκων της. Ο Ιανός σάς είχε ενημερώσει την προηγούμενη εβδομάδα για τον επαναστάτη Ανδρέα Θεμιστοκλέους, ο οποίος αποφάσισε να παρευρίσκεται σε Επιτροπές, αγνώνοντας επιδεικτικά τους κανόνες και παραλείποντας να φορά τη μάσκα του. Είναι άλλωστε πολιτική θέση του ΕΛΑΜ να καϊδεύει τα αυτιά των αντιεμβολιαστών, με τον Χρίστο Χρίστου να δηλώνει πρώτος και καλύτερος ότι δεν εμβολιάστηκε ακόμα. Την κατάσταση φαίνεται να εντόπισε η πρόεδρος της Βουλής η οποία με ανακοίνωσή της προς όλα τα μέλη και λειτουργούς, τονίζει ότι θα τηρηθεί αυστηρά το διάταγμα και δεν θα μπαίνει κανένας εντός Βουλής χωρίς safe pass, rapid test και σίγουρα χωρίς μάσκες. Έχουν άλλωστε καταργηθεί τα δωρεάν rapid test εντός της Βουλής...

Οι πρυτάνεις...

Ξεκίνησε από νωρίς η προεδρολογία, με τα ονόματα να δίνουν και να παίρνουν. Αίσθηση προκάλεσε δημοσίευμα του 24news που θέλει στο κάδρο τους δύο πρυτάνεις του Πανεπιστημίου Κύπρου, πρώην και νυν. Αυτό που συζητήθηκε βεβαίως, είναι ότι ο Κωνσταντίνος Χριστοφίδης φρόντισε να αναδημοσιεύσει το εν λόγω ρεπορτάζ, καταδεικνύοντας πως ενδιαφέρεται για τη μάχη. Το πόσο ισχύει βεβαίως κάτι τέτοιο και για τον νυν πρύτανη Τάσο Χριστοφίδη είναι ανοικτό. Όπως γνωρίζει η στήλη, το όνομά του έβλεπε θετικά το ΑΚΕΛ επί ηγεσίας Άντρου Κυπριανού. Το αν ο ίδιος ήθελε ποτέ ή αν ενδιαφέρεται πλέον μένει αναπάντητο επί του παρόντος.

Το πρόβλημα στην Πάφο

Βεβαίως πριν ξεκινήσει η προεδρολογία, θα πρέπει να ξεκαθαρίσει

Με αφορμή τις πυρκαγιές του Ιουλίου, τις σημερινές εικόνες αποκάλυψης στην Ελλάδα και τις επισημάνσεις των επιστημόνων ότι το άμεσο μέλλον μας επιφυλάσσει μεγάλες φυσικές καταστροφές, το κράτος θα πρέπει να θέσει ως προτεραιότητά του την πρόληψη από αυτό τον κίνδυνο και να κάνει αμέσως ένα πλάνο σωστής πρόληψης και αντιμετώπισης των φυσικών κρίσεων.

Η ΗΡΩΙΔΑ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ελένη Αρτυματά

Όχι μόνο για το νέο παγκύπριο ρεκόρ, αλλά και για το ήθος την επιμονή και το ψυχικό της σθένος.

πρώτα το τι θα γίνει με τις δημοτικές εκλογές. Όλοι τις φοβούνται αλλά κανείς δεν είναι έτοιμος να πει ευθαρσώς ότι θέλει να αναβληθούν. Στο πλαίσιο του φόβου, πανικός όπως μαθαίνουμε επικρατεί στην

επαρχία Πάφου, όπου το ΑΚΕΛ δεν βρίσκει δικό του υποψήφιο δήμαρχο. Μάλιστα, σκέφτηκαν κάποιο πως μεταξύ Κωστάκη Κωνσταντίνου και Φαίδωνα Φαίδωνος, ίσως είναι καλύτερα να στηρίζουν τον πρώην

βουλευτή του ΔΗΣΥ, για να τελειώνουν με τον νυν μια και καλή.

Παρασκηνιακές συνηνοήσεις

Σάλο κατά τη διάρκεια της θερινής ραστώνης προκάλεσε το ζήτημα της κρατικής χορηγίας των κομμάτων. Το θέμα ανέδειξε η Δημοκρατική Παράταξη, η οποία ζητάει στην ουσία να επιστραφούν χρήματα που έχουν δοθεί σε κόμματα από την αρχή της χρονιάς ως χορηγία για το 2021 και δεν ανταποκρίνονται στα ποσοστά που έλαβαν τον Μάιο. Η νομοθεσία προνοεί πρόσθετο ποσό για νεοεισερχόμενα κόμματα και μάλλον αυτό αναμένεται να γίνει,

ούτως ώστε να μην μπουν όλα τα κόμματα στη διαδικασία επιστροφών. Αυτό βεβαίως που έκανε ιδιαίτερη αίσθηση στην όλη συζήτηση, είναι η στάση του ΔΗΚΟϊκού προέδρου. Κατά τη συζήτηση στη σύσκεψη αρχηγών ανέμιξε επιστολή του γενικού ελεγκτή την οποία δεν είχαν υπόψη τους τα υπόλοιπα μέλη και ενίσχυσε τη φημολογία περί μυστικής συνηννόησης Οδυσσέα και ΔΗΚΟ. Ίσως βέβαια να είναι καλό για τον Νικόλα να ξανασκεφτεί κατά πόσο θέλει να συνδέεται με τον γενικό ελεγκτή. Γιατί αν λάβουμε υπόψη το αποτέλεσμα των τελευταίων εκλογών, όλη αυτή η σύνοψη δεν του βγήκε σε πολύ καλό.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

Η Κλωθώ

Τι προκαλεί ακραία καιρικά φαινόμενα

Περιζήτητο καθίσταται το ερευνητικό έργο της ομάδας WWA, που ιδρύθηκε το 2014 και αποσκοπεί στη διερεύνηση των αιτιών της σφοδρότητας πρόσφατων ακραίων καιρικών φαινομένων.

Δύο εβδομάδες πριν από τις πλημμύρες στη Γερμανία, η ομάδα έθετε το ερώτημα αυτό για τον καύσωνα που έπληττε τις ΒΔ ΗΠΑ. Αυτή την εβδομάδα, δασικές πυρκαγιές εκδηλώθηκαν σε Ελλάδα, Ιταλία και Τουρκία. Η ομάδα καλείται τώρα να διαπιστώσει εάν η κλιματική αλλαγή ή άλλοι παράγοντες ευθύνονται για τα φαινόμενα αυτά, σύμφωνα με άρθρο των Financial Times.

Η απόδειξη, όμως, ότι τα πρόσφατα ακραία καιρικά φαινόμενα σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή απέχει ακόμη στο μέλλον. Πολλοί παράγοντες μπορεί να ευθύνονται για τα πρόσφατα φαινόμενα, όπως η μορφολογία του εδάφους, η απόφαση των κατοίκων να διαμένουν σε επικίνδυνες ζώνες και οι τοπικές κλιματικές συνθήκες. Ακόμη και χωρίς το φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη, ακραίες κλιματικές συνθήκες, όπως οι καύσωνες, θα συνεχίζουν να εμφανίζονται.

Η κλιματική αλλαγή, όμως, καθιστά τα ακραία φαινόμενα πιο

συχνά και έντονα. «Ο συσχετισμός αυτός έχει αποδειχθεί. Τα επιστημονικά δεδομένα, όμως, γίνονται πιο περίπλοκα όταν εξετάσουμε ξεχωριστά κάθε φαινόμενο και αναρωτηθούμε εάν οφείλεται κυρίως στην κλιματική αλλαγή και πώς η μεταβολή του κλίματος επηρέασε την εμφάνισή ή την έντασή του», λέει ο Πίτερ Στοτ, ειδικός του γήινου κλίματος στη μετεωρολογική υπηρεσία της Βρετανίας.

«Δεν μας είναι δυνατό να αποδώσουμε τα πρόσφατα ακραία καιρικά φαινόμενα στην κλιματική αλλαγή, καθώς τα μαθηματικά μοντέλα μας δεν είναι ικανά να τα υπολογίσουν. Τα όργανα στη διάθεσή μας δεν είναι επαρκή. Την ίδια ώρα, θα ήταν σφάλμα να πω ότι η κλιματική αλλαγή δεν σχετίζεται με τα ακραία φαινόμενα», λέει ο καθηγητής Φυσικής της Οξφόρδης, Τιμ Πάλμερ.

Η δημιουργία τέτοιων μαθηματικών προτύπων καθίσταται, όμως, επιτακτική. «Χρειαζόμαστε μεγάλες επενδύσεις στις κλιματικές έρευνες. Η ικανότητά μας να κατανοούμε και να προβλέπουμε την κλιματική αλλαγή και τα ακραία καιρικά φαινόμενα που τη συνοδεύουν περιορίζεται μόνο από την αδυναμία των σύγχρονων υπολογιστών να προβούν σε τόσο περίπλοκους υπολο-

Οι πλημμύρες στη Γερμανία, ο καύσωνας που έπληξε τις ΒΔ ΗΠΑ και οι δασικές πυρκαγιές σε Ελλάδα, Ιταλία και Τουρκία, στο μικροσκόπιο της ερευνητικής ομάδας WWA.

γισμούς», λέει ο καθηγητής Φλάβιο Λένερ στο Πανεπιστήμιο Κορνέλ.

Στην εκτίμησή της για τον καύσωνα στις ΒΔ ΗΠΑ, η επιστημονική ομάδα WWA ανέφερε ότι οι θερμοκρασίες υπήρξαν τόσο ακραίες και απροσδόκτες, που θα μπορούσαν να αποτελούν επίπτωση «μη γραμμικής» κλιματικής αλλαγής, όπου ακραία φαινόμενα δεν εκδηλώνονται στον ίδιο χρόνο με την αύξηση της θερμοκρασίας, έχοντας –αντίθετα– αιφνιδιαστικό και ακόμη πιο ακραίο χαρακτήρα. Η συμβουλευτική ομάδα της βρε-

τανικής κυβέρνησης για την κλιματική αλλαγή ανέφερε ότι ο καύσωνας στη βόρεια Αμερική και οι πλημμύρες στην Ευρώπη δεν μπορούν να ερμηνευθούν με την άνοδο της μέσης θερμοκρασίας. «Η κλιματική αλλαγή συμβαίνει ταχύτερα από ό,τι περιμέναμε. Η ταχεία θέρμανση και η τήξη των πάγων μπορεί να προκαλέσαν νέα δεδομένα στην εξέλιξη του φαινομένου, επιταχύνοντας την κλιματική αλλαγή», λέει ο επικεφαλής των επιστημονικών συμβούλων της βρετανικής κυβέρνησης, σερ Ντέιβιντ Κινγκ.

Ψηφιακός πόλεμος για τις πυρκαγιές στην Τουρκία

Έντονες επικρίσεις δέχεται ο Τούρκος πρόεδρος Ερντογάν για τη διαχείριση της κρίσης των πυρκαγιών αυτής της εβδομάδας στη δυτική Τουρκία. Οι πυρκαγιές έδωσαν τροφή στην αντιπολίτευση προκειμένου να συστήσει άτυπο μέτωπο κατά του προέδρου. Η ένταση έχει κορυφωθεί, με το κοινό να αποδίδει ήδη στην κυβέρνηση τη διαφθορά και την κακοδιαχείριση της κρίσης του κορωνοϊού. Μέχρι στιγμής, οκτώ άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους από τις πυρκαγιές. Η καταστροφή έχει επηρεάσει κυρίως τις επαρχίες της ΝΔ Τουρκίας στα παράλια του Αιγαίου, όπου κυριαρχεί το κόμμα CHP της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Τοπικοί δήμαρχοι κατήγγειλαν ότι οι κρατικές υπηρεσίες δεν προσέφεραν την αναγκαία βοήθεια σε εναέρια μέσα πυρόσβεσης και προσωπικό. Μεταξύ των επικρίσεων που αντιμετωπίζει ο Ερντογάν, ο παροπλισμός των πυροσβεστικών αεροσκαφών και η αντικατάστασή τους με μόλις τρία ρωσικά αεροσκάφη είναι από τις πιο διαδεδομένες και σοβαρές. Ο Ερντογάν φιλοδοξεί να επανεκλεγεί σε δύο χρόνια και ενώ παραμένει ο δημοφιλέστερος πολιτικός στην Τουρκία, η δημοτικότητα του σημειώνει υποχώρηση στις δημοσκοπήσεις. Οπαδοί και αντίπαλοι της κυβέρνησης διεξάγουν τώρα ψηφιακό πόλεμο στα μέσα κοινω-

νικής δικτύωσης, με τους φιλοκυβερνητικούς χρήστες να κάνουν λόγο για απόπειρα αποσταθεροποίησης του κράτους και τους αντιπάλους του προέδρου να καταγγέλλουν διαχειριστική αδυναμία.

Ο επικεφαλής του CHP Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου ένωσε τη φωνή του στις επικρίσεις κατά του Ερντογάν, κατηγορώντας τον Τούρκο πρόεδρο για απουσία σχεδίου αντιμετώπισης των δασικών πυρκαγιών, προειδοποιώντας ότι η Τουρκία οφείλει να είναι έτοιμη για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. «Όταν άνθρωποι που έχασαν τα πάντα ζητούν βοήθεια, η κυβέρνηση, αντί να τους ακούσει, σπεύδει να τους χαρακτηρίσει τρομοκράτες. Αυτό είναι κάτι που μόνο μια ανίκανη κυβέρνηση θα έκανε», είπε ο Κιλιτσντάρογλου. Ο Ερντογάν, από τη μεριά του, επέλεξε να παραμείνει αποστασιοποιημένος από την αντιπαράθεση, αρκούμενος να υποσχεθεί βοήθεια στους πυρόπληκτους και να ευχαριστήσει τις ξένες χώρες για τη βοήθειά τους σε εξοπλισμό και ειδικευμένο πυροσβεστικό προσωπικό. Κυβερνητικοί αξιωματούχοι και σύμμαχοι του Ερντογάν προσπαθούν να αποκρούσουν τις επικρίσεις, αφήνοντας να εννοηθεί ότι οι πυρκαγιές αποτελούν έργο δολιοφθοράς.

Ο Ονασαγόρας απουσιάζει.

«Γνώμη» για όλα και σκέψη καμία

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Με αυτές τις θερμοκρασίες λιώνουν οι σκέψεις σαν τα παγάκια και αγωνίζεσαι να δροστιστείς από το απόσταγμα τους αλλά εις μάτην. Και δεν φταίνει μόνο οι θερμοκρασίες. Περάσαμε και ακόμα περνάμε μια εμπειρία πρωτόγνωρη. Με την πανδημία να καθορίζει την καθημερινότητά μας και τις ψυχολογικές και πρακτικές της παρενέργειες να εμφανίζονται όλο και πιο απειλητικές κάτω από το φως του ήλιου. Διαβάζεις ένα σωρό ειδήσεις και σε πιάνει ένας κόμπος στον λαιμό, αλλιώςικος, που μοιάζει σχεδόν με τρόπο, τρόπο για το πού πάμε, για το πώς σκεφτόμαστε, για το αν σκεφτόμαστε ή αν τελικά έχουμε παρανοήσει για τα καλά. Περιφέρονται οι λέξεις και οι έννοιες κενές γύρω μας και εμείς δεν μπορούμε πια ούτε να συνηγορήσουμε μεταξύ μας, αρπαζόμαστε από αυτές σαν σωσίβιες λέμβους για να μην πνιγούμε μέσα στο προσωπικό μας θυμό χωρίς να μπορούμε καν να εντοπίσουμε τι ακριβώς μας θυμώνει. Και ούτε καν μπορούμε πια να διακρίνουμε αν αυτό που σήμερα μας θυμώνει υφίσταται πολύ απλά γιατί μέχρι τώρα δεν είχαμε θυμώσει αρκετά. Δεν αφήνουμε όμως τη σκέψη μας να διευρυνθεί τόσο ώστε να εμβραθύνουμε στα γενεσιουργά αίτια, αντιθέτως, βάζουμε και σε αυτή περιοριστικά μέτρα, ώστε να εξυπηρετεί το ένστικτό μας αντί τη λογική ή την αναζήτηση έστω μιας λογικής εμβάθυνσης. Κλεισούρα, μοναξιά, και ένα σωρό παρανοήσεις να μετατρέπονται σε όχημα για να δραπετεύσουμε δίδον από την παραδοχή των όποιων αυτοεγκλωβισμών μας (πθελμένων και μη), οι οποίοι εκ των συνθηκών ξεγυμνώνονται και μας ξεγυμνώνουν. Και για μήνες εμπιστευόμαστε το ακόνισμα της κρίσης μας σε ό,τι μας λέει η τηλεόραση και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μήπως ήρθε η ώρα λοιπόν, αυτό που λέμε διακοπές, να του δώσουμε μια άλλη πιο ουσιαστική διάσταση; Και αντί μόνο να γυρεύουμε ήλιο και θάλασσα παράλληλα να επιζητήσουμε και μια παύση από την τοξικότητα που μας περιβάλλει και στην οποία συμβόλουμε όλοι μας, μήπως έτσι μπορέσουμε και καθαρίσουμε τη σκέψη και το βλέμμα μας; Μήπως και αρχίσουμε επιτέλους να αναζητούμε τη μεγάλη εικόνα με συνειδητή προσπάθεια να απαλλαχθούμε από τα περιοριστικά μέτρα της μικροΰ;

Σκόρπες σκέψεις κάπως θεωρητικές θα μου πείτε. Κι όμως. Καθόλου δεν είναι έτσι. Ζούμε σε μια εποχή που μας αποκαλύπτει καθημερινά την αμορφωσιά μας, την έλλειψη ιστορικής συνείδησης, την απουσία ανάγκης να καλλιεργήσουμε το κριτήριο μας, την έλλειψη κάθε θέλησης για ενδοσκόπηση, τις επιλεκτικές μας ευαισθησίες, την αδυναμία μας να γίνουμε ευέλικτοι προκειμένου να λειτουργήσουμε συλλογικά, τον ατομικισμό μας (κρυφό και φανερό), την πολιτιστική μας ένδεια, την παρακάραξη των πάντων, την πολιτική ανεπάρκεια και αγυρτεία και τη συσσωρευμένη τοξικότητα που επιτηδευμένα μας διοχετεύουν αυτοί που τάχα μου παριστάνουν πως ννοιάζονται για το καλό του τόπου. Και εμείς αντί να κάνουμε μια παύση και να κοιτάξουμε γύρω μας και να συλλογιστούμε, παραδιδόμαστε στην ελαφρότητα των κάθε λογής «πθικολόγων», «σωτήρων» και δεν ξέρω και εγώ τι άλλο, παρασυρόμαστε από τα σόσιαλ και την «αλήθεια» των τηλεοράσεων και επιτρέπουμε έτσι να διαβρώνεται το μυαλό μας. Διάβαζα τις προάλλες μια συνέντευξη της συγγραφέως Σώτης Τριανταφύλλου στον Γιάννη Χατζηγεωργίου, η οποία πολύ εύστοχα έλεγε το εξής: «Πρέπει να φροντίζεις να μαθαίνεις • όχι να προσκολλάσαι σε κληρονομημένες ιδέες, κλισιέ, κοινοτοπίες, γενικεύσεις, διαδεδομένα ψέματα, υπεραπλουστεύσεις και συνθήματα. Εξέλιξη σημαίνει να μην αφήνεις τη σκέψη να φτωχαίνει. Στα σόσιαλ μίντια δεν εκφράζονται γνώμες, εκφράζονται ένστικτα. Η ψευδαίσθηση ότι μπορούμε να έχουμε “γνώμη” για όλα, είναι στοιχεία κοινωνικής αναταραχής και διάλυσης. Φθίρειται η έννοια της γνώσης, η έννοια της ειδικεύσης, η ιεραρχία και ο κύκλος των αρμοδιοτήτων του καθενός μας, καθώς και τα ίδια τα όρια της ελευθερίας».

Μήπως λοιπόν τώρα που πρόκειται να πάμε διακοπές, να τα σκεφτούμε επιτέλους όλα αυτά για να επιστρέψουμε αλλιώς; Διότι η αλήθεια είναι ότι οφείλουμε κάποια στιγμή να επιστρέψουμε αλλιώς.

elenixenou11@gmail.com

Εφιαλτικές διαστάσεις έλαβε η πυρκαγιά στην Αττική. Στη φωτογραφία καμένα δέντρα δίπλα σε σιτίνα στην Ιπποκράττειο Πολιτεία, την Παρασκευή 6 Αυγούστου 2021.

Ενα ακροατήριο που φθίνει

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν την 3η Αυγούστου συμπληρώνονταν 44 χρόνια από τον θάνατο του Μακαρίου, η φωτογραφία που γινόταν viral στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από τα πρωτοκλασάτα στελέχη του ΔΗΚΟ, αλλά και στελέχη του ευρύτερου Κέντρου. Κάποιοι ένιωσαν την ανάγκη να υμνήσουν την προσφορά του «μεγάλου εθνάρχη» στην κυπριακή πολιτική σκηνή, πολλοί αναδημοσίευσαν τα λόγια της Οριάντα Φαλάτση που κατέγραφε πως είναι «από τους λίγους αρχηγούς κρατών που αξίζει να γονατίσεις στο πέρασμά τους», ενώ ακόμα και το ΑΚΕΛ δεν απέφυγε τις υπερβολές στην ανακοίνωσή του. Ότι δηλαδή ο Μακάριος «ένωσε σχεδόν ολόκληρο λαό, από την Αριστερά μέχρι τη δημοκρατική Δεξιά, στη γραμμή της ενιαίας και ανεξάρτητης Κύπρου».

Βεβαίως αυτά τα διαπιστευτήρια πίστωσης, ίσως να ήταν και τα πιο ψυχραιμα αν λάβουμε υπόψη τα όσα φαιδρά, έγιναν γύρω από τη ζωή και τον θάνατο του Μακαρίου όλα αυτά τα χρόνια. Όσοι γεννηθήκαμε το '80 θυμόμαστε τη φωτογραφία του να δεσπόζει τις σχολικές τάξεις, ακόμα και σπιτία. Θυμόμαστε τις επικήσεις και τις διολογίες σε σχολικές γιορτές και στις τάξεις. Θυμόμαστε όμως και τα πιο μακάβρια όταν η καρδιά του φυλάσσονταν για χρόνια σε φορμόλη, εις ένδειξη πίστης και αγάπης.

Την ίδια όμως μέρα με την επέτειο του θανάτου του Μακαρίου, βγήκε στο προσκήνιο και μία άλλη ενδιαφέρουσα ιστορία. Η σκέψη του Υπουργικού Συμβουλίου να συντηρήσει το πλοιαίο «Καίτη II», που ανήκε στον πρώην πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας και ιδρυτικό γνήτη του ΔΗΣΥ Γλαύκου Κληρίδη, μετατρέποντάς το σε έκθεμα. Η φθορά του πλοιαρίου από τον χρόνο προκαλούσε την ενόχληση και τη στεναχώρια φίλων και συνεργατών του –ασέχτως ότι είχε πωληθεί πριν από τον θάνατο του πρώην Προέδρου– όταν το έβλεπαν καθήμενοι στη μαρίνα Λάρνακας, με αποτέλεσμα να κάνουν τις ανάλογες ενέργειες για αποκατάστασή του.

Προς τιμήν της η Καίτη Κληρίδου είπε το αυτονόητο. Όμως επειδή στην εποχή που ζούμε ακόμα και το αυτονόητο πρέπει να εκτιμάται και να καταγράφεται αξίζει να επαναληφθεί: ότι το σκάφος ως σκάφος δεν έχει καμία ιστορική αξία. Όσα πράγματα είχαν ιστορική αξία όπως βιβλία έργα τέχνης, ενθυμήματα, συνεντεύξεις

και φωτογραφίες, έχουν ήδη δοθεί στο Κέντρο Εικαστικών Τεχνών και Έρευνας.

Σημείωσε, σε συνέντευξή της στον «Πολίτη», πως η ίδια δεν συμφωνεί με το να συντηρηθεί το «Καίτη II», καθώς τα χρήματα θα μπορούσαν να δοθούν για κάποιον άλλο σκοπό τη δεδομένη δύσκολη χρονική συγκυρία.

Ούτε και ο πατέρας της είπε θα ήταν σύμφωνος με κάτι τέτοιο. Και από μία σύντομη μελέτη των πολιτικών και της ιδιοσυγκρασίας του Γλαύκου Κληρίδη –σε αντίθεση με τον Μακάριο– μπορεί κάποιος με ευκολία να υπερπάρει πως πολλές σημερινές υπερβολές θα του προκαλούσαν δυσφορία. Από τη μετονομασία του διεθνούς αερολιμένα Λάρνακας σε «Γλαύκος Κληρίδης», στη μετατροπή της λεωφόρου Ακαδημίας στην Αγλαντιζιά σε λεωφόρο Γλαύκος Κληρίδης και τις προτομές στο στο ισόγειο της Πινδάρου. Ίσως και να μειδιούσε με το γεγονός ότι η κληριδική σχολή σκέψης έγινε λάστιχο. Να γελούσε με τα στελέχη που ερίζουν για το ποιος είναι ο καλύτερος μαθητής του. Από τον βουλευτή του ΕΛΑΜ Ανδρέα Θεμιστοκλέους που τον επικαλείται, στον Χάρη Γεωργιάδη του νέου ρεαλιστή. Και στον Νίκο Αναστασιάδη που τον επικαλείται για τις νέες ιδέες στο Κυπριακό. Δυστυχώς, ο Γλαύκος Κληρίδης έφτασε στα όρια της προσωπολατρίας σε ένα κόμμα που επικαλείται κατά τα άλλα τον φιλελευθερισμό και τον εκσυγχρονισμό.

Η ιστορία είναι εκείνη που έχει χρέος να κρίνει πρόσωπα και στιγμές, πιο αντικειμενικά και ενίοτε πιο δίκαια από τους ανθρώπους και πολιτικά τέκνα. Η ιστορία θα κρίνει πόσο ρεαλιστής ήταν ο Κληρίδης του ενιαίου αμυντικού δόγματος και της πυραυλολογίας και πόσο συναινετικός ο Μακάριος των 13 σημείων της Κοφίνου και της μεραρχίας. Το κυριότερο όμως που θα πρέπει να αντιληφθούν οι νέοι πολιτικοί που καταθέτουν διαπιστευτήρια στο μακρινό παρελθόν, είναι πως η ιστορία μας μαθαίνει πολλά, όμως το παρόν είναι ο καλύτερος από όλους τους δυνατούς κόσμους. Και σε αυτό θα πρέπει να επικεντρωθούν. Όχι σε τσιτάτα και τυπολατρίες που εκθέτουν τα πολιτικά πρόσωπα που εκτιμούν. Ιδιαίτερα σε μία περίοδο που η ευρύτερη κοινωνία, όχι μόνο το κλειστό ακροατήριο της, τα θεωρεί όλα αυτά ξένα.

economidoum@kathimerini.com.cy

Δεν είναι η ώρα να θέσουμε θέμα Βάσεων

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΖΑΡΟΥΝΑ**

Κάποιοι δημοσιογράφοι και ένα συγκεκριμένο κόμμα με αφορμή την απaráδεκτη βρετανική στάση στο Συμβούλιο Ασφαλείας κατά των συμφερόντων της Κ.Δ. ζητούν να θεθεί άμεσα από την Κ.Δ. θέμα Βάσεων. Στο σχετικό πρόσφατο παρελθόν η πατρίδα μας έχει υποστεί μεγάλες καταστροφές εξαιτίας της αναντιστοιχίας των μέσων που διαθέταμε και των στόχων που επιδιώκαμε. Χαρακτηριστική περίπτωση όταν με τα το 1960 αντί του εφικτού (ανεξαρτησία) στοχεύαμε στο ευκαταίο δηλαδή αυτό που επιθυμούσαμε (ένωση).

Έχω την άποψη ότι η αδύναμη Κ.Δ. δεν έχει την πολυτέλεια να θέσει θέμα Βάσεων όσο διαρκεί η τουρκική κατοχή του βόρειου τμήματος της πατρίδας μας. Οι λιγοστοί πόροι και τα μέσα μας, πολιτικά, νομικά, διπλωματικά και ανθρώπινα, δεν περισσεύουν για να διατεθούν σε άλλα μέτωπα. Σίγουρα η βρετανική στάση σε μία σειρά από θέματα που μας αφορούν ήταν και είναι από ενοχλητική μέχρι και απaráδεκτη. Αυτό όμως μπορούμε να το διαχειριστούμε χωρίς να θέσουμε θέμα Βάσεων και να οδηγηθούμε σε άνοιγμα ενός δεύτερου μετώπου που σήμερα δεν υπάρχει. Αντίθετα τα τελευταία οκτώ χρόνια έχει γίνει σημαντική πρόοδος στις διμερείς σχέσεις των δύο χωρών. Ειδικότερα το θέμα των Βάσεων έχει πάρει νέες διαστάσεις μετά το 2013. Τη χρονιά εκείνη η Κ.Δ. από μόνη της προσφέρθηκε να προστατεύσει με τα αντιβαλλιστικά της συστήματα (Tor M1, Buk M2) τις δύο βρετανικές βάσεις που απειλούνταν τότε με πυραυλικές επιθέσεις από τη Συρία. Η κίνηση αυτή εκτιμήθηκε αφάνταστα από το βρετανικό υπουργείο Άμυνας και τη Βρετανία. Έκτοτε οι αμυντικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών έχουν βελτιωθεί τα μέγιστα. Έχουμε ανταλλαγές επίσημων επισκέψεων των υπουργών Άμυνας και των αρχηγών των γενικών επιτελείων, υπήρξε διορισμός στρατιωτικών ακολούθων, διεξήχθησαν κοινές ασκήσεις ειδικών δυνάμεων και πολλά άλλα.

Να σημειωθεί πως μέχρι τότε οι Βρετανοί θεωρούσαν και αντιμετώπιζαν την Ε.Φ. ως παραστρατιωτική οργάνωση. Πέρα της σημαντικής βελτίωσης των αμυντικών σχέσεων είχαμε και την ιστορική συμφωνία Κάμερον - Αναστασιάδη του 2014. Με αυτή η Βρετανία αποδέχθηκε την αξιοποίηση από τους Κυπρίους πολίτες των περιουσιών τους που ευρίσκονται στο 77% του εδάφους των Βάσεων που δεν χρησιμοποιείται από τους ίδιους για στρατιωτικούς σκοπούς. Η συμφωνία αυτή υλοποιείται με την έγκριση και εφαρμογή των νέων πολεοδομικών ζωνών.

Να προσθέσω και ένα σημείο που αξίζει ιδιαίτερα να προσεχθεί. Ο προηγούμενος Βρετανός ύπατος αρμοστής Μάθιου Κιντ σε συνάντησή του με αντιπροσωπεία του τότε Γεωστρατηγικού Συμβουλίου της Κ.Δ. είχε παραδεχθεί ότι η φιλία και η συνεργασία της Κ.Δ. είναι πολύ μεγαλύτερης αξίας για τη Βρετανία από ό,τι οι ίδιες οι Βάσεις. Παρά τις προσπάθειες που το Γεωστρατηγικό Συμβούλιο κατέβαλε, με γραπτές και προφορικές παρεμβάσεις του προς το ΥΠΕΕ και το ΠτΔ, δεν έγινε δυνατή η αξιοποίηση από την Κ.Δ. της συγκυρίας του Brexit ώστε να πετύχουμε την παραχώρηση στην Κ.Δ. πρόσθετων εξουσιών (effective control) στο 77% του εδάφους των Βάσεων. Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε ότι όταν το Ισλαμικό Κράτος πλοίαζε απειλητικά τις ακτές της Μεσογείου οι Βρετανικές Βάσεις λειτουργήσαν θετικά για την προστασία της Κύπρου από αυτή την απειλή ήταν και η στάση της Βρετανίας (γραπτή ανακοίνωση του Φόρεϊν Όφισ) στα πρώτα στάδια των τουρκικών παρεμβάσεων στην κυπριακή ΑΟΖ που δυστυχώς δεν αξιοποιήσαμε. Συγκεκριμένα η Βρετανία είχε υποστηρίξει τότε ότι η Κ.Δ. μπορούσε να αξιοποιήσει την οριοθετημένη της ΑΟΖ και ότι η Τουρκία δεν νομιμοποιείτο να χρησιμοποιήσει βία ή απειλή χρήσης βίας και να παρεμβείναι στις μη οριοθετημένες θαλάσσιες ζώνες. Άρα η βρετανική πολιτική έναντι της Κ.Δ. δεν είναι μονίμως αρνητική πόσο μάλλον εχθρική. Άρα δεν υπάρχει κανένα μέτωπο που άνοιξαν οι Βρετανοί εναντίον της.

Η βρετανική πολιτική έναντι της Κ.Δ. περιέχει κατά καιρούς τόσο θετικά στοιχεία όσο και αρνητικά στοιχεία. Τα πρώτα θα πρέπει να ταχθούν αξιοποιήσιμα και διευρυνσιμα. Τα δε δεύτερα ισχυρές αντιμεταλλήψεις και προσπάθειες για ανακοπή ή και αντιστροφή τους. Η υπερπόση της Κ.Δ. και των συμφερόντων της απαιτεί ορθολογισμό. Τα συνθήματα και οι συναισθηματικές αντιδράσεις μόνο ζημιά μπορούν να προκαλέσουν.

Ο κ. Πέτρος Ζαρούνας είναι διεθνολόγος.

Αναγνώριση δομών «ΤΔΒΚ» και μέσω εμβολιασμών

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Άγκυρα και ψευδοκράτος δεν διαστάζουν να εκμεταλλευθούν ακόμη και την πανδημία για να επιβάλουν την αναβάθμιση του κατοχικού μορφώματος και την αυτονόμηση σχέσεων με την Ε.Ε. Ακόμη και στα ζητήματα των εμβολίων, των εμβολιασμών και της έκδοσης πιστοποιητικών, η τουρκική πλευρά επιλέγει μια προσέγγιση, η οποία δεν αφήνει αμφιβολία για τις προθέσεις της, διεκδικώντας έκδοση δικού της πιστοποιητικού «διεθνούς ισχύος», ενώ όπως πληροφορούμαστε, εκφράζει και παράπονα για την παραχώρηση από την Κυπριακή Δημοκρατία εμβολίων AstraZeneca, τα οποία προφανώς δεν συμπίπτουν με τις προτιμήσεις του κατοχικού καθεστώτος...

Ειδικότερα, στο ζήτημα των εμβολίων, οι αρχές του ψευδοκρατούς ισχυρίστηκαν ότι έλαβαν 51.000 εμβόλια από την Ε.Ε, δημιουργώντας την εντύπωση ότι έχει εγκαθιδρυθεί ένα απευθείας κανάλι μεταξύ Βρυ-

ξελλών και των δομών των Κατεχομένων, όπως ακριβώς δηλαδή ισχύει με τα 27 κράτη-μέλη της Ένωσης για το συγκεκριμένο ζήτημα. Η θέση της τουρκικής πλευράς δεν αντανακλά ωστόσο την πραγματικότητα. Η νέα ποσότητα των 51.000 εμβολίων δόθηκε στην τουρκοκυπριακή κοινότητα από την Κυπριακή Δημοκρατία, ως εθίσται. Πρόκειται για 40.000 εμβόλια AstraZeneca, 10.000 Pfizer/Biontech και 1000 δόσεις του μονοδοσικού εμβολίου Johnson and Johnson. Πληροφορίες της «Κ» μάλιστα αναφέρουν ότι η τουρκοκυπριακή κοινότητα εξέφρασε δυσφορία για τα εμβόλια της AstraZeneca και δεν έχασε ευκαιρία να επικρίνει την Κυπριακή Δημοκρατία και σε ξένους διπλωματικούς κύκλους, θεωρώντας ότι θα έπρεπε να είχε εξασφαλίσει περισσότερα εμβόλια της δικής της προτίμησης. Με άλλα λόγια, η τουρκική πλευρά εκμεταλλεύεται ακόμη και τη χορήγηση εμβολίων, διατυπώνοντας τον ισχυρισμό ότι η Κυπριακή Δημοκρατία (που πληρώνει και αγοράζει

τα εμβόλια), «τη ρίχνει» στη μοιρασιά. Όπως ισχυρίζεται και στα ζητήματα του φυσικού αερίου και του χαλλουμιού...

Οι προθέσεις της τουρκικής πλευράς καθίστανται εμφανείς και στο ζήτημα των εμβολιασμών και κυρίως της έκδοσης πιστοποιητικού, το οποίο είναι απαραίτητο προκειμένου να ταξιδεύουν οι Τουρκοκύπριοι ή να φοιτούν στην Ε.Ε. ή/και στη Βρετανία. Η λεγόμενη «υφύπουργός» Υγείας Ντερεν Οϊγκαρ είπε ότι επιδιώκεται να εκδοθεί πιστοποιητικό εμβολιασμού με διεθνή ισχύ, ενώ ο Εργκιούν Ολγκιούν υποστήριξε ότι καταβαλλονται προσπάθειες ώστε ο τουρκοκυπριακός «λαός», που βρίσκεται ακόμη υπο «απομονωση», να μην έλθει αντιμετωπίσει με ακόμη ένα νέο πρόβλημα. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η Κυπριακή Δημοκρατία είναι «πλήρως έτοιμη» να υποδεχθεί στοιχεία και κατά συνέπεια που θα της σταλούν από την τουρκοκυπριακή κοινότητα, προκειμένου το πιστοποιητικό να εκδίδεται κάτω από την ομπρέλα του

νόμιμου κράτους-μέλους της Ε.Ε. Το οποίο πιστοποιητικό είναι ευρωπαϊκό και συνεπώς η κάθε περιοχή ενός κράτους, είτε αξιώνει αυτονομία, είτε όχι, δεν μπορεί να το εκδίδει μόνη της. Δηλαδή η Καταλονία δεν μπορεί να εκδώσει το δικό της πιστοποιητικό, παρακάμπτοντας την Ισπανία, ούτε η Φλάνδρα να πράξει ανάλογα, παρακάμπτοντας το Βέλγιο. Πόσω μάλλον το ψευδοκράτος, το οποίο συστάθηκε παράνομα και τα ίδια τα ψηφίσματα του Σ.Α. ΟΗΕ ζητούν από όλους να μη συνδράμουν τις απιστοιστικές τουρκικές προσπάθειες σε βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το πλέον ενδεχομένως προκλητικό στοιχείο της όλης ιστορίας είναι ότι η Άγκυρα και το ψευδοκράτος διεκδικούν αυτονόμηση σχέσεων με την Ε.Ε. στο ζήτημα των εμβολίων, τα οποία πληρώνει η Κυπριακή Δημοκρατία (μέχρι στιγμής 119.000 δόσεις) και κατά συνέπεια ο φορολογούμενος πολίτης και για τα οποία η Άγκυρα και οι κατοχικές αρχές δεν δίνουν ούτε σεντ. Δηλαδή, δεν τους φτάνει ότι η

ελληνοκυπριακή πλευρά πληρώνει όχι μόνο για τα εμβόλια των Τουρκοκυπρίων αλλά και για αυτά των εποίκων. Και ζητούν τα εμβόλια αυτά να φτάνουν απευθείας από την Ε.Ε. στη λεγόμενη «ΤΔΒΚ», η οποία να είναι μάλιστα και σε θέση να εκδίδει και πιστοποιητικό «διεθνούς ισχύος», που να αναγνωρίζεται από όλους. Με βάση όλα αυτά, πόσο λογικό είναι κάποιος να θεωρήσει ή έστω να ελπίζει ότι η τουρκική πλευρά επιθυμεί λύση του Κυπριακού;

Σημείωση: Προσανατολιζόμαστε να ρωτήσω εάν ο Ελληνοκύπριος διαπραγματευτής, ο κ. Ανδρέας Μαυρογιάννης «ανησυχεί πολύ» και για την προσπάθεια αυτονόμησης του ψευδοκράτους μέσω εμβολιασμών-πιστοποιητικών, στα πρότυπα της «ανησυχίας» του για την Αμμόχωστο. Αλλά, δεν θέα το κάνω. Παρεμπιπτόντως, το ΑΚΕΛ πότα θα λάβει αποφάσεις για τις προεδρικές εκλογές;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Απαιτείται σχεδιασμός και σύστημα

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Στενοχώρια, ανασφάλεια, απελπισία... Τα νιώθουμε όλα μαζί και πολύ έντονα, καθώς βλέπουμε μεγάλα κομμάτια της πατρίδας μας να καίγονται. Η μαυρίλα στον ουρανό και η έντονη μυρωδιά του καμένου στον αέρα δεν αφήνουν περιθώρια για να ξεφύγει κανείς από τη σκληρή πραγματικότητα. Είμαστε αντισυμβατόι με κάτι που μας ξεπερνάει, που δεν εξηγείται εύκολα ούτε και έχει εύκολες απαντήσεις. Οι πυρκαγιές είναι όμως ένας ακόμη κρίκος σε μια δοκιμασία που δεν λέει να τελειώσει. Ξεκίνησε με την οικονομική και κοινωνική κρίση, πήρε τη σκυτάλη η πανδημία και τώρα αυτό. Μόλις λέμε να πάρουμε μια ανάσα, να βγάλουμε όλοι μαζί το κεφάλι πάνω από το νερό, κάποιο αόρατο χέρι μάς βουλιάζει πάλι. Το νιώθουμε όλοι, αλλά περισσότερο απ’ όλους το νιώθουν οι ευάλωτοι αυτής της κοινωνίας. Δικαιολογημένο το «γιατί;» κοιτώντας τον ουρανό. Δικαιολογημένο και το συχνό βουβό κλάμα, καθώς μία ακόμη σκληρή απελπισίας εκτυλίσσεται στις τηλεοπτικές μας οθόνες.

Φοβάμαι όμως ότι οι μεγάλες πυρκαγιές θα ρίξουν άλλο ένα στουπί γεμάτο καύσιμη ύλη στο ποτάμι της παράνοιας που τρέχει με ορμή γύρω μας. Η πανδημία το φούσκωσε για τα καλά και δοκιμάζει τα ανακόμματα λογικής που προσπαθούμε οι υπόλοιποι να ορθώσουμε στις κοίτες του. Τώρα όμως ξεχειλίζει από οργή, από αβεβαιότητα και –ναί– από

μεγάλα αποθέματα τοξικότητας. Θέλει προσοχή, γιατί κανένας λογικός, καμία «σοβαρή» πολιτική παράταξη δεν κερδίζει όταν το εκμεταλλεύεται. Η νέα δοκιμασία εμπιστοσύνης θα βγάλει πρωτόγνωρα τέρατα στη σκηνή. Ας είμαστε έτοιμοι γι’ αυτό.

Και εν τω μεταξύ, ως επικεντρωθούμε στα ερωτήματα της επόμενης ημέρας. Να δούμε αν ο κρατικός μηχανισμός έχει πραγματικά ετοιμαστεί. Να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε οι πολίτες

Είναι είδη εν ανεπαρκεία σε αυτόν τον τόπο και κινδυνεύουν να καθούν μέσα σε ένα τοπίο ανεξέλεγκτης οργής και αχαλίνωτης τοξικότητας.

ως κοινωνία και πώς θα σοβαρευτούν τα στελέχη της αυτοδιοίκησης, ώστε να ειδικευτούν σε έργα και όχι στα τηλεπαράθυρα. Να δώσουμε οριστικές απαντήσεις σε όλα όσα συζητούμε 40 χρόνια, από τη συντήρηση του δικτύου ηλεκτρισμού έως τη χρησιμότητα των πευκοφυτεύσεων.

Η εποχή μας και οι περιστάσεις απαιτούν ψυχραιμία, πρακτικότητα, σχεδιασμό, σύστημα. Όλα αυτά είναι είδη εν ανεπαρκεία σε αυτόν τον τόπο. Και κινδυνεύουν να καθούν μέσα σε ένα τοπίο ανεξέλεγκτης οργής και αχαλίνωτης τοξικότητας.

Κάθε καλοκαίρι

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Όταν επί δεκαετίες, κάθε χρόνο, τέτοια εποχή, η χώρα παρδίδεται στις φλόγες, σημαίνει ότι η Ελλάδα μπορεί να είναι μία μοναδική, λαμπρή ιδέα –ή όπως αποφασίσει να την προσδιορίσει κάποιος– αλλά δεν είναι ακόμη κράτος. Τόσο απλά. Διότι κράτος είναι μηχανισμός που εκπονεί με βάση την προτέρα εμπειρία σχέδια αντιμετώπισης κρίσεων, που επαναλαμβάνονται με εφιαλτική συχνότητα.

Υποστηρίζουν κάποιοι ότι δεν είναι τώρα η ώρα ασκήσεως κριτικής εις την κυβέρνηση. Και έχουν απολύτως δίκαιο. Αλλά εκ συστήματος αυτό ακριβώς συμβαίνει από την εκάστοτε αντιπολίτευση, η οποία αναδεικνύει το χάος που προκύπτει από ένα ανεξέλεγκτο φαινόμενο, προσδοκώντας κοιμωτικά οφέλη. Ουδείς αναμάρτητος σε αυτόν τον τόπο.

Ωστόσο, οι προσδοκούντες πως η κυβέρνηση έχει αγγίξει τα όρια της καταρρεύσεως ας έχουν υπόψη ότι το 2007, και διαρκούσης της προεκλογικής περιόδου, η Ελλάς φλεγόταν στην κυριολεξία από άκρη σε άκρη, αλλά εντέλει η κάλπη ανέδειξε πρωθυπουργό εκ νέου τον κ. Κώστα Καραμανλή.

Το θέμα δεν είναι συνεπώς ποιο κόμμα ασκεί την εξουσία, αλλά το γεγονός ότι οι νέοι ηγέτες μας, εδώ και χρόνια, τυρβάζουν περί τα υψηλά και μεγαλειώδη, παραμερίζοντας τα απλά και τετριμμένα, που είναι και τα ουσιώδη αλλά προϋποθέτουν σκληρή και συστηματική εργασία.

Επί δεκαετίες διατυπώνεται ευθέως ή υπό μορφήν υπαινιγμών πως πράκτορες ξένων δυνάμεων, αδιστακτοί εμπρηστές αποφασίζουν κάθε καλοκαίρι να πυρπολίσουν την Ελλάδα με στόχο την αποσταθεροποίηση της χώρας ή προσδοκώντας οικονομικά οφέλη διά της «αναπιζεύσεως» σε περιοχές αποτεφρωμένων δασών. Αλλά οι εμπρηστές παρέμειναν ασύλληπτοι. Τα ίδια ακούγονται και σήμερα.

Ας μην ελεεινολογούμε όμως τη σημερινή πολιτική τάξη πραγμάτων. Μεγαλορρήμονες υπήρξαν

πάντα οι πολιτικοί ηγέτες μας. «Το πρότυπο Βασίλειο της Δύσεως στην Ανατολή» φιλοδοξούσαν να οικοδομήσουν από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας μας, αλλά ακόμη αγωνιζόμεθα να αντιγράψουμε –άτεχνα και αδέξια– τα πρότυπα της Δύσεως.

Ο εκσυγχρονισμός ήταν το μέγα ζητούμενον όχι μόνον των πολιτικών ανδρών που κυβέρνησαν αυτή τη χώρα, αλλά και σε όλον τον κόσμο. Όλως τυχαίως η διαδικασία του εκσυγχρονισμού άρχισε με διαφορά λίγων ετών στην Ιαπωνία και στην Ελλάδα. Η διαφορά είναι ότι οι μεταρρυθμίσεις

«Το πρότυπο Βασίλειο της Δύσεως στην Ανατολή» φιλοδοξούσαν να οικοδομήσουν από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας μας, αλλά ακόμη αγωνιζόμεθα να αντιγράψουμε –άτεχνα και αδέξια– τα πρότυπα της Δύσεως.

που εισήγαγε ο αυτοκράτορας Μέντζι από το 1868 ανέδειξαν την Ιαπωνία σε Μεγάλη Δύναμη μετά τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αντίθετα, η μεταρρυθμιστική προσπάθεια του Χαριλάου Τρικούπη στην Ελλάδα οδήγησε στη χρεοκοπία το 1893. Ακολούθησε ο ολέθριος πόλεμος του 1897, το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου βρήκε τη χώρα μας στη δίνη του φρικτού Δικτασμού.

Κάποιοι εθεώρησαν ότι εντασσόμενη στο σύστημα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως η Ελλάς θα επιτύχανε τον ανεκπλήρωτο στόχο της. Επειτα από τριάντα πέντε χρόνια οικτράς διαχειρίσεως κοινοτικών πόρων δισεκατομμυρίων, η Ελλάς χρεοκόπησε το 2010 και εξακολουθεί να βιώνει τη συνέπειες έως σήμερα. Αλλά έτσι προχωρά η χώρα μας και είναι αλήθεια πως κάτι καταφέραμε σε αυτά τα χρόνια.

Κοινόχρηστες οι λέξεις τραγωδία και τα παράγωγά της έχουν χάσει το βάρος της σημασίας τους. Τραγωδία στην καθημερινότητά μας χαρακτηρίζεται οποιοδήποτε δυσμενές γεγονός. Τραγωδία το αυτοκινητικό δυστύχημα, τραγικοί ήρωες τα θύματα, «τραγικές» φιγούρες οι συγγενείς τους. Τραγωδία η αρρώστια, τραγωδία και ο θάνατος. Και όσο κι αν οι νεκροί δεδικαιώνονται δεν είναι όλοι τους τραγικοί ήρωες. Κι όταν πάμε να δούμε «τραγωδία» στην Επίδαυρο στο μυαλό μας έρχεται μια υπόθεση γεμάτη με όλη τη δυστυχία της ανθρώπινης ύπαρξης. Κάτι χειρότερο και από το ίδιο το κακό. Ανθρώποι που τσακώνονται μεταξύ τους, φωνάζουν, βγάζουν τα μάτια τους, δολοφονούν και γενικά ασχημονούν κατά της ημερίας μας.

Η αλήθεια είναι ότι το φαινόμενο δεν αφορά μόνον τη χρήση της λέξης στα ελληνικά. Στις τρεις ευρωπαϊκές γλώσσες που γνωρίζω ισχύει το ίδιο. Γι’ αυτό δεν το αποδίδω στη δική μας γλωσσική αμέλεια και στην έμφυτη τάση μας να υπερβάλλουμε. Οφείλεται περισσότερο στην κυρίαρχη νοοτροπία της σύγχρονης εποχής είτε αυτή εκφράζεται μέσα από τις μεγάλες ιδεολογικές κατασκευές του εικοστού αιώνα, είτε από τη μετανεωτερικότητα.

Οι ιδεολογικές κατασκευές υποσχέθηκαν την επεξεργασία της ανθρώπινης φύσης με στόχο την απόληψη των εγγενών της αντιθέσεων, κοινώς τη βελτίωσή της. Απέτυχαν παταγωδώς, όμως τις διαδέχθηκε η μετανεωτερικότητα η οποία υποσχέθηκε την κατάργηση των ορίων της ανθρώπινης φύσης. Ο άνθρωπος θα ζήσει καλύτερα αν καταργήσει τα όρια που δεσμεύουν την ύπαρξή του, φυλετικά, θρησκευτικά, ακόμη και σωματικά όπως υπόσχεται η θεωρία περί «κοινωνικού φύλου».

Ωσπου έρχεται η φύση για να υπενθυμίσει στον άνθρωπο τα όριά του. Η πανδημία του κορωνοϊού μας υπενθυμίζει πως η επιστήμη είναι δυνατή όχι επειδή η δύναμή της δεν έχει όρια, αλλά επειδή έχει τη δύναμη να ξεπερνάει τα όρια που της θέτει η φύση. Μην ξεχνάμε ότι μια επιδημία αναγκάζει τον Οιδίποδα να αρχίσει την έρευνα που θα τον οδηγήσει στην ανακάλυψη των ορίων της ζωής του. Οι ανεξέλεγκτες πυρκαγιές, τα παλιρροϊκά κύματα, οι μεγάλοι σεισμοί επαναφέρουν την ανθρώπινες κοινωνίες στην τάξη των ορίων τους. Τον Ιππόλυτο του Ευριπίδη τον κατασπαράζει ένα τέρας που ξεπήδησε μέσ’ από τα κύματα του Ποσειδώνα. Τσουνγάμι θα λέγαμε σήμερα.

Παραφράζοντας τον Μαλρώ που έγραψε ότι ο 21ος αιώνας ή θα είναι

πνευματικός ή δεν θα υπάρξει, θα έλεγα ότι ο αιώνας μας ή θα είναι τραγικός ή δεν θα υπάρξει. Η ελληνική τραγωδία, μαζί με το κληροδόχημα των λογοτεχνικών ριστοურγημάτων κατέθεσε και μια συγκροτημένη αντίληψη για την ανθρώπινη ύπαρξη. Επειδή δεν είναι διατυπωμένη σε φιλοσοφικό σύστημα, αλλά με τη γλώσσα της ποίησης που οργανώνει τη σκέψη της μαζί με το αίσθημά της, θα μπορούσαμε να την αποκαλέσουμε το «αίσθημα του τραγικού». Το μετατρέψαμε σε κοινοτοπία επειδή πιστεύαμε πως η δύναμή μας δεν έχει όρια, κοινώς ότι μπορούμε να τιθασειύσουμε τη φύση, και μέσα στη φύση και τη δική μας. Πόσο όμως σύγχρονη ακούγεται η αποστροφή του Θουκυδίδη «έως η ανθρωπείη φύσις η αυτή είν»; Όσα μέσα κι αν διαθέτουμε, όση τεχνολογία κι αν ενεργοποιήσουμε ο φόβος που αισθανόμαστε απέναντι στη φωτιά δεν διαφέρει από τον φόβο του αρχαίου ανθρώπου που πίστευε πως τους κεραυνούς τους ρίχνει ο Δίας.

Για δεκαετίες ερμηνεύαμε τις πυρκαγιές με ιδεολογικά και πολιτικά κριτήρια. Καταπατητές, η βουλιμική δόμηση, οι βοσκοί, πράκτορες σκοτεινών δυνάμεων. Σίγουρα έπαιξαν τον ρόλο τους στην καταστροφή. Όπως και η αδιαφορία της αμέλειας, οι χωματερές, τα κενά

της άμυνας. Τα γνωστά οικεία δεινά. Ήταν η θεωρία που πρόβαλε ο ΣΥΡΙΖΑ για τα αυθαίρετα στο Μάτι. Είναι η θεωρία του Ερντογάν που αποδίδει τις πυρκαγιές στα μικροσυστικά παράλια σε εμπρηστικές ενέργειες των Κούρδων. Ο ΣΥΡΙΖΑ αντιμετώπιζε τα μεσαία στρώματα όπως ο Ερντογάν τους Κούρδους. Όμως όταν βλέπεις τον χάρτη της NASA με τις πυρκαγιές σε όλον τον πλανήτη, κι όταν ακούς ότι μέσα σε μια μέρα υπάρχουν ενενήντα μέτωπα σε όλη την Ελλάδα αναρωτιέσαι μήπως κάπου αλλού είναι το πρόβλημα. Είναι καθουσιαστικό να αποδίδεις σε ανθρώπινη ενέργεια τις καταστροφές. Βρίσκει τον ένοχο και ξεμπερδεύεις με το φαινόμενο. Είναι ακριβώς το πρόβλημα που θέτει η τραγική σκέψη.

Δεν έχω καμία διάθεση να παραβλέψω τις ευθύνες της κυβέρνησης και του κρατικού μηχανισμού. Ελλείψεις, παραλείψεις, λάθος χειρισμοί. Όμως δεν μπορώ να μη δω αυτό που βλέπουν τα μάτια μου. Η πανδημία, οι πυρκαγιές είναι εδώ για να μας υπενθυμίζουν τα όρια της ανθρώπινης παντοδυναμίας. Να μας υποδεικνύουν την επικαιρότητα του τραγικού αισθήματος. Ναι, όταν καίγεται ολόκληρη η Μεσόγειος μπορείς να μιλήσεις για τραγωδία. Κι ας έχει χάσει η λέξη τη σημασία της.

ΣΧΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΗ ΚΑΝΤΖΟΠΟΥ

Για τον «γρίφο θάνατο»

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Ο,τι ονομάζουμε σήμερα «κοινωνικό» γεγονός, πραγματικότητα και τρόπο συνυπαρξης, συλλογικότητας των ανθρώπων, μοιάζει απλήχημα της βιβλικής εικόνας του «Πύργου της Βαβέλ»: Υπάρχει ολοφάνερη η σύγχυση γλωσσών, οι λέξεις και οι έννοιες δεν παραπέμπουν σε σημασιόμενα της κοινής - κοινωνιολογικής εμπειρίας, απηχούν τη νοητική του καθενός ατομική επιλογή, μια εγωτική ή ομαδικών συμφερόντων προτίμηση. Ο καθένας ονομάζει «δημοκρατία» ή «φιλοπατρία» ή «πολιτισμό» ή «έρωτα» ή «Τέχνη» τόσο διαφορετικές πραγματικότητες, ώστε αποκλείεται ο ρεαλισμός της συν-εννόησης, η κοινή παραδοχή σήμανσης του αληθινού - πραγματικού. Οι λέξεις παραπέμπουν σε τόσες ανόμιες βεβαιότητες όσες και τα άτομα που διεκδικούν την «ορθή» κατανόησή τους.

Παραδείγματα ενδεικτικά σύγχυσης γλωσσών, ασυνεννοησίας τύπου Βαβέλ, προσφέρονται πάμπολλα κάθε μέρα. Η γλώσσα είναι αμύηλη ξέφραγο, κανένας δεν μπορεί να εμποδίσει τον δολοφόνο που έπνιξε την «αγαπημένη» του να μιλάει για το πόσο «ερωτευμένος» ήταν μαζί της και κανένας δεν μπορεί να εμποδίσει έναν «βιβλιοκριτικό» να λιβελλογραφεί για βιβλίο, του οποίου τη γλώσσα (εκφραστική) ολοφάνερα δεν κατανοεί. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο μύθος της Βαβέλ και η «σύγχυση γλωσσών» φωτίζουν

εναργέστατα ένα καιρίο ανθρωπολογικό πρόβλημα συχνό, δυστυχώς και επίκαιρο. Σκεφθείτε π.χ. τι θα πει «σύγχυση γλωσσών» στο πεδίο του φιλοσοφικού - ανθρωπολογικού προβληματισμού: Να θέλει κάποιος να ερμηνεύσει - παρουσιάσει βιβλίο του Βιτγκενστάιν με τη γλώσσα (ορολογία και «λογική») του Καντ ή βιβλίο του Λακάν με τη γλώσσα του Χέγκελ. Λάθος που δεν αντιμετωπίζεται ούτε με κριτικές υποδείξεις ούτε με «κανονιστικές αρχές» της εκφραστικής.

Πρόσφατο, ανάμεσα σε πολλά, παράδειγμα, το τεύχος 695 (23.7.2021) του περιοδικού, ελεύθερης διανομής, I.I.F.O. Δημοσίευσε εκτενή κατάκριση του βιβλίου που εξέδωσα, στις αρχές του καλοκαιριού, στις εκδόσεις «Ικαρος», με τίτλο Γρίφος θάνατος. Αυτογράφως της βιβλιοκρισίας ο συγγραφέας και κριτικός Δ. Δημητριάδης. Η ανάνγωση του Δ.Δ. συνιστά εγκλημαμα παγιδευμένο, από την αρχή ως το τέλος, κατά τη γνώμη μου (την δικώς εγκυρότητα – ως κριτιμένου) σε καταφανή σύγχυση γλωσσών.

Τολμών να σχολιάσω αυτή τη μηδενιστική βιβλιοκρισία (μηδενίζει η αρχή το κρινόμενο βιβλίο με φοροισμούς, δεν το αντιμάχεται), επειδή με συν-έκρινε. Όχι συναισθηματικά, προφανώς. Ενεργοποίησε ο Δ.Δ. την ανάγκη μου για διασάφηση του ανοικτού ερωτήματος της πανανθρώπινης εμπειρίας: Γιατί η ενσταντικόδης οργή για τον θάνατο γεννάει νομοτελειακά έναν απερισκεπτο μηδενισμό; Γιατί ο κληρονομικός - ιδεολογικός «χριστιανισμός» τρέφει την οργή του ανθρώπου για τον θάνατο παίζοντας χαμένο παιχνίδι στο γήπεδο των «πεποισμένων» και της ψυχολογίας, ενώ το «σώμα» της κοινωνίας των σχέσεων, το εκκλησιαστικό γεγονός, παραμένει περιθωριακό «κόκκος σινάπεως» και «ελάχιστη ζύμη»;

Τέτοια ερωτήματα δεν μπορούν να τίθενται σήμερα, δεν μπορούν, γιατί δεν γεννιώνται, και δεν γεννιώνται, επειδή στον παγκοσμιοποιημένο «τρόπο» ή «πολιτισμό» της Νεωτερικότητας, μοιάζει να έχουν εξαλειφθεί οι εμπειρικές προϋποθέσεις τέτοιων ερωτημάτων. Θα έλεγα, με επικίνδυνη σχηματοποίηση, ότι ο σημερινός «πολιτισμός» μας ταυτίζει τη γνώση (οποιαδήποτε) με την ατομική κατανόηση, άλλοι πολιτισμοί άλλων εποχών (ο ελληνικός π.χ. αρχαίος και μεσαιωνικός) λογάριζαν τη γνώση ως προϊόν της εμπειρίας των σχέσεων. Η κατανόηση είναι ατομικό κεκτημένο, εξουσιαστικό και εμπιστευτικό, ενώ η σχέση είναι άθλημα που κερδίζεται ή χάνεται – συλλογικό («πολιτικόν») άθλημα, μήτρα που γεννάει την πόλιν και την εκκλησία.

Αυτός ο εγκλωβισμός της γνώσης στη μονοτροπία και στεγανότητα της κατανόησης μεταστοιχειώνει τον σύνολο βίο της συλλογικότητας, την οριστική της ταυτότητα: Δεν μιλάμε πια για «κοινωνία», μιλάμε για societies, δηλαδή «εταιρισμόν επί κοινών συμφερόντων», όχι για κοινό άθλημα αυθυπέμβασης και αυτοπροσφοράς, που θέλει τη ζωή

να κοινωνείται, να «μετέχεται υπό πάντων ενικός». Η κοινωνία γεννάει την πόλιν, την πολιτική, τον πολιτισμό, δηλαδή στόχους «ποιότητας» του υπάρχειν, η societies παράγει νομικές συμβάσεις, κώδικες Δικαίου, χρησιμοποιεί περιθωριακό «κόκκος σινάπεως» και «ελάχιστη ζύμη»; Ταυτόχρονα μοιάζει πια χαμένη και κάθε «αίσθηση» (εμπειρική γνώση) του κοινού αθλήματος της κοινωνίας των σχέσεων (η γνώση του έρωτα, της πολιτικής, της λειτουργικής, αυτοδιαχειριζόμενης κοινότητας, του σχολείου που παιδαγωγεί στη χαρά της φιλίας και της αμύλλας, όχι στον καταναγκασμό της χρησιμότητας). Έχει χαθεί η εκκλησιαστική εννορία, που μας μαθαίνει τη σχέση, όχι σαν ατομική κατασφάλιση εγωκεντρικής αξιομισθίας, αλλά σαν αιτία και στόχο υπαρκτικής πληρότητας. Όλες αυτές οι απώλειες συνοδεύουν την απάντηση ή ολοσχερή άγνοια της ελληνικής εμπειρίας και παράδοσης.

Η αλογία του θυμού για τον «χριστιανισμό» που παρήγαγε ο «εξευρωπαϊσμός» μας των Ελλήνων, είναι δικαιολογημένη και φυσιολογική. Για να δούμε «με άλλο μάτι», εμείς που πηθικίζουμε την ανθελληνική δύση «Νεοέλληνες», τον γρίφο - θάνατο, ίσως χρειαζόμαστε γερή δόση Ντοστογιέφσκι και Τ.Σ. Eliot.

Στον πάτο του βαρελιού

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Καθώς το Κυπριακό θα εισέρχεται σε μια χρονική συγκυρία αβεβαιότητας με τη δικοτόμηση ante portas και τις ελληνοκυπριακές πολιτικές ελίτ σε αμχανία, ο δρόμος για τις προεδρικές εκλογές του 2023 θα ξεδιπλώνεται ως ο μοναδικός τρόπος επιβίωσης για το ισχύον σύστημα εξουσίας. Είτε μέσω της αναπαραγωγής των γνωστών αφηγημάτων επιτυχίας, είτε της επλεκτικής αποστασιοποίησης, είτε μιας –άνευ ουσίας πολιτικά αλλά χρήσιμης επικοινωνιακά– καμπάνιας περί αναβάθμισης της Κυπριακής Δημοκρατίας, ηρωικών βέτο και σκληρών κυρώσεων για την Τουρκία. Η κυβέρνηση και η αντιπολίτευση από τον προσεχή Σεπτέμβριο και για όσους μήνες χρειαστεί μέχρι την άνοιξη του 2023

Ο μέσος Κύπριος πολίτης μάλλον αρέσκεται στο να καταναλώνει, ως το 2023, τον προεκλογικό σανό που θα του σερβίρεται.

θα επιδιδοῦνται σε ένα σκληρό προεκλογικό αγώνα με φόντο την κατάληξη στους προεδρικούς υποψηφίους, τις συμφωνίες για τον δεύτερο γύρο και τη νομή της πίτας, την επόμενη ημέρα.

Το Κυπριακό θα λάβει σε αυτή τη συζήτηση τη θέση που του αρμόζει: Με μία σχεδόν παγιωμένη δικοτόμηση ως προς τα δεδομένα του εδάφους και τις επιδιώξεις των πολιτικών ελίτ. Με μια εργαλειοποίησή του ως προς το timing των προεδρικών εκλογών ανάλογη του ύψους του «αμέσως μετά τις εκλογές να συνομιλήσουμε» και με μια τοξικότητα ως προς τα επιμέρους στοιχεία του –αρχής γενομένης με τους πρόσφυγες με καταγωγή από την Αμμόχωστο και το πώς θα κινηθούν σε σχέση με τις περιουσίες τους. Σε αυτούς τις τρεις του μορφές το Κυπριακό θα εισέλθει, ανεπιστρεπτί, την επόμενη τις ανάδειξης του νέου προέδρου της Κ.Δ. στην νέα του περίοδο. Η τελευταία θα έχει κλείσει οριστικά και τον κύκλο του Κυπριακού όπως τον γνωρίσαμε την περίοδο 1977-2017, μια ιστορική περιοδολόγηση από τις συμφωνίες που διαμόρφωσαν ως μορφή λάγνου την Ομοσπονδία, μέχρι το ναυάγιο των συνομιλιών στο Κραν Μοντάνα.

Για το πολιτικό DNA της πλειοψηφίας των πολιτών ελίτ η επόμενη του 2023 –η το στάτους κβο να προχωράει σε βάρος μας με περαιτέρω τετελεσμένα από το Βαρόσι μέχρι το διεθνές στάτους των Κατεχομένων– δείχνει πιο προβλέψιμη από ποτέ: Ή θα επιχειρήσουν μια νέα διαπραγμάτευση τύπου «4/10 σημείων» αλά Βιέννης (1977) και Λευκωσίας (1979) για να συζητούν το Κυπριακό, σε μια άλλη βάση, για ακόμη 40 χρόνια, ή, υπό το βάρος

διαφόρων αφόρητων πιέσεων, θα συναινέσουν με την υπογραφή τους σε ένα βελούδινο διαζύγιο –δυστυχώς με τα ελάχιστα δυνατόν διαπραγματευτικά οφέλη, είτε θα βιώσουν –ελέω Τουρκίας– μια ακόμη χειρότερη εκδοχή του Κυπριακού: Ένα Κυπριακό 2.0 όπου η νεκρή ζώνη θα έχει καταστεί σκληρό σύνορο με μια χώρα των 80 και πλέον εκατομμυρίων και μια μερίδα Τουρκοκυπρίων, με το ισχύον καθεστώς εγγυήσεων, θα ζει στα εδάφη της Κ.Δ. –ενίοτε ευάλωτη σε εν δυνάμει πράξεις πολιτικής βίας από τους «αντιεμβολιαστές» της περιόδου. Και την ίδια στιγμή θα αναζητούν μεθόδους για πολιτικό και οικονομικό κόστος στην Τουρκία.

Κοιτώντας κανείς τη δεξαμενή υποψηφίων από τον χώρο της Δεξιάς –στη βάση της ονοματολογίας που παίζει μέχρι στιγμής– καθίσταται απόλυτα προβλέψιμη η τοποθέτηση εκάστου ως προς τα όρια του σε σχέση με το Κυπριακό με τα ισχύοντα δεδομένα μετά το 2023. Τόσο προβλέψιμη που προκαλεί θυμψία. Το ίδιο ισχύει βέβαια και για μέρος της αντιπολίτευσης –για να είμαστε, απολύτως, δίκαιοι. Το Κυπριακό, χωρίς σοβαρές προοπτικές επιστροφής στις προ του 2017 συνθήκες λύσης, θα συνεχίσει να απασχολεί ένα σύστημα αναπαραγωγής της εξουσίας που δεν ενδιαφέρεται, ουσιαστικά, για την παραγωγή απτών αποτελεσμάτων στο εθνικό θέμα αλλά για τη διενέργεια δημόσιων σχέσεων και για την προεδρική καρέκλα, κατ' επέκταση. Η τραγωδία εδράζεται βέβαια στο ότι ο μέσος Κύπριος πολίτης δεν βρίσκεται στην κριτική κατάσταση ανίχνευσης αυτού του φαινομένου, αλλά μάλλον αρέσκεται στο να καταναλώνει, ως το 2023, τον προεκλογικό σανό που θα του σερβίρεται. Μετά το 2023 και με την εμπέδωση των καταστροφικών συνεπειών λόγω της τροπής που παίρνει το Κυπριακό ίσως κληθεί να το συνευδιστοποιήσει, αλλά με έναν βιωματικό τρόπο άσχημο. Η ζωή εξάλλου συνεχίζεται.

Το κρίσιμο ερώτημα στην τροπή που παίρνουν τα πράγματα στην Κύπρο είναι αν υπάρχει εναλλακτική. Η απάντηση στο ερώτημα δεν εδράζεται στη διαμορφωτική ως προς τα χειρίστα δεδομένα του Κυπριακού περίοδο 2023-2028 –με γνώμονα το 2023 και τις προεδρικές εκλογές. Αλλά ποιος θα έχει το σθένος, πολιτικά, το 2028 να επανιδρύσει το κράτος. Να βελτιώσει τους θεσμούς του, να πατάξει τη διαφθορά και την κακιστοκρατία και αφού καταφέρει κάτι σε όλα αυτά να κοιτάξει και προς την πατρίδα, και αν αυτή σώζεται. Αυτός που θα συνευδιστοποιήσει τα ως άνω πρέπει να έχει στο πίσω μέρος του μυαλού του δύο δεδομένα: Πως καμιά φορά για να αρχίσεις το ταξίδι απέναντι σε κάτι, πραγματικά, νέο πρέπει να χτυπήσεις τον πάτο του βαρελιού. Και πως η εξουσία αλλάζει τον άνθρωπο.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Η Ισπανία δώρισε στην κυβέρνηση της Γουατεμάλας 201.600 δόσεις του εμβολίου της AstraZeneca, βάσει της συμφωνίας με τον μηχανισμό Covax, τον ΠΟΥ και τη βρετανική φαρμακευτική εταιρία.

Με άξονες και πυροτεχνήματα!

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, αρμόδια για Πολιτικές Υποθέσεις, Β. Νούλαντ, ομιλεί στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων της Γερουσίας και αναλύει τις αμερικανοτουρκικές σχέσεις. Σε τρία επίπεδα:

1. Στα θέματα που «μοιραζόμαστε κοινές απόψεις και συνεργαζόμαστε». Εξηγεί: NATO, αποστολές NATO σε διάφορες περιοχές του κόσμου, οικονομική συνεργασία- ο όγκος του διμερούς εμπορίου ξεπερνά τα 20 δισ. δολάρια, καταπολέμηση τρομοκρατίας, παρεμπόδιση επιρροής της Ρωσίας και του Ιράν στη Μέση Ανατολή, στήριξη στην εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας και Γεωργίας και η ένταξη τους στο NATO. Κάλυψη στο αεροδρόμιο της Καμπούλ. Προστασία 4 εκατ. προσφύγων στο εδαφός της.

2. Σε θέματα που δεν έχουμε την ίδια προσέγγιση αλλά «επιχειρούμε να βρούμε λύσεις». Λιβύη: ταυτόχρονη αποχώρηση των μισθοφόρων από Τουρκία και Ρωσία. Επίλυση διαφορών μέσω διπλωματίας, όχι μέσω προκλητικών ενεργειών ή ρητορικής. Υπενθύμισε την καταδίκη των δηλώσεων Ερντογάν «σχετικές με το άνοιγμα κάποιων περιοχών των Βαρωσίων».

3. Σε θέματα που οι ΗΠΑ έχουν «βαθείς διαφορές» με την τουρκική κυβέρνηση. Στην κορυφή S-400, «συνεχίζουμε να διαφωνούμε για την αγορά και ανάπτυξη τους. Συζητούμε διάφορες διεξόδους».

Η ουσία από την ανάλυση Νούλαντ: «Κυρίαρχη ιδέα να κρατήσουμε την Τουρκία στο δυτικό μπλοκ εναντίον της Ρωσίας. Να ενδυναμώσουμε τη θέση της Τουρ-

κίας στη διατλαντική οικογένεια». Πηγή: hurriyetdailynews.com

Είναι σημαντικό να έχουμε μια συνολική εικόνα για τις αμερικανοτουρκικές σχέσεις. Έτσι εξηγούμε καλύτερα την παραπλανητική διπλωματία που αναπτύσσεται εδώ και καιρό ότι αμερικανοτουρκικές σχέσεις βρίσκονται σε ελεύθερη πτώση και επομένως η Κύπρος μπορεί να γίνει ο νέος παίκτης μιας «νέας σταθερότητας» στην Ανατολική Μεσόγειο. Είτε με τρίγωνα με Ελλάδα, Ισραήλ. Είτε με τετράγωνα με Αίγυπτο, Ιορδανία. Ενίοτε και με πεντάγωνα με την προσθήκη των ΗΑΕ. Αυτή η παραπλανητική διπλωματία περί της κατάρρευσης ενός άξονα και της δημιουργίας ενός άλλου στην περιοχή, συνιστά λαθρανάγνωση της γεωπολιτικής της περιοχής.

Η ε/κ ηγεσία μετέτρεψε την Ε.Ε. σε «κουτί παραπόνων» και ανέδειξε τη λαθρανάγνωση σε δήθεν εναλλακτική διπλωματία. Η «ανάγνωση» Νούλαντ, όμως, ομιλεί απ' εαυτής: ότι η Κύπρος μόνο με ευρηματική σύμπλευση με την Ε.Ε. έχει σημαντικές δυνατότητες. Αλλιώς, θα γυρίζει γύρω από τον εαυτό της, οδηγώντας τα πάντα σε ακόμα πιο μεγάλα αδιέξοδα.

Ο Ν. Αναστασιάδης στο Euro-news (27/7) μίλησε για βέτο ή μέτρα κατά Τουρκίας: «Θα πρέπει να είμαστε αρκετά προσεκτικοί, γιατί και στην Ευρώπη δυστυχώς υπάρχουν υπεράνω των αρχών και των αξιών τα συμφέροντα». Λίγες μέρες πιο πίσω, ο δήμαρχος Αμμοχώστου Σ. Ιωάννου ανέφερε πως ο πρόεδρος Αναστασιάδης είπε στο Δ.Σ. Αμμοχώστου πως «υπάρχουν χώρες που έχουν με-

γάλα συμφέροντα με την Τουρκία και είναι δύσκολο να ασκήσουν πίεση προς την Τουρκία - Ε.Ε. και ΗΠΑ». 6/7

Βέβαια, είναι οι ίδιες χώρες που ψήφισαν υπέρ της ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε.! Τον Ιούνιο του 1999 όλες οι χώρες ήταν εναντίον (πρώτα λύση, μετά ένταξη), πλην μιας. Τον Δεκέμβριο του 1999 και οι 15 ψήφισαν υπέρ της ένταξης της νήσου, με ή χωρίς την επίλυση. Προφανώς τότε δεν είχαν «συμφέροντα». Δεν μπορούσε λ.χ. ο Γ. Φίσερ να πει «λύστε το πρώτα και μετά ελάτε»; Δεν μπορούσε λ.χ. ο Ρ. Κουκ, ως ΥΠΕΞ του κακού δαίμονα, να ζητήσει από τη Βουλή των Κοινοτήτων να καταψηφίσει την ένταξη;

Λοιπόν, οι εταιρίες έπαιξαν την Κύπρο έντιμα, τήρησαν όλες τις δεσμεύσεις τους και έτσι η νήσος έγινε πλήρες - μέλος, ενώ θα μπορούσαν όλα να μείνουν στη θέση του Ιουνίου του 1999.

Τα σκληρά αδιέξοδα στο Κυπριακό επέφεραν ανακατατάξεις στο εσωτερικό πεδίο. Ήδη ο Ν. Αναστασιάδης ανακοίνωσε τη μη επαναδιαεκδίκηση άλλης θητείας, δίνοντας έτσι τροφή για νέες συζητήσεις για τις επόμενες προεδρικές εκλογές. Είναι απολύτως κυπριακό φαινόμενο πως οι δύο πιο πιστοί υπηρέτες της πολιτικής Αναστασιάδη, ο ΥΠΕΞ Ν. Χριστοδουλίδης και ο διαπραγματευτής Α. Μαυρογιάννης, δεν λένε ότι στη συμπεριλήψή τους σε έναν μακρύ κατάλογο από δυνητικούς υποψηφίους που κυκλοφορεί δεξιά και αριστερά για τις προεδρικές του 2023. Με μια αξιοσημείωτη απουσία αυτογνωσίας και οι δύο φιλοδοξούν να συνεχίσουν την πολιτική Αναστασιάδη από εκεί

που θα την αφήσει το 2023!

Ο ΥΠΕΞ Ν. Χριστοδουλίδης χαρακτήρισε την ανακοίνωση Κ. Οζερσάι για είσοδο εμπειρογνομόνων στην Αμμόχωστο ως «πυροτεχνήματα και κίνηση εντυπωσιασμού στη διπλωματική σκακιέρα», πηγή: ant1.com.cy/news/19/6/2019

Ο διαπραγματευτής Α. Μαυρογιάννης δήλωσε ότι «η δική μας πλευρά ουδέποτε υπέβαλε ιδέες ή κατέθεσε πρόταση για δύο κράτη. Μπορεί ο πρόεδρος, όπως λέτε, εμπιστευτικά να μίλησε με πολλούς ανθρώπους, εν είδει ιδεοθύελλας, εκφράζοντας την απόγνωση και τον σκεπτικισμό του και αναζητώντας διεξόδους» (πηγή, «Πολίτης», 25/7).

Οι κριτικές παρατηρήσεις, ωστόσο, είναι αναγκαίες. Κάθε ενδιαφερόμενος για την ηγεσία του κράτους, οφείλει να απαντά στα στοιχειώδη: Ποιος είναι ο απολογισμός ενός έργου που ανέλαβε και αφορά δημόσιες υποθέσεις; Πού βρισκόταν το Κυπριακό το 2017 και πού βρίσκεται σήμερα; Πού βρίσκονταν οι προαναφερθέντες δύο, τα τελευταία τέσσερα χρόνια, όταν σκαλι-σκαλι οδεύαμε από την ομοσπονδία στα «δύο κράτη»; Προφανώς υπηρετούσαν την πολιτική της «ιδεοθύελλας» χωρίς να διαφωνήσουν σε κάτι. Τώρα, κατά ένα ιδιόζοντα τρόπο, εργάζονται για να κατασκευάσουν προεδρικό κοστούμι πάνω στα συντρίμια. Η σωπή, τα μισόλογα και τα εκ των υστέρων εφευρήματα δεν διαθέτουν πειστικότητα. Στη δημόσια σφαίρα μόνο η γνώμη που εκφράζεται δημόσια και στην κατάλληλη στιγμή έχει ουσιαστική αξία.

www.larkoslarkou.org.cy

Τα «μούχτιν» εμβόλια δεν πουλούν

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Πονηρός βυζαντινολάτρης έλεγε ότι η μεγαλύτερη αποτυχία του εμβολιαστικού προγράμματος για τον κορωνοϊό, ήταν «το μούχτιν», η παραχώρηση δωρεάν των εμβολίων, αλλά και μέχρι πρόσφατα των τεστ ανίχνευσης της νόσου. Όταν σου προσφέρουν κάτι δωρεάν, ακόμη και φαγητό, αμέσως γεννιούνται υποψίες ότι κάτι ύποπτο κρύβεται πίσω από την προσφορά. Ιδιαίτερως στην περίπτωση της «αμαρτωλής» Ευρωπαϊκής Ένωσης και της συχνά πυκνά ύποπτης για ένα σωρό «λαμογιές» κυπριακής πολιτείας, τότε οι υποψίες πολλαπλασιάζονται.

Στην κουβέντα του καρενέ, πολυδιαβασμένος ελληνολάτρης έφερε το παράδειγμα του μεγάλου Ιωάννη Καποδίστρια, του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας, ο οποίος δοξάζεται μέχρι σήμερα στην Ελβετία, για την εδραίωση του συστήματος

το οποίο έκανε πάμπλουτη την χώρα. Ο ίδιος άνθρωπος όταν ανέλαβε την εξουσία στην Ελλάδα, δολοφονήθηκε από τους κατά τα άλλα ήρωες της επανάστασης του 1821. Πάντως, ο Ιωάννης Καποδίστριας πρόλαβε και κατάφερε να χορτάσει τους πεινασμένους Έλληνες με τις πατάτες.

Η ιστορία λέει ότι ο Ιωάννης Καποδίστριας, εισήγαγε πατάτες από ευρωπαϊκές χώρες και πρόσφερε δωρεάν τους αγρότες για να τις φυτέψουν. Ωστόσο, οι φιλιπποίτι χωρικοί, πέταξαν στα σκουπίδια τις πατάτες. Τότε εφάρμοσε ένα πολύ έξυπνο κόλπο για πείσει τους πεισματάρηδες Έλληνες. Έβαλε τις πατάτες σε μια αποθήκη και έβαλε φρουρά να τις φυλάνε μέρα νύκτα. Αποτέλεσμα ήταν σε μια εβδομάδα να μη μέινει ούτε μία πατάτα στην αποθήκη. Φρουροί και αγρότες άρπαξαν στα μουλκωτά τα πολύτιμα φυτά και τότε άρχισε η καλλιέργεια της χορταστικής λι-

χουδιάς σε όλη τη χώρα. Στον καρενέ και βρεταννοσπουδαγμένος, ο οποίος ξεκίνησε να μιλάει για τα κατασκήματα για τους φτωχούς, τα οποία λειτουργούν με μεγάλη επιτυχία εδώ και δεκαετίες στη Βρετανία, με πρωτοβουλία και ευθύνη των δήμων. Το μυστικό στα εν λόγω κατασκήματα είναι ότι τίποτα δεν προσφέρεται δωρεάν, αλλά όλα τα προϊόντα πωλούνται για μία λίρα. Εκεί οι φτωχοί μπορούν αγοράσουν τρόφιμα, τα οποία συνήθως κοντεύουν να ληξουν, ρούχα δεύτερης επιλογής, αλλά και προϊόντα καθημερινής χρήσης, τα οποία προσφέρουν εταιρίες και οργανισμοί. Απαράβατος κανόνας είναι η τήρηση όλων των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας, οι οποίοι διέπουν και όλα τα άλλα προϊόντα, τα οποία πωλούνται σε ακριβά πολυκαταστήματα.

Στην κουβέντα ήρθαν πονεμένες στιγμές της προσφυγιάς, με τις «βλοσυρές και χοντρές κυρίες»,

οι οποίες με ύφος χιλών καρδινάλιων, πρόσφεραν βοήθεια σε κουπόνια στα φοβισμένα μικρά προσφυγόπουλα. Όποιο παιδάκι δεν στεκόταν προσοχή στη γραμμή, κινδύνευε ότι να χάσει το κουπόνι, αλλά να ακούσει τον «εξάψαλμο», από τις κατά τα άλλα ευγενείς και καλοντυμένες κυρίες. Χειρότερες οι εμπειρίες με τα συσσίτια για τα προσφυγόπουλα. Ένα κουλουράκι και ένα τυρί τριγωνάκι, όλο το κολασιό στο διάλειμμα των μαθημάτων. Τα φτωκόπαιδα στην ουρά και τα πλουσιόπαιδα στην καντίνα για το δικό τους σάντουιτς. Τα ψυχολογικά κατάλοιπα στοιβάζονταν, άλλοτε κάνοντας τα παιδιά «θηρία» για να πολεμήσουν στη ζωή και άλλοτε «μυρμηγκάκια» για να επιβιώσουν δουλεύοντας μέρα και νύκτα. Σε καμία όμως περίπτωση κανένα προσφυγόπουλο, δεν έγινε «κακορίζικο».

Στην Κύπρο, της «ευλογίας» του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήμα-

τος και με τις στρατιές των δημοσίων υπαλλήλων, ακόμη λειτουργούν Κοινωνικά Παντοπωλεία. Αλήθεια, γιατί θα πρέπει να ταπεινώνονται καθημερινώς τόσο άνθρωποι, για να λάβουν ένα πιάτο φαγητό, όταν θα μπορούσαν τα «δήθεν» παντοπωλεία, να μετατραπούν όπως στη Βρετανία σε παντοπωλεία, τα οποία θα σέβονται την αξιοπρέπεια των ανθρώπων. Δεν θα ήταν καλύτερα οι εργαζόμενοι στα κοινωνικά παντοπωλεία, να βοηθήσουν τους πτωχούς – ίσως και στο πνεύμα – να ενταχθούν στο σύστημα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Καλό θα είναι αντί κουπόνια στους φτωχούς να δίδεται μια πιστωτική κάρτα, περιορισμένης χρήσης, ώστε να αποφεύγονται και φαινόμενα άσκοπης σπατάλης των χρημάτων. Με άλλα λόγια να εφαρμόσουν την ιστορία του ψαρά, ο οποίος αντί να προσφέρει ψάρια στους φτωχούς, μάθαινε τους φτωχούς να ψαρεύουν, ώστε να έχουν

πάντα φαγητό. Ο νέος υπουργός Υγείας Μιχάλης Χατζηπαντέλας έδειξε από τις πρώτες μέρες ότι έχει το «τασγανό» να βάλει τάξη με τους «παντοδύναμους» γιατρούς και το «χαώδες» σύστημα αντιμετώπισης του κορωνοϊού. Φαίνεται ότι πρέπει να πέρασε από τους καφενέδες και έχει επαφή με τις πραγματικές ανάγκες των πολιτών. Η νέα και πρώτη υφυπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας Αναστασία Ανθούση μπήκε και αυτή στα βαθιά για να ανορθώσει το «ταλαιπωρημένο» σύστημα προστασίας των αδύναμων ή και άτυχων πολιτών. Και οι δύο αξιωματούχοι δείχνουν ότι κουβαλούν μια νέα «ταπεινή» νοοτροπία, η οποία αποτελεί και την καλύτερη συνταγή για επιτυχία στο δύσκολο έργο το οποίο ανέλαβαν. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το «μούχτιν» δεν είναι η καλύτερη επιλογή.

kaparispan@yahoo.gr

Ανάπτυξη
των αγροτικών
περιοχών

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

ΟΙ επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού είναι τεράστιες για την οικονομία, τη δημόσια υγεία και την κοινωνία των πληγεισών χωρών. Η πανδημία έχει πλήξει ιδιαίτερα την τουριστική βιομηχανία και τον αγροτικό κόσμο, αφού λόγω του μειωμένου αριθμού τουριστών, αρκετά γεωργικοκτηνοτροφικά προϊόντα παραμένουν αδιάθετα. Ο τομέας της υγείας έχει δοκιμαστεί έντονα, λόγω της μη ετοιμότητας κάποιων χωρών να αντιμετωπίσουν την ταχεία εξάπλωση του ιού με νοσληυτήρια να κλείνουν ή να μην μπορούν να δεχτούν εξωτερικούς ασθενείς. Η δημιουργία ιατρικών κέντρων ή νοσοκομείων αναφορές που εξυπηρετούν μόνο ασθενείς με κορωνοϊό αναγκάζει αρκετούς πολίτες να ζητούν νοσληεία σε ιδιωτικά νοσληυτήρια ή ιατρικά κέντρα σε άλλες επαρχίες.

Οι αγροτικές περιοχές πέραν του σοβαρού οικονομικού πλήγματος που δέχτηκαν, μαστίζονται επίσης από το φαινόμενο της αστικοποίησης και της εγκατάλειψής τους από τα νέα ζευγάρια. Ο πληθυσμός στις αγροτικές, απομακρυσμένες, ορεινές ή απομονωμένες περιοχές, όχι μόνο γεννάει αλλά χασάει και πιο εύκολα

Όταν ο πληθυσμός γεννάει και δεν μπορεί να απολαμβάνει καλές υπηρεσίες υγείας, τότε το κράτος θα πρέπει να δώσει κίνητρα ούτως ώστε, οι ηλικιωμένοι να ζουν μια καθωσπρέπει ζωή και να παραμείνουν οι νέοι στα χωριά, στις κοινότητες και στους αγροτικούς δήμους. Αυτά τα κίνητρα αφορούν κυρίως τη συνδεσιμότητα των αγροτικών περιοχών με τα αστικά κέντρα, τη βελτίωση και δημιουργία καλού οδικού δικτύου, την προώθηση συνών και σταθερών δρομολογίων και την εύκολη πρόσβαση σε κρατικές υπηρεσίες υγείας, στο τραπεζικό σύστημα, στα ταχυδρομεία, στις υπηρεσίες ασφαλείας και εξυπηρέτησης του πολίτη κ.ο.κ. Οι πολίτες έχουν εξοικειωθεί πλέον με τη χρήση της τεχνολογίας, όμως σε αρκετές αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές υπάρχει κακή ή αδύνατη πρόσβαση στο διαδίκτυο, κάτι που δυσχεραίνει περισσότερο τη διαβίωση σε απόκεντρες περιοχές. Οι εταιρείες παροχής δικτύου κινητής τηλεφωνίας και διαδικτύου θα πρέπει να εντάξουν στους σχεδιασμούς τους όλες τις περιοχές, μηδενίζοντας εξαιρουμένους, ενισχύοντας το προσφερόμενο διαδίκτυο υπηρεσιών και αναβαθμίζοντας τις ταχύτητές του.

Οι παράγοντες που συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και στην παραμονή τους στις ακριτικές περιοχές είναι πολλοί, όπως η παροχή υπηρεσιών, η στέγαση, η εκπαίδευση, η προσβασιμότητα, η συνδεσιμότητα, τα συστήματα υγείας, ασφάλειας κ.ά. Το κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) οφείλει να περιορίσει την ερήμωση των αγροτικών περιοχών και να προσφέρει όλες τις απαιτούμενες υπηρεσίες στους κατοίκους, για να αποφευχθεί η περαιτέρω γήρανση του πληθυσμού και η αστικοποίηση.

Μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικών Ανάπτυξης μπορούν να εξασφαλιστούν κονδυλία για έργα υποδομής που δεν έχουν να κάνουν μόνο με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, αλλά να αναβαθμίζουν τις αγροτικές περιοχές καθιστώντας τις περιβαλλοντικά καθαρές και πολιτιστικά αναπτυγμένες. Η προώθηση του αγροτουρισμού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην παράδοση, στον πολιτισμό, στα ήθη και στα έθιμα, τον τοπικό χαρακτήρα, αλλά και η διαμονή σε ένα καθαρό, φυσικό και περιβαλλοντικά συνδυασμένο με την πολιτιστική κληρονομιά, θα μπορούσαν να ωθήσουν την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Η σωστή εκπαίδευση και κατάρτιση των πολιτών στις αγορές περιοχές και η προσφορά εργασίας και ισών ευκαιριών για εξ αποστάσεως σπουδές ή επιμόρφωση θα αναζητηθούν στις παραμελημένες περιοχές. Οι αγορικές περιοχές αξίζουν να αναπτυχθούν σε ιδανικούς τόπους διαβίωσης, οι οποίοι να μην υστερούν σε υπηρεσίες, αλλά αντιθέτως να προσφέρουν στους κατοίκους τους ένα υγιεινό τρόπο ζωής, μακριά από τα καυσάεργα, την πχολορπανση και τις ατμειωσεις ουρες κυκλοφοριακής συμφορνης.

Οι αγροτικές και κτηνοτροφικές περιοχές αντιπροσωπεύουν το 88% της επικράτειας της Ε.Ε., όπως αναφέρθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, και φιλοξενούν το 55% του συνολικού πληθυσμού της. Η αγροτική ανάπτυξη αποτελεί σημαντικό στόχο των αγροτικών τοπικών αρχών, αφού οι περιοχές αυτές μπορούν να εξελιχθούν σε πρότυπα περιβαλλοντικής ομορφιάς, εύκολης πρόσβασης στην εργασία και ιδανικών συνθηκών για δημιουργία οικογένειας.

Ο κ. Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι δή-
μαρχος Δερύνειας.

Στην «Καθημερινή» (25/7/21) δημοσιεύτηκε ένα εξόχως σημαντικό άρθρο της Μαρίαςνας Κακασιουάνη. «Εξόχως σημαντικό» το άρθρο, όχι μόνο για το περιεχόμενό του, αλλά και για έναν άλλο λόγο. Ας με διορθώσει αν σφάλω κάποιος, αλλά έχω την αίσθηση πως είναι η πρώτη φορά, που Ελλαδίτες αρθρογράφοι, αποφασίζουν να ερευνήσουν σοβαρά απόρρητα αμερικανικά έγγραφα των πρωταγωνιστών του Κυπριακού δράματος του 1964. Διότι το 1 η εξελισσόμενη στην Κύπρο τότε, ήταν ένα «αθέατο» δράμα. Και επειδή ακριβώς, η ηγεσία του έθνους, ως θέατο το αντιμετώπιζε, (και το αντιμετώπιζει ακόμα) μια δεκαετία αργότερα, (1974) ήταν φυσικό να εξελιχθεί σε θεαματική τραγωδία.

Η θα Κακασουνάκη ομιλεί, και ορθώς, για μιαν «αποκαλυπτική» εξέλιπν, συνομιλία τον Αμερικανού προέδρου Τζόνσον με τον υπουργό Έξωτερικῶν Ρασκ για τη διαχειρι- μίας εκρηκτικῆς συγκυρίας». Εκρη- πτική δε συγκυρία, τον πρόβλημα που εξελισσοῦσαν τον 1964 στῆν Κύ- προ. Η συνομιλία (σημ. Χ.Φ. ἔθινε στῆν 9/6/1964) στῆν οπία, ἐρήσθη, ο αθυρόστομος Τζόνσον, και αφού πρώτα διαλοστέλλει (sic) εαυτόν που ασχολήθηκε μ' αὐτό τον θέμα, καταλήγει με τῆν «τραγική», θα ἔλεγα, «κραυγή», τῆν οπία κατα- γράφει και η Κακασουνάκη, όπου αναφερόμενος στον Ινονού, λέει «Αὐτός θα ἔρθει ἐδῶ αναζητώντας τον παράδεισο και θα βρεὶ κόλασιν!» (He will come over here looking for heaven and he will find hell).

Πλὴν ὥμως, οὔτε ἡ ἐκτεταγμένη ἀνάλυση τῆς κας Κაკουσάνακ, ἀλλὰ οὔτε καὶ τοὺς περιεχόμενους τῆς συζήτησής τοις μετὰ τὴν Πασχ, ἐρμηνεύουν τὴ συγκεκριμένη ἐκρῆξη τοῦ Τζόνσον. Ἡ ὁποία ὥμως ἔχει τὴν ἐρμηνεία τῆς, ὅπως συμπραίνεται ἀπὸ ἄλλα ἀμερικανικὰ μυστικά ἐγγράφα, στὰ ὁποῖα θὰ γίνῃ ἀναφορὰ πιο κάτω. Αὐτὴν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξηγήσω ἐγώ, με ὅλη τὴν ἀγάπὴ μου στὴ Μαρριάννα Κაკουσάνακ.

Η ιστορία πάει πίσω στο 1962. Τη χρονιά εκείνη, αρχές καλοκαιριού, προσκαλεσμένους επίσημα, επισκέφθηκε τον πρόεδρο Κέννεντυ στις ΗΠΑ ο Μακάριος Γ'. Σε ανταπόδοση αυτός, προσκάλεσε τον Κέννεντυ να επισκεφθεί την Κύπρο, πρόσκληση που έδειξε πως ευχαρίστως αποδέχτηκε εκείνος. Πλην όμως στην επίσκεψη, που πραγματοποιήθηκε τον ίδιο χρόνο προς το φθινόπωρο, ο Κέννεντυ δεν ήλθε ο ίδιος, αλλά έστειλε να επισκεφθεί τον Κύπριο πρόεδρο, ο αντιπρόεδρος του Λίντον Τζόνσον. Ο Μακάριος Γ' φυσικά δεν ανέχθηκε τέτοια «προβολή!» Αντέδρασε στέλνοντας στο αεροδρόμιο, τότε, της Λευκωσίας, να υποδεχθεί τον Τζόνσον, τον δικό του, κι αυτός, αντιπρόεδρο!

Αντιπρόεδρος όμως στην Κύπρο ήταν Τούρκος, ο κ. Κιουτσούκ. Ο καθένας αντιλαμβάνεται, τι θα είχε στον Αμερικανό ο Τούρκος στη διαδρομή για το ξενοδοχείο (Λήδρα Πάλας) όπου θα διέμενε. Για συμπλήρωση δε της «προεδρικής» πατάτας, ο Μακάριος Γ΄ έστειλε την

άλλη μέρα πάλι τον Κιουτσούκ, να συνοδεύσει τον Αμερικανό αντιπρόεδρο, στο προεδρικό του μέγαρο. Ανεξέλεγκτος πια ο Κιουτσούκ, πέρασε τον Τζόνσον μέσα από την τούρκικη συνοικία της Λευκωσίας, όπου φρόντισε να του επιφυλαχθεί «προεδρική» υποδοχή, με εύληπτες επιγραφές στα τεράστια πλακάτ, να κολεακούν τα αφτιά του ενθουσιασμένου πια Αμερικανού, καρφώνοντας ταυτόχρονα τους Έλληνες συγκατόικους... (ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ=ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ, ΕΞΩ ΟΙ ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΙ, ΕΜΕΙΣ ΘΕΛΟΜΕΝ ΤΟ Ν.Α.Τ.Ο. κ.λπ.) Και σαν συμπλήρωμα της κρατικής πατάτας, τα «συγκυβερνώτα» παληγκάρια του ΑΚΕΛ περιέμεναν την αυτοκινητοπομπή του Τζόνσον, και εκεί λίγο πριν την, τότε, πλατεία Μεταξά, τον γιουκάσινα μεγαλειώδως, με συνοδεία δαιμονισμένων κτυπημάτων σε άδειους γκαζοτενεκές... Τέτοιοι διπλωματικοί θρίαμβος...

Συνεχίζοντας βέβαια το ταξίδι του ο Τζόνσον, πήγε μετά στην Αγκυρα, όπου, μέσα σε παρόμοια υποδοχή, γνώρισε την προσωπικότητα του Ινόνου. Έκτοτε έτρεφε για εκείνον θαυμασμό, φιλία και συγκινητική συμπάθεια.

Φυσικά, φτάνοντας στην Ουάσινγκτον, την εμπειρία αυτή ο Τζόνσον δεν την κράτησε για τον εαυτό του. Μερικούς δε μήνες αργότερα δεν χρειαζόταν να τη μοιραστεί με άλλον, διότι, με τη δολοφονία Κέννεντυ, ήταν πια εκείνος πρόεδρος των ΗΠΑ! Γι' αυτό και όταν ξέσπασε το πρόβλημα της Κύπρου (φθινό-

πωρο 1963), ο Τζόνσον αρνιόταν πεισματικά, να αναμειχθεί η Αμερική σ' αυτό. Κι όταν, με ένα άλλο τώπαρ τηλεφώνημα, (25/1/1964) ο Μπολ από τη φορά, του εξήγησε πως είναι αναγκασμένος πια, αντί των Άγγλων, να αναλάβει η Αμερική το θέμα, ο Τζόνσον πειστίστηκε, βρίζοντας όμοια χυδαία, τους Εγγλέζους τώρα!

Μέχρι την τηλεφωνική όμως συνομιλία με τον Ρασκ (9/6/1964) έντονη η δραστηριότητα της αμερικανικής διπλωματίας είχε αλλάξει το κλίμα πλήρως. Προσανατολιζόταν πια οι Αμερικανοί, με την πρόταση κυρίως του πρέσβη τους στην Κύπρο, Τέυλορ Μπέλτσερ (7/4/64) πως μόνο ένωση Κύπρου-Ελλάδας προσφέρει εθνική ασφάλεια (sic) στις ΗΠΑ, αποκλείοντας παράλληλα κάθε ιδέα διχοτόμησης ή ομοσπονδίας που ζητάνε οι Τούρκοι!

Με όλα αυτά μπροστά του πα-
 ρα Τζόνσον, και έχοντας ήδη απο-
 κάρδι καλέσει τον Ινονού στην Ουά-
 σινγκτον, μὴν μπορῶντας να β-
 ακυρώσει ας πούμε την επίσκεψη,
 αντιλήφθηκε πως βρέθηκε σε αδιέ-
 ξοδο, και διεκτραφευδύσε στον
 Ρασκ, ὅ,τι αναγράφει και η Κα-
 κουσάνκι, «... τι στο διάολο ήθελε
 ο Λίντον Τζόνσον και φέρνει αυτό
 του μπλέξιμο επάνω του...» Διότι β-
 βεβαίως ερχόταν στην Αμερική (φίλος
 του) ο Ινονού «... αναζητώντας τον
 παράδεισο...» και αυτός δεν έχει να
 του προσφέρει παρά «την κόλαση»!

Ο κ. Χάρης Φεραίος είναι διδάκτωρ του ΕΜΠ.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Το ξύπνημα στον εφιάλτη

Ο Walter Benjamin ο Γερμανο-εβραϊκός φιλόσοφος με την τραγική κατάληξη περιέγραψε με αποκαλυπτικό ύφος την αφύπνιση της ανθρωπότητας μπροστά στα επείγοντα αιτήματα του μέλλοντος. Θεωρούσε ότι οι Ευρωπαίοι ζούσαν μέσα σε μια πλαστή «φантаσμαγορία» και ότι η ιστορία θα τους ξυπνούσε από το απατηλό όνειρο της όμορφης καθημερινότητάς τους και από την ψευδαισθητική ασφάλειας και βεβαιότητας για το μέλλον τους. Το ζήτημα αυτό τους επανέφερε βίαια στην εφιαλτική πραγματικότητα, την οποία οι ίδιοι δημιουργήσαν με τα υλικών ονείρων τους. Το ζήτημα στον εφιάλτη της πραγματικότητας μας φέρνει τώρα αντιμέτωπους με την πύρινη λαίλαπα, η οποία καταστρέφει ανελέητα τα τοπικά οικοσυστήματα σε Κύπρο, Ελλάδα και Ιταλία, αλλά και στην Τουρκία τον Καύκασο, την Αφρική και την Καλιφόρνια. Οι ίδιες εφιαλτικές εικόνες πυρκαγιών που καταπνίγουν τα δάση του πλανήτη στην Αυσ

στραλία, στη Βραζιλία, στον Αρκτικό
ζώνιο, και την ταινία της Σιβηρίας
παρέλασαν στις οθόνες μας κ
πέρυσι.

Οι καταστροφές στο επίπεδο των τοπικών οικοσυστημάτων είναι αποτέλεσμα του φαινομένου της «κλιματικής αλλαγής» που απειλεί το πλανητικό οικοσύστημα. Επ'στήμονες παρακολουθούν εδώ και δεκαετίες την εξέλιξη του και έχουν ήδη επισημάνει ότι έχει κλονισθεί σοβαρά την ισορροπία του παγκόσμιου οικοσυστήματος. Αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής είναι, παράδειγμα, οι χρόνιες ανομβρίες και οι όλο και πιο παρατεταμένες περιόδους καύσωνα που εξαντλούν τα αποθέματα νερού και μετατρέπουν τα δάση σε εύφλεκτη ύλη και τις εξοχικές κατάρυτες κατοικίες σε παγίδες θανάτου. Το επιδεινόμενο αυτό φαινόμενο μας καλεί πλέον να αντιδράσουμε σε πλανητικό επίπεδο. Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι το σύστημα του ρεύματος του Κόλπου (Gulf Stream) αποσταθεροποιείται, γεγονός που έχει συστηματικό αντίκτυπο στα κλιματικά κλίματα από το Μεξικό μέχρι την Σκανδιναβία και την Αρκτική.

Την περασμένη εβδομάδα στη Γροιλανδία, μια απότομη τήξη πάγου δημιούργησε αρκετό νερό για να καλύψει τη Φλόριντα με πέντε εκατοστά νερού. Τι πρέπει να κάνουμε μπρος σε αυτή την ραγδαία επιδείνωση της κατάστασης; Πώς μπορούμε να παρέμβουμε αποτελεσματικά ώστε να επιβραδύνουμε το φαινόμενο και να προλάβουμε τις ακόμη καταστροφικότερες συνέπειές του;

«Ενεργήθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε τα αποτελέσματα της δράσης σας να είναι συμβατά με τη μονιμότητα μιας αυθεντικά ανθρώπινης ζωής (στη Γη): αυτό συμβούλεψε το 1979, ο Γερμανός φιλόσοφος Xavs Γιόνas. «Η αρχή της ευθύνης» (Prinzip Verantwortung) ήταν το πρώτο μεγάλο φιλοσοφικό έργο για την οικολογία. Καλούσε σε μια ριζική αλλαγή στη νοοτροπία του δυτικού ανθρώπου, σε μια ρήξη με τον τρόπο σκέψης και τα προτάγματα που δημιούργησαν τον δυτικό υλικότεχνικό πολιτισμό. Ουσιαστικά, ο Hans Jonas πιστεύει ότι πρέπει να αναθεωρήσουμε την προγονική ηθική, η οποία βασίζεται στον άνθρωπο που ζει σε

«πόλεις», αυτόνομα κάστρα όπου ο άνθρωπος δημιουργεί τον κόσμο του και την ηθική του, χωρίς να αγγίζει πραγματικά την ύπαρξη του κόσμου. Αυτή η αρχαία ηθική του διαχωρισμού τής φύσης από την πόλη είναι η ηθική του παρόντος, διαπιστώνει ο Jonas. Διέπει τόσο τη σχέση μας με το φυσικό μας περιβάλλον όσο και τις διαπροσωπικές, τις κοινωνικές και τις οικονομικές μας σχέσεις. Ενώ για παράδειγμα σε όλες τις σαμανιστικές θρησκείες η φύση είναι ένα σύνολο από «πνεύματα» και μικρές και μεγάλες θεότητες, στο ηθικό σύστημα του δυτικού ανθρώπου είναι απλά πρώτη ύλη και μέσον για την επίτευξη των σκοπών του. Οι νεαρίδες που κατοικούσαν στις πηγές και τα ξωτικά του δάσους, αν και μυθικά πλάσματα, αποτελούσαν μέρος ενός άλλου ηθικού συστήματος, στο οποίο η φύση έχει «πρόσωπο». Έτσι δεν αποτελεί αντικείμενο προς εκμετάλλευση, αλλά υποκείμενο με το οποίο ο άνθρωπος συνδιαλέγεται. Η τωρινή ηθική του διαχωρισμού που καθιστά τη φύση αντικείμενο στα χέρια του ανθρώπου

που είναι πλέον ξεπερασμένη.

Βασισμένη σε αυτό το εοφαιμένο ηθικό σύστημα, η ανθρώπινη τεχνο-επιστημονική μέγερνη των νεότερων χρόνων αλλάζει την ισορροπία της «μάχης» του ανθρώπου ενάντια στη φύση. Η εφαρμογή στη φύση της προηγμένης επιστήμης και τεχνολογίας για την παραγωγή υλικού πλούτου από τη βιομηχανική επανάσταση και έπειτα είναι όχι απλά καταστροφική για τη φύση αλλά αυτοκαταστροφική για τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος και οι παγκοσμιοποιημένες σήμερα πολιτείες του κυριαρχούν πάνω στη φύση και οδηγούν τον κόσμο, όπως πλέον γνωρίζουμε, στον μονόδρομο του εφιάλτη. Είναι επιτακτική ανάγκη να αλλάξει το ηθικό σύστημα, να επαναπροσδιοριστεί η σχέση μας με τη φύση και να στραφεί εκ νέου η τεχνο-επιστημονική δραστηριότητα από την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων στην αποκατάσταση της ισορροπίας του απαντητικού οικοσυστήματος. Η ηθική πρέπει να εγκαταλείψει το παρόν και το ατομικό και να προβάλει τον εαυτό της στο μέλλον και στο συλλογικό.

Μολονότι δεν πιστεύουμε στα ξωτικά, δεν είναι δύσκολο να ενεργώμε έτσι ώστε να αντιμετωπίζεται η φύση ως υποκείμενο και σκοπός της πράξης μας και όχι ως αντικείμενο και μέσο. Οφείλουμε να δράσουμε με συναισθηση της ευθύνης της καθημερινής μας πράξης απέναντι σε ένα άλλο ζωντανόν. Ο νέος προσανατολισμός της τεχνολογίας και οι αντίστοιχες μετατοπίσεις στην παγκόσμια οικονομία και πολιτικά είναι αναγκαστικά έργο για την παγκόσμια κοινότητα, όχι για τα εθνικά κράτη. Η όποια δράση σε εθνικό επίπεδο πρέπει να έχει ως γνώμονα την καθολική αποκατάσταση της ισορροπίας στον πλανήτη. Η χάραξη ωστόσο ενός νέου πλαισίου κοινής δράσης έχει μέχρι στιγμής αποδειχθεί ανέφικτη λόγω των αρνητών της κλιματικής αλλαγής, όπως οι Τραμπ και Μπόλσονάρο και οι ομοϊδέατες τους.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Χωρίς κοινή συνταγή η Ευρωπαϊκή Ένωση

Επικεντρώνεται στην πειθώ της επιστήμης στο ζήτημα της εμβολιαστικής κάλυψης

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Στην κάθε πρωτεύουσα εναπόκειται το πώς θα προσεγγίσει το ζήτημα της επαρκούς εμβολιαστικής κάλυψης και το ερώτημα του πώς αντιμετωπίζεται το πρόβλημα όσων μπορούν αλλά αρνούνται να εμβολιαστούν, με τις Βρυξέλλες να σημειώνουν επίσημα και ανεπίσημα πως το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να παρέχουν το «όπλο» της επιστημονικής τεκμηρίωσης στις εθνικές καμπάνιες.

Το δίλημμα που έχουν να αντιμετωπίσουν όλες οι κυβερνήσεις της Ευρώπης καθώς αρχίζουν να φτάνουν τους εμβολιαστικούς στόχους τους είναι κατά πόσο θα προχωρήσουν στην χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων εξαιρώντας τους ανεμβολιαστούς, ή αν θα δώσουν προτεραιότητα και προνόμια στους εμβολιασμένους (μέσω της πρόσβασης σε δημόσιους χώρους, εστιατόρια, καφέ και ούτω καθεξής).

Και οι δύο προσεγγίσεις είναι πλευρές του ίδιου νομίσματος και οδηγούν στο ίδιο συμπέρασμα: ότι η μόνη λύση που δίνει τέλος σε αυτά τα ηθικά και πολιτικά διλήμματα είναι ο εμβολιασμός ενός επαρκούς ποσοστού του πληθυσμού ώστε η ύπαρξη μη εμβολιασμών (για λογικό ή παράλογο λόγο) να μην αποτελεί πρόβλημα για τους υπόλοιπους.

Η τάση στην Ευρώπη - και στην Κύπρο - πλέον είναι μια εκστρατεία να καταστεί ο εμβολιασμός πιο ελκυστικό μέσο της χαλάρωσης των μέτρων για όλους μέσω του «πράσινου πάσου», το οποίο βεβαίως αποκτάται πιο εύκολα από τους εμβολιασμένους από ότι από

όσους δεν έχουν εμβολιαστεί και χρειάζονται τακτικά τεστ για να κινηθούν πιο ελεύθερα.

Κοινή συνισταμένη το πάσο

Από την Παρασκευή, η Ιταλία ζητάει την παρουσίαση αποδεικτικού εμβολιασμού ή αρνητικού τεστ για την είσοδο σε εσωτερικούς χώρους εστιατορίων ή μουσεία. Παρόμοια μέτρα έχουν θεσπιστεί στη Γαλλία και τίθενται σε εφαρμογή σταδιακά, καθώς το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας τα έκρινε συμβατά με το σύνταγμα, θέτοντας το «πράσινο πάσο» ως όρο για είσοδο σε εστιατόρια, καφέ, μπαρ, εμπορικά κέντρα και τρένα από τις 9 Αυγούστου, ενώ οι νοσηλευτές θα πρέπει να εμβολιαστούν αναγκαστικά. Στη Γερμανία αποτελεί ανοιχτή συζήτηση κατά πόσο το πάσο θα παίξει τον ίδιο ρόλο, κάτι που έχει απορρίψει η Άγκελα Μέρκελ, χωρίς όμως να αποκλείεται η επιβολή μεγαλύτερων περιορισμών για τους μη εμβολιασμένους. Το όλο θέμα έχει ήδη γίνει κεντρικό αντικείμενο της προεκλογικής εκστρατείας ενόψει των εκλογών του Σεπτεμβρίου, και κυβέρνηση και ο υποψήφιος του κυβερνώντος CDU, Άρμιν Λάσετ, στέλνουν αντικρουόμενα μηνύματα.

Η προσέγγιση αυτή σχετίζεται βεβαίως με την πρόοδο του εμβολιαστικού προγράμματος σε κάθε χώρα. Στην Ισπανία, όπου έχει εμβολιαστεί πλήρως το 60% του ενήλικου πληθυσμού, δεν έχουν συμφωνηθεί κίνητρα για τους εμβολιασμένους. Σε αυτό το πλαίσιο η Κύπρος, της οποίας το εμβολιαστικό πρόγραμμα προχωρεί και πάλι μετά τη ανησυχία που προκάλεσε το νέο κύμα μολύνσεων, και φιλοδοξεί να φτάσει τους στό-

Το κλειδί είναι η τεκμηριωμένη επεξήγηση των δεδομένων σε όσους ανησυχούν, δικαίως ή αδικώς. Όπως τονίζεται στις Βρυξέλλες, οι ακραίοι μαχητές κατά των εμβολίων είναι μια μειοψηφία παρά τον θόρυβο που προκαλούν.

Το δίλημμα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι κυβερνήσεις είναι κατά πόσο θα προχωρήσουν σε χαλάρωση των μέτρων, εξαιρώντας τους ανεμβολιαστούς, ή αν θα δώσουν προτεραιότητα και προνόμια στους εμβολιασμένους.

χους τον Σεπτέμβριο, δεν φαίνεται να προσανατολίζεται στον αναγκαστικό εμβολιασμό του νοσηλευτικού προσωπικού σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του υπουργού Υγείας. Ταυτόχρονα η Κύπρος επιλέγει να ενθαρρύνει τον εμβολιασμό, καταργώντας τα δωρεάν rapid test, με εξαιρέσεις για ορισμένες ομάδες. Για το θέμα της τρίτης δόσης, ο αρμόδιος υπουργός ανέφερε

πως η κυβέρνηση παρέπεμψε εμπέσω στις εισηγήσεις του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA). Την Παρασκευή ο (EMA) απέφυγε να προχωρήσει σε σύσταση για χορήγηση τρίτης ενισχυτικής δόσης, παρά τις ανακρινόμενες χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία πως θα ξεκινήσουν με τους πιο ευάλωτους τον Σεπτέμβριο.

Διαφορετικές περιπτώσεις

Όταν ρωτιούνται για το θέμα των ανεμβολιαστών, οι εκπρόσωποι Τύπου της Κομισιόν στις Βρυξέλλες αλλά και ανεπίσημες πηγές παραπέμπουν στα επιστημονικά στοιχεία και υπενθυμίζουν πως τα κράτη μέλη είναι αυτά που λαμβάνουν τις αποφάσεις. Αυτό που γίνεται αντιληπτό στις Βρυξέλλες είναι πως το πρόβλημα των χαμηλών εμβολιασμών σε ορισμένα κράτη μέλη και η επιβράδυνση της εκστρατείας εμβολιασμού σε όλες σχεδόν τις χώρες, προκύπτουν από διαφορετικούς παράγοντες

σε κάθε περίπτωση. Η ομάδα των ειδικών των 27 που βρίσκεται σε συνεχή επαφή έχει συζητήσει, σύμφωνα με τα όσα πληροφορείται η «Κ», πιθανές στρατηγικές προς αντιμετώπιση του προβλήματος. Κοινή συνισταμένη για όλες τις χώρες φαίνεται να είναι η ανάγκη καλύτερης επικοινωνίας των επιστημονικών δεδομένων στο κοινό. Το κλειδί σε αυτή την προσπάθεια είναι η τεκμηριωμένη απάντηση και επεξήγηση των δεδομένων σε όσους ανησυχούν, δικαίως ή αδικώς. Όπως τονίζεται στην έδρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι συνημοσολόγοι και ακραίοι μαχητές κατά των εμβολίων είναι μια μειοψηφία παρά τον θόρυβο που προκαλούν.

Η πλειοψηφία όσων διστάζουν σύμφωνα με τις ίδιες εκτιμήσεις αφορά κόσμο που είτε δεν μπορεί να εμβολιαστεί για λόγους υγείας, είτε αμφιβάλλουν για την αποτελεσματικότητα και την ασφάλεια των συγκεκριμένων εμβολίων (χωρίς να απορρίπτουν την ύπαρξη

Στοχευμένη πληροφόρηση

Αυτή τη στιγμή, ειδικοί σημειώνουν στις συζητήσεις που γίνονται πως τα κράτη μέλη θα πρέπει να πραγματοποιήσουν πιο στοχευμένες εκστρατείες πληροφόρησης, εστιάζοντας στις ομάδες που έχουν τις μεγαλύτερες ανησυχίες σε κάθε κράτος μέλος. Για παράδειγμα, οι εκστρατείες μπορούν να εστιάζουν σε γυναίκες των οποίων ανησυχίες για πιθανές επιπτώσεις στην εγκυμοσύνη τους έχουν ενισχυθεί από συμβουλές των γιατρών τους, ή προς τους νεαρότερους που θεωρούν πως αν μολυνθούν με κορωνοϊό δεν θα νοσήσουν σοβαρά ή που δεν λαμβάνουν υπόψη το ότι θέτουν σε κίνδυνο περισσότερο ευάλωτες ομάδες. Ακόμα ένα στοιχείο είναι το κατά πόσο το γεγονός πως οι μη εμβολιασμένοι κινδυνεύουν περισσότερο από το να νοσήσουν σοβαρά ή και να καταλήξουν -ανεξαρτήτως ηλικίας- θα αποτελέσει αρκετά ισχυρό κίνητρο για τους ανεμβολιαστούς. Ειδικά όταν έρχονται αντιμέτωποι με περιστατικά συγγενών και φίλων στην πραγματική τους ζωή.

του ιού ή την αποτελεσματικότητα των εμβολίων γενικά) λόγω της ταχύτητας με την οποία αναπτύχθηκαν. Οι αμφιβολίες αυτές εντείνονται από την παραπληροφόρηση που προωθούν οι αντιεμβολιαστές και ακόμα και ξένες κυβερνήσεις, κυρίως η Ρωσία και η Κίνα που φέρονται, σύμφωνα με έκθεση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, να εντατικοποιήσαν τις εκστρατείες διασποράς ψευδών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μεταξύ του περασμένου Δεκεμβρίου και του Απριλίου (με στόχο την ενίσχυση της αξιοπιστίας των δικών τους εμβολίων στα μάτια της κοινής γνώμης).

Την περασμένη εβδομάδα, εκπρόσωπος της Κομισιόν ανέφερε στους δημοσιογράφους κατά την ημερήσια ενημέρωση του Τύπου πως τα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει από τον περασμένο Οκτώβριο σε κοινές κατευθυντήριες γραμμές για το θέμα της ενημέρωσης των πολιτών και την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης.

Κάθε κατηγορία και άλλος τρόπος πειθούς

Η κυβέρνηση θα ασκήσει όλα τα νόμιμα μέσα για να αυξήσει τους εμβολιασμούς

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την απόφαση να χρησιμοποιηθούν όλα τα νόμιμα μέσα επέλεξε η κυβέρνηση ούτως ώστε να πείσει ένα μεγαλύτερο μέρος των μέχρι τώρα ανεμβολιαστών να οδηγηθεί στα κέντρα εμβολιασμού. Αν και το προηγούμενο διάστημα είχαν συζητηθεί διάφορες μέθοδοι για κίνητρα και αντκίνητρα, επί του παρόντος επικράτησε η λογική του safe pass. Με τα κρούσματα να αυξάνονται ωστόσο και τα νοσοκομεία να εκπέμπουν σήμα κινδύνου, δεν αποκλείεται την 23η Αυγούστου, όταν θα συγκληθεί το Υπουργικό Συμβούλιο να ληφθούν περαιτέρω μέτρα.

Οι κατηγορίες των ανεμβολιαστών ποικίλουν βεβαίως. Είναι οι νέοι όπως λένε οι οποίοι αμελούν να εμβολιαστούν, είναι οι πολίτες που φοβούνται ή ανησυχούν για τις επιπτώσεις και είναι οι αρνητές του εμβολιασμού και της πανδημίας. Για την τρίτη κατηγορία το υπουργείο Υγείας έχει σκώσει τα

χέρια ψηλά και αντιλαμβάνεται πως είναι πολύ δύσκολο να πείσει την εν λόγω ομάδα.

Στο πλάνο της κυβέρνησης είναι να εντοπίσει την κάθε ομάδα και να την πείσει διά της επιστημονικής μεθόδου. Το επόμενο διάστημα θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα που λόγω θρησκείας έχουν συστολές στο να εμβολιαστούν. Δεν πέρασε απαρατήρητη

Εγινε σκέψη για επιπλέον χρέωση στο ΓεΣΥ για τους ανεμβολιαστούς ωστόσο εγκαταλείφθηκε καθώς κρίθηκε αντισυνταγματικό.

άλλωστε και από την κυβέρνηση αλλά και από την ευρύτερη κοινωνία η στάση του μητροπολίτη Μόρφου στο δικαστήριο, όταν πήγε χωρίς τη χρήση μάσκας. Όλο

Η κυβέρνηση θα μελετήσει το επόμενο διάστημα και το ενδεχόμενο στους εσωτερικούς χώρους να εισέρχονται μόνο οι εμβολιασμένοι.

αυτό θεωρείται από πολιτικούς κύκλους ότι δυσκολεύει την ολη κατάσταση. Σημειώνεται ωστόσο πως θα δοθεί έμφαση στο να καμφθούν οι ανησυχίες των πιστών.

Με ποιο τρόπο βεβαίως, είναι ακόμη ανοικτό.

Με τον ίδιο τρόπο αναμένεται να λύσουν το επόμενο διάστημα και τις ανησυχίες μερίδας των πο-

Κρίση στον ιατρικό χώρο

Το τελευταίο διάστημα πάντως υπήρξε ενημέρωση της κυβέρνησης για γιατρούς οι οποίοι προέτρεπαν τους ασθενείς τους να περιμένουν ακόμα λίγο και να μην εμβολιαστούν επί του παρόντος. Το όλο ζήτημα έκανε γνωστό ο πνευμονολόγος Χάρης Αρμενής της καταγγέλλοντας και τον Παγκύπριο Ιατρικό Σύλλογο για απάθεια. Όπως είπε στο κρατικό ραδιόφωνο την περασμένη Παρασκευή υπάρχουν μέλη του ΠΙΣ οι οποίοι παρασύρουν άτομα να μην εμβολιαστούν. Η περίπτωση του γιατρού που εξέδωσε πλαστό πιστοποιητικό εμβολιασμού ήταν αρκετό για να ανοίξει τη συζήτηση για το τι συμβαίνει από πλευράς ιατρικού προσωπικού. Ήδη πάντως το υπουργείο Υγείας δηλώνει έτοιμο να τιμωρήσει όσους γιατρούς προτρέπουν τον κόσμο να μην εμβολιαστεί και γι' αυτό ακριβώς θα βρισκείται σε επικοινωνία με τον ΟΑΥ για τα επόμενα βήματα.

λιτών που αρνείται να εμβολιαστεί φοβούμενοι τις επιπτώσεις. Όπως σημειώνουν ανώτατοι κύκλοι του υπουργείου Υγείας, τα μεγαλύτερα ποσοστά προέρχονται από γυναίκες που ανησυχούν για θέματα που αφορούν τη μητρότητα. Γι' αυτή τη μερίδα των πολιτών έχει ήδη φροντίσει το υπουργείο να ενημερωσει το επόμενο διάστημα τεκμηριωμένα.

Οι νέοι

Στο υπουργείο θεωρούν πως η χρέωση των rapid test ενίσχυσε το ποσοστό των προσώπων που εμβολιάζονται. Σε αυτό όπως λέει το υπουργείο συνέβαλε και η στάση που τήρησαν τα πανεπιστήμια, τα οποία ζητούν πιστοποιητικό εμβολιασμού ή pcr test. Όπως σημειώνεται αυτό συνέβαλε στη μαζική προσέλευση των νέων που αμείνωναν να οδηγηθούν στα κέντρα εμβολιασμού. Τον δικό του ρόλο στο να καμφθούν οι αντιστάσεις έπαιξε και ο οικογενειακός

περίγυρος. Όπως σημειώνεται σε οικογένειες που υπήρξε πρόσωπο το οποίο νόσησε με κορωνοϊό αυτό συνέβαλε δραστικά στο να εμβολιαστεί στη συνέχεια όλη η οικογένεια.

Τη ζωή δύσκολη;

Όπως σημειώνουν κύκλοι του υπουργείου, το πλάνο της κυβέρνησης είναι να γίνει δύσκολη η ζωή των ανεμβολιαστών. Δεν αποκλείεται μετά τη χρέωση των rapid test να υπάρξει το ενδεχόμενο πρόσβασης σε εσωτερικούς χώρους αποκλειστικά για εμβολιασμένους όπως έγινε σε άλλες χώρες. Αυτό δεν αποκλείεται να ληφθεί ως μέτρο στη συνέχεια. Στο Υπουργικό Συμβούλιο πάντως είχαν συζητηθεί διάφορα άλλα μέτρα, όπως το ενδεχόμενο επιπλέον χρέωσης στο Γενικό Σύστημα Υγείας, όπως επιμένουν να μην εμβολιάζονται. Αυτό είχε μελετηθεί από το υπουργείο ωστόσο κρίθηκε αντισυνταγματικό.

Η δύσκολη μάχη του Αυγούστου και τα σχέδια της επόμενης μέρας

Προτεραιότητα για την κυβέρνηση να μην υπάρξουν απώλειες σε ανθρώπινες ζωές

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Αντιμέτωπη με την ασύμμετρη απειλή που συνιστούν όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά και για γειτονικά κράτη, οι ιδιαίτερα υψηλές θερμοκρασίες και οι ισχυροί άνεμοι, που έχουν θέσει πολλές περιοχές της χώρας σε πύρινο κλοιό, βρίσκεται η κυβέρνηση. Η κινητοποίηση του συνόλου της κρατικής μηχανής παραμένει ιδιαίτερα μεγάλη. Όμως μεγάλος είναι και ο φόβος ότι «τα πιο δύσκολα έρχονται». Όπως αναφέρουν κυβερνητικά στελέχη:

- Η κλιματική κρίση βρίσκεται ήδη εδώ και το αποτύπωμά της θα είναι πιθανότατα έντονο όλο τον μήνα, καθιστώντας σειρά από βασικές περιοχές πραγματικές πυριτιδαποθήκες.
- Τα υφιστάμενα πυροσβεστικά μέσα —και ειδικά τα εναέρια— παρότι έχουν ενισχυθεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια είναι πάντα απέναντι σε τέτοιες έκτακτες φυσικά φαινόμενα «πεπερασμένα».
- Η αρωγή από το εξωτερικό δεν είναι ικανοποιητική, αφού ο ευρωπαϊκός μηχανισμός βοήθειας είναι ανεπαρκής και πολλές γειτονικές χώρες αντιμετωπίζουν προβλήματα ανάλογα της Ελλάδας.

Κριτική και αυτοκριτική

Η κυβέρνηση, επί του παρόντος, δίνει τη μάχη του περιορισμού των πύρινων μετώπων, παρότι όπως είπε ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, που προεδρεύει συνεχώς σε συσκέψεις διαχείρισης της κρίσης, θα έλθει και η ώρα της αυτοκριτικής και της κριτικής. Η τελευταία εστιάζεται στην αναζωπύρωση, την Πέμπτη, του μετώπου στην Αττική. Αναγνωρίζεται πως οι δυνάμεις που κλήθηκαν να το διαχειριστούν ήταν περιορισμένες. Όμως, στον αντιποδα επισημαίνεται πως με τις πυρκαγιές στην Εύβοια και την Ηλεία να μαίνονται εκτός ελέγχου, δεν ήταν δυνατόν να κρατηθούν «εφεδρείες», όταν η κατάσταση γύρω από την πρωτεύουσα έμοιαζε να έχει ελεγχθεί. Γενικότερα είναι προφανές πως τα διαθέσιμα μέσα πρέπει να σταλούν

Ως προς τη συνολικότερη αντιμετώπιση της πύρινης λαίλαπας των τελευταίων ημερών, συνεργάτες του κ. Μητσοτάκη επισημαίνουν πως παρότι σε πολλές περιπτώσεις η φωτιά πέρασε μέσα από κατοικημένες περιοχές, μέχρι την Παρασκευή το βράδυ δεν είχαν τεθεί σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές.

Τον Σεπτέμβριο το νέο πρόγραμμα για την ενίσχυση του εξοπλισμού και της δομής της Πολιτικής Προστασίας – Έρχονται αυστηρότερες ποινές για περιβαλλοντικά εγκλήματα και εμπρηστές.

σε πολλά και διαφορετικά μέτωπα, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται η ισχύς τους.

Ως προς τη συνολικότερη αντιμετώπιση της πύρινης λαίλαπας των τελευταίων ημερών, συνεργάτες του κ. Μητσοτάκη επισημαίνουν πως παρότι σε πολλές περιπτώσεις η φωτιά πέρασε μέσα από κατοικημένες περιοχές, μέχρι την Παρασκευή το

βράδυ δεν είχαν τεθεί σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, «η υπηρσία 112 λειτουργεί καθοριστικά για την έγκαιρη ειδοποίηση των πολιτών. Παράλληλα λειτουργεί το σχέδιο που έχει εκπονηθεί για την εκκένωση των οικισμών με ασφάλεια, κάτι που προϋποθέτει υψηλό επίπεδο συντονισμού. Η εκκένωση γίνεται είτε από τη στεριά ή σε παραθαλάσσια μέρη και από θαλάσσης. Γι' αυτό σε συνθήκες ακραίες και μέσα στον αστικό ιστό δεν υπήρξαν θύματα».

Επίσης τονίζεται πως η χώρα δεν έφθασε απροετοίμαστη στη θερινή περίοδο, παρότι το πρόβλημα εμφανίζεται μεγαλύτερο του αναμενόμενου. Ειδικότερα, όπως λέγεται, «στην τρέχουσα αντιπυρική περίοδο μισθώθηκαν τα περισσότερα μέσα, εγκαίρως. Έχουν μισθωθεί συνολικά 31 πτητικά μέσα για την αεροπυρόσβεση (10 Ε/Π βαρέος τύπου, 12 Ε/Π μεσαίου τύπου, 1 Α/Φ

Beriev, 6 Α/Φ Air Tractor και 2 Α/Φ B-142 μεταφοράς προσωπικού και αεροπυρόσβεσης), με κόστος μόνο για την εγκατάσταση 49.149.200 ευρώ, χωρίς το κόστος του πτητικού έργου που υπολογίζεται στο ίδιο ύψος, όταν το έτος 2019 μισθώθηκαν συνολικά 18 πτητικά μέσα (6 Ε/Π βαρέος τύπου και 12 Ε/Π μεσαίου τύπου), με συνολικό κόστος για εγκατάσταση και πτητικό έργο 31.390.000 ευρώ, και το 2020 μισθώθηκαν συνολικά 21 πτητικά μέσα (9 Ε/Π βαρέος τύπου και 12 Ε/Π μεσαίου τύπου), με κόστος μόνο για την εγκατάσταση, χωρίς το πτητικό έργο, ύψους 31.565.000 ευρώ». Πάντως, εν μέσω της αγωνίας για τη διαχείριση των πολλαπλών μετώπων αλλά και γενικότερα για τον «δύσκολο» Αύγουστο που βρίσκεται σε εξέλιξη, η κυβέρνηση στρέφει την προσοχή της σε ευρύτερες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση θεομηνιών όπως η τρέχουσα, καθώς είναι πλέον σαφές ότι με δεδομένες τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τα παραδοσιακά «όπλα» δεν επαρκούν ούτε στην Ελλάδα ούτε στον πλανήτη γενικότερα. Έτσι έχει εκπονηθεί ένα νέο μεγάλο πρόγραμμα για την ενίσχυση της δομής και του εξοπλισμού της Πολιτικής Προστασίας, που αναμένεται να παρουσιαστεί στις αρχές Σεπτεμβρίου από τον κ. Μητσοτάκη και θα έχει συνολικό προϋπολογισμό ύψους 1,71 δισ. ευρώ. Το πρόγραμμα προβλέπει τη δημιουργία 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Κέντρων Πολιτικής Προστασίας, καθώς και την αγορά σύγχρονων μέσων διαχείρισης των πυρκαγιών. Ειδικότερα σχεδιάζεται η προμήθεια υπερσύγχρονων ευφυών συστημάτων πυρανίχνευσης και πυρόδραβης, η αγορά σμηνών drones για εναέριο συντονισμό, παρακολούθηση και καταγραφή δεδομένων και, τέλος, η προμήθεια επιπλέον αεροσκαφών -ελικοπτέρων, νέων πυροσβεστικών οχημάτων και εξοπλισμού. Επίσης, εντός του μηνός θα τεθεί σε δημόσια διαβούλευση η νέα διάταξη για την αυστηροποίηση των ποινών σε περιπτώσεις εμπρησμού δασών και περιβαλλοντικών εγκλημάτων.

Με το βλέμμα σε Τουρκία και ΗΠΑ

Σε πρώτο πλάνο οι κινήσεις Ερντογάν και η ανανέωση της Αμυντικής Συμφωνίας

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΩΓ**

Ο φετινός Αύγουστος αποδείχθηκε πολύ διαφορετικός από τον αντίστοιχο μήνα της περυσινής κορύφωσης της ελληνοτουρκικής κρίσης στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο. Πέρυσι, σε επιχειρησιακό επίπεδο ετέθησαν πέραν πάσης αμφιβολίας οι παλαιές διεκδικήσεις της Αγκυρας στην Ανατολική Μεσόγειο (ανατολικά του 28ου μεσημβρινού). Φέτος —παρά τις φρούδες ελπίδες περί αναβίωσης της «διπλωματίας των σεισμών», αυτή τη φορά με αφορμή τις καταστροφικές μεγάλες πυρκαγιές και στις δύο πλευρές του Αιγαίου— η Αγκυρα θέτει νέες διεκδικήσεις, συνδέοντας ζητήματα τα οποία είναι εντελώς άσχετα μεταξύ τους (π.χ. κυριαρχία νησιών και αποστρατιωτικοποίηση). Έτσι, η Αθήνα έχει το βλέμμα στραμμένο προς τον Σεπτέμβριο, όταν και αναμένεται μια σειρά από εξελίξεις, με κύρια την επανέναρξη της διαδικασίας των διερευνητικών επαφών.

Στην Αθήνα αναμένουν με ενδιαφέρον τι ακόμη μπορεί έως τότε να προστεθεί στην ατζέντα των τουρκικών διεκδικήσεων. Ως εκ τούτου είναι πράγματι πιθανό το ενδεχόμενο, παρά τις καθυστερήσεις στην επικοινωνία από την πλευρά της Αγκυρας, να δοθεί στην Αθήνα μια μερομηνία εντός του πρώτου φθινοπωρινού μήνα για την πραγματοποίηση του επόμενου, 63ου γύρου των διερευνητικών επαφών, που έχει οριστεί να γίνει στην Κωνσταντινούπολη, ενώ παράλληλα θα διευρύνεται η ατζέντα των θεμάτων

που θα θέσει η Αγκυρα σε αυτές. Εν ολίγοις, διάλογος μαζί με παράλληλη ρητορική και —σε ορισμένες περιπτώσεις— επιχειρησιακή ένταση, όπως φάνηκε από τις διάφορες παρεμβάσεις του τουρκικού ναυτικού στα ανατολικά της Κρήτης.

Παρά, πάντως, τις υφιστάμενες δυσκολίες και την εξαιρετικά καθόπιστη δράση της Αγκυρας (π.χ. η προσπάθεια να «φορτωθεί» στην Αθήνα φερόμενο περιστατικό δολοφονίας ενός Τούρκου διακινητή στην τουρκική πλευρά των συνόρων

Παρά την εξαιρετικά κακόπιστη δράση της Αγκυρας, κάποιοι διπλωματικοί διαυλοι επικοινωνίας με την Αθήνα παραμένουν ανοιχτοί και λειτουργικοί.

στον Εβρο ή οι νυχτερινές μαζικές πτήσεις μαχητικών F-16 τη στιγμή που μαίνονταν η πυρκαγιά στη Βαρυμπόμπη), κάποιοι διπλωματικοί διαυλοι επικοινωνίας παραμένουν ανοιχτοί και λειτουργικοί. Αυτό δεν σημαίνει ότι στην Αθήνα επικρατεί εφησυχασμός. Αντιθέτως, το χρονικό διάστημα που ακολουθεί υφίσταται ανησυχία για τις επιλογές που μπορεί να κάνει ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος, παρά την προσπάθεια ομαλοποίησης των σχέσεων με τη Δύση στην οποία έχει αποδυθεί, αντιμετωπίζει ολόένα και πιο γεγε-

θυμένα προβλήματα στο εσωτερικό. Η κατακραυγή κατά της κυβέρνησης Ερντογάν για την αποτυχία να ενεργοποιήσει αποτελεσματικά τον κρατικό μηχανισμό προκάλεσε σοβαρές αντιδράσεις και αρκετά πιο δημόσιες απ' ό,τι θα ανέμενε κάποιος για μια χώρα που λειτουργεί υπό καθεστώς συνολικής και εκτεταμένης λογοκρισίας στον Τύπο και στα λογής κοινωνικά δίκτυα. Αρκετοί εκτιμούν ότι αυτές οι αντιδράσεις μπορεί να αποδειχθούν πολύ πιεστικές για το καθεστώς, ωστόσο ο περισσότεροι συγκλίνουν στην άποψη ότι ο κ. Ερντογάν θα κατορθώσει να ξεπεράσει και αυτή την καμπή χωρίς περισσότερα προβλήματα από τα αναμενόμενα.

Την ίδια στιγμή, στην Αθήνα συνεχίζονται οι συζητήσεις και για ζητήματα που αφορούν τον πυρήνα των ελληνοαμερικανικών σχέσεων και συγκεκριμένα την ανανέωση της Συμφωνίας Αμμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας (MDCA), που κατά το σύνθημα ολοκληρώνονταν περίπου αυτή την εποχή κάθε χρόνο. Οι διαπραγματεύσεις για την MDCA, που από το 1990 και έπειτα ανανεώνεται κάθε Νοέμβριο, συνήθως ολοκληρώνονταν τον Αύγουστο. Ωστόσο, φέτος φαίνεται ότι θα διαρκέσουν κάπως περισσότερο από το σύνθημα, καθώς οι δύο πλευρές εξακολουθούν να έχουν απόσταση σε αρκετά σημεία. Διαφορά υπάρχει σε τρία θέματα. Πρώτον, στη διάρκεια της MDCA, η οποία αυτή τη στιγμή είναι μονοετής, αλλά από την αμερικανική πλευρά υπάρχει επιθυμία για περισσότερα χρόνια. Δεύτερον,

εκκρεμότητα υπάρχει στις τοποθεσίες που θα χρησιμοποιούνται είτε για σταθερή είτε για εκ περιτροπής παρουσία από τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις. Από την Αθήνα είχαν μπει στο τραπέζι αρκετές τοποθεσίες, με την Ανδραβίδα, τη Σκύρο, το Καστέλλι Ηρακλείου Κρήτης και την Ξάνθη να είναι οι πιο στρατηγικές. Το τρίτο σημείο το οποίο έως αυτή τη στιγμή παρέμενε υπό συζήτηση ανάμεσα στις δύο πλευρές αφορά τη φύση του κειμένου της συμφωνίας. Για την Αθήνα θα ήταν θεμιτή μια προσθήκη ενός είδους «πολιτικού προοιμίου», δίχως χρωματισμούς, αλλά με τη σημείωση ότι η σχέση ΗΠΑ και Ελλάδας είναι διατιμωτική χαρακτήρα, κάτι που θα συνιστούσε ενός είδους πολιτική δέσμευση από μέρους της Ουάσινγκτον. Ωστόσο, από την αμερικανική πλευρά υπάρχει, σύμφωνα με πληροφορίες, επιμονή στην ανάγκη να κείμενο στο οποίο θα καταλήξουν Αθήνα και Ουάσινγκτον να είναι αυστηρά τεχνικό. Για όλους αυτούς τους λόγους, αρμόδιες πηγές αναφέρουν στην «Κ» ότι η συμφωνία ίσως αυτή τη χρονιά σπάσει την άτυπη «παράδοση» της ολοκλήρωσής της πριν έρθει το φθινόπωρο. Σημειώνεται ότι προηγούμενες χρονιές είχε βρεθεί στην Ελλάδα για την επισήμοποίηση της συμφωνίας (καθάρια τυπικό σκέλος, δεν περιλαμβάνει διαπραγματεύσεις) ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ. Αυτή τη χρονιά δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να μεταβεί στην Ουάσινγκτον ο υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας προκειμένου να υπογράψει τη νέα συμφωνία.

Πολιτικό «καύσωνα» διαρκείας προκαλούν οι πυρκαγιές

Ασκήσεις ισορροπίας από Αλ. Τσίπρα

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Δεν υπήρξε κυβέρνηση στην Ελλάδα που να μη φοβήθηκε το καλοκαίρι. Η διαχρονική αδυναμία του κρατικού μηχανισμού να προλάβει μια δασική πυρκαγιά εν τη γενέσει της, με άνεμο ή χωρίς, προκαλούσε πάντα φόβο στην πλευρά της πλειοψηφίας. Το έργο γνωστό. Στα τέλη της ανοίξης παρουσιάζονται με τυμπανοκρουσίες ο επιχειρησιακός σχεδιασμός, τα κονδύλια για τις δράσεις πυροπροστασίας στους δήμους, η ενίσχυση του Πυροσβεστικού Σώματος και τον Αύγουστο αποδεικνύεται η γύμνια του συστήματος. Την τελευταία εικοσαετία, τα έτη 2000, 2007, 2009, 2012, 2017 και 2018 καταγράφηκαν οι μεγαλύτερες καταστροφές και τραγωδίες, με την εκάστοτε αντιπολίτευση να κατηγορεί κατά κανόνα την κυβέρνηση για ολιγορία, αναποτελεσματικότητα και εγκληματικά λάθη.

Η φετινή περίπτωση των εν εξελίξει πυρκαγιών είχε σε κομματικό επίπεδο μια ιδιαιτερότητα. Ο ΣΥΡΙΖΑ έπρεπε να ισορροπήσει ανάμεσα στην υπεύθυνη κριτική και στη «βαριά κληρονομιά» που κουβαλάει εξαιτίας της πολύνεκρης πυρκαγιάς στο Μάτι, την οποία και επικοινωνιακά είχε χειριστεί καταστροφικά. Με τη βοήθεια και της τεχνολογίας ο Αλέξης Τσίπρας είναι σε συνεχή επικοινωνία όλες τις τελευταίες ώρες τόσο με τους στενούς του συνεργάτες όσο και με επιστήμονες. «Έχει αίσθηση της κατάστασης, γιατί έχει αντιμετωπίσει πραγματική καταστροφή», τόνιζε στενός συνεργάτης του στην «Κ». Αυτό που βλέπουν στην Κουμουνδούρου είναι μια προσπάθεια αντίκρουσης της κριτικής που ασκούν τα κόμματα της αντιπολίτευσης με βάση προηγούμενες καταστροφές και ανθρώπινα θύματα. Για τον ΣΥΡΙΖΑ το Μάτι και οι 102 νεκροί αποτελούν το προηγούμενο, το οποίο επιβάλλει έναν ιδιαίτερα προσεκτικό χειρισμό, καθώς οι μήνες είναι πολύ γαλπές και τόσο το κόμμα του Αλέξη Τσίπρα όσο και ο ίδιος παραμένουν εύκολοι στόχοι και εύαλωτοι στην κριτική.

Πολιτική ευθύνη

Η βασική κατηγορία της Κουμουνδούρου προς την κυβέρνηση είναι πως δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι όλα έγιναν υποδειγματικά από μια φωτιά που ξέφυγε μέσα σε κατοικημένες περιοχές με ανέμους 2 και 3 μποφόρ. Προκύπτουν, όπως τονίζουν, ζητήματα πολιτικής ευθύνης για τη μη ενεργοποίηση και υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Πρόληψης μέσα σε κλιματικές συνθήκες για τις οποίες υπήρχε σαφής εκτίμηση από τον Ιούλιο. Κομματικές πηγές υποστηρίζουν πως με το διαγγέλιμά του ο πρωθυπουργός «προαναγγέλλει ολοκληρωτική καταστροφή θέλοντας να χαμλώσει τον πάχυ που ο ίδιος έχει

ανεβάσει με την προεκλογική τυμβωρυχία του». Τον κατηγορούν πως επαναλαμβάνει συνεχώς τη φράση «τα σπίτια ξαναχτίζονται» σε μια προσπάθεια να δικαιολογήσει γιατί εγκαταλείπει στο έλεος της φωτιάς οικίες, επιχειρήσεις και ολόκληρες περιουσίες. Οι ίδιες πηγές ξεκαθαρίζουν πως προτεραιότητα αποτελεί η ανθρώπινη ζωή, επισημαίνουν, ωστόσο, πως η κυβέρνηση λοιδόρησε προειδοποιήσεις ειδικών επιστημόνων και του Αλέξη Τσίπρα για τη λήψη άμεσων μέτρων για τους εργαζόμενους, για την ηλεκτροδότηση και τη γενικότερη προετοιμασία του κρατικού μηχανισμού.

Είναι σίγουρο πως στον ΣΥΡΙΖΑ δίπλα στη διαχείριση για τον κορωνοϊό θα βάλουν πολύ ψηλά στην ατζέντα τις φετινές πυρκαγιές για το γεγονός, όπως ισχυρίζονται, πως στο Μαξίμου δημιούργησαν «επικοινωνιακές νίκες», έστειλαν το μήνυμα και στις δύο κρίσεις πως έλεγχαν την κατάσταση, ενώ στην πε-

Είναι σίγουρο πως στον ΣΥΡΙΖΑ δίπλα στη διαχείριση για τον κορωνοϊό θα βάλουν πολύ ψηλά στην ατζέντα τις φετινές πυρκαγιές.

ρίπτωση των πυρκαγιών «θυμίσαν την κλιματική αλλαγή όταν πλέον η κατάσταση τους είχε ξεφύγει εντελώς». Όσοι επέμεναν στην αξιωματική αντιπολίτευση πως ο Κυριάκος Μητσοτάκης δεν έχει βγάλει από το μυαλό του το ενδεχόμενο να τρέξει τις πολιτικές εξελίξεις συνεχίζον να μην το αποκλείουν. Ορισμένοι μάλιστα το θεωρούν ακόμα πιο πιθανό. Τι θυμούνται; Ο Κώστας Καραμανλής προκήρυξε εκλογές στις 17 Αυγούστου 2007, με τις φονικές πυρκαγιές στην Πελοπόννησο να εκδηλώνονται μία εβδομάδα μετά. Παρ' όλα αυτά ο τότε πρωθυπουργός κέρδισε στις κάλπες. Και μπορεί να έχασε 13 βουλευτές σε σχέση με το 2004, όμως είχε βάλει το ΠΑΣΟΚ σε έναν κύκλο εσωστρέφειας. Οι συνθήκες στην οικονομία, βέβαια, το οδήγησαν και πάλι στην εξουσία το 2009.

Επιμύθιο: Το μόνο σίγουρο είναι πως ο εκλογικός συναγερμός στον οποίο έχει βάλει το κόμμα ο Αλέξης Τσίπρας δεν λήγει, αλλά συνεχίζεται ίσως και σε πιο εντατικούς ρυθμούς. Εκτιμούν, επίσης, ότι το φθινόπωρο γίνεται ακόμα πιο δύσκολο για την κυβέρνηση, καθώς στο εσωτερικό της γαλάζιας παράταξης θα υπάρξει γκρίνια για τη διαχείριση των πυρκαγιών. Υποστηρίζουν, δηλαδή, πως ο πρωθυπουργός πολύ δύσκολα θα μπορέσει να αποφυγει την απόδοση ευθυνών για το μέγεθος της καταστροφής.

Ο Αλέξης Τσίπρας «έχει αίσθηση της κατάστασης, γιατί έχει αντιμετωπίσει πραγματική καταστροφή», τόνιζε στενός συνεργάτης του στην «Κ».

Εμβολιασμοί και... εορτασμοί θα κρίνουν το φθινόπωρο

Βαρόμετρο ο Δεκαπενταύγουστος

Της ΠΕΝΝΥΣ ΜΠΟΥΛΟΥΤΖΑ

Το υγειονομικό «αποτύπωμα» του Δεκαπενταύγουστου στην εξέλιξη της πανδημίας, που θα κρίνει εν πολλοίς το φετινό φθινόπωρο και τον βαθμό ελευθερίας μας, περιμένουν οι ειδικοί επιστήμονες. Το καλό σενάριο θα είναι να μείνει σταθερός ο αριθμός των κρουσμάτων στα τωρινά, υψηλά επίπεδα, όπου κατά μέσο όρο καταγράφονται 2.650 νέα κρούσματα σε καθημερινή βάση. Η κορύφωση ωστόσο της κινητικότητας του πληθυσμού, οι εορτασμοί και τα πανηγύρια του Δεκαπενταύγουστου και το πολύ μεταδοτικό στέλεχος «Δέλτα» προειδεάζουν για αύξηση των κρουσμάτων το αμέσως επόμενο διάστημα, η οποία πάντως δεν θα είναι εκθετική και θα μπορεί να τη διαχειριστεί το σύστημα υγείας.

Στο πλαίσιο αυτό οι ειδικοί επιστήμονες απευθύνουν νέα έκκληση σε όσους δεν έχουν εμβολιασθεί να προγραμματίσουν ακόμα και τώρα ραντεβού για εμβόλιο, συνιστούν τη χρήση μάσκας ακόμα και στα πανηγύρια του Δεκαπενταύγουστου και εφιστούν την προσοχή όσων επιστρέφουν από τις διακοπές, να περιορίζουν τις επαφές τους για τουλάχιστον μία εβδομάδα στις απολύτως απαραίτητες και να κάνουν τουλάχιστον δύο αυτοδιαγνωστικά τεστ τη 2η και την 5η ημέρα μετά την επιστροφή, για να διασφαλίσουν ότι μαζί με τα σουβενίρ των διακοπών δεν έφεραν και τον κορωνοϊό.

Ο φετινός Αύγουστος είναι πολύ διαφορετικός από τον περυσινό. Από τη μια οι επιδημιολογικοί δείκτες είναι χειρότεροι, από την άλλη το οπλοστάσιο είναι μεγαλύτερο με εμβόλια, τεστ αλλά και εμπειρία. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις 5 Αυγούστου 2020 είχαν καταγραφεί 124 κρούσματα της COVID-19 –μόλις ένα στις Κυκλάδες–, ένας θάνατος ασθενή με κορωνοϊό, 13 ασθενείς νοσηλεύονταν διασωληνωμένοι και είχαν διενερ-

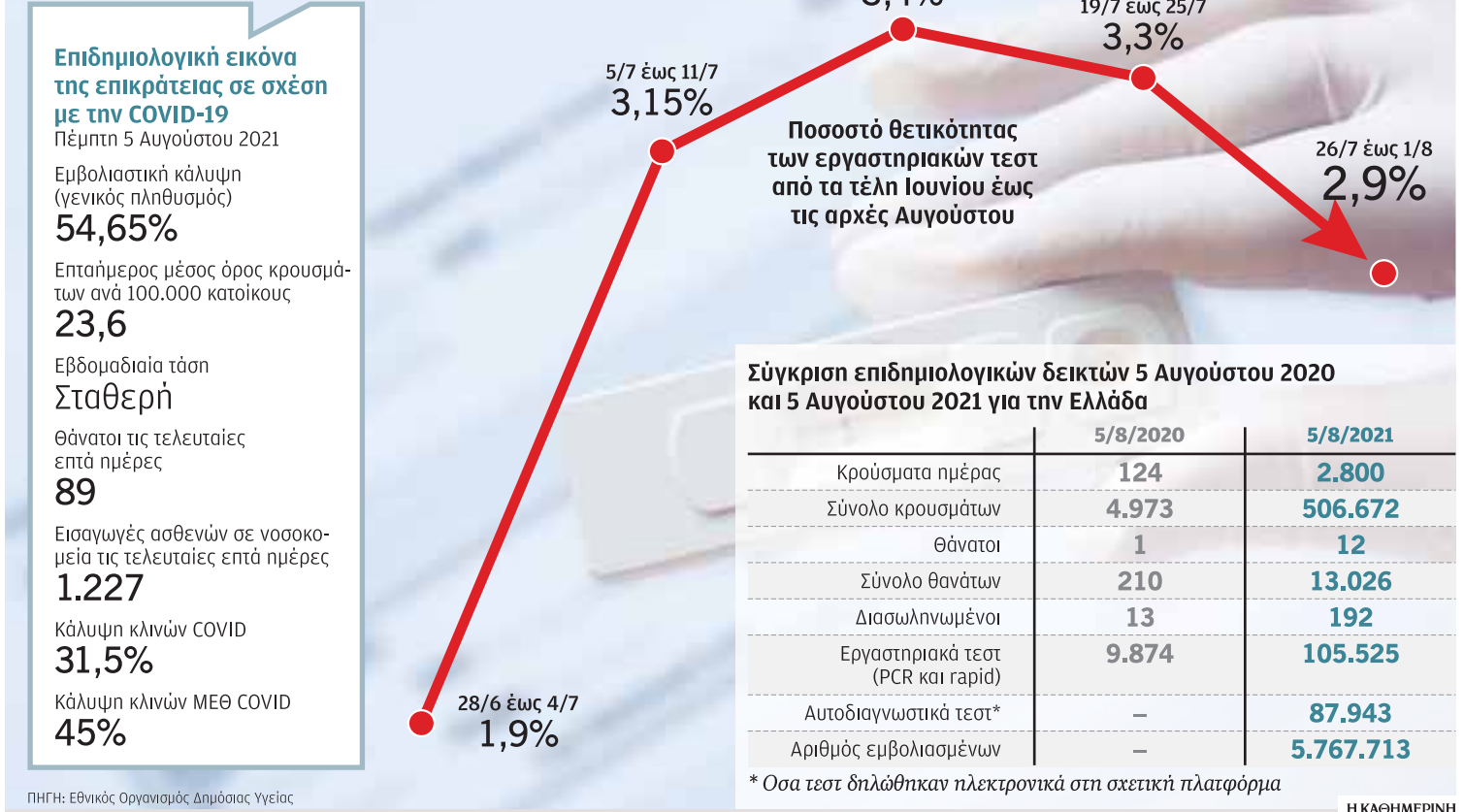
γηθεί 9.874 τεστ. Αντίστοιχα, την περασμένη Πέμπτη 5 Αυγούστου, καταγράφηκαν 2.800 νέα κρούσματα -86 στις Κυκλάδες-, 12 θάνατοι, 192 διασωληνωμένοι και διενεργήθηκαν 105.525 εργαστηριακά τεστ. Επιπροσθέτως, δηλώθηκαν τη συγκεκριμένη ημέρα ηλεκτρονικά τα αποτελέσματα 87.943 αυτοδιαγνωστικών τεστ, 5.767.713 πολίτες είχαν εμβολιαστεί έστω με μία δόση και το πολύ πιο μεταδοτικό στέλεχος «Δέλτα» αφορούσε τουλάχιστον το 70% των πρόσφατων λοιμώξεων.

«Τις τελευταίες ημέρες παρατηρούμε μια σταθεροποίηση της επι-

Μάσκα στα πανηγύρια, συνεχή τεστ και περιορισμένες επαφές τις ημέρες αμέσως μετά την επιστροφή από τις διακοπές συστήνουν οι ειδικοί για να συγκρατηθεί –κατά το δυνατόν– η διασπορά του ιού.

δημίας αλλά σε υψηλά επίπεδα, της τάξης των 2.650 ημερήσιων κρουσμάτων. Το ευχάριστο είναι ότι σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, όπως η Μύκονος, η Θήρα, η Πάρος, η Τήνος, βλέπουμε τώρα μία μικρή αποκλιμάκωση της επιδημίας. Το ίδιο παρατηρείται και στην Αττική, όπου η αποκλιμάκωση οφείλεται σε μείωση του πληθυσμού λόγω των διακοπών», σημειώνει στην «Κ» ο αναπληρωτής καθηγητής Επιδημιολογίας - Προληπτικής Ιατρικής στο Εργαστήριο Υγιεινής Επιδημιολογίας και Ιατρικής Στατιστικής του ΕΚΠΑ, μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων, Δημήτρης Παρασκευάς. Όπως επισημαίνει, «το στοίχημα είναι πώς θα εξελιχθεί το κύμα μέσα στον

Το «αποτύπωμα» της πανδημίας

Φοιτητές και μαθητές

«Ενόψει του Σεπτεμβρίου θα πρέπει να γίνει ευρείας κλίμακας εμβολιασμός φοιτητών και μαθητών, ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει η διά ζώσης εκπαίδευση χωρίς προβλήματα», τονίζει στην «Κ» ο καθηγητής Παθολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών Χαράλαμπος Γώγος. Και προσθέτει: «Θα πρέπει επίσης να εμβολιαστούν οι ευπαθείς ομάδες και όλα τα άτομα άνω των 50 ετών, δηλαδή οι ομάδες πληθυσμού που έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να απασχολήσουν το σύστημα υγείας εφόσον νοσήσουν από COVID-19, καθώς και όλοι οι εργαζόμενοι που έρχονται σε επαφή με το κοινό, δηλαδή όσοι εργάζονται σε μέσα μαζικής μεταφοράς, στην εστίαση και σε καταστήματα όπως σούπερ μάρκετ. Και φυσικά θα πρέπει να φτάσουμε το συντομότερο δυνατόν το τείχος ανοσίας μέσω του εμβολιασμού. Εως ότου γίνει αυτό θα επιβάλλεται η αυστηρή τήρηση μέτρων προστασίας, με έμφαση στη χρήση μάσκας ειδικά σε χώρους όπου δεν διακρίνεται ποιος είναι εμβολιασμένος και ποιος ανεμβολίαστος, όπως π.χ. σε καταστήματα λιανικής πώλησης».

Αύγουστο και κυρίως τον Δεκαπενταύγουστο, όπου παρατηρείται διαχρονικά μεγάλη κινητικότητα του πληθυσμού σε όλη την επικράτεια, υπάρχει χαλάρωση στην τήρηση των μέτρων, ενώ φέτος διοργανώνονται εορτασμοί και πανηγύρια που πέρυσι είχαν απαγορευτεί».

Ο κ. Παρασκευάς τονίζει πως «η εκτίμηση είναι ότι είτε θα δούμε σταθεροποίηση της επιδημίας στα σημερινά υψηλά επίπεδα είτε μία ήπια σχετικά αύξηση των επιδημιολογικών δεικτών». Και εξηγεί: «Το τέταρτο κύμα οφείλεται κυρίως σε άτομα μικρής ηλικίας, στη μεγάλη πλειονότητά τους ανεμβολίαστα που συγχρωτίστηκαν σε κέντρα διασκέδασης με εκατοντάδες ή και χιλιάδες θαμώνες. Στον εορτασμό

του Δεκαπενταύγουστου συμμετέχουν παραδοσιακά και πιο μεγάλης ηλικίας άτομα, που σε έναν σχετικά μεγάλο βαθμό είναι εμβολιασμένα. Αν και ο κίνδυνος διασποράς παραμένει υψηλός, δεν θα υπάρξουν παρόμοιες συνθήκες με αυτές που παρατηρήθηκαν στις αρχές Ιουλίου και οι οποίες προκάλεσαν το 4ο κύμα και τη ραγδαία εξέλιξη του. Επιπλέον, εφαρμόζονται ένα πιο αυστηρό πλαίσιο στους ελέγχους με εργαστηριακά τεστ για τους ανεμβολιαστούς στις μετακινήσεις με πλοίο και στους εργαζομένους στον τουρισμό και την εστίαση. Δεν μπορεί φυσικά να αποκλειστεί κάποιος περιστατικά υπερμετάδοσης, αλλά το μεγάλο κύμα εξόδου του Αυγούστου δεν αναμένεται να

οδηγήσει σε γενικευμένη ραγδαία αύξηση, αλλά περισσότερο σε τοπικές εξάρσεις».

Την εκτίμηση ότι η αύξηση των κρουσμάτων λόγω του Δεκαπενταύγουστου δεν θα είναι εκθετική και δεν θα επιφέρει μεγάλη πίεση στο ΕΣΥ, εκφράζει στην «Κ» και ο καθηγητής Παθολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του υπουργείου Υγείας, Χαράλαμπος Γώγος. Όπως επισημαίνει, «η εκτίμηση αυτή βασίζεται στο ότι η διασπορά του κορωνοϊού σε αυτή τη φάση παραμένει στην ηλικιακή ομάδα των 25 με 35 ετών, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας είναι εμβολιασμένα σε ένα σχετικά μεγάλο βαθμό και το ΕΣΥ έχει την εμπειρία στη διαχείριση της πανδημίας. Από την άλλη, τα πανηγύρια του Δεκαπενταύγουστου είναι ένα πρόβλημα. Η τήρηση του πρωτοκόλλου που προβλέπεται για την αποφυγή της διασποράς είναι ιδιαίτερα σημαντική και θα πρέπει να γίνει πολύ σωστός χειρισμός από τους διοργανωτές, τους επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται σε αυτά και από την Πολιτεία που οφείλει να ελέγξει ότι τηρούνται».

Οι κ. Γώγος και Παρασκευάς προτρέπουν τους πολίτες να προγραμματίσουν τον εμβολιασμό τους άμεσα. Επίσης, όπως τονίζουν, θα πρέπει όλοι να τηρήσουν τις οδηγίες για τα τεστ πριν μπουν στο πλοίο, τόσο της αναχώρησης για διακοπές όσο και της επιστροφής,

να κάνουν χρήση της μάσκας ακόμα και στα πανηγύρια και όσο γίνεται να αποφεύγουν τις καταστάσεις συγχρωτισμού. Οφείλουν να αποφύγουν την επαφή και μάλιστα χωρίς μέτρα προστασίας με άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, ανεξαρτήτως του εάν έχουν εμβολιαστεί ή όχι. Και επιστρέφοντας από τις διακοπές να ελαχιστοποιήσουν τις επαφές τους με άλλους για μία εβδομάδα και να κάνουν δύο αυτοδιαγνωστικά τεστ, δύο και πέντε ημέρες μετά το ταξίδι του γυρισμού.

Η ανοσοποίηση

Σκοπός είναι η μετάβαση στο φθινόπωρο με όσο το δυνατόν καλύτερες συνθήκες. «Αυτό το κύμα που είναι σε εξέλιξη συνέβαλε στην ανοσοποίηση πολλών νεαρών ατόμων και στην αύξηση της εμβολιαστικής κάλυψης. Αν και το ποσοστό των εμβολιασμένων ατόμων δεν είναι ικανοποιητικό, ωστόσο σίγουρα συμβάλλει στο να μην αναμένουμε μεγάλη πίεση στο ΕΣΥ. Από την άλλη, το φθινόπωρο θα επαναλειτούργησουν τα σχολεία και θα αρχίσουν σταδιακά οι δραστηριότητες και σε κλειστούς χώρους, που αυξάνουν την πιθανότητα διασποράς του ιού», σημειώνει ο κ. Παρασκευάς. Ο ίδιος ξεκαθαρίζει: «Καθολικά μέτρα για όλον τον πληθυσμό δεν θα υπάρξουν. Όσα μέτρα ληφθούν θα είναι τοπικά ή στοχευμένα σε ανεμβολίαστο πληθυσμό».

ΑΠΟΨΗ

Η τυχόν χαλάρωση των μέτρων θα εκτοξεύσει τα κρούσματα

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΤΣΑΛΑΚΗ*

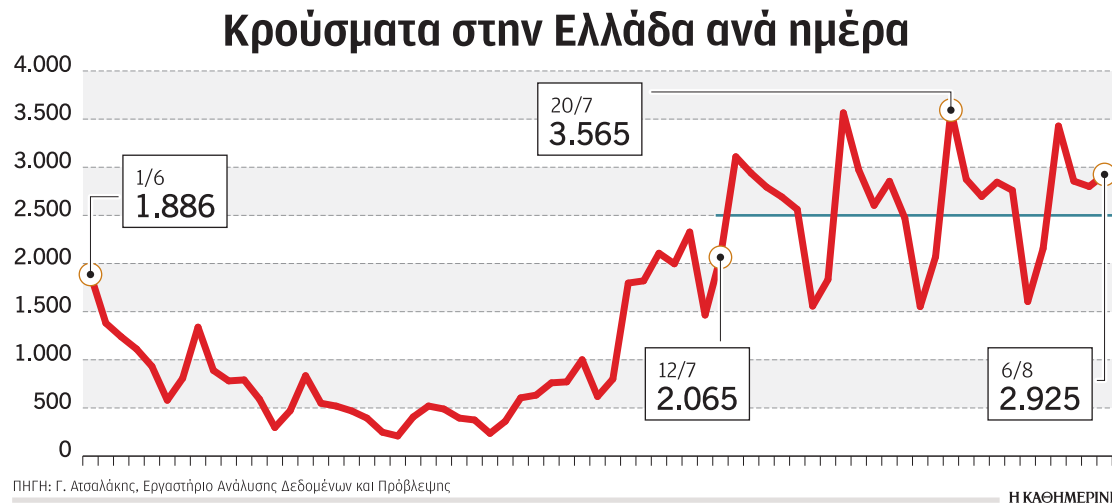
Η μείωση του ρυθμού των εμβολιασμών, η οποία ξεκίνησε από τα τέλη του περασμένου Μαΐου, σε συνδυασμό με το πλήρες άνοιγμα της οικονομίας τον Μάιο και τον Ιούνιο, είχε ως αποτέλεσμα να ξεκινήσει το νέο παρόν κύμα της πανδημίας μετά την 21η Ιουνίου, που επετεύχθη ο χαμηλότερος ημερήσιος αριθμός κρουσμάτων του προηγούμενου κύματος (206). Το νέο κύμα οφείλεται στη μείωση του ρυθμού των εμβολιασμών που ξεκίνησε από την 25η Μαΐου, με εμβολιασμό μόνο με δύο δόσεις λιγότερο από το 20% του πληθυσμού, και παράλληλα στη μη τήρηση των στοιχειωδών μέτρων προστασίας (μάσκα σε εξωτερικούς χώρους συνωστισμών, μάσκα σε εσωτερικούς χώρους, τήρηση αποστάσεων, πλύσιμο χεριών, απολυμάνσεις κ.λπ.). Η άρση της μάσκας στους εξωτερικούς χώρους στη χώρα μας έγινε με εμβολιασμένο με δύο δόσεις το 31% του πληθυσμού. Τον περασμένο Μάρτιο είχαμε προβλέψει ότι στο τέλος Ιουνίου θα είχε εμβολιαστεί με δύο δόσεις το 35% του πληθυσμού. Πράγματι, την 30ή Ιουνίου είχε εμβολιαστεί το 35,2% του πληθυσμού. Οπότε ήταν αναμενόμενη μια αύξηση των κρουσμάτων, καθώς τα μέ-

τρα δεν τηρούνταν και το ποσοστό των εμβολιασμένων ήταν πολύ χαμηλό. Η ανάλυση των παγκόσμιων δεδομένων δείχνει ότι ο ιός βρίσκεται συνεχώς έξω και περιμένει να προσβάλει κυ-

Η επίσπευση των εμβολιασμών είναι η μοναδική επιλογή για να αντιμετωπιστεί η εκρηκτική κατάσταση των κρουσμάτων και οι οικονομικές συνέπειες.

ρίως όποιον δεν τηρεί τα μέτρα προστασίας και δεν έχει εμβολιαστεί.

Η έλευση της μετάλλαξης «Δέλτα», η οποία άρχισε να εξαπλώνεται κυρίως μετά το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου και εντέλει κυριάρχησε με ποσοστά 70%-90%, είχε ως αποτέλεσμα να εκτοξεύσει τα ημερήσια κρούσματα. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα, τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες τα κρούσματα ταλαντώνονται γύρω από τις 2.500, με ένα εύρος συν-πλνν 1.000 κρούσματα. Η ταλάντωση αυτή είναι πολύ ανησυχητική, καθώς δείχνει μια

επιμονή των κρουσμάτων για 4η εβδομάδα.

Η τυχόν χαλάρωση της τήρησης των στοιχειωδών μέτρων θα οδηγήσει σε συνέχιση των ταλαντώσεων σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα από τα τωρινά. Είναι πιθανή μια άνοδος του επιπέδου ταλάντωσης γύρω από τις 3.500-4.000 κρούσματα με εύρος συν-πλνν 1.000 κρούσματα. Στην κατεύθυνση αυτή συνηγορεί η μεγάλη κινητικότητα ατόμων που παρατηρείται τον Αύγουστο, που είναι ο μήνας των διακοπών. Τον Σεπτέμβριο επίσης αναμένεται σημαντική κινητικότητα, καθώς θα

είναι μήνας διακοπών και ανοίγματος των σχολείων.

Τα δεδομένα μάς δείχνουν ότι θα εισερχόμαστε συνεχώς σε νέα κύματα, βραχυχρόνια ή μακροχρόνια, έως ότου επιτευχθεί, είτε με εμβολιασμό είτε με φυσική ανοσία, ποσοστό ανοσίας πάνω από 90% που απαιτείται για να επιτευχθεί το τείχος ανοσίας. Το ποσοστό εμβολιασμένων παραμένει πολύ μικρό – είχε εμβολιαστεί με δύο δόσεις το 48% μέχρι την 31η Ιουλίου. Σε μια άλλη πρόβλεψή μας, το τρίτο 10ήμερο του Ιουνίου είχαμε εκτιμήσει ότι το ποσοστό εμβολιασμένων

θα φθάσει στο 55%-58% στο τέλος Αυγούστου. Δυστυχώς είναι δύσκολο να περάσουμε το ποσοστό αυτό, καθώς με μία δόση έχει εμβολιαστεί το 53%. Δηλαδή η διαφορά είναι 5% (53-48=5%). Το ποσοστό των εμβολιασμένων με μία δόση τον Ιούλιο μειώθηκε στο 8% έναντι 10% τον Ιούνιο. Ακόμα και εάν το ποσοστό της μιας δόσης του Ιουλίου αναλογικά προστεθεί στον Αύγουστο, το ποσοστό των πλήρως εμβολιασμένων θα φθάσει 48+8=56%.

Η εξάπλωση των κρουσμάτων θα είναι σίγουρη σε εκδηλώσεις γάμων, βαπτίσεων και τοπικών

πανηγυριών, όπου δεν τηρείται κανένα μέτρο πλέον. Περαιτέρω αύξηση των κρουσμάτων θα επιδεινώσει την τουριστική κίνηση. Η έλλειψη αγαθών εξαιτίας της απορρύθμισης των εφοδιαστικών αλυσίδων οδηγεί σε αυξήσεις των τιμών των προϊόντων. Οι οικονομικές συνέπειες από την αύξηση των τιμών επηρεάζουν τόσο τους εμβολιασμένους όσο και τους ανεμβολιαστούς.

Η επίσπευση των εμβολιασμών είναι η μοναδική επιλογή για να αντιμετωπιστεί η εκρηκτική κατάσταση των κρουσμάτων και οι οικονομικές συνέπειες. Μια εκστρατεία πειθούς για την αύξηση των εμβολιασμένων ίσως αποτρέψει την ευρεία εξάπλωση της μετάλλαξης «Δέλτα» και μας προστατεύσει από τυχόν άλλες μεταλλάξεις περισσότερο επικίνδυνες. Εν τω μεταξύ θα αναμένουμε πότε θα εμφανιστούν ασθενέστερες μεταλλάξεις του ιού, είτε ως προς τη μεταδοτικότητα είτε ως προς τη θνητότητα, οι οποίες θα σηματοδοτήσουν την έναρξη της πτωτικής καμπύλης του κύκλου ζωής του κορωνοϊού.

* Ο κ. Γιώργος Ατσάλakis είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Πολυτεχνείο Κρήτης, Εργαστήριο Ανάλυσης Δεδομένων και Πρόβλεψης.

Σαν να είδα τον θάνατο δύο φορές...

Ο μπτροπολίτης Κύριλλος, θύμα του «βιτριολιστή ιερέα», μιλάει στην «Κ» για τους αρνητές και τους «γενίτσαρους»

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ**

Τα σημάδια στο πρόσωπό του από το βιτριόλι εμφανή. Ο μπτροπολίτης Κηφισίας, Αμαρουσίου, Ωρωπού και Μαραθώνος Κύριλλος ήταν μεταξὺ των μπτροπολιτών που μετείχαν στο Συνοδικό Δικαστήριο, όταν κατηγορούμενος ιερέας πέταξε βιτριόλι, σπέρνοντας τρόμο και πόνο στους συνοδικούς. Ωστόσο, μάλλον για εκείνον είναι μία ακόμη σελίδα, σε μια ζωή πλούσια στους κόλπους της Εκκλησίας. «Νιώθω σαν να είδα τον θάνατο δύο φορές», λέει στην «Κ», καθώς έχει νοσήσει και από κορωνοϊό.

Τα τελευταία 11 χρόνια σχοινοβατεί, όπως τονίζει, σε μια ενορία ιδιαίτερα δύσκολη, με ένα ποίμνιο «πολυσυλλεκτικό», καθώς στους κόλπους του υπάρχουν πολλές συντηρητικές εκκλησιαστικές οργανώσεις με ακραίες θέσεις. Μάλιστα, πολλοί εξ αυτών των πιστών είναι κατά του εμβολιασμού για τον κορωνοϊό και επικειρούν να torπιλίσουν την προσπάθεια. Πρόσφατα ο κ. Κύριλλος, στην πρώτη δημόσια εμφάνισή του μετά την επίθεση που δέχθηκε με καυστικό υγρό, ξέσπασε λέγοντας προς τους πιστούς ότι είναι ελεύθεροι να πράξουν ό, τι θέλουν ως προς τον εμβολιασμό τους, αλλά ας μην του ζητούν να μεσολαβήσει για ένα κρεβάτι σε ΜΕΘ στην περίπτωση που, ανεμβολίαστοι, νοσήσουν.

«Το είπα, χωρίς να φοβάμαι τις πιθανές αντιδράσεις από τους παρισταμένους. Πώς να ξέρω ποιος ήταν στο εκκλησίασμα!», λέει, προσθέτοντας: «Όταν νόσπσα φοβήθηκα, ανθρώπινο δεν είναι». Ευτυχώς το πέρασε σπίτι με φαρμακευτική αγωγή. «Τώρα έχω άλλη θεώρηση της ζωής, δεν ξέρεις ποτέ τι τροπή θα έχει», λέει.

«Η αλήθεια είναι ότι οι ιερείς της ενορίας μου διάβασαν την εγκύκλιο “Προς τον λαό” της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, στην οποία δίνονται εξηγήσεις για τα εμβόλια, ώστε να παραινθθούν και οι πιστοί αλλά και οι ιερείς να εμβολιαστούν. Ομως, να σας πω ότι όταν διαβόσθηκε η εγκύκλιος, αρκετούς κόσμος αποχώρησε από τους ναούς ως ένδειξη διαμαρτυρίας», αναφέρει στην «Κ» ο 58χρονος μπτροπολίτης Κηφισίας, Αμαρουσίου, Ωρωπού και Μαραθώνος. Πολλοί ξεσηκώνουν

Το μήνυμα του μπτροπολίτη Κυρίλλου προς τους πιστούς: «Μην ψάχνετε να βρείτε θεολογία στα εμβόλια. Μην παρερμηνεύετε τον Άγιο Πορφύριο ούτε τον Άγιο Παΐσιο (...) Δεν θα μας κρίνει ο Θεός εάν φοράμε μάσκα. Καλύτερα να βγάλουμε το ψεύτικο προσωπίο που έχουμε».

«Είπα στους πιστούς ότι είναι ελεύθεροι να πράξουν ό,τι θέλουν, αλλά ας μη ζητούν μεσολάβηση για ένα κρεβάτι σε ΜΕΘ στην περίπτωση που, ανεμβολίαστοι, νοσήσουν».

και τον υπόλοιπο κόσμο κατά του εμβολιασμού. Ο ίδιος, έμπειρος μπτροπολίτης και κοντά στον παλμό του ποιμνίου του, μετρά τις αντιδράσεις του κόσμου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το Ιντερνετ. Είναι χαρακτηριστικό, όπως έλεγαν στην «Κ» γνωρίζοντας τα Μπτροπόλινς Κηφισίας, ότι στελέχη της αξιολογούν τα σχόλια που

συγκεντρώνουν τα βίντεο των λόγων του μπτροπολίτη Κυρίλλου στις κυριακάτικες λειτουργίες, οι οποίες αναρτώνται στο YouTube. Σε πολλές παρεμβάσεις του υπέρ των εμβολίων, όπως και στην τελευταία του έκρηξη, τα... dislikes σχεδόν συναγωνίζονται αριθμητικά τα likes.

«Η μανία των αντιεμβολιαστών είναι άνευ προηγουμένου», παρατηρεί με ένταση και απορία στη φωνή του ο κ. Κύριλλος. Εκτιμάται ότι στις ομάδες των αντιεμβολιαστών μετέχουν πολίτες με ιδεολογικές θέσεις και από τα δύο άκρα. Μαζί με αυτούς υπάρχουν και πολλοί υπερσυντηρητικοί της Εκκλησίας, φανατικοί ζηλωτές. Η Μπτροπόλη Κηφισίας δεν κρύβει την ανησυχία της για το αλλοπρόσαλλο αυτό μέτωπο, «ένα μικρό συνονθύλευμα που δρα με ένταση», όπως λέει ο μπτροπολίτης.

Μάλιστα, ο ίδιος παρατηρεί πως

δεν λείπουν εκείνοι που ενώ έχουν νοσήσει από κορωνοϊό συνεχίζουν να είναι αρνητές του εμβολιασμού, έχοντας γίνει ακόμη πιο φανατικοί, «σαν γενίτσαροι» όπως λέει. Ο ίδιος όμως τους καλεί να αναλογιστούν τις απόψεις τους, βλέποντας την κατάσταση στα νοσοκομεία της χώρας μας. «Νόσπσα από κορωνοϊό, ευτυχώς ήπια. Ωστόσο εξακολουθώ να φοβάμαι», παραδέχεται τώρα, αλλά εστιάζει σε εκείνους που δηλώνουν αντιεμβολιαστές. «Με τρομάζουν οι αντιδράσεις τους, με φοβίζει αυτό το αντιεπιστημονικό κύμα. Την ίδια στιγμή, δεν μασάω τα λόγια μου», λέει στην «Κ».

Μερίδα γιατρών

Ενδεικτικό είναι ότι ο κ. Κύριλλος εκφράζει ευθέως την αντίδρασή του για τη στάση μερίδας γιατρών. Οπως εξηγεί, υπάρχουν γιατροί που προκαλούν την Εκκλησία για τη θέση της υπέρ των

εμβολιασμών, ενώ η Εκκλησία για τις συμβουλές που δίνει στους πιστούς της βασίστηκε στις απαντήσεις που πήρε από τους αρμοδίους, ύστερα από τη συνάντηση που είχαν ο υπουργός Υγείας Βασίλης Κικίλιας και ο καθηγητής της Ιατρικής Αθηνών Σωτήρης Τσιόδρας με τα μέλη της ΔΙΣ. Προτείνει αυστηρές ποινές κατά των γιατρών αυτών και επιμένει ότι ο ιατρικός κόσμος πρέπει να βγει δυναμικά να ενημερώσει τους πολίτες. Ο ίδιος συνεχίζει να επαναλαμβάνει προς τους πιστούς σε όλους τους τόνους: «Μην ψάχνετε να βρείτε θεολογία στα εμβόλια. Μην παρερμηνεύετε τον Άγιο Πορφύριο ούτε τον Άγιο Παΐσιο και μη διαβάζετε αυτά που γράφει ο καθένας στο Διαδίκτυο. Και μην κάνουμε σχίσματα. Δεν θα μας κρίνει ο Θεός εάν φοράμε μάσκα. Καλύτερα να βγάλουμε το ψεύτικο προσωπίο που έχουμε».

Οι τελικές αποφάσεις για τον εμβολιασμό με τρίτη δόση

Του **ΤΑΣΟΥ ΤΕΛΛΟΓΛΟΥ**

Είναι ένα ζευγάρι υπερηλίκων, εκείνος 97 χρόνων και εκείνη 94. Δεν έχουν υποκείμενα νοσήματα, εμβολιάσθηκαν μαζί τον Φεβρουάριο· η σύζυγος βρέθηκε με 450 αντισώματα μετά τον δεύτερο εμβολιασμό, ενώ ο σύζυγος με μόνο 24. «Χρειάζεσθαι και τρίτη δόση», είπε τότε ο γιατρός του κ. Κώστα Ζ., «κάποια στιγμή στο τέλος του καλοκαιριού».

Όλα αυτά συνέβησαν πριν κάνει την εμφάνισή της η μετάλλαξη «Δέλτα». Αυτή την εβδομάδα ο γενικός γραμματέας Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας Μάριος Θεμιστοκλέους επιβεβαίωσε ότι η πολιτεία είναι έτοιμη να ξεκινήσει την καμπάνια για την τρίτη δόση, ωστόσο περιμένει να δει τι θα κάνουν οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες και ο ΕΜΑ, όπως εξήγησε ο ίδιος. Είναι βέβαιοι ότι άτομα όπως ο κ. Κώστας Ζ. και η σύζυγός του που εμβολιάσθηκαν νωρίς, στην αρχή της εμβολιαστικής εκστρατείας, θα έχουν προτεραιότητα στις συστάσεις της επιτροπής εμβολιασμού και τις κυβερνητικές αποφάσεις. Η Ελλάδα διαθέτει επάρκεια εμβολίων παρά το γεγονός ότι κυρίως εξακολουθεί να χρησιμοποιείται το εμβόλιο της Pfizer/BioNTech. Σύμφωνα με στοιχεία που συγκέντρωσε η «Κ», εξαιτίας της επιβράδυνσης των ρυθμών εμβολιασμού λόγω των διακοπών, στα ψυγεία υπάρχουν πάνω από ένα εκατομμύριο δόσεις εμβολίου της συγκεκριμένης κοινοπραξίας. Μέχρι τις 15 Αυγούστου η Pfizer θα έχει παραδώσει 10 εκατομμύρια δόσεις

συνολικά στο ελληνικό κράτος από την έναρξη της εμβολιαστικής καμπάνιας. Πηγές της εταιρείας υπολογίζουν ότι το ελληνικό Δημόσιο πρέπει να έχει χρησιμοποιήσει περί τις 8,5 εκατομμύρια δόσεις. Την πρώτη εβδομάδα του Αυγούστου η Ελλάδα είχε λάβει 8.854.950 δόσεις του συγκεκριμένου εμβολίου και είχαν γίνει 7.602.071 εμβολιασμοί, σύμφωνα με τα στοιχεία του ECDC. Αν παραλάβει έως τις 15 Αυ-

Η πολιτεία είναι έτοιμη να ξεκινήσει τη σχετική καμπάνια, ωστόσο περιμένει να δει πώς θα κινηθούν άλλες ευρωπαϊκές χώρες και ο ΕΜΑ.

γούστου άλλο 1,2 εκατ. δόσεις θα έχει απόθεμα για να αρχίσει την τρίτη δόση, αλλά οι αρμόδιοι της εμβολιαστικής εκστρατείας υπολογίζουν τα εξής: 1. Οτι θα ενταθεί ο ρυθμός των εμβολιασμών καθώς οι πολίτες θα επιστρέφουν στις πόλεις από τις καλοκαιρινές τους διακοπές (ενώ σταδιακά «εξαντλούνται» τα ραντεβού της α' δόσης). 2. Θα αυξηθεί ο αριθμός των μαθητών και φοιτητών που θα εμβολιάζονται ενόψει της έναρξης του εκπαιδευτικού έτους.

Οι «πρώτοι»

Χρονολογικά, η πρώτη κατηγορία των πολιτών που εμβολιά-

Αμέσως μόλις ανοίξει η διαδικασία της τρίτης δόσης, προτεραιότητα θα δοθεί σε άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, ακόμα και αν δεν έχει συμπληρωθεί εξαμηνίο από τότε που έκαναν τη δεύτερη δόση.

σθηκαν ήταν οι γιατροί και νοσηλευτές του ΕΣΥ – ήταν κατά 80% εμβολιασμένοι πριν ακόμα ισχύσουν οι διατάξεις για την αναστολή των συμβάσεων εργασίας στις 16 Αυγούστου. Ειδικότερα οι γιατροί, μαζί με εκείνους που ασθένισαν, σχεδόν όλοι έχουν εμβολιασθεί, αλλά στο νοσηλευτικό προσωπικό και στους διοικητικούς τα ποσοστά είναι 74% και 72% αντίστοιχα, παρουσιάζοντας μια ελαφρά άνοδο μετά τη νομοθετική πρωτοβουλία της κυβέρνησης για την αναστολή των συμβάσεων για όσους δεν εμβολιάζονται.

«Δεν θα κάνουμε ανακοινώσεις για τρίτη δόση σε όσους έχουν εμβολιασθεί, πριν ολοκληρωθεί ο

κύκλος αυτός στις 16 Αυγούστου», είπε στην «Κ» κυβερνητική πηγή, διευκρινίζοντας ότι θα ήταν «κάπως παράδοξο κάποιοι υγειονομικοί να κάνουν την τρίτη δόση, ενώ άλλοι δεν έχουν εμβολιασθεί καν με την πρώτη!». Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκέντρωσε η «Κ», υπάρχουν μεμονωμένες περιπτώσεις πλήρως εμβολιασμένων υγειονομικών αλλά και προσωπικού μονάδων χρόνιας φροντίδας ηλικιωμένων που έχουν βρεθεί θετικοί στον κορωνοϊό και ένας - δύο που έχουν ασθενήσει με πιο βαριά συμπτώματα. Αντίστοιχη εμπειρία υπάρχει και σε άλλες χώρες, στις οποίες η εμβολιαστική καμπάνια έχει προχωρήσει περισσότερο απ'

ό,τι στην Ελλάδα (ΗΠΑ, Ισραήλ, Γερμανία).

Αυτήν τη στιγμή καμία ευρωπαϊκή χώρα δεν έχει αποφασίσει τι θα κάνει με την τρίτη δόση. Η πολιτεία της Νέας Υόρκης που εξέδιδε το εμβολιαστικό πιστοποιητικό για έξι μήνες, παρέτεινε τη διάρκεια του. Ο κ. Θεμιστοκλέους είπε χαρακτηριστικά ότι το Ισραήλ αναθεωρεί την πολιτική του για το εξαμηνίο μέσα στο οποίο θα πρέπει να προχωρήσει η τρίτη δόση. Η μόνη εμβολιαστική επιτροπή της Γερμανίας επαναξιολογεί τα δεδομένα σχετικά με την τρίτη δόση και ελπίζει ότι, όπως και η Ελλάδα, θα μπορεί να έχει τελική σύσταση μετά τις 20 Αυγούστου.

Προβληματισμός

Γεννήθηκε στην Αθήνα με καταγωγή από την Ηπειρο. Οι πρώτες του σπουδές ήταν στη Νομική Αθηνών τη δεκαετία του '80. Ακολούθησαν οι σπουδές στη Θεολογία. Εξ ου και ότι διέτελες γραμματέας της Συνοδικής Επιτροπής Δογματικών και Νομοκανονικών Ζητημάτων από το 1993, δύο χρόνια μετά τη χειροτονία του ως διάκονος. «Εχω διακονήσει τρεις αρχιεπισκόπους και έχω μετάσχει σε πάμπολλες δίκες. Εχω ζήσει απίστευτα επεισόδια με αντιδράσεις ιερέων. Εχω δει κατηγορούμενους να πετούν μπουκάλια, έδρανα, δικογραφίες», διηγείται στην «Κ». Ωστόσο, το επεισόδιο στις 23 Ιουνίου ήταν μακράν το πιο σοκαριστικό. Ιερέας κατηγορούμενος ότι είχε εμπλακεί σε υπόθεση με ναρκωτικά, δικαζόταν στο δευτεροβάθμιο συνοδικό δικαστήριο, το οποίο εξέταζε την οριστικοποίηση της ποινής καθαίρεσής του. Όταν άκουσε την καταδικαστική απόφαση έβγαλε από την τσέπη του βιτριόλι και το πέταξε στους άναυδους μπτροπολίτες και τους υπαλλήλους της ΔΙΣ. Επικράτησε πανικός. Ο κ. Κύριλλος τραυματίστηκε στο πρόσωπο, ευτυχώς ελαφρά. Σήμερα η θεραπεία με το μάτι του πηγαίνει καλά. «Ηταν σοκαριστικό, δεν ξέραμε τι έκανε σε κλάσματα δευτερολέπτου», λέει σήμερα. «Δεν έγινε έλεγχος στις κάμερες για το τι έφερε μαζί του ο ιερέας. Ωστόσο, ευρύτερα προβληματίζει ποιους χειροτονούμε. Πρέπει να αξιολογούνται με αυστηρότητα οι υποψήφιοι. Πρέπει να οριστούν προϋποθέσεις για το ποιοι γίνονται ιερείς, οι οποίοι αποτελούν το “πρόσωπο” της Εκκλησίας στους πιστούς».

SOOC / AGENCY / IMAGINE

Ευπαθείς ομάδες

Κρίσιμο θέμα, σύμφωνα με τα μέλη της εθνικής επιτροπής εμβολιασμών στην Ελλάδα, είναι η λεγόμενη κυτταρική ανοσία, δηλαδή η «μνήμη» που δημιουργείται στα κύτταρα έτσι ώστε να αναπτύσσουν άμυνα στον ιό. Τα ευρήματα για αυτού του είδους την ανοσία είναι ακόμα ασαφή, αλλά δείχνουν ότι όσο υπολείπονται ανοσοκατεσταλμένοι και π.χ. μεταμοσχευμένοι σε αντισώματα υστερούν και σε κυτταρική ανοσία, όπως έδειξε πρόσφατη μελέτη του ΕΚΠΑ (Δημόπουλος, Ντάνιας, Μαλανδράκης και Ψαλτοπούλου) που δημοσιεύθηκε στο Lancet. Παρά το γεγονός ότι κάποιοι από αυτούς τους πολίτες δεν έχουν συμπληρώσει καν το εξαμηνίο από τότε που εμβολιάσθηκαν με τη δεύτερη δόση ως μέλη ευπαθών ομάδων, η πολιτεία αναμένεται να τους δώσει το δικαίωμα της τρίτης δόσης αμέσως μετά το άνοιγμα της σχετικής διαδικασίας, καθώς όλα τα δεδομένα δείχνουν ότι τη χρειάζονται περισσότερο απ' όλους.

Ο χειμώνας δεν εμπόδισε δασικές περιοχές σε τόπους όπως η Σιβηρία ή ο Καναδάς να καίγονται για εβδομάδες, ενώ χώρες με άριστη οργάνωση, όπως η Γερμανία, βρέθηκαν πρόσφατα απροετοίμαστες μπροστά σε σφοδρές πλημμύρες.

Γιατί η κλιματική κρίση ξέσπασε σήμερα

Πώς εξηγούνται τα ακραία καιρικά φαινόμενα και γιατί ο καύσωνας του 2021 αλλάζει όλους τους σχεδιασμούς για το αύριο

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Η **θερμοκρασία** στην Αττική έσπασε κάθε ρεκόρ από το 1858, όταν ξεκίνησαν οι μετρήσεις – και ανάλογα φαινόμενα σημειώθηκαν σε πολλές άλλες περιοχές της χώρας. Το 1987 και το 2007 –όταν εκδηλώθηκαν οι δύο πιο σφοδροί καύσωνες στη ζωντανή μνήμη– μοιάζουν τώρα με «καλοκαιράκια». Ο πρωτοφανής σε διάρκεια και ένταση καύσωνας πολυπλασίασε τις εστίες πυρκαγιών σε όλη τη χώρα και κατέστησε αντιληπτό σε όλους ότι η Ελλάδα βρίσκεται ήδη στην πρώτη γραμμή της κλιματικής κρίσης, λόγω της θέσης της στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, η οποία θερμαίνεται διαρκώς.

Στην Ελλάδα των αρχών του 20ού αιώνα εκδηλώνονταν ένας καύσωνας περίπου κάθε δεκαετία, ενώ εδώ και μερικά χρόνια βιώνουμε μία περίοδο καύσωνα σχεδόν κάθε χρόνο. Η κλιματική κρίση προφανώς δεν σταματάει το φθινόπωρο. Οι 10 στους 12 πιο άνυδρους χειμώνες από το 1902 στη Μεσόγειο έχουν καταγραφεί μέσα στα τελευταία 20 χρόνια. Η Μεσόγειος πλήττεται από ξηρασία, γεγονός που εξηγεί γιατί μεγάλες περιοχές από την Ισπανία, τη Γαλλία και την Ιταλία μέχρι την Ελλάδα και την Τουρκία εισέρχονται σε περίοδο ερημοποίησης, η οποία περιλαμβάνει σε πρώτο στάδιο τις ανεξέλεγκτες

πυρκαγιές – εμφανείς και φέτος σε όλη την ευρύτερη περιοχή. Η πυρκαγιά του καλοκαιριού «σιγοκαίει» ήδη μέσα στον άνυδρο χειμώνα. Ο χειμώνας δεν εμπόδισε δασικές περιοχές σε τόπους όπως η Σιβηρία ή ο Καναδάς, παραδοσιακά συνδεδεμένους με το ψύχος, να καίγονται

Στην Ελλάδα των αρχών του 20ού αιώνα εκδηλώνονταν ένας καύσωνας περίπου κάθε δεκαετία, ενώ τα τελευταία χρόνια βιώνουμε μία περίοδο καύσωνα σχεδόν κάθε χρόνο.

για εβδομάδες. Παράλληλα, χώρες με άριστη οργάνωση, όπως η Γερμανία, βρέθηκαν πρόσφατα απροετοίμαστες μπροστά σε σφοδρές πλημμύρες που άφησαν πίσω τους εκατοντάδες θύματα. Πώς εξηγούνται τα ακραία καιρικά φαινόμενα; Μέχρι πρότινος η δημόσια συζήτηση διεθνώς ήταν ότι τα ακραία φαινόμενα θα μας απασχολούσαν σε μερικές δεκαετίες, εάν δεν αλλάζαμε ενεργειακό υπόδειγμα προκειμένου να μειώσουμε δραστικά τις εκλύσεις διοξειδίου του άνθρακα. Πώς βρεθήκαμε ξαφνικά στο μέλλον; Όπως έχει εξηγήσει ο κα-

θηνγής Επιστημών της Ατμόσφαιρας και Διευθυντής του Κέντρου Επιστήμης Γεωσυστήματος (Earth System Science Center) του πανεπιστημίου Penn State των ΗΠΑ, Μάικλ Μαν, «τα μοντέλα πρόβλεψης της κλιματικής αλλαγής επιβεβαιώθηκαν, αλλά μάλλον υποτίμησαν την επίδραση που θα είχε η κλιματική μεταβολή επάνω σε ακραία καιρικά φαινόμενα». Με απλά λόγια, ένα ακραίο φαινόμενο που ούτως ή άλλως θα συνέβαινε, τώρα εγκλωβίζεται για περισσότερο χρόνο μέσα στην επιβαρυνμένη ατμόσφαιρα και αντί να «εξαντμιζέται» φυσιολογικά, οξύνεται σημαντικά. Το μέγεθος της καταστροφής πολλαπλασιάζεται.

Ο καύσωνας προκαλεί πυρκα-

γιές που αφανίζουν τα άνυδρα δάση. Στη συνέχεια καταπορίζουν προς τις πόλεις ασυγκράτητα ύδατα από τις καταιγίδες και διευκολύνονται οι πλημμύρες, που η κλιματική κρίση καθιστά περισσότερες και σφοδρότερες. Η Τράπεζα της Ελλάδος σε συνεργασία με το Κέντρο Ερευνών Φυσικής της Ατμόσφαιρας και Κλιματολογίας της Ακαδημίας Αθηνών και τον καθηγητή Χρήστο Ζερεφώ έχουν μελετήσει όλα τα πιθανά σενάρια. Εχει υπολογιστεί το κόστος που θα επιφέρει το πλήγμα της κλιματικής κρίσης μέσα στις επόμενες δεκαετίες ανάλογα με τον βαθμό που θα ανταποκριθούν στην πρόκληση για την αντιμετώπισή του. Στην καλύτερη περίπτωση θα επιβαρυνθούμε με

εκατοντάδες δισεκατομμύρια. Αλλά, όπως είπαμε, ο χρόνος επιταχύνεται.

Τα περιβαλλοντικά μοντέλα δείχνουν προοδευτική ερημοποίηση μεγάλων περιοχών της χώρας, όπως και άλλων γειτονικών χωρών. Το φαινόμενο αυτό θα απειλήσει την αγροτική παραγωγή και θα δημι-

Εάν η κλιματική αλλαγή δεν αντιμετωπιστεί, τότε πολλές παραλιακές περιοχές θα βρεθούν κάτω από τη θάλασσα. Θα αλλάξει δραματικά η ακτογραμμή της χώρας.

ουργήσει νέες προκλήσεις για τη δημόσια υγεία και τη διαβίωση. Τι θα συμβεί π.χ. με την έπκρεια νερού; Η διασφάλιση της λειτουργίας των αστικών κέντρων σε θερμοκρασίες άνω των 40 βαθμών το καλοκαίρι ή υπό την επίδραση κιο-νοπτώσεων τον χειμώνα απαιτεί έργα και πρόνοιες χωρίς καθυστέρηση. Οι μεταβολές του κλίματος θα προκαλέσουν νέα μεταναστευτικά κύματα στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, την ώρα που εμείς δεν θα είμαστε αρκετά ψυχραιμοί για να τα διαχειριστούμε. Μεταναστευτικά κύματα και συ-

γκρούσεις μπορεί να προκληθούν και στο εσωτερικό της χώρας. Η Ελλάδα διαθέτει τη μεγαλύτερη ακτογραμμή στην Ευρώπη σε έναν κόσμο όπου η στάθμη των υδάτων αυξάνεται. Σύμφωνα με τα στοιχεία της NASA, η στάθμη της θάλασσας σε όλο τον κόσμο έχει αυξηθεί κατά 20 εκατοστά τα τελευταία 100 χρόνια. Τα τελευταία 20 χρόνια έχει διπλασιαστεί ο ρυθμός αύξησης. Εάν η κλιματική αλλαγή δεν αντιμετωπιστεί (όχι μόνο γιατί είμαστε αδρανείς, αλλά και γιατί π.χ. το κλίμα δεν θα επιστρέψει στην προηγούμενη ισορροπία ακόμα κι αν επιτύχουμε μηδενικές καθαρές εκπομπές ρύπων), τότε πολλές παραλιακές περιοχές θα βρεθούν κάτω από τη θάλασσα. Θα αλλάξει δραματικά η ακτογραμμή σε μεγάλο τμήμα της χώρας. Το πού θα ζούμε σε 20 χρόνια, ή οι κατοικίες, σε τι πόλεις, θα αρχίσει να μας απασχολεί πολύ σύντομα. Ήδη στις ΗΠΑ επιστήμονες απευθύνουν εκκλήσεις στην κυβέρνηση να ενθαρρύνει την απομάκρυνση των κατοίκων από τις ακτές και ταυτόχρονα να επιλέξει ποιες πόλεις θα πρέπει να προστατευτούν με φράγματα και άλλα έργα. Για παράδειγμα, συζητείται αν πρέπει ή όχι να προστατευτεί η Νέα Υόρκη. Στην Ελλάδα σχεδιάζεται το φιλόδοξο παραλιακό μέτωπο της Αθήνας από το Φάληρο έως τη Βάρκιζα. Θα μείνει αλώβητο από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας;

ΑΠΟΨΗ

Αλλαγή ρότας, τώρα

Των **Ε. Σ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗ*** και **Ν. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ****

Οι **τεράστιες** πυρκαγιές της φετινής καλοκαιρινής περιόδου, από την Ασία, τη Βαρυμπόμπη, την Εύβοια, την Ολυμπία κ.λπ. έως τον δυτικό Καναδά, είναι μία ακόμη υπενθύμιση ότι έχουμε ξεπεράσει τα όρια. Αν κάποιος δεν είναι ακόμη σίγουρος, φτάνει να σκεφτεί την αυξανόμενη συχνότητα των πρόσφατων καταστροφικών πυρκαγιών στη χώρα μας: από την Ηλεία (όπου έχασαν τη ζωή τους 63 άνθρωποι) το 2007, την Αττική (στο Μάτι έχασαν τη ζωή τους 102 άνθρωποι) το 2018 και τις φετινές καταστροφικές πυρκαγιές, που ελπίζουμε να μην έχουν θύματα. Οι πυρκαγιές είναι μία μόνο από τις ηχηρές καμπάνες της κλιματικής κρίσης, που μας καλούν να αλλάξουμε ρότα τώρα και να κατευθύνουμε τις προσπάθειές μας σε δράσεις προσαρμογής στις αναπόφευκτες συνέπειές της και τη μετάβαση σε χαμηλού άνθρακα δραστηριότητες. Έχουμε ξεπεράσει τα όρια κατανάλωσης πόρων και το οικοσύστημά μας προειδοποιεί: οι καμπάνες της κλιματικής κρίσης ηχούν ήδη δυνατά, αλλά δεν είναι η μόνη κρίση: η κατάρρευση της βιοποικιλότητας, η υγεία –συμπεριλαμβανομένων των πανδημιών– και η ποιότητα ζωής λαμβάνουν συνεχώς χαρακτήρα αυξανόμενης κρίσης.

Η πρώτη προφανής αντίδραση είναι να στρέψουμε το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης για την ανάκαμψη στην αντιμετώπιση των κρίσεων, με προτεραιότητα στην

Εχουμε ξεπεράσει τα όρια κατανάλωσης πόρων και το οικοσύστημα μας προειδοποιεί: οι καμπάνες της κλιματικής κρίσης ηχούν ήδη δυνατά.

προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής κρίσης, όπως είχαμε επιχειρηματολογήσει πριν από περίπου έναν χρόνο σε άρθρο μας (Καθημερινή, 25.07.2020). Πέρα όμως από τις επενδύσεις απαιτούνται και πολιτικές παρεμβάσεις για την προώθηση αλλαγών στη συμπεριφορά επιχειρήσεων και ατόμων (όρια εκπομπών, επιδοτήσεις νέων τεχνολογιών, φορολόγηση καυσίμων), που θα οδηγήσουν στην απαιτούμενη μείωση παραγωγής και κατανάλωσης νέων υλικών αγαθών. Η επιτυχία όμως τόσο των επενδύσεων όσο και των πολιτικών εξαρτάται από την κοινω-νική αποδοχή τους, όπως δείχνουν για παράδειγμα οι αντιδράσεις κατά των ανεμογεννητριών στην Ελλάδα και τα Κίτρινα Γιλέκα στη Γαλλία. Οι επενδύσεις δεν πρέπει να περιοριστούν στην ενίσχυση του μεγάλου κεφαλαίου και οι πολιτικές να πρέπει να έχουν απολύτως προοδευτικό χαρακτήρα, κατανέμοντας δικαιότερα τα κόστη και τα οφέλη από τη μετάβαση. Ο σχεδιασμός των επενδύσεων θα πρέπει να είναι τέτοιος, ώστε όχι μόνο να επιτρέπει, αλλά να προσκαλεί και να ενισχύει

την ανάληψη επενδύσεων από μικρές μονάδες, τοπικούς φορείς, οργανώσεις και συνεταιρισμούς. Και θα πρέπει να καλύπτουν το σύνολο των τομέων της οικονομίας, από τον ενεργειακό έως τον αγροδιατροφικό. Αντίστοιχα, οι πολιτικές θα πρέπει να σχεδιαστούν με τρόπο ώστε το κύριο βάρος να πέφτει στα υψηλά εισοδήματα –και κυρίως στην υψηλή κατανάλωση διαρκών κατὰ βάση υλικών αγαθών– και όχι τόσο στη χρήση τους (που δεν μπορεί να έχει μεγάλες διακυμάνσεις με το εισόδημα).

Επομένως, η αλλαγή ρότας θα πρέπει να γίνει τώρα και να είναι διπλή: στις επενδύσεις και τις πολιτικές, αλλά και στην κατανόηση του κόστους και των ωφελειών. Οι αλλαγές αυτές απαιτούν αλλαγές κοινωνικών αξιών και στόχων, δηλαδή επαναπροσδιορισμό των πηγών της ευημερίας και της ευτυχίας. Καθώς οι πολλαπλές κρίσεις που αντιμετωπίζουμε έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα, οι απαιτούμενες αλλαγές αναγκαστικά έχουν παγκόσμιο και όχι μόνο εθνικό χαρακτήρα: Ενα σημαντικό ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που ζει γύρω από το όριο της φτώχειας, δικαιωματικά προσδοκά να αυξήσει την πρόσβασή του σε υλικά αγαθά. Αλλά και εντός των ανεπτυγμένων χωρών υπάρχει σημαντικός αριθμός πολιτών που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Από την άλλη μεριά, η κατανάλωση υλικών αγαθών από όσους υπερκαταναλώνουν, αναγκαστικά πρέπει να μειωθεί, επαναπροσδιορίζοντας την ευημερία πέρα από την συ-

νεχή αύξηση κατανάλωσης υλικών αγαθών. Επομένως, οι κοινωνίες που έχουν υπερκαλύψει τις βασικές τους ανάγκες θα πρέπει να ξεπεράσουν τη μονομανία με την κατανάλωση υλικών αγαθών και να μοιραστούν τον υλικό τους πλούτο, με στόχο την εξάλειψη της φτώχειας, την εξασφάλιση της πρόσβασης στα βασικά υλικά αγαθά (πόσιμο νερό, τροφή, στέγη και ηλεκτρισμό), την υγιεινοοικιακή περιθαλψη και την εκπαίδευση.

Στα παραπάνω, κυρίως ηθικά, επιχειρήματα όσον αφορά τη δίκαιη κατανομή του πλούτου, θα πρέπει να προσθέσουμε και μερικά δεδομένα: τα οφέλη από την καύση ορυκτών καυσίμων, όχι μόνο δεν μοιράστηκαν ισόποσα μεταξύ των χωρών, αλλά πολλές φτωχές χώρες έχουν υποστεί ήδη τεράστιες βλάβες από την αύξηση της θερμοκρασίας που προκύπτει από την καύση των ορυκτών καυσίμων (Diffenbaugh and Burke, 2019). Το ίδιο συνέβη και σε εθνικό επίπεδο: για παράδειγμα, οι Garbinti, Goupille-Lebreton και Piketty (2018) δείχνουν ότι στη Γαλλία το πλουσιότερο 1% έχει απορροφήσει πάνω από το 20% της αύξησης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) των τελευταίων δεκαετιών, το οποίο είναι μεγαλύτερο από το μερίδιο που έλαβε το 50% των φτωχότερων εισοδημάτων. Είναι προφανώς προκλητικό να περιμένουμε να αναλάβουν σημαντικό μέρος της λύσης του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής οι φτωχότερες χώρες ή εντός των πλουσιότερων χωρών τα φτωχότερα στρώματα, όπως για

Η κατάρρευση της βιοποικιλότητας, η υγεία – συμπεριλαμβανομένων των πανδημιών– και η ποιότητα ζωής λαμβάνουν συνεχώς χαρακτήρα αυξανόμενης κρίσης.

παράδειγμα με μια αύξηση της τιμής των καυσίμων: ούτε οι διεθνείς διαπραγματεύσεις μπορεί να προχωρήσουν ούτε οι πολιτικές εντός των χωρών θα μπορέσουν να εφαρμοστούν. Απαιτείται για την παρακολούθηση και αξιολόγηση τόσο των επενδύσεων όσο και των πολιτικών είναι η δημιουργία δεικτών, πέρα από το ΑΕΠ. Στην κατεύθυνση αυτή έχει ήδη γίνει σημαντική προεργασία, τόσο στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ όσο και της Ε.Ε. Όπως πολύ ξεκάθαρα πλέον δείχνει μια σειρά εργασιών (παράδειγμα Sen, Fitoussi and Stiglitz, 2010 και οι πρόσφατες OECD, 2019 και EC, 2021), το ΑΕΠ δεν είναι καλός δείκτης ούτε καν της οικονομικής αποτελεσματικότητας, καθώς –μεταξύ άλλων– δεν λαμβάνει υπόψη την κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου, αποτυπώνει μόνο ροές εισοδήματος και όχι τα αποθέματα (φυσικών κυρίως) κεφαλαίων που τα παράγουν, δεν μπορεί να εκτιμήσει αγαθά και υπηρεσίες που δεν περνούν από αγορές (φυσικό περιβάλλον και όχι μόνο), αγνοεί την απλήρωτη εργασία και αποτυγχάνει να μετρήσει την υποβάθμιση του

περιβάλλοντος. Εχει ήδη γίνει σημαντική δουλειά για την ανάπτυξη «πράσινων εθνικών λογαριασμών» και «εθνικών λογαριασμών διανομιών», δηλαδή εθνικών στατιστικών που παρακολουθούν, όχι μόνο την αύξηση του ΑΕΠ αλλά και την επίδραση στο περιβάλλον, στους φυσικούς πόρους και τον τρόπο κατανομής του πλούτου.

Η αναγκαιότητα μετάβασης σε κοινωνική και οικονομική οργάνωση που θα στοχεύει, όχι μόνο στη μείωση χρήσης άνθρακα και την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών, αλλά και στην εξάλειψη της φτώχειας και τη δίκαιη κατανομή του πλούτου είναι προφανής. Τα εργαλεία πολιτικής υπάρχουν, όπως επίσης και οι επενδυτικοί πόροι. Τέλος, οι δείκτες μέτρησης της αποτελεσματικότητας τους έχουν ήδη διαμορφωθεί. Αυτό που μένει είναι η υιοθέτηση του νέου αυτού πλαισίου (στόχοι, εργαλεία πολιτικής και επενδύσεων και δείκτες μέτρησης) τώρα. Είτε θα πετύχουμε αυτή την ολιστική μετάβαση είτε θα οδηγηθούμε στη «βραζιλιανοποίηση» και την ταχύτατη έκπτωση των κοινωνιών μας. Προφανώς η επιλογή διαδρομής έχει παγκόσμιο χαρακτήρα, αλλά οι επιλογές κάθε χώρας τις επόμενες μία με δύο δεκαετίες θα προσδιορίσουν εν πολλοίς και τη θέση τους στο δίπολο αύξησης.

* Ο κ. Ε. Σαρτζετάκης είναι καθηγητής Οικονομικών του Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

** Ο κ. Ν. Χαραλαμπίδης είναι διευθυντής Ελληνικού Γραφείου της Greenpeace.

Τα γεωπολιτικά μυστικά της περιβαλλοντικής καταστροφής

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΝΙΑΤΗ***

Η πανδημία της COVID-19 έπιασε απροετοίμαστη την ανθρωπότητα, με αποτέλεσμα τους πρώτους μήνες να μην υπάρχουν ούτε οι ελάχιστες αναγκαίες ποσότητες σε μάσκες και αναπνευστήρες. Η λόγω χαμηλού κόστους παραγωγή μόνο στην Κί-να ανέδειξε τόσο τις αδυναμίες και την έλλειψη προνοητικότητας της Δύσης όσο και χαρακτηριστικά ση-μεία αδυναμίας του υφιστάμενου μοντέλου παγκοσμιοποίησης. Ένα μοντέλο που είναι πια αποδεκτό ότι πρέπει να μετασχηματιστεί από τη δομή του Shareholder Capitalism (καπιταλισμός των μετόχων, με απο-κλειστικό ενδιαφέρον το κέρδος) σε Stakeholder Capitalism (καπιτα-λισμός των συμ-μετόχων, δηλαδή ισότιμο ενδιαφέρον για περιβάλλον, κοινωνία, μετόχους).

Όμως, π ήδη παρούσα κλιματική κρί-ση, με πολλαπλάσιες αρνητικές συ-νέπειες σε σχέση με την πανδημία, δεν επιτρέπεται να μας πιάσει ξα-νά «αδιάβαστους». Τα μηνύματα εί-ναι σαφή εδώ και αρκετές δεκαετίες και οξύνονται τα τελευταία χρόνια. Η Washington Post και το περιοδι-κό της Οξφόρδης BioScience δημο-σιοποίησαν πρόσφατα μελέτη την οποία υπογράφουν 14.000 επιστή-μονες από 188 χώρες, σύμφωνα με την οποία από τα 31 «ζωτικά» σημεία του πλανήτη που εξασθενούν, τα 18 βρίσκονται ήδη σε αρνητικά σημεία ρεκόρ: Τα αέρια του θερμοκηπίου, μετά την κατά περίπου 7% μείωση στη διάρκεια του 2020, βρίσκονται πλέον ξανά στα ύψη, το πάχος των παγετώνων μειώνεται κατά 31% πιο γρήγορα από ό,τι πριν από 15 χρό-νια και στην αποψίλωση δασών ο Αμαζόνιος σημειώνει ήδη αρνητικό υψηλό 12ετίας.

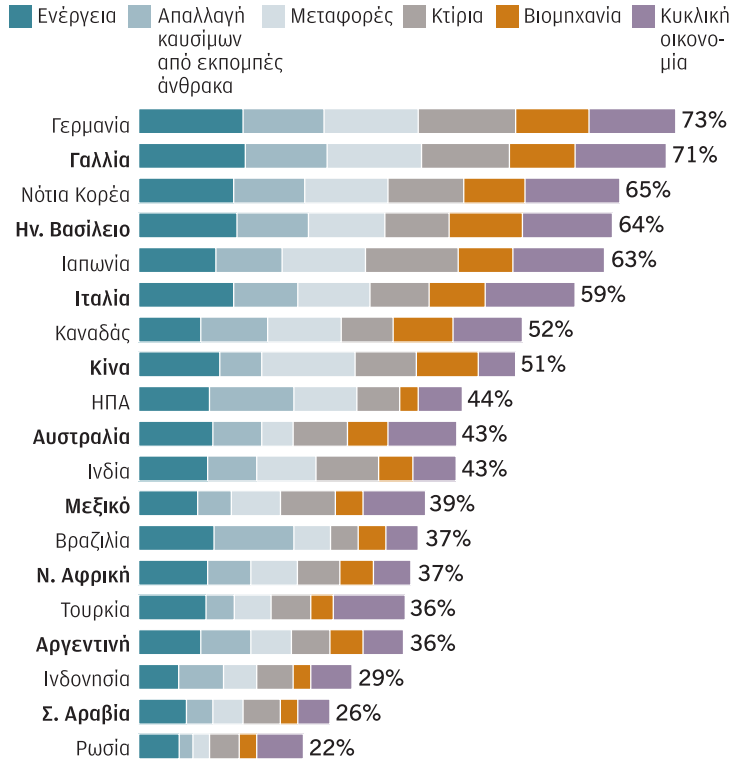
Η Μεσόγειος, και προφανώς η Ελλά-δα, είναι από τις περιοχές που θα πληγούν περισσότερο από άλλες, από περισσότερους και πιο έντο-νους καύσωνες και ταυτόχρονα από περισσότερες και πιο έντονες πλημ-μύρες. Ήδη, φαινόμενα που τα ανα-μέναμε τα επόμενα 30 χρόνια, εμφα-νίζονται πλέον στη χώρα σήμερα.

Η κλιματική κρίση είναι βέβαιο ότι θα πληξει πολύ περισσότερο τις φτω-χότερες χώρες, καθώς και τα φτω-χότερα κοινωνικά στρώματα των ανεπτυγμένων κοινωνιών, διαμορ-φώνοντας έτσι την τραγική «τριπλή αδικία»: τις χειρότερες συνέπειες θα τις υποστούν οι πιο ευάλωτοι, οι λιγότερο υπεύθυνοι για τη δημι-ουργία τους, αυτοί που οι ήδη αβίω-τες συνθήκες τους θα γίνουν ακόμα χειρότερες.

Σύμφωνα με τη World Bank (2018), τα επόμενα χρόνια, λόγω κλιματι-κής αλλαγής, οι κλιματικά μετανά-στες από τη Λατινική Αμερική, τη ΝΑ Ασία και την Υποσαχάρια Αφρική (περιοχή Σαχέλ) θα ξεπεράσουν τα 140 εκατομμύρια. Οι συνέπειες για Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία είναι προ-φανείς. Την ίδια στιγμή, καμία από τις ανεπτυγμένες χώρες του G20 δεν είναι συνεπής με τις δεσμεύ-

Οι κλιματικές πολιτικές του G20 δεν συμβαδίζουν με τις δεσμεύσεις της Συμφωνίας του Παρισιού

Πίνακας αποτελεσμάτων πολιτικής του G20 για το 2021 - αποτελέσματα ανά τομέα

Σημείωση: το μέγιστο αποτέλεσμα είναι 100%

ΠΗΓΕΣ: BloombergNEF, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη την οποία υπογράφουν 14.000 επιστήμονες, από τα 31 «ζωτικά» σημεία του πλανήτη που εξασθενούν, τα 18 βρίσκονται ήδη σε αρνητικά σημεία-ρεκόρ.

σεις της σε σχέση με τη Συμφωνία των Παρισιών. Οι πιο συνεπείς στις δεσμεύσεις είναι Γερμανία και Γαλ-λία (70%) και οι λιγότερο συνεπείς είναι Ρωσία και Σαουδική Αραβία (20%). Το σχετικό διάγραμμα του BloombergNEF (2021) είναι χαρα-κτηριστικό.

Η πολυπαραμετρική παγκόσμια εξίσωση

Η Ε.Ε., πρωτοπόρος σε παγκό-σμιο επίπεδο, φιλοδοξεί να γίνει κλιματικά ουδέτερη έως το 2050. Στο ενδιάμεσο, για την επόμενη δεκαετία, φιλοδοξεί μέχρι το 2030 να υλοποιήσει το περίφημο «fit for 55», που σημαίνει κατά 55% μείωση των εκπομπών αερίων του θερμο-κηπίου σε σχέση με το 1990. Όλα αυτά σε μια παγκόσμια κοινότητα στην οποία εκτιμάται ότι μέχρι το 2050 θα έχουν διπλασιαστεί τα με-γέθη της παγκόσμιας οικονομίας, θα έχουν προστεθεί άλλα 2 δισ. κάτοι-κοι στον πλανήτη (φθάνοντας συ-νολικά τα 10 δισ., κυρίως σε Αφρική

και Ινδία), ενώ ταυτόχρονα θα πρέ-πει να έχει μειωθεί και η ενεργειακή κατανάλωση κατά 8%.

Για να έχουμε μια αίσθηση μεγέθους των δυσκολιών του παγκόσμιου αυ-τού εγχειρήματος, να θυμηθούμε ότι όλο το 2020, στη διάρκεια των παγκόσμιων εγκλεισμών με το στα-μάτημα μετακινήσεων, παραγωγής κ.ά., η συνολική μείωση του διοξει-δίου του άνθρακα δεν ξεπέρασε το 7%, ενώ, σύμφωνα με τον παγκό-σμιο οργανισμό ενέργειας IEA, για να υπάρξει κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 θα πρέπει να υπάρχει μέση ετήσια παγκόσμια μείωση των εκπομπών κατά 6,7%(!) για όλα τα επόμενα 30 χρόνια.

Η παγκόσμια αυτή εξίσωση είναι η πιο πολυπαραμετρική, με τους περισσό-τερους αγνώστους και τις περισσότε-ρες αβεβαιότητες που κλήθηκε ποτέ να επιλύσει η ανθρωπότητα, και μά-λιστα στον συγκλονιστικά ελάχιστο ιστορικό χρόνο των μόλις 30 ετών.

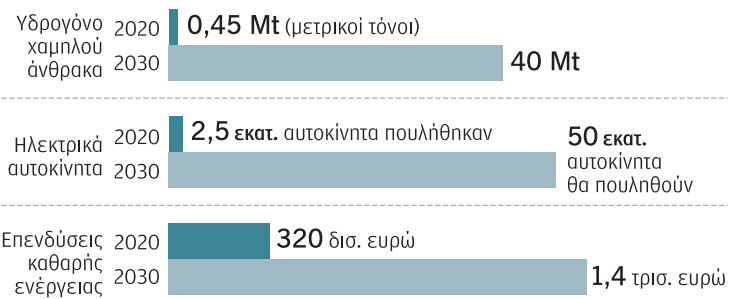
Προκειμένου να διατηρηθεί η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω των 2° C εκτιμάται ότι στον τομέα της ενέργειας θα χρειαστούν επεν-δύσεις 78-130 τρις. δολαρίων έως το 2050. Με άλλα λόγια, από το ση-μερινό 1,5 τρις. δολάρια/χρόνο, να φθάσουμε σε υπερδιπλασιασμό, με μέσο όρο 3-4 τρις./χρόνο!

Δεδομένης της παγκόσμιας κατεύ-θυνσης all green electricity σε όλους τους τομείς (ενέργεια, μεταφορές, κατασκευές κ.ά.), θα πρέπει οι εγκα-ταστάσεις φωτοβολταϊκών και αιο-λικών πάρκων που απαιτούνται για το πρασίνισμα των ηλεκτρικών συ-στημάτων να τετραπλασιαστούν σε

Περιβάλλον, ώρα «μηνέν»

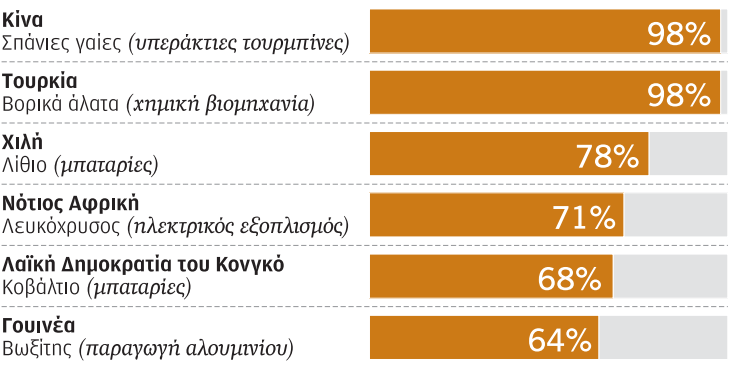
Επιλεγμένες προσπάθειες που χρειάζονται την επόμενη δεκαετία για να επιτευχθούν οι μηνενικές εκπομπές έως το 2050

World Energy Outlook 2020

Η προμήθεια κρίσιμων πρώτων υλών στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι συχνά πολύ συγκεντρωμένη

Επιλεγμένες χώρες ανά μερίδιο της συνολικής προμήθειας ορυκτών στην Ε.Ε. (%)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

σχέση με το παγκόσμιο ρεκόρ που επιτεύχθηκε το 2020.

Ετσι, για τα επόμενα 10 χρόνια, πρέ-πει η παραγωγή πράσινου υδρογό-νου να 100πλασιαστεί, οι πωλήσεις ηλεκτρικών οχημάτων να 20πλασια-στούν και οι επενδύσεις σε πράσινη ηλεκτρική ενέργεια (παραγωγή και δίκτυα) να 4πλασιαστούν. Το αντι-στοιχο διάγραμμα του IEA είναι επι-σης χαρακτηριστικό.

Η γεωπολιτική των πρώτων υλών

Η νέα διοίκηση Μπάιντεν στις ΗΠΑ συμβαδίζει πλέον σε κλιματι-κές φιλοδοξίες με την Ε.Ε., γεγονός που δημιουργεί σοβαρές προοπτι-κές αισιοδοξίας για την επίτευξη των φιλοδοξών παγκόσμιων κλιμα-τικών στόχων.

Ο διδυμος διεθνής μετασχηματισμός προς οικονομίες πράσινων και ψη-φιακών παραγωγικών μοντέλων, εκτός από την αναγκαία πολιτική βούληση, εκτός από τον πακτωλό των αναγκών δημόσιων και ιδιωτι-κών επενδύσεων, εξαρτάται επιπλέον και από ένα συντελεστή εξαιρετικά σημαντικής γεωπολιτικής σημασίας: την ύπαρξη, εξέδρευη, επεξεργασία και διανομή των αναγκαίων κρίσι-μων ορυκτών πρώτων υλών (κΟΠΥ). Τα επόμενα χρόνια εκτιμάται ότι θα απαιτηθεί ο εξαπλάσιασμός στην εξό-ρυξη κΟΠΥ, όπως: χαλκός, πυρίτιο, κοβάλτιο, νικέλιο, σπάνιες γαίες κ.ά.

Η μέχρι σήμερα κατά 40% εξάρτηση της Ευρώπης από το ρωσικό πετρέ-λαιο και φυσικό αέριο δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να μετασχηματι-

Τα επόμενα χρόνια, οι κλιματικοί μετανάστες από τη Λατ. Αμερική, τη ΝΑ Ασία και την Υπο-σαχάρια Αφρική θα ξεπεράσουν τα 140 εκατομμύρια. Οι συνέ-πειες για Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία είναι προφανείς.

στεί σε αντίστοιχη εξάρτηση από την Κίνα ή κάποιες άλλες χώρες οι οποίες διαθέτουν τα αντίστοιχα κοι-τάσματα. Οι πρώτες ύλες πρέπει να διατίθενται διεθνώς με αυστηρούς περιβαλλοντικούς όρους, με επάρ-κεια, με αξιοποίηση ανακύκλωσης και ασφαλώς σε τιμές προσιτές, δι-αφορετικά το επιπλέον κόστος θα το πληρώσει ο τελικός καταναλωτής.

Τρία χαρακτηριστικά παραδείγμα-τα δείχνουν το μέγεθος του προ-βλήματος:

1. Ένα συμβατικό αυτοκίνητο απαιτεί για την κατασκευή του 30 kg κΟΠΥ, ενώ ένα ηλεκτρικό αυτοκίνητο, που είναι το μέλλον της αυτοκίνησης, απαιτεί υπερεξαπλάσιες ποσότι-τες της τάξεως των 200 kg/όχημα.
2. Το 70% των φωτοβολταϊκών panels κατασκευάζεται στην Κίνα και ένα άλλο επιπλέον 15% σε χώρες της ΝΑ Ασίας, από κινεζικές εταιρείες. Κατά συνέπεια, το 85% της παγκόσμιας παραγωγής φωτοβολταϊκών βρίσκεται σε κινεζικά χέρια.
3. Η εξάρτηση της Ευρώπης από ει-σαγωγές κρίσιμων πρώτων υλών γί-

νεται ακόμη πιο δυσεπίλυτη λόγω της υπερσυγκέντρωσης των πρώ-των υλών σε συγκεκριμένες χώρες. Το 98% των εισαγωγών στην Ε.Ε. σπάνιων γαίων (π.χ. για offshore αι-ολικά) γίνεται από την Κίνα, το 98% εισαγωγών βορικού άλατος (χημική βιομηχανία) από την Τουρκία, το 78% εισαγωγών λίθιου (μπαταρίες) από τη Χιλή, το 71% της πλατίνας (ηλεκτρι-κός εξοπλισμός) από τη Νότια Αφρι-κή, το 68% του κοβαλτίου (μπαταρίες) από το Κογκό (όπου μάλιστα υπάρχει και η τραγική εξαρση της εξοντωτι-κής και προφανώς παράνομης παιδι-κής εργασίας) και το 64% του βωξίτη (αλουμίνιο) από τη Γουινέα.

Για να μην κλαιμε στο χυμένο γάλα

Οι φιλελεύθερες δημοκρατίες (Ε.Ε., ΗΠΑ, Ιαπωνία, Καναδάς κ.ά.) πρέπει να συνεδητοποιήσουν ότι το όραμα για έναν βιώσιμο πλανή-τη χωρίς κλιματικές καταστροφές και το όραμα για σύγχρονα ψηφι-ακά και πράσινα οικονομικά και παραγωγικά μοντέλα στηρίζεται στη χωρίς εξαρτήσεις τροφοδοσία των οικονομιών τους με τις ανα-γκαίες πρώτες ύλες για την κατα-σκευή των αναγκαίων εξοπλισμών. Με άλλα λόγια, συνιστά υπαρκτή προτεραιότητα όλων των αναπτυξι-ακών σχεδιασμών των φιλελεύθε-ρων δημοκρατιών η διαμόρφωση, ο συντονισμός και η άσκηση ενιαί-ων στρατηγικών, προμήθειας και επεξεργασίας, των κρίσιμων για τη μετάβαση ορυκτών πρώτων υλών, στο πλαίσιο πάντα του Παγκόσμι-ου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ).

Η αδιαφορία αυτή αναγκαιότητα μπορεί να θεωρηθεί αδύνατο να επι-τευχθεί και –όπως πολλές φορές έχει κάνει η Δύση, σε πολλά γεωστρατη-γικά θέματα– να στρουθοκαμπλίσει κρύβοντας το κεφάλι της στην άμ-μο, αρκούμενη στην ύπαρξη πολλών κονδυλίων για την αγορά έτοιμου και εισαγόμενου πράσινου και ψηφιακού εξοπλισμού (από ημιαγωγούς και μπαταρίες μέχρι smartphones και ηλεκτρικά αυτοκίνητα), αγνοώντας τις πηγές και τις αλυσίδες τροφο-δοσίας πρώτων υλών για την κατα-σκευή αυτού του εξοπλισμού.

Στους βολεμένους χειροκροτητές των εύκολων κοντόφθαλμων λύσεων θέ-λω να θυμίσω ένα σημαντικό ευ-ρωπαϊκό επίτευγμα συνεργασίας. Αναφέρομαι στην εξαιρετικά επιτυ-χημένη συνεργασία γαλλικών, γερ-μανικών, ισπανικών, αγγλικών και άλλων ευρωπαϊκών εταιρειών της αεροναυπηγικής στη δημιουργία της Airbus, η οποία αποτελεί έναν από τους δύο μεγάλους παγκόσμιους παίκτες (μαζί με την Boeing) στην παραγωγή κορυφαίων ποιοτικών αεροσκαφών.

Για να μην κλαιμε αργότερα πάνω από το χυμένο γάλα, σε διακαθούμε από τις δικές μας καλές πρακτικές.

* Ο κ. Γιάννης Μανιάτης είναι πρώην υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Οι πυρκαγιές κατέδειξαν την ανάγκη θωράκισης του δικτύου της ΔΕΗ

Της **ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ**

Υπό σκληρή δοκιμασία έθεσαν ο καύ-σωνας και τα πολλαπλά πύρινα μέ-τωπα ανά την επικράτεια το ηλεκτρι-κό σύστημα της χώρας. Τα υψηλά φορτία ζήτησης που έφτασαν σε επίπεδα ιστορικού ρεκόρ (άνω των 10.000 MW) ανέδειξαν τα προβλή-ματα επάρκειας του συστήματος και την ανάγκη ενός επανασχεδιασμού της ενεργειακής μετάβασης στη βά-ση ρεαλιστικών δεδομένων, ενώ οι πολλαπλές βλάβες στο δίκτυο μετα-φοράς και διανομής, όπως και στην παραγωγή των αιολικών, ενώ με τη δύση του πλίου τις βραδινές ώρες άρχισαν να σβίνουν τα φω-τοβολταϊκά.

Το ηλεκτρικό σύστημα άντεξε όσον αφορά την επάρκεια, εξαντλώ-ντας κάθε διαθέσιμη πηγή ενέρ-

«Τα συμπεράσματα του καύσωνα δεν πρέπει να οδηγήσουν σε αφο-ρισμό τεχνολογιών, αλλά σε βέλτιστο μακροχρόνιο σχεδιασμό», τονίζει στην «Κ» ο πρόεδρος της ΡΑΕ Αθ. Δαγούμας.

στο 15%-17% και των εισαγωγών στο 13%-19% και κάποιες ώρες στο 26%. Αντίθετα, το μερίδιο των ΑΠΕ, παρά τη μεγάλη διείδυση, περιο-ρίστηκε τις κρίσιμες ημέρες στο 5%-7%, καθώς η άπνοια περιόρισε την παραγωγή των αιολικών, ενώ με τη δύση του πλίου τις βραδινές ώρες άρχισαν να σβίνουν τα φω-τοβολταϊκά.

Το ηλεκτρικό σύστημα άντεξε όσον αφορά την επάρκεια, εξαντλώ-ντας κάθε διαθέσιμη πηγή ενέρ-

γειας, αλλά και τη δυναμικότητα των εισαγωγών από τα βόρεια σύ-νορα, αφού η διασύνδεση με την Ιταλία ήταν και παραμένει μέχρι τις 13 Αυγούστου εκτός λειτουργί-ας λόγω συντήρησης. Οι λιγνιτικές μονάδες αποδείχθηκαν απολύτως αναγκαίες, θέτοντας ερωτήματα ως προς τον σχεδιασμό της πρόωρης απόσυρσης χωρίς να έχει δρομι-λογηθεί ένα αποτελεσματικό σχέ-διο διείδυσης των ΑΠΕ που θα στηρίξει τον εθνικό στόχο για την ενεργειακή μετάβαση και την κλι-ματική αλλαγή.

Η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ δεν διασφαλίζει την αξιοπιστία του ηλεκτρικού συστήματος χωρίς την υποστήριξη από μονάδες αποθή-κευσης και ευέλικτες μονάδες ηλε-κτροπαραγωγής, αλλά και εργαλεία όπως η διαχείριση ζήτησης, που προϋποθέτει ψηφιοποίηση δικτύου και έξυπνους μετρητές. Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλί-μα (ΕΣΕΚ) προβλέπει επενδύσεις που προσεγγίζουν τα 44 δισ. ευρώ

έως το 2030. Επίσης, από το Ταμείο Ανάκαμψης περίπου το 38% των πόρων θα διοχετευθεί σε δράσεις για τον πράσινο μετασχηματισμό της οικονομίας. Το ποσό των επι-χορηγήσεων για έργα στον τομέα της ενέργειας ανέρχεται σε 4,5 δισ. ευρώ. Το επενδυτικό ενδιαφέρον για έργα ΑΠΕ και αποθήκευση έχει ξεπεράσει κάθε προσδοκία.

Ωστόσο, δεν υπάρχει ακόμη θε-σμικό πλαίσιο για έργα αποθήκευ-σης, όπως και για υπεράκτια αιολι-κά, ενώ το συνολικότερο πλαίσιο για τους όρους σύνδεσης στο δι-κτυο δεν ευνοεί τις μεγάλες κλι-μακας επενδύσεις ΑΠΕ, που μπο-ρούν πράγματι να καταστήσουν εφικτούς τους εθνικούς στόχους για την κλιματική αλλαγή και την πλή-ρη απόσυρση του λιγνίτη, με τρόπο που να μην καθιστά επισφαλές το ηλεκτρικό σύστημα της χώρας. «Τα συμπεράσματα του παρατεταμένου καύσωνα δεν πρέπει να οδηγήσουν σε αφορισμό τεχνολογιών αλλά σε βέλτιστο μακροχρόνιο σχεδιασμό»,

τονίζει στην «Κ» ο πρόεδρος της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, κα-θηγητής Αθανάσιος Δαγούμας.

Σε αντίθεση με την επάρκεια ρεύματος, το δίκτυο μεταφοράς και διανομής αντιμετώπισε τον μεγαλύ-τερο κίνδυνο τις ημέρες του καύω-να και έφερε το ηλεκτρικό σύστημα της Αττικής στα πρόθυρα του μπλακ άουτ. Μεγάλο μέρος των γραμμών υψηλής, μέσης και χαμηλής τάσης διέρχονται μέσω των δασών και εί-ναι εκτεθειμένες στα καιρικά φαινό-μενα, με αποτέλεσμα να βγαίνουν συχνά εκτός λειτουργίας είτε γιατί πέφτουν πάνω τους κλαδιά, όπως συνέβη στη «Μήδεια», είτε γιατί καίγονται, όπως συμβαίνει τώρα με τις υψηλές θερμοκρασίες και τις πυρκαγιές. Οι τεχνικοί του ΑΔΜΗΕ έδιναν μάχη για να κρατήσουν στο σύστημα κρίσιμες γραμμές μεταφο-ράς στο ΚΥΤ του Αγ. Στεφάνου, που αποτελεί την πιο κρίσιμη υποδομή για την ηλεκτροδότηση της Αττικής και των διασυνδεδεμένων νησιών των Κυκλάδων, Σύρου, Πάρου, Νά-

ξου και Μυκόνου. Εως και αργά την Παρασκευή, το ΚΥΤ Αγ. Στεφάνου εξακολουθούσε να είναι επισφαλές.

Οι συνεχείς απώλειες κρίσιμων κυκλωμάτων υποχρέωσαν την Παρασκευή τον ΑΔΜΗΕ να δώσει εντολή στον ΔΕΔΔΗΕ εφαρμογής προγράμματος εκ περιτροπής δια-κοπών ρεύματος σε ολόκληρη την Αττική, για να αποφευχθεί ο κίν-δυνος μπλακ άουτ. Ελλείψεις επεν-δύσεων σε συντήρηση κρίσιμων υποδομών τα προηγούμενα χρό-νια καθιστούν το σύστημα ακόμη πιο ευάλωτο. Σκληρή μάχη για την αποκατάσταση των βλαβών συνεχι-ζουν να δίνουν και οι τεχνικοί του ΔΕΔΔΗΕ, καθώς από τις πυρκαγιές καταστράφηκαν πάνω από 2.000 στύλοι και δεκάδες μετασχηματι-στές στις πληγείσες περιοχές. Η επίσπευση του προγράμματος υπο-γειοποίησης του δικτύου από τον ΔΕΔΔΗΕ και οι άμεσες προσλήψεις τεχνικού προσωπικού καθίστανται αδήριτη ανάγκη για τη θωράκιση του δικτύου.

Οι Ταλιμπάν ετοιμάζονται για τον τελικό γύρο

Περικυκλώνουν πόλεις περιμένοντας την αποχώρηση των τελευταίων Αμερικανών

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Τρεις εβδομάδες πριν από την αποχώρηση και των τελευταίων Αμερικανών στρατιωτών από το Αφγανιστάν, η κατάσταση διαγράφεται εφιαλτική για τις Ηνωμένες Πολιτείες, τους συμμάχους τους και κυρίως για τον άμαχο πληθυσμό της χώρας, η οποία επιβεβαιώνει για ακόμη μία φορά τη φήμη της ως «νεκροταφείο των υπερδυνάμεων» καταβάλλοντας τεράστιο τίμημα. Εχοντας καταλάβει τους τελευταίους μήνες το μεγαλύτερο μέρος της αφγανικής υπαίθρου, κατά κανόνα χωρίς ιδιαίτερη αντίσταση από τον κυβερνητικό στρατό, οι Ταλιμπάν πολιορκούν τρία σημαντικά αστικά κέντρα: την Κανταχάρ, δεύτερη σε μέγεθος πόλη της χώρας και ιστορικό τους προπύργιο, τη Χεράτ, κοντά στα σύνορα με το Ιράν, και τη Λασκάρ Γκαχ, πρωτεύουσα της επαρχίας Χελμάντ, στο νότιο τμήμα της χώρας.

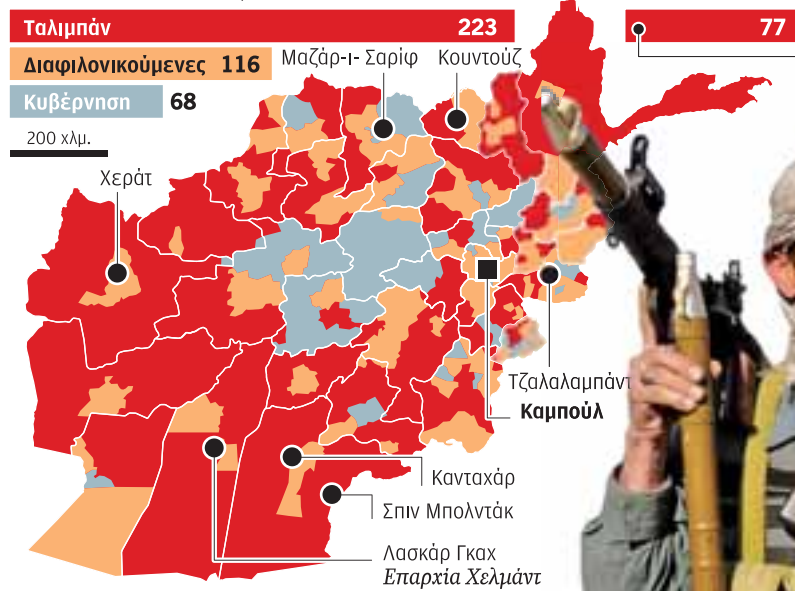
Όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές, η τύχη της Λασκάρ Γκαχ βρισκόταν επί ξυρού ακμής, με τις οδομαχίες να μαίνονται στο κέντρο της πόλης και τους κεντρικούς δρόμους να είναι στρωμένοι από πτώματα Ταλιμπάν και ανδρών του κυβερνητικού στρατού. Ενδεχόμενη πτώση της πόλης θα αποτελούσε στρατηγική νίκη των Ταλιμπάν, συμβολικά και ουσιαστικά: η Χελμάντ ήταν, στα 20 χρόνια αυτού του άδοξου πολέμου, το βασικό ορμητήριο των αμερικανικών και βρετανικών στρατευμάτων, ενώ παραμένει βασικό πεδίο της παραγωγής οπίου που γεμίζει τα ταμεία των φονταμενταλιστών.

Την ίδια στιγμή, η Καμπούλ συγκλονιζόταν από μια παράτολμη επίθεση στο πιο θωρακισμένο τμήμα της πρωτεύουσας, δίπλα από την Πράσινη Ζώνη, όπου στεγάζονται η αμερικανική πρεσβεία και οι πιο νευραλγικές κρατικές υπηρεσίες. Κομάντος των Ταλιμπάν επιτέθηκαν στην κατοικία του υπουργού Άμυνας Μπισμπίλαχ Μοχαμαντί, αφήνοντας πίσω τους οκτώ νεκρούς και 20 τραυματίες, αν και δεν πέτυχαν τον βασικό στόχο τους. Ο φόβος της επικείμενης επιστροφής των Ταλιμπάν στην εξουσία έχει προκαλέσει πανικό στους αντιπάλους τους, τροφοδοτώντας ένα διογκούμενο κύμα φυγής από τη χώρα που έχει θορυβήσει ιδιαίτερα τον Ταϊτίρ Ερντογάν, καθώς η Τουρκία είναι πολύ πιθανό να αντιμετωπίσει ένα νέο, μεγάλων διαστάσεων μεταναστευτικό κύμα μετά το συριακό.

Είναι πιθανόν το τελευταίο κεφάλαιο αυτού του πολέμου να μην ολοκληρωθεί πολύ γρήγορα. Οι κυβερνητικές δυνάμεις του προέδρου Ασραφ Γάνι που υποστηρίζεται από τις ΗΠΑ, διατηρούν το μονοπώλιο της αεροπορικής ισχύος και επίλεκτες ομάδες με μεγάλη δύναμη πυρός. Αλλάστε, οι Ταλιμπάν είχαν καταλάβει και στο παρελθόν, το 2016, μια επαρχιακή πρωτεύουσα, την Κουντουζ, αλλά αναγκάστηκαν σύντομα να την εγκαταλείψουν. Σε κάθε περι-

Βαρύ τίμημα των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν

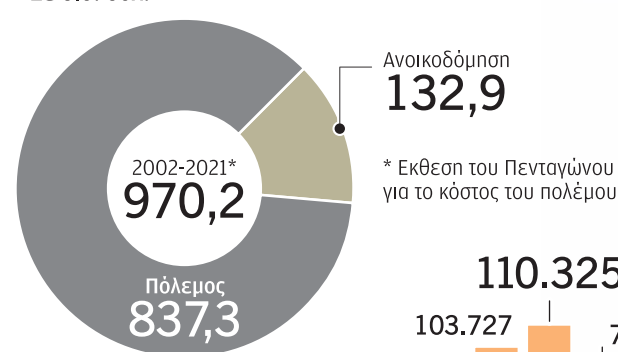
ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (1 Αυγούστου 2021)

13 Απριλίου
Ο πρόεδρος Μπάιντεν ανακοινώνει την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων από 1ης Μαΐου.

ΚΟΣΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Σε δισ. δολ.

Ανοικοδόμηση

132,9

* Εκθεση του Πενταγώνου για το κόστος του πολέμου

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΗΠΑ

ΠΗΓΕΣ: Associated Press, Brown University, Long War Journal, SIGAR, Graphic News

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Πολιτική καταστροφή για τις Ηνωμένες Πολιτείες ο άδοξος, εικοσαετής πόλεμος στο Αφγανιστάν.

πτωση, όμως, σχεδόν όλοι οι διεθνείς και περιφερειακοί παίκτες αναγνωρίζουν ότι το σκοταδιστικό κίνημα που προσέφερε άσυλο στον Οσάμα μπιν Λάντεν θα είναι ο ισχυρότερος, αν όχι ο μοναδικός πόλος ισχύος στο Αφγανιστάν της επόμενης μέρας. Καιρό τώρα οι Αμερικανοί διαπραγματεύονται επίσημα με τους Ταλιμπάν στην Ντόχα του Κατάρ, ενώ πρόσφατα άνοιξαν επίσημες συνομιλίες μαζί τους η Μόσχα και το Πεκίνο.

Η στρατηγική τους υπήρξε ιδιαίτερα ευέλικτη και υπομονετική.

Δεν βιάστηκαν να επιτεθούν στα αστικά κέντρα, αλλά τα έθεσαν υπό ασφυκτική πολιορκία, κερδίζοντας τον έλεγχο όλων των βασικών οδικών αρτηριών και περιμένοντας να ολοκληρωθεί η έξοδος των Αμερικανών για να περάσουν στην τελική φάση. Στο μεταξύ, έδωσαν δείγματα αποτελεσματικής διαχείρισης στις περιοχές της υπαίθρου και στις κωμπούλες που ελέγχουν, μαζεύοντας επιμελώς τα σκουπίδια, λειτούργώντας τις δημόσιες υπηρεσίες, καταπολεμώντας τη διαφθορά και αποφεύγοντας εκτεταμένες πράξεις ρεβανσισμού. Το μήνυμα που προσπάθησαν να περάσουν ήταν ότι έχουν αλλάξει, ότι δεν θα επιστρέψουν με το φανατικό, σκοταδιστικό και τρομοκρατικό πρόσωπο που γνώρισαν οι ομοεθνείς τους πριν από 20 χρόνια, αλλά ως δύναμη εθνικής απελευθέρωσης

από τους ξένους εισβολείς χωρίς διάθεση εκδίκησης – κάτι για το οποίο, βέβαια, υπάρχουν άπειροι λόγοι να αμφιβάλλει κανείς.

Σε κάθε περίπτωση, οι εξελίξεις στο Αφγανιστάν αποτελούν πολιτική καταστροφή για τις ΗΠΑ που έχασαν περίπου 2.500 στρατιώτες και ένα τρις, δολάρια πολεμώντας σε μια χώρα που δεν μπορούσαν να καταλάβουν, υποτιμώντας την επιρροή των Ταλιμπάν στον πληθυσμό των Παιστούν, την καταλυτική επιρροή του Πακιστάν και το σύνολο των περιφερειακών διενέξεων. Οι Σοβιετικοί είχαν πιστέψει ότι ο σοσιαλισμός μπορεί να σπαρθεί στις κακοτράχαλες οροσειρές του Αφγανιστάν από τα πυροβόλα των τανκς. Οι Αμερικανοί πίστεψαν ότι η δημοκρατία μπορεί να πέσει από την κοιλιά των F-16. Και οι δύο αντιμετώπισαν, κάποια μέρα, τη Νέμεσις της αλαζονείας τους.

Πολιτική ένταση για τον υποχρεωτικό εμβολιασμό

Σε συγκεκριμένες ομάδες εργαζομένων

Οξεία πολιτική αντιπαράθεση και φαινόμενα κοινωνικής πόλωσης προκαλούν η υποχρεωτικότητα του εμβολιασμού συγκεκριμένων κατηγοριών εργαζομένων και οι διακρίσεις που έχουν ήδη θεσμοθετηθεί σε πολλές δυτικές χώρες εις βάρος όσων δεν έχουν εμβολιασθεί.

Αμερικανικές εταιρείες από κάθε κλάδο παρουσίασαν στα μέσα της εβδομάδας τα σχέδιά τους για υποχρεωτικό εμβολιασμό μέσους του εργατικού δυναμικού τους. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν η Disney, η αεροπορική Delta Airlines, η Facebook, η Ford, η Netflix και οι Times της Νέας Υόρκης. Ορισμένοι από τους μεγαλύτερους εργοδότες των ΗΠΑ, όπως η εταιρεία συσκευασμένων τροφίμων Tyson Foods, ανακοίνωσαν ότι οι εργαζόμενοι θα πρέπει να εμβολιασθούν εάν επιθυμούν να διατηρήσουν τις δουλειές τους. Αντίθετα, εταιρείες όπως ο κολοσσός της λιανικής πώλησης Walmart επέβαλαν τον εμβολιασμό των στελεχών, αλλά όχι των εκατομμυρίων εργαζομένων «πρώτης γραμμής», στις αποθήκες και στα ταμεία των καταστημάτων. Τέτοιες πρωτοβουλίες διευρύνουν τις εργασιακές ανισότητες και αποβαρύνουν τους αναποράσιτους από τον εμβολιασμό. Στο μεταξύ, η πρώτη πολιτεία η οποία απαιτεί πιστοποιητικό εμβολιασμού για την είσοδο σε εστιατόρια, γυμναστήρια και άλλες επιχειρήσεις έγινε αυτή την εβδομάδα η Νέα Υόρκη.

Έντονες αντιδράσεις προκαλεί, την ίδια ώρα, στη Γαλλία η ψήφιση νομοσχεδίου υγειονομικής ασφάλειας που επεκτείνει τη χρήση του «υγειονομικού πάσου» και καθιστά υποχρεωτικό τον εμβολιασμό για πολυπληθείς κατηγορίες εργαζομένων. Αντιπαλοί του νόμου, που διαδήλωσαν την περασμένη εβδομάδα σε όλη τη Γαλλία, από κοινού με οπαδούς θεωριών συνωμοσίας και αντιεμβολιαστές, καταγγέλλουν την υποχρεωτικότητα εκτιμώντας ότι παραβιάζει το σύνταγμα της χώρας. Σε εν-

στάσεις κατά του νόμου, που έχουν κατατεθεί στο συνταγματικό συμβούλιο, υποστηρίζεται ότι η υποχρεωτική αναστολή εργασίας για τους ανεμβολιαστούς περιέχει νομικά επικίνδυνες ασάφειες. Το υγειονομικό προσωπικό, από τη μεριά του, ετοιμαζόταν την Πέμπτη να κατέβει σε απεργία ενός μήνα, καταγγέλλοντας την υποχρεωτική φύση του εμβολιασμού.

Βαθιά δικασμένη εμφανίζεται η κοινή γνώμη στη Γερμανία όσον αφορά την προειδοποίηση του προσώπαρχη της καγκελαρίας, Χέλγκε Μπράουν, για την ανάγκη περιορισμών στις δραστηριότητες μη εμβολιασμένων πολιτών εάν το ποσοστό μολύνσεων με COVID-19 συνεχίσει να αυξάνεται με τον σημερινό ρυθμό. Ο Μπράουν αναφέρθηκε συγκεκριμένα σε

Αντιδράσεις σε ΗΠΑ και Ευρώπη και για τα μέτρα που ευνοούν τους εμβολιασμένους.

πελάτες εστιατορίων, πολιτιστικών εκδηλώσεων και αθλητικών διοργανώσεων, οι οποίοι θα απαιτείται να εμφανίζουν πιστοποιητικό εμβολιασμού για την είσοδό τους σε αυτές. Η υποχρεωτικότητα του εμβολιασμού προκαλεί αντιπαράθεσεις ακόμη και στο εσωτερικό των Χριστιανοδημοκρατών της Μέρκελ, με τον υποψήφιο του κόμματος για την καγκελαρία, Αρμίν Λάσετ, να δηλώνει ότι αντιτίθεται «για την ώρα» σε κάθε άμεση ή έμμεση απαίτηση εμβολιασμού. «Δεν πιστεύω στον υποχρεωτικό εμβολιασμό και δεν πιστεύω ότι πρέπει να ασκούμε άμεσες ή έμμεσες πιέσεις στους πολίτες προκειμένου να εμβολιασθούν. Σε μια ελεύθερη χώρα υπάρχουν δικαιώματα και ελευθερίες, που δεν αφορούν μόνο συγκεκριμένες ομάδες πολιτών», είπε ο Λάσετ την προηγούμενη Κυριακή. REUTERS

Διαδήλωση στο Παρίσι κατά του νομοσχεδίου υγειονομικής ασφάλειας που επεκτείνει τη χρήση του «υγειονομικού πάσου» και καθιστά υποχρεωτικό τον εμβολιασμό για πολυπληθείς ομάδες εργαζομένων.

Μείωση του μεθανίου, «όπλο» στη μάχη για κλιματική κρίση

Η μείωση του διοξειδίου του άνθρακα δεν είναι αρκετή για την επίλυση της κλιματικής κρίσης. Οι ειδικοί προειδοποιούν πως ο κόσμος πρέπει να δράσει γρήγορα ενάντια σε ένα άλλο ισχυρό αέριο θερμοκηπίου, το μεθάνιο, για να σταματήσει την αύξηση των παγκόσμιων θερμοκρασιών. Κορυφαίοι επιστήμονες του κλίματος θα απευθύνουν τη Δευτέρα την πιο επείγουσα προειδοποίηση ότι οδεύουμε στα πρόθυρα της κλιματικής καταστροφής σε μια έκθεση-ορόσημο. Η Δικυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) θα δημοσιεύσει την έκτη έκθεση αξιολόγησής της, μια ολοκληρωμένη ανασκόπηση της

παγκόσμιας γνώσης για την κλιματική κρίση και πώς οι ανθρωπίνες δραστηριότητες επηρεάζουν τον πλανήτη.

Ενα από τα βασικά σημεία δράσης για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής είναι πιθανώς η προειδοποίηση ότι το μεθάνιο παίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην υπερθέρμανση του πλανήτη. Το πλούσιο σε άνθρακα αέριο που παράγεται από την κτηνοτροφία, τα πηγάδια σχιστολιθικού αερίου και από την κακή διαχείριση των συμβατικών εξορύξεων πετρελαίου και φυσικού αερίου, θερμαίνει τον κόσμο πολύ πιο αποτελεσματικά από το διοξείδιο του άνθρακα. Έχει «δυνατότητα θέρμανσης»

Το μεθάνιο θερμαίνει τον κόσμο πολύ περισσότερο από το διοξείδιο του άνθρακα.

πάνω από 80 φορές από εκείνη του CO₂ αλλά και μια συντομότερη ζωή στην ατμόσφαιρα, καθώς παραμένει για περίπου μια δεκαετία προτού υποβαθμιστεί σε CO₂. Ο πρόεδρος του Ινστιτούτου Διακυβέρνησης και Αειφόρου Ανάπτυξης και επικεφαλής αναθεωρητής για την IPCC, Ντούργουν Ζέλκε, δήλωσε στην εφημερίδα Guardian ότι οι μειώσεις μεθανίου είναι ίσως ο μόνος τρόπος για να αποφευχθεί η αύξηση της θερμοκρασίας κατά 1,5 βαθμό Κελσίου πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα. Πέρα από τον 1,5 βαθμό, θα αυξηθούν τα ακραία καιρικά φαινόμενα και θα φτάσουμε σε σημεία «χωρίς επιστροφή». «Η μείωση του μεθανίου

είναι η μεγαλύτερη ευκαιρία για επιβράδυνση της θέρμανσης από τώρα έως το 2040».

Κατά τον Ζέλκε, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να λάβουν υπόψη τα ευρήματα της IPCC για το μεθάνιο πριν από τις συνομιλίες του ΟΗΕ για το κλίμα στην Cop26, στη Γλασκώβη τον Νοέμβριο. Η μείωση του μεθανίου μπορεί να εξισορροπήσει τον αντίκτυπο της σταδιακής εξάλειψης του άνθρακα. Ωστόσο, η χρήση άνθρακα έχει μια αντίθετη κλιματική επίδραση όπου τα σωματίδια θείου που παράγει προστατεύουν τη Γη από ορισμένη θέρμανση εκτρέποντας λίγο ηλιακό φως. Αυτό σημαίνει ότι η άμεση επίδραση της

μείωσης του άνθρακα μπορεί να είναι η αύξηση της θέρμανσης, αν και θα προστατέψει το κλίμα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Ο Ζέλκε ανέφερε ότι η μείωση μεθανίου θα μπορούσε να αντισταθμίσει αυτή την αύξηση. «Η κλιματική αλλαγή μοιάζει να τον μαραθώνιο – πρέπει να παραμείνουμε στον αγώνα. Η μείωση του διοξειδίου του άνθρακα δεν θα οδηγήσει σε ψύξη τα επόμενα 10 χρόνια, και από εκεί και πέρα η ικανότητά μας να αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή θα υπονομευθεί τόσο σοβαρά που δεν θα μπορούμε να συνεχίσουμε. Η μείωση του μεθανίου μάς δίνει χρόνο».

GUARDIAN

Μάστιγα οι επιθέσεις χάκερ για λύτρα

Με θύματα κυρίως επιχειρήσεις

Οι κυβερνοεπιθέσεις για απόσπαση λύτρων εξελίσσονται σε καθημερινό φαινόμενο τον τελευταίο καιρό. Τα συμβάντα ψηφιακής πειρατείας είναι πολλά. Τον Ιούνιο, η JBS, παραγωγός κρέατος που προμνησθεί το 20% του βοδινού που καταναλώνεται στις ΗΠΑ, κατέβαλε σε χάκερ λύτρα 7,8 εκατομμυρίων δολαρίων για να ανακτήσει τον έλεγχο του συστήματος υπολογιστών της. Τον ίδιο μήνα, ο μεγαλύτερος διαχειριστής αγωγών καυσίμων στις ΗΠΑ, η Colonial Pipeline, κατέβαλε 3,1 εκατομμύρια δολάρια στους χάκερ που είχαν αποκλείσει την πρόσβαση στα ηλεκτρονικά της συστήματα. Η επίθεση προκάλεσε ελλείψεις καυσίμων και παράλυση στην ανατολική ακτή των ΗΠΑ. Τον Ιούλιο, άλλοι χάκερ εξαπέλυσαν επίθεση κατά της εταιρείας λογισμικού Kaseya, απαιτώντας λύτρα 50 εκατομμυρίων δολαρίων. Συνέπεια της επίθεσης ήταν το κλείσιμο εκατοντάδων σουπερ μάρκετ στη Σουηδία, καθώς οι ταμειακές μηχανές τους δεν λειτουργούσαν.

Το μόνο που χρειάζονται οι ψηφιακοί εκβιαστές για να δράσουν είναι πρόσβαση σε συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών που συνδέονται στο Διαδίκτυο. Όταν το πετύχουν, απλώς «κλειδώνουν» τον νόμιμο ιδιοκτήτη εκτός, αποκλείοντάς τον από τα ηλεκτρονικά του συστήματα. Στη συνέχεια, αφού εισπράξουν τα λύτρα, που καταβάλλονται σε κρυπτονομίσματα, παρέχουν στο θύμα τους το κλειδί για την αποκρυπτογράφηση. Στο στόχεαστρο τέτοιων κυβερνοεπιθέσεων έχουν βρεθεί σχολεία, νοσοκομεία, αεροδρόμια, δημόσιες υπηρεσίες, διαχειριστές πετρελαϊκών αγωγών, πανεπιστήμια, ασφαλιστικές εταιρείες, διανομείς χημικών και κατασκευαστές όπλων. Παρότι κανείς

δεν είναι άτρωτος, αυξημένο κίνδυνο αντιμετωπίζουν οι μεσαίες επιχειρήσεις που παράγουν αρκετό εισόδημα ώστε να θεωρηθούν «επωφελείς στόχοι», αλλά δεν είναι αρκετά μεγάλες ώστε να διαθέτουν εξειδικευμένη υπηρεσία κυβερνοασφάλειας. «Οποιος χρησιμοποιεί συστήματα που συνδέονται στο Διαδίκτυο είναι ευάλωτος», επισημαίνει ο δρ Χερμπ Λιν, ειδικός σε θέματα κυβερνοασφάλειας στο Πανεπιστήμιο Στάνφορντ.

Συνήθως, οι συμμορίες του ψηφιακού εγκλήματος εδρεύουν στη Ρωσία ή στο Ιράν. Η κυρίως κη γραφή χρησιμοποιείται συχνά για τους κωδικούς που απαιτούνται σε αυτού του είδους τις επιθέσεις. Ωστόσο δεν υπάρχει καμία ένδειξη

Οι ψηφιακοί εκβιαστές θα μπορούσαν να πυροδοτήσουν ακόμη και πολεμική σύρραξη αν ήταν οικονομικώς επωφελείς.

εμπλοκής της ρωσικής κυβερνήσης, επισημαίνει ο δρ Λιν. Αναμφίβολα υπάρχει μεταξύ τους σιωπηρή συμφωνία: οι ψηφιακές συμμορίες μπορούν να «δραστηριοποιηθούν» εκτός Ρωσίας και το επίσημο κράτος «θα κάνει τα στραβά μάτια». Αν, όμως, στραφούν εναντίον ρωσικών συμφερόντων, τότε έχουν πρόβλημα. «Οι ρωσικές αρχές είναι τόσο επεικείς διότι πιστεύω ότι ο πρόεδρος Πούτιν εισπράττει μερίδιο της λείας των ψηφιακών εκβιαστών», υποστηρίζει ο δρ Λιν.

Στην πραγματικότητα, οι ψηφιακές συμμορίες δρουν όπως το οργανωμένο έγκλημα στον πραγματι-

Τον Ιούνιο, ο μεγαλύτερος διαχειριστής αγωγών καυσίμων στις ΗΠΑ, η Colonial Pipeline, κατέβαλε 3,1 εκατομμύρια δολάρια στους χάκερ που είχαν αποκλείσει την πρόσβαση στα ηλεκτρονικά της συστήματα. Η επίθεση προκάλεσε ελλείψεις καυσίμων και παράλυση στην ανατολική ακτή των ΗΠΑ.

Σύμμαχός τους η πανδημία

Μπορεί οι ηλεκτρονικοί εκβιαστές να είναι τετραπέρατοι, αλλά φαίνεται ότι η κληρονομιά των πανδημικών μηνών διευκολύνει τις προσπάθειές τους. Έρευνα της εταιρείας κυβερνοασφάλειας Tessian διαπίστωσε ότι το 56% των επικεφαλής εταιρικών τομέων κυβερνοασφάλειας πιστεύει ότι οι εργαζόμενοι εξαιτίας της πολύμηνης εξ αποστάσεως εργασίας απέκτησαν κακές συνήθειες και επισφαλείς συμπεριφορές όσον αφορά τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες. Τη δυσάρεστη πραγματικότητα παραδέχεται, άλλωστε, το 39% των εργαζομένων που ομολόγησαν ότι τα πρωτόκολλα κυβερνοασφάλειας που ακολουθούν από το σπίτι είναι πολύ πιο χαλαρά από αυτά που συνήθως εφαρμόζουν στον χώρο εργασίας. Ενα βασικό λάθος των τηλεεργαζομένων ήταν η μεταφορά εταιρικών δεδομένων και πληροφοριών σε προσωπικούς λογαριασμούς ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, καθιστώντας τα εύκολη λεία στους επιδοξους ψηφιακούς εκβιαστές. Ταυτόχρονα, η πανδημία αποτέλεσε χρυσή ευκαιρία για την υποκλοπή προσωπικών στοιχείων με τη βοήθεια επιστολών «ηλεκτρονικού ψαρέματος» που υπόσχονταν άμεσα ραντεβού για εμβολιασμό κ.ά.

κό κόσμο: κάποια μέλη της ομάδας εντοπίζουν τους πιο ευάλωτους στόχους και αποκτούν πρόσβαση σε αυτούς, ενώ άλλα χειρίζονται τις διαπραγματεύσεις για τα λύτρα. Κάποιοι ψηφιακοί εγκληματίες δίνουν ακόμα και συνεντεύξεις. Εκπρόσωπος της διαβόητης συμμορίας κυβερνοεκβιαστών REvil πρόσφατα παραδέχθηκε ότι «αρκετοί “συνάδελφοι” έχουν πρόσβαση σε συστήματα εκτόξευσης πυραύλων. Είναι, λοιπόν, εφικτό να ξεκινήσουν ακόμα και μια πολεμική σύρραξη. Όμως, δεν αξίζει να το κάνουν, επειδή κάτι τέτοιο δεν είναι προσοδοφόρο». Τον τελευταίο καιρό οι συμμορίες

του διαδικτυακού εγκλήματος άλαξαν στόχευση περνώντας από τις εταιρείες στα μεμονωμένα άτομα. Αν το θύμα δεν καταβάλει το ποσό που απαιτούν, τα προσωπικά του δεδομένα διοχετεύονται ή δημοπρατούνται στο «σκοτεινό Διαδίκτυο». Ακόμα όμως και αν καταβληθούν τα λύτρα, είναι άκρως αμφίβολο ότι τα προσωπικά στοιχεία τους δεν έχουν ήδη πωληθεί. Κάποιες συμμορίες χάκερ, που εκβίαζαν ανεπιτυχώς τον διευθύνοντα σύμβουλο της Invenery, Μάικλ Πόλσκι, προειδοποίησαν στο ιστολόγιό τους στο «σκοτεινό Διαδίκτυο»: «Γνωρίζουμε τα μυστικά του, θα δημοσιεύσουμε

αποδαστικές φωτογραφίες του και ενδιαφέροντα περιστατικά από την προσωπική του ζωή».

Η περίοδος της πανδημίας υπήρξε χρυσή για τις ψηφιακές συμμορίες. Σύμφωνα με έρευνα της εταιρείας κυβερνοασφάλειας Bitdefender, οι κυβερνοεπιθέσεις για λύτρα αυξήθηκαν την περασμένη χρονιά κατά 485%. «Οι διαδικτυακές εγκληματικές δραστηριότητες απογειώθηκαν εξαιτίας της COVID-19, καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι εργάζονται από τα σπίτια τους», επισημαίνει η Σοφία, σύμβουλος επιχειρήσεων που έχουν στοχοποιηθεί από τους διαδικτυακούς εκβιαστές.

Οι περισσότεροι πληρώνουν

Πόσο επικερδείς είναι οι κυβερνοεπιθέσεις για λύτρα; Οι ειδικοί συμφωνούν ότι τα περισσότερα θύματα καταβάλλουν το ποσό που ζητούν οι εγκληματίες. Συχνά στις διαπραγματεύσεις με τους ηλεκτρονικούς πειρατές συμμετέχουν και εξειδικευμένοι διαπραγματευτές. «Είναι μια κανονική συναλλαγή», εξηγεί ο Νικ Κλάν, ειδικός κυβερνοασφάλειας της αυστραλιανής εταιρείας CyberCX.

«Πρέπει οι χάκερ να κατανοήσουν ότι είσαι πρόθυμος να ολοκληρώσεις την οικονομική συναλλαγή μαζί τους και συνάμα πρέπει να είναι ρεαλιστές και να καταλήξουν σε μια συμφωνία, αμοιβαίως επωφελή», εξηγεί. Παρότι πολλά από τα θύματα καταβάλλουν τα λύτρα, και σε

αυτή την εγκληματική δραστηριότητα ισχύει ο νόμος της σιωπής και κανείς τους δεν υπεισέρχεται στις λεπτομέρειες της οδυνηρής εμπειρίας. Μόνο πρόσφατα οι κυβερνήσεις αρχίζουν να αντιλαμβάνονται το μέγεθος του κινδύνου. Στη Βρετανία, η αρμόδια υπηρεσία κυβερνοασφάλειας της κυβέρνησης προειδοποιεί ότι οι ηλεκτρονικές επιθέσεις με σκοπό την απόσπαση λύτρων αποτελούν μεγαλύτερη απειλή ακόμα και από τα εκθρικά κράτη. Στις ΗΠΑ, ο πρόεδρος Μπάιντεν συνέστησε ειδική «ομάδα κρούσης» γι' αυτές τις επιθέσεις. Παραδόξως τον μήνα που πέρασε η διαβόητη REvil, για άγνωστο λόγο, εξαφανίστηκε από το Διαδίκτυο. Δεν αποκλείεται η πανστρατιά κυβερνητικών δυνάμεων κυβερνοασφάλειας να διαδραμάτισε κάποιο ρόλο.

Τη στιγμή που οι κυβερνήσεις αναζητούν λύσεις, οι επιχειρήσεις προσπαθούν να θωρακιστούν. «Πάντα προειδοποιώ τους πελάτες μου να προετοιμαστούν για το πιο επιθετικό σενάριο», εξηγεί η Σοφία. Αυτό βέβαια απαιτεί επιστροφή σε ορισμένες απλές και ασφαλείς πρακτικές του παρελθόντος. «Πρέπει να πάντα να υπάρχουν και σε χαρτί, παρότι υπάρχουν και ηλεκτρονικοί τρόποι προστασίας», τονίζει. Τελικά, στον ψηφιακό κόσμο η καλύτερη ασπίδα έναντι των κακοποιών του μέλλοντος είναι η επιστροφή στο αναλογικό παρελθόν.

REUTERS, THE GUARDIAN

Μοναξιά και κατάθλιψη στα παιδιά λόγω smartphones

Η πανδημία προσφέρει την ιστορική ευκαιρία να ξαναδώσουμε στους μικρούς τη χαμένη τους κοινωνικοποίηση

Των **JONATHAN HAIDT** και **JEAN M. TWENGE***
THE NEW YORK TIMES

Καθώς οι μαθητές θα επιστρέψουν στα θρανία τις επόμενες εβδομάδες, η προσοχή θα στραφεί στην κατάσταση της ψυχικής υγείας τους. Πολλά προβλήματα θα αποδοθούν στην πανδημία, αλλά στην πραγματικότητα πρέπει να κοιτάξουμε πίσω, στο 2012, για να εντοπίσουμε τη ρίζα τους. Εννέα χρόνια πριν από σήμερα, τα ποσοστά εφηβικής κατάθλιψης, μοναξιάς, αυτοτραυματισμού και αυτοκτονίας άρχισαν να αυξάνονται κατακόρυφα. Μέχρι το 2019, λίγο πριν από την πανδημία, τα ποσοστά κατάθλιψης στους εφήβους σχεδόν διπλασιάστηκαν.

Όταν αρχίσαμε να βλέπουμε αυτές τις τάσεις στη δουλειά μας, ως ψυχολόγοι που μελετούσαμε την Gen Z (όσους γεννήθηκαν από το 1996 και μετά), υπερδευτήκαμε. Η αμερικανική οικονομία βελτιωνόταν σταθερά, οπότε δεν έφταιγαν τα οικονομικά προβλήματα της ύφεσης του 2008. Ήταν δύσκολο να σκεφθούμε οποιοδήποτε γεγονός από τις αρχές της δεκαετίας του 2010 που συνεχίστηκε μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια. Τελικά και οι δύο υποψιαστήκαμε τους ίδιους ενόχους: τα έξυπνα κινητά και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η Τζιν ανακάλυψε ότι το 2012 ήταν η πρώτη χρονιά που η πλειονότητα των Αμερικανών είχε έξυπνο κι-

νιτό και έως το 2015 τα δύο τρίτα των εφήβων το χρησιμοποιούσε. Αυτή ήταν επίσης η περίοδος που η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης γινόταν από όλους πλέον τους εφήβους. Ο Τζόνθαν έμαθε ότι οι μεγάλες πλατφόρμες κοινωνικών μέσων άλλαξαν ριζικά από

Ενα βήμα είναι να καθυστερήσουμε την ηλικία εισόδου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιδανικά κρατώντας την εντελώς εκτός δημοτικού και γυμνασίου.

το 2009 έως το 2012, καθώς έγραφε μια έκθεση με τον τεχνολόγο Τομπίας Ρόουζ-Στόκουελ. Το 2009, το Facebook πρόσθεσε το κουμπί «μου αρέσει», το Twitter πρόσθεσε την αναδημοσίευση και τα επόμενα χρόνια οι ροές των χρηστών έγιναν αλγοριθμικές με βάση κυρίως την ικανότητα μιας ανάρτησης να προκαλεί συναισθήματα. Μέχρι το 2012, οι κύριες πλατφόρμες δημιουργήσαν μια οργή που έκανε τη ζωή στο Διαδίκτυο πολύ πιο άσχημη, αγχωτική και πολώμενη. Ορισμένοι ειδικοί λένε ότι τα έξυπνα κινητά και τα κοινωνικά δίκτυα βλάπτουν τους εφήβους, ενώ άλλοι απορρίπτουν αυτές τις ανησυ-

Το 2012 ήταν η πρώτη χρονιά που η πλειονότητα των Αμερικανών είχε έξυπνο κινητό και έως το 2015 τα δύο τρίτα των εφήβων το χρησιμοποιούσαν.

χίες ως ακόμη έναν ηθικό πανικό, που δεν διαφέρει από εκείνους που συνόδευσαν την άφιξη των βιντεοπαιχνιδιών, της τηλεόρασης, ακόμη και των κόμικς. Ενα ισχυρό επιχείρημα των σκεπτικιστών είναι το εξής: το έξυπνο κινητό υιοθετήθηκε σε πολλές χώρες περίπου ταυτόχρονα, οπότε γιατί οι έφηβοι σε άλλες χώρες δεν αντιμετωπίζουν περισσότερα προβλήματα ψυχικής υγείας όπως οι Αμερικανοί;

Αυτή είναι μια δύσκολη ερώτηση, επειδή δεν υπάρχει παγκόσμια έρευνα για την ψυχική υγεία των εφήβων με δεδομένα πριν από το 2012 μέχρι και σήμερα. Ωστόσο, το Πρόγραμμα για τη Διεθνή Αξι-

ολόγηση των Μαθητών (PISA) έχει πραγματοποιήσει 15ετείς έρευνες ηλικίας σε δεκάδες χώρες κάθε τρία χρόνια από το 2000. Σε όλες τις χώρες εκτός από δύο, η έρευνα περιελάμβανε έξι ερωτήσεις σχετικά με τη μοναξιά στο σχολείο. Η μοναξιά σίγουρα δεν είναι το ίδιο με την κατάθλιψη, αλλά τα δύο προβλήματα συσχετίζονται. Σε έγγραφο που δημοσίευσουμε στο The Journal of Adolescence αναφέρομε ότι σε 36 από τις 37 χώρες η μοναξιά στο σχολείο έχει αυξηθεί από το 2012. Ομαδοποιήσαμε τις χώρες σε τέσσερις γεωγραφικές και πολιτιστικές περιοχές και βρήκαμε το ίδιο μοτίβο σε όλες.

Η εφηβική μοναξιά ήταν σχετικά σταθερή μεταξύ 2000 και 2012, με λιγότερο από το 18% να αναφέρει υψηλά επίπεδα μοναξιάς. Αλλά στα έξι χρόνια μετά το 2012 τα ποσοστά αυξήθηκαν δραματικά. Διπλασιάστηκαν περίπου στην Ευρώπη, τη Λατινική Αμερική και τις αγγλόφωνες χώρες και αυξήθηκαν κατά περίπου 50% στην Ανατολική Ασία.

Αυτή η συγχρονισμένη παγκόσμια αύξηση υποδηλώνει μια οικουμενική αιτία και ταιριάζει χρονικά με τη θεωρία μας. Για να την επιβεβαιώσουμε αναζητήσαμε δεδομένα για πολλές παγκόσμιες τάσεις που μπορεί να έχουν αντίκτυπο στην εφηβική μοναξιά, όπως μείωση του μεγέθους της οικογένειας, αλλαγές στο ΑΕΠ, αύξηση της εισοδηματικής ανισότητας, αύξηση της ανεργίας, καθώς και περισσότερη πρόσβαση σε έξυπνα κινητά και περισσότερες ώρες χρήσης του Διαδικτύου. Μόνο η πρόσβαση στα έξυπνα κινητά και η αυξημένη χρήση του Διαδικτύου επηρέασαν τόσο έντονα την εφηβική μοναξιά.

Δεν μπορούμε να γυρίσουμε τον χρόνο πίσω στην εποχή πριν από τα έξυπνα κινητά, ούτε θα το θέλαμε, δεδομένων των αναντίρρησης που ενδεκτικμάτων τους. Μπορούμε όμως να κάνουμε κάποια βήματα για να βοηθήσουμε τους εφήβους. Ενα σημαντικό βήμα είναι να απελευθερωθούν τα παιδιά

για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα κάθε μέρας από τις συσκευές τους. Τα τηλέφωνα πρέπει να είναι κλειδωμένα κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας, ώστε οι μαθητές να μπορούν να εξασκήσουν τη χαμένη τέχνη του να δίνουν πλήρη προσοχή στους ανθρώπους γύρω τους. Ενα άλλο βήμα είναι να καθυστερήσουμε την ηλικία εισόδου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιδανικά κρατώντας την εντελώς εκτός δημοτικού και γυμνασίου. Ταυτόχρονα, οι πλατφόρμες θα πρέπει τουλάχιστον να θεωρηθούν νομικά υπεύθυνες για την επιβολή της ελάχιστης ηλικίας των 13 ετών και να υποχρεούνται να εφαρμόζουν την επαλήθευση ηλικίας και ταυτότητας για όλα τα νέα μέλη. Ακόμα και πριν από τον κορωνοϊό, οι έφηβοι ένιωθαν ολοένα και περισσότερο μόνοι. Επειτα από σχεδόν 18 μήνες lockdown και εκπαιδεύσεις εξ αποστάσεως, οι μαθητές θα μπορούσαν άραγε να αφησούν τα τηλέφωνα και να επιστρέψουν στην παραδοσιακή άμεση κοινωνικοποίηση, τουλάχιστον στις σχολικές ώρες; Mas παρουσιάζεται μια ιστορική ευκαιρία για να τους βοηθήσουμε να το κάνουν.

* Ο κ. Jonathan Haidt είναι κοινωνικός ψυχολόγος στο Stern School of Business του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης και η κ. Jean M. Twenge είναι καθηγήτρια Ψυχολογίας στο Κρατικό Πανεπιστήμιο του Σαν Ντιέγκο.

Αχτίδα χαράς από το Τόκιο

Η εθνική πόλο της Ελλάδας αγωνίζεται σήμερα στον τελικό των Ολυμπιακών Αγώνων

Της **ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑΣ ΣΠΑΝΕΑ**

Το **μαύρο** σύννεφο καπνού, καταστροφής, θλίψης και απόγνωσης «τρύπωσε» μέσα στο κολυμβητικό κέντρο του Τατσούμι, στο Τόκιο, και δεν άφησε την Εθνική Ελλάδας πόλο των ανδρών να πανηγυρίσει, όπως θα έπρεπε, την ιστορική νίκη της επί της Ουγγαρίας με 9-6. Μία νίκη που έστειλε για πρώτη φορά το αντιπροσωπευτικό συγκρότημα σε τελικό Ολυμπιακών Αγώνων. Σήμερα (10.30) τα «δελφίνια» του Θεοδωρή Βλάχου θα αντιμετωπίσουν τη Σερβία στον αγώνα για το χρυσό μετάλλιο.

«Μπορεί εδώ να ζούμε την επίτευξη του ονείρου μας, αλλά την ίδια ώρα τα όνειρα πολλών συμπατριωτών μας γίνονται στάχτη», μας είπε ο Θεοδωρής Βλάχος, ο οποίος μετά την ιστορική επιτυχία της ομάδας που ηγείται έβαλε τα κλάματα. Συγκλονιστική ήταν η δήλωση του αρχηγού της Εθνικής, Γιάννη Φουντούλη: «Ζητάμε συγγνώμη για τη χαρά μας», τόνισε.

Στο ίδιο μήκος κύματος και ο Αγγελος Βλαχόπουλος: «Είμαστε πολύ επηρεασμένοι από αυτά που συμβαίνουν στην Ελλάδα. Θα θέλαμε να ζήσουμε αυτές τις στιγμές χαράς, αλλά το μυαλό μας είναι εκεί. Μακάρι να μπορούσαμε με κάποιο τρόπο να βοηθήσουμε. Ελπίζω με αυτή την επιτυχία να κάναμε τους Έλληνες λίγο χαρούμενους σε αυτές τις δύσκολες στιγμές», δήλωσε στην «Κ» ο Αγγελος Βλαχόπουλος και όταν τον ρωτήσαμε για τη Σερβία πρόσθεσε: «Ίσως είναι η καλύτερη ομάδα

που αγωνίζεται στο ολυμπιακό τουρνουά. Διαθέτει μεγάλους παίκτες. Είναι η “χρυσή” ολυμπιονίκης του Ρίο και το να εκθρονίσεις μια “χρυσή” ολυμπιονίκη αποτελεί τεράστια πρόκληση».

Οι νίκες των «πλάβι» επί της Ιταλίας, αρχικά, με 10-6 και επί της Ισπανίας, στη συνέχεια, με 10-9 έδειξαν ότι οι Σέρβοι, παρά τις «μέτριες» εμφανίσεις στους αγώνες στη φάση των ομίλων, βρίσκονται σε άριστη αγωνιστική κατάσταση. Η Εθνική Ελλάδας έχει βρεθεί απέναντι

Επικράτησε της Ουγγαρίας (9-6) και θα διεκδικήσει το χρυσό μετάλλιο κόντρα στη Σερβία.

από τους Σέρβους συνολικά 30 φορές. Η Ελλάδα έχει έξι νίκες, τρεις ισοπαλίες και 21 ήττες. Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Ρίο είχαν έρθει ισοπαλίες (9-9).

«Στον τελικό των Ολυμπιακών Αγώνων θα βρούμε απέναντί μας μία από τις καλύτερες ομάδες, εάν όχι την καλύτερη, της τελευταίας δεκαετίας. Ξέρουμε τη δυναμική της, αλλά δεν παύει να είναι ένας τελικός. Είμαστε χαρούμενοι που εξασφαλίσαμε ένα μετάλλιο, αλλά εδώ που φτάσαμε μοναδικός στόχος μας είναι το χρυσό και για να το πετύχουμε αυτό θα πρέπει να νικήσουμε αυτή την πολύ μεγάλη ομάδα», δήλωσε στην «Κ» ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου.

«**Ζητάμε** συγγνώμη για τη χαρά μας», τόνισε ο αρχηγός της Εθνικής Γιάννης Φουντούλης, στέλνοντας παράλληλα μήνυμα συμπαράστασης σε όσους δοκιμάζονται από τις πυρκαγιές.

Θυσία στον βωμό της European Super League ο Μέσι

Παγκόσμιο ποδοσφαιρικό σοκ έχει προκαλέσει η απόφαση της Μπαρτσελόνα να μην προχωρήσει τελικά στην ανανέωση του συμβολαίου του Λιονέλ Μέσι. Είναι δεδομένο πλέον ότι ο Αργεντινός σtar «θυσιάστηκε» από την Μπάρτσα και τη διοίκσή της στον βωμό της European Super League, της οποίας τη δημιουργία δεν έχουν βγάλει από το μυαλό τους οι Καταλανοί. Στην «απολογητική» του συνέντευξη Τύπου, ο Ζοάν Λαπόρτα ουσιαστικά ανέλαβε την ευθύνη για το άκομψο τέλος της συνεργασίας των δύο πλευρών, τόνισε πως ο Μέσι ήθελε να παραμείνει, ενώ έριξε το... ανάθεμα στη La Liga. Όπως παραδέχτηκε, οι Καταλανοί δεν θέλησαν να ανανεώσουν το συμβόλαιο του 34χρονου Αργεντινίου σούπερ σtar καθώς δεν επιθυμούν να λάβουν το δάνειο των 2,7 δισεκατομμυρίων ευρώ που συμφώνησε η La Liga με τη CVC και συνεπώς δεν έχουν τα χρήματα που χρειαζόνταν για να τον κρατήσουν. Αν υπέγραφαν θα είχαν τη δέσμευση να παραμείνουν στη

Φίλαθλοι της Μπαρτσελόνα περίλυποι έξω από το «Καμπ Νου», λίγο μετά την ανακοίνωση του «διαζυγίου» με τον Λιονέλ Μέσι.

Λίγκα για 50 χρόνια—όσα θα διαρκέσει η αποπληρωμή—βάζοντας από μόνιους «ταφόπλακα» στη συμμετοχή τους στην European Super League, αν και όποτε αυτά τελικά δημιουργηθεί. Άλλωστε πολλοί υποστηρίζουν στην Ισπανία πως με αυτή την απόφαση η Μπαρτσελόνα πάζει ή ακόμα και εκβιάζει τη La Liga να αλλάξει τους νέους οικονομικούς όρους, καθώς

είναι σίγουρο πως η αποχώρησή του δεν «πληγώνει» μόνο τον σύλλογο, αλλά μειώνει και την εμπορική αξία του πρωταθλήματος.

Δημοσιεύματα στην Ισπανία ανέφεραν μάλιστα ότι η Μπαρτσελόνα άλλαξε εσκεμμένα ορισμένους από τους όρους του συμβολαίου σε σχέση με αυτά που είχαν συμφωνηθεί προηγουμένως, οδηγώντας αναγκαστικά σε

ναυάγιο τη διαπραγμάτευση, παρά το γεγονός ότι η υπογραφή του νέου συμβολαίου έμοιαζε μέχρι εκείνη τη στιγμή περισσότερο με τυπική διαδικασία. Κάτι που αποδεικνύεται και από τη «σιωπή» του Μέσι, ο οποίος για αρκετές ώρες μετά το «διαζύγιο» δεν είχε προχωρήσει σε επίσημη δήλωση αποκαρτετισμού κυρίως προς τους οπαδούς της ομάδας.

Πλέον η προσοχή στρέφεται στην επόμενη μέρα, καθώς η αποχώρηση του Μέσι από την Μπαρτσελόνα αλλάζει τις ισορροπίες στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο. Η Παρί Σ.Σ. και η Μάντσεστερ Σίτι είναι τα δύο φαβορί για να τον «υποδεχτούν», καθώς είναι οι μόνες ομάδες που μπορούν να σκώσουν το συμβόλαιό του. Οι Γάλλοι ίσως να έχουν και ένα μικρό προβάδισμα, εξαιτίας της παρουσίας του Νείμάρ, ο οποίος μάλιστα μπορεί να... έδειξε το μέλλον ανεβάζοντας στο Instagram φωτογραφία όπου είναι αγκαλιά με τον Μέσι, έχοντας μαζί τους Ντι Μαρία, Βεράτι και Παρέδες.

K. ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η άρνηση

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Δεν υπάρχουν λόγια και δυστυχώς ούτε και όρεξη ν’ ασχοληθείς με κάτι που ομολογουμένως δεν μοιάζει και ούτε είναι σημαντικό σε σχέση με αυτά που βιώνουμε γύρω μας, τούτο το καλοκαίρι. Ύψιστος σεβασμός προς τους αθλητές και τις προσπάθειές τους, δεν αποτελούν όμως προτεραιότητα για κανένα και κάποιοι εκ των αθλητών ενδεχομένως να το κατανοούν.

Σε σχέση δε με τις μέρες που διανύουμε, έτσι όπως εκτυλίσσονται τα γεγονότα αδιάφορες σχεδόν καθίστανται οι πορείες των ομάδων μας στην Ευρώπη και πως θα κινηθούν στο κομμάτι της ενίσχυσης έως ότου λήξει η μεταγραφική περίοδος στο τέλος του Αυγούστου. Μηχανικά γίνεται η δουλειά όλες αυτές τις ημέρες, όχι απαραίτητα γιατί το καθήκον μας το επιβάλλει... μάλλον γιατί ψάχνουμε μια διέξοδο μήπως και αποφύγουμε όσο γίνεται την τραγικότητα τούτης της περιόδου. Φωτιές και πυρκαγιές αφήνουν πίσω καμένη γη, όπως δηλαδή μοιάζει η ψυχή του ανθρώπου τις τελευταίες δεκαετίες. Καμένη. Χωρίς ζωή, χρώμα, αρμονία και καλαισθησία, η ψυχή μας αντανakλάται στο τοπίο που αφήνει πίσω της πυρκαγιά.

Μας λεν και το υιοθετήσαμε ότι τα σπουδαιότερα του ανθρώπου είναι η οικονομική ισχύς, η δόξα και η εξουσία και ο καθένας μας προσπαθεί να το διαχειριστεί τρωμένων των αναλογιών. Και ακριβώς η δυσκολία της κατάστασης μας ωθεί στην αυτοπυρπόληση. Κανείς δεν μας λέει πια ότι ο απόλυτος στόχος του ατόμου άρα και της κοινωνίας γενικότερα είναι η αρμονική τοποθέτηση του με το περιβάλλον που κατοικεί. Στο σπίτι ή στην γειτονιά, στην πόλη ή στην χώρα, στην ήπειρο, στον πλανήτη και το σύμπαν που ανήκουμε. Μας λεν για περηφάνιες και την υπεροχή που πρέπει να έχουμε ενώπιον των άλλων και δεν μας λεν ότι εξαρτόμαστε ο ένας από τον άλλο. Ότι όλοι ανήκουμε σ’ ένα είδος που η εξέλιξη του δεν μπορεί να είναι μονοδιάστατη. Δεν μπορεί για δεκαετίες η εξέλιξη του ανθρώπου να εστιάζει στην τεχνολογία και όχι στην διεύρυνση της συνείδησης και για το πώς θα ζήσει σ’ αυτό τον πλανήτη σεβόμενος τους κανόνες της φύσης. Το μέλλον δεν είναι ευαίωτο και δεν θα είναι, έως ότου ο άνθρωπος συνειδητοποιήσει ότι χάραξε λάθος πορεία εξέλιξης. Και για συμβεί αυτό, θα πρέπει να καταρρεύσει το σύστημα ιδεών που κάνει πια κουμάντο, το οποίο κάποιοι αρνούνται ότι μας έφτασε στο σημείο μδεν. Όπως και σε πολλές περιπτώσεις, έτσι και στο κεφαλαίωδες θέμα της επιβίωσης μας στον πλανήτη, τίθεται σε λειτουργία ο πρωτογενής αμυντικός μηχανισμός που εντοπίστηκε στον άνθρωπο από την επιστήμη της ψυχολογίας.

Η άρνηση. Για την οποία έγραψε αριστοτεχνικά ο Γιώργος Σεφέρης, μια βασική μορφή της νεοελληνικής ποίησης και του σύγχρονου ανθρώπινου πολιτισμού. Στο περιγιάλι το κρυφό / κι όσπου σαν περσιτέρι / διψάσαμε το μεσημέρι / μα το νερό γλυφό. / Πάνω στην άμμο την ξανθή / γράψαμε τ’ όνομά της / ωραία που φύσηξε ο μπάτης / και σβήστηκε η γραφή. / Με τι καρδιά, με τι ννοή, / τι πόθος και τι πάθος, / πήραμε τη ζωή μας λάθος! / κι άλλαξαμε ζωή.

Κρίμα, να απαξιώνεται το Κόνφερενς Λιγκ

Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Η νέα διοργάνωση της ΟΥΕΦΑ, το Γιουρόπα Κόνφερενς Λιγκ, είναι ευτυχία για χώρες και ομάδες μεσαίων κυβικών. Και με αυτό δεν εννοώ κατ’ ανάγκη την Κύπρο και τις Κυπριακές ομάδες διότι είμαστε ακόμη αρκετά μακριά από το να κοιτάζουμε μακριά όταν καταφέρνουμε να κερδίζουμε θέσεις σε όμιλο οποιασδήποτε Ευρωπαϊκής διοργάνωσης.

Μεσαίου κυβισμού χώρες και ομάδες στο μυαλό μου έρχονται το Βέλγιο, η Κροατία, η Σερβία, η Ουκρανία, η Ελλάδα... Κι όμως – αυτό είναι ανεξήγητο– δεν είναι λίγοι σε Ελλάδα και Κύπρο που την υποτιμούν λες και έχουν γεμίσει οι βιτρίνες των ομάδων τους με Κύπελλα Τσάμπιονς Λιγκ και Γιουρόπα Λιγκ. Αυτή η υποτίμηση, η με το ζόρι συμμετοχή... με το στανιό, η μισή χαρά ή αν θέλετε μέχρι και ντροπή για ορισμένους να αγωνίζεται η ομάδα τους, στους ομίλους του Γιουρόπα Κόνφερενς Λιγκ, στην τρίτη διοργάνωση της ΟΥΕΦΑ είναι εκνευριστικά άτοπη, άστοχη από κάθε άποψη. Τουλάχιστον από ποδοσφαιρικής άποψη είναι παντελώς άσχετη. Το Γιουρόπα Κόνφερενς Λιγκ θα έλεγα για την Κύπρο είναι κάτι σαν αθλητική ευλογία (και για την Ελλάδα) αφού παρέχεται η ευκαιρία στις ομάδες μας να συμμετέχουν πρώτα απ’ όλα με αντιπάλους λίγο πάνω, λίγο κάτω στα δικά τους κυβικά. Εντάξει υπάρχουν και αυτές που είναι εξαιρετικά δύσκολα να τα βάλεις μαζί τους αλλά οι περισσότερες είναι κάπου εκεί στις μικρές δικές μας υπερβάσεις.

Ίσως τα χρήματα στο Τσάμπιονς Λιγκ να είναι πολύ περισσότερα, αλλά σε σύγκριση με εκείνα του Γιουρόπα δεν είναι και τόσο μεγάλες οι διαφορές. Στο κάτω κάτω, αν κάποιος κάνει τη σούμα η εισοδος στους ομίλους είναι σχεδόν στα τρία εκατομμύρια ευρώ. Και με εκείνα των προκριματικών φάσεων ξεπερνούν τα τέσσερα, έξω τα τηλεοπτικά, εισιτήρια αγώνων, τα μπόνους από τους βαθμούς. Αλλά πέραν τούτων είναι και το πρεστίτζ ότι αγωνίζεσαι μέχρι το Δεκέμβριο και αν είσαι καλός μπορείς και πάρα πέρα, μαζεύεις βαθμούς, η καλή βαθμολογία σε βοηθά να αποφύγεις δύσκολους αντιπάλους και οι καλύτερες κληρώσεις σου παρέχουν την ευκαιρία να φτάσεις πιο κοντά σε προκρίσεις και πάει λέγοντας. Αυτός είναι ο ενάρετος κύκλος. Ας προσπαθήσουμε πρώτα απ’ όλα να τον εκμεταλλευτούμε. Και αν είσαι μάγκας φτάσε και στον τελικό, πριν τον απαξιώσεις και ικανοποιείσαι μόνο με τα μεγαλεία του Τσάμπιονς Λιγκ.

Η προοπτική και η ευκαιρία του νέου πρωταθλητή Κύπρου

Με την 15η θέση που είχε πάρει η Κύπρος στην βαθμολογία της UEFA, θα εκπροσωπηθεί με πέντε ομάδες στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις της αγωνιστικής περιόδου 2022-23.

Αυτό σημαίνει ότι:

- Ο πρωταθλητής θα αγωνιστεί στον 2ο προκριματικό γύρο του Champions League.
- Ο δεύτερος στον 2ο προκριματικό γύρο του Champions League
- Ο Κυπελλούχος στον 3ο προκριματικό γύρο του Europa League
- Ο τρίτος και ο τέταρτος στον 2ο προκριματικό γύρο του Europa Conference League.

Ο πρωταθλητής της νέας αγωνιστικής περιόδου 2021 – 2022, έχει πιθανότητες σε πολύ ψηλό ποσοστό, πέραν του 95% να ξεκινήσει από τον 3ο προκριματικό γύρο του Champions League, αν η ομάδα που θα κατακτήσει το Champions League αυτής της σεζόν, εξασφαλίσει θέση μέσω

του πρωταθλήματος της χώρας της, κάτι που είναι πολύ πιθανόν. Ελάχιστες είναι οι πιθανότητες να γίνει πρωταθλήτρια Ευρώπης ομάδα που δεν θα εξασφαλίσει θέση στην διοργάνωση και μέσω του εγχώριου πρωταθλήματος. Μόνο μια φορά έχει συμβεί αυτό από τότε που ισχύει ο σχετικός κανονισμός. Την περίοδο 2011 – 2012 όταν πρωταθλήτρια Ευρώπης ήταν η Τσέλσι η οποία στην Premier League, τερμάτισε στην 6η θέση. Εκτός λοιπόν συγκλονιστικού απροόπτου, ο πρωταθλητής μας για την περίοδο 2021 – 2022 θα ξεκινήσει το Ευρωπαϊκό του ταξίδι από τον 3ο προκριματικό γύρο του Champions League.

Σε μια τέτοια, πολύ πιθανή περίπτωση, αν αποκλειστεί θα συνεχίσει στα play off του Europa League. Αν και πάλι αποκλειστεί θα αγωνιστεί στους ομίλους του Europa Conference League.

Ο πρωταθλητής μας στην επόμενη σεζόν εκτός συγκλονιστικού απροόπτου θα αρχίσει από τον 3ο προκριματικό γύρο του Champions League!

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,41%

Χ.Α.
0,59%

0,71%

0,90%

1,97%

0,67%

0,59%

ΕΥΡΩΖΩΝΗ
Υποχώρησε
ο πληθωρισμός
ελπίδες για
την ανάκαμψη
Σελ. 11

Πετρέλαιο
-6,23%

€/ \$
-0,38%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η Ελλάδα κέρδισε το στοίχημα Ιουλίου

Απολύτως ικανοποιητική χαρακτηρίζεται η τουριστική κίνηση του Ιουλίου στην Ελλάδα. Ο αριθμός των ξένων επισκεπτών ξεπέρασε τα 2,36 εκατ., σημειώνοντας αύξηση 70% σε σχέση με πέρυσι και ανακτώντας το 65,5% των επιδόσεων του Ιουλίου του 2019. Αισιοδοξία για τον Αύγουστο. **Σελ. 8**

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Θα χορηγούν δάνεια 20 δισ. ευρώ το χρόνο

Τα δάνεια που θα χορηγήσουν οι ελληνικές τράπεζες αναμένεται να ξεπεράσουν τα 20 δισ. ευρώ ετησίως, ή το 12% του ΑΕΠ το 2022-2024, όπως εκτιμά η JPMorgan. Αυτό σε συνδυασμό με τη συνέχιση της μείωσης των ΜΕΔ θα αποτελέσουν τους καταλύτες για το αφήγημα των τραπεζών. **Σελ. 3**

ΕΛΛΑΔΑ

Ξένα funds αναζητούν τετράστερα για εξαγορά

Το πολύ και φθινό χρήμα που υπάρχει στις διεθνείς αγορές διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον για εξαγορές ξενοδοχείων στην Ελλάδα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκδηλώνεται για οικογενειακές επιχειρήσεις τεσσάρων αστέρων, που μπορούν εύκολα να αναβαθμιστούν και να δώσουν υπεραξίες. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
ΚΥΠΡΟΣ	0,11%	0,17%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-0,50%	-0,06%
ΓΑΛΛΙΑ	-0,15%	-0,07%
ΙΤΑΛΙΑ	0,54%	-0,08%
ΙΣΠΑΝΙΑ	0,20%	0,07%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	-0,06%	0%
ΕΛΛΑΔΑ	0,52%	0,07%
ΗΝ.ΒΑΣΙΛΕΙΟ	0,52%	0,04%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Βραχυ-πρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba1	NP
S&P	BBB-	A-3

Αρνητικά επιτόκια για πελάτες λιανικής

Οι κυπριακές τράπεζες θα χρεώνουν όσους έχουν καταθέσεις πέραν των 100.000 από το 2022

Μετά την εφαρμογή των αρνητικών επιτοκίων ή αλλιώς τελών χρέωσης σε μεγάλους εταιρικούς πελάτες, έπεται η εφαρμογή του μέτρου και για τους πελάτες λιανικής. Το όριο που θα τεθεί θα είναι σύμφωνα με πληροφορίες

οι 100 χιλιάδες ευρώ, άρα για καταθέτες οι οποίοι έχουν στους λογαριασμούς τους πάνω από αυτό το ποσό θα χρεώνονται. Οι κυπριακές τράπεζες, όπως διαφαίνεται, εντός ολίγων μηνών, θα «αντιγράφουν» τραπεζικές πρα-

κτικές που εφαρμόζονται για αρκετά χρόνια σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη και έτσι θα μετακυλήσουν το κόστος της φύλαξης των καταθέσεων, το οποίο αρχικά επωμιζόνταν τα τραπεζικά ιδρύματα, στους ίδιους τους πολίτες από το

2022. Η εφαρμογή του μέτρου της επιβολής χρεώσεων – τελών σε μεγάλους εταιρικούς καταθέτες αρχές του 2020, όχι μόνο δεν μείωσε τις καταθέσεις, αλλά τις αύξησε. Τραπεζικοί μιλούν επίσης για τον όρο της «ασφάλειας των

καταθέσεων», που αν και το μέτρο της επιβολής χρέωσης για να σου κρατά την κατάθεση η τράπεζα είναι «αλμυρό», ωστόσο, προσδίδει μια «ασφάλεια» για την κατάθεση που διατηρείς σε εκείνη την τράπεζα. **Σελ. 3**

«Αγκάθι» τα μεταφορικά για το εμπόριο

Το παγκόσμιο εμπόριο εξακολουθεί να πλήττεται από τα προβλήματα που προκάλεσε η πανδημία στην εφοδιαστική αλυσίδα και τις μεταφορές, με το κόστος και τον χρόνο παράδοσης σε ανοδική πορεία εν μέσω θεματικής αύξησης της ζήτησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι το κόστος της φόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων από την Κίνα έχει πενταπλασιαστεί, από περίπου 3.000 δολάρια στις 15.000 έκαστο. **Σελ. 9**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **HOLGER SCHMIEDING, KALLUM PICKERING** και **SALOMON FIEDLER***

Ραγδαία η ανάκαμψη της Ευρωζώνης

Πριν ακόμα λήξει η τρέχουσα χρονιά, η Ευρωζώνη θα έχει ανακάμψει πλήρως. Επειτα από πολύμηνους περιορισμούς, οι άνθρωποι αδημονούν να ταξιδέψουν, να φάνε στο εστιατόριο, να συναντηθούν με φίλους στο μπαρ και να αγοράσουν καινούργια ρούχα. Χωρίς να απέχει πολύ από τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες απολαμβάνουν υπερβολικά γενναϊόδωρα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης και έφθασαν στα προ πανδημίας επίπεδα ανάπτυξης ήδη από το δεύτερο τρίμηνο, η Ευρωζώνη φαίνεται έτοιμη να πράξει το ίδιο πριν τελειώσει το 2021. Αλλωστε, συνηγορεί υπέρ αυτού και το ότι τον Ιούλιο στις χώρες - μέλη της το οικονομικό κλίμα εκτινάχθηκε σε πρωτοφανή

επίπεδα των 119 μονάδων, προοιωνίζοντας ευνοϊκή ανάπτυξη το τρίτο τρίμηνο και πέραν αυτού. Οι οικονομίες του ευρωπαϊκού Νότου υπερέβησαν τις εκτιμήσεις σε τριμηνιαία ποσοστιαία βάση το δεύτερο τρίμηνο, όπως τις είχαν διατυπώσει οικονομολόγοι του Bloomberg: η Ιταλία αναπτύχθηκε 2,7% (1,4%), η Ισπανία 2,8% (2,4%), η Πορτογαλία 4,9% (3,8%), ενώ της Γερμανίας η απόδοση ήταν κάπως απογοητευτική. Αναπτύχθηκε κατά 1,5%, ρυθμός ο οποίος σαφώς και είναι δυναμικός, αλλά απέχει του προβλεπόμενου 2,1%. Η απόκλιση αυτή στη μεγαλύτερη βιομηχανική δύναμη της Ευρώπης πιθανώς να οφείλεται στα προσωρινά προβλήματα της διεθνούς εφοδιαστικής αλυ-

Η ανάπτυξη των οικονομιών του ευρωπαϊκού Νότου το δεύτερο τρίμηνο ξεπέρασε τις προσδοκίες των οικονομολόγων.

σίδας. Οικονομίες με εκτεταμένο βιομηχανικό τομέα, όπως η Γερμανία, οι οποίες έχουν καίρια πληγεί από τα ζητήματα προμηθειών, ίσως να αποδώσουν εξαιρετικά επόμενα τρίμηνα, αφ' ης στιγμής αποκατασταθεί η ομαλή ροή τροφοδοσίας. Το πόσο θα διαρ-

κέσει αυτό δεν μπορεί ακόμα να ξεκαθαριστεί. Εάν παραμείνει πολύ έντονη η ζήτηση, τότε τα κλύματα πιθανώς να μη διευθετηθούν εντελώς έως τις αρχές του 2022 σε κλάδους όπως τα ενδιάμεσα αγαθά και οι μεταφορές – εκεί οι επιπτώσεις είναι δραμικές. Ωστόσο, ακόμα και εάν εξελιχθούν έτσι τα πράγματα, στο μεγαλύτερο ποσοστό της η παραγωγή απλώς θα καθυστερήσει και δεν θα χαθεί, παρά το ότι οι παρατεταμένες ελλείψεις αγαθών μπορεί να κατατείνουν σε επίταση των πληθωριστικών πιέσεων.

Παρά τη ραγδαία οικονομική ανάκαμψη, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πιθανολογείται πως θα εξακολουθήσει επιθετικά να παράσχει στήριξη με διάθεση

ρευστότητας σε οικονομίες και αγορές, έως ότου η οικονομική δραστηριότητα επανέλθει τουλάχιστον στα προ πανδημίας επίπεδα και η οξεία φάση της παρέρθει. Παρά το ότι οι πληθωριστικοί κίνδυνοι εντείνονται, οι αξιωματούχοι της ΕΚΤ ενδεχομένως να αποσύρουν κατά τι τα μέτρα στήριξης της οικονομίας. Αναμένουμε, κατά βάση, την ΕΚΤ να ξεκινήσει να μειώνει τις αγορές περιουσιακών στοιχείων αργότερα μέσα στο 2021, αλλά να τις διακόψει πλήρως μόνο τον Σεπτέμβριο του 2023 και προ της πρώτης αύξησης επιτοκίων τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους.

* Οικονομολόγοι της επενδυτικής τράπεζας Berenberg Bank

The New Equation.
Οι άνθρωποι μας αναζητούν &
σας προσφέρουν καινοτόμες λύσεις.

Μάθετε περισσότερα στο www.pwc.com.cy/en/the-new-equation.html

ΑΝΑΛΥΣΗ Του ΚΩΣΤΑ ΚΑΛΛΙΤΣΗ

Δύο - τρία χρόνια ευφορίας ή πραγματική ανάπτυξη;

Λεφτά, λοιπόν, υπάρχουν. Μέσα στα επόμενα δύο - τρία χρόνια θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι πόροι του ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, τα γνωστά 32,5 δισ. ευρώ, τα οποία, μαζί με τα ιδιωτικά κεφάλαια που θα προσελκύσουν, θα σχηματίσουν ένα χρηματοδοτικό πακέτο της τάξης των 57 δισ. Σε αυτά θα προστεθεί το ΕΣΠΑ 2021-27 που (με τα 5,3 δισ. ευρώ της εθνικής συμμετοχής) φτάνει στα 26,1 δισ. και, μαζί με την προβλεπόμενη ιδιωτική συμμετοχή, θα σχηματίσει ένα χρηματοδοτικό πακέτο της τάξης των 34 δισ. ευρώ. Μέσα στα λίγα επόμενα χρόνια, σε μια οικονομία που έχει επενδυτικό κενό περίπου 100 δισ. ευρώ, μπορεί να διοχετευτούν πάνω από 90 δισ. ευρώ. Κι όχι μόνο.

Θα ήταν λογικό να προστεθεί σε αυτά κι ένα μέρος από τα 19,3 δισ. ευρώ που θα λάβει η χώρα μας τα επόμενα χρόνια, μέχρι το 2027, μέσω της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Βεβαίως, ό,τι κι αν λέγεται, ένα μέρος τους θα πάει σε εισοδηματικές ενισχύσεις (ας μην ξεχνούμαστε, το μισό επίσηο εισόδημα του Έλληνα αγρότη είναι ευρωπαϊκές επιδοτήσεις...). Ωστόσο και από αυτά τα 19,3 δισ. μπορεί να μείνει ένα εντονότερο αναπτυξιακό αποτύπωμα, καθώς το κέντρο βάρους της νέας ΚΑΠ μετατοπίζεται από την απλή ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος στη στήριξη της παραγωγής στην επαρχία, σε συνδυασμό με την παραγωγή δημόσιων αγαθών – περιβάλλον, ασφάλεια τροφίμων κ.λπ.

Από χέρι, λοιπόν, περίπου 110 δισ. ευρώ θα πέσουν στην ελληνική οικονομία μέσα στα επόμενα λίγα χρόνια. Οι προκλήσεις είναι μεγάλες.

Από τις πιο «τεχνικές», όπως αυτά που προκύπτει επειδή ο όγκος των κεφαλαίων του ΕΣΠΑ και του Ταμείου Ανάκαμψης θα διοχετευτούν σε πολιτικές και δράσεις που είναι παρεμφερείς ή ταυτίζονται, με συνέπεια να υπάρχει κίνδυνος επικάλυψων και, τελικά, σπατάλης πόρων. Εως τις πιο πολιτικές: Θα μπορέσουν ο κρατικός και ο ιδιωτικός τομέας να προλάβουν να απορροφήσουν τους πόρους με τρόπους που θα πίνουν τόπο, σε προγράμματα, έργα, δράσεις που θα αναβαρμίζουν την ποιότητα της κρατικής παρέμβασης, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων με κριτήρια βιωσιμότητας, τις ικανότητες του ανθρώ-

πινου δυναμικού; Στο τέλος της ημέρας θα έχει αναπτυχθεί ένα διαφορετικό παραγωγικό πρότυπο ή θα διαιωνίζεται η βασιλεία του σημερινού, παρασιτικού μοντέλου;..

Το καλό σενάριο είναι να αλλάξει η χώρα τροχιά, η ελληνική κοινωνία να εκσυγχρονιστεί και να γίνει πιο δίκαιη, η ελληνική οικονομία να κερδίσει μια νέα, αναβαθμισμένη θέση στον διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Το κακό σενάριο είναι να ξοδευτούν αυτοί οι πόροι χωρίς να λυθούν χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα και χωρίς να ανατραπούν οι κακές παραδόσεις της συναλλαγής και των πελατειακών σχέσεων. Να περάσουμε, δηλαδή, δύο - τρία χρόνια (περίπου τόσα, όσο θα γίνεται η κατανομή των 110 δισ.) σε κλίμα επίπλαστης ευφορίας, με συνοδευτικές φούσκες στα ακίνητα, ίσως αργότερα και στο Χρηματιστήριο, με την οικονομική μεγέθυνση να αφήνει πολλούς απέξω, να μη διαχέονται τα οφέλη της ευρύτερα και οι ανισότητες να διευρύνονται. Οικονομική μεγέθυνση δεν συνεπάγεται αυτομάτως μείωση των ανισοτήτων, πολλές φορές και ιδιαίτερα βραχυ- και μεσοπρόθεσμα μπορεί να συντείνει στη διευρύνσή τους. Κι αυτό είναι πολύ σημαντικό.

Είναι πολύ διαφορετικό και με τελείως διαφορετικά αποτελέσματα αν ένας ρυθμός μεγέθυνσης προκληθεί από την επενδυτική/επιχειρηματική δραστηριότητα πολύ λίγων μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων, με σχετική περιορισμένη κινητοποίηση εσωτερικών πόρων και με υψηλές εισαγωγές, και διαφορετικό αν ο ίδιος (ή, ακόμα, κι ένας ελαφρώς μικρότερος) ρυθμός μεγέθυνσης επιτυγχάνεται με την ευρεία κινητοποίηση επιχειρήσεων, εργασίας και πρώτων υλών στο εσωτερικό της χώρας. Η διάχυση του οφέλους της μεγέθυνσης της προσδίδει σταθερότητα και, ταυτόχρονα, ενισχύει την κοινωνική συνοχή. Η ιδιοποίηση του οφέλους της μεγέθυνσης από λίγους διαχέει το αίσθημα της αδικίας, εντείνει την κοινωνική δυσφορία, με ό,τι αυτό συνεπάγεται πολιτικά, και, τελικά, αποδυναμώνει το ίδιο το αναπτυξιακό αποτύπωμα.

Αυτά δεν τα έχουμε αποφύγει ούτε στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν. Θα φανεί αν μάθαμε από τα παθήματα.

kallitskostas@yahoo.com

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Αισιοδοξία για τον Αύγουστο και ελπίδες για τον Σεπτέμβριο συνθέτουν το σκηνικό της τουριστικής δραστηριότητας στο επόμενο διάστημα.

Χάσμα

Η απόφαση του Ισραήλ και της Ουγγαρίας να ξεκινήσουν τη χορήγηση της τρίτης δόσης του εμβολίου σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού από τις αρχές Αυγούστου, προκάλεσε την παρέμβαση του ΠΟΥ, ο οποίος ζήτησε να δοθεί περισσότερος χρόνος και να γίνει καλύτερος προγραμματισμός του εγχειρήματος. Η παρέμβαση έγινε προκειμένου να μην προχωρήσει η τρίτη δόση πριν διασφαλιστεί ότι περίπου το 10% του παγκόσμιου πληθυσμού θα έχει εμβολιαστεί. Σύμφωνα με τον μέχρι σήμερα προγραμματισμό, την τρίτη δόση του εμβολίου προγραμματίζουν να χορηγήσουν από τις αρχές Σεπτεμβρίου η Γερμανία και η Αγγλία. Το χάσμα μεταξύ χωρών αναλόγως εισοδήματος είναι τεράστιο, αφού στις χώρες με υψηλό εισόδημα έχουν χορηγηθεί 100 δόσεις του εμβολίου για κάθε 100 πολίτες ενώ το αντίστοιχο νοούμερο στις χώρες με χαμηλό εισόδημα βρίσκεται στο 1,5.

● ● ● ●

Εφηβοι

Ενώ η οδηγία για εμβολιασμό των ηλικιών 16 και 17 χρονών θα γίνεται χωρίς περιορισμούς στο Ηνωμένο Βασίλειο, για τις ηλικίες 12 έως 15 ισχύει η προτροπή για εμβολιασμό μόνο σε όσους έχουν υποκείμενα νοσήματα. Σύμφωνα με τον εθνικό οργανισμό υγείας της Αγγλίας, ο εμβολιαστικός κύκλος στους ανήλικους θα ολοκληρώνεται στον μέγιστο χρόνο που είναι οι 12 εβδομάδες. Στους ανήλικους με υποκείμενα νοσήματα διευκρινίζεται ότι περιλαμβάνονται οι ανοσοκατεσταλμένοι και τα άτομα με σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες.

● ● ● ●

Διάκριση

Καθώς από τις αρχές Ιουνίου η ΕΕ έχει επιτρέψει τις αφίξεις ταξιδιωτών από τις ΗΠΑ στο ευρωπαϊκό έδαφος, το ανάποδο δεν φαίνεται να

συμβαίνει με ανάλογο τρόπο. Σύμφωνα με την πρόεδρο της Κομισιόν, θα πρέπει να ισχύουν ανάλογες ρυθμίσεις για τις δύο περιπτώσεις και αυτό είναι κάτι που θα πρέπει να ρυθμιστεί το συντομότερο. Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα, οι πλήρως εμβολιασμένοι ταξιδιώτες που προέρχονται από τις ΗΠΑ δεν έχουν υποχρέωση να αυτοπεριοριστούν, κάτι που δεν ισχύει για την αντίθετη περίπτωση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να τεκμηριώσει τη θέση ότι δεν μπορεί να ισχύουν διαφορετικές ρυθμίσεις, ανέφερε ότι στην Ευρώπη ποσοστό του πληθυσμού της τάξης του 59,3% έχει λάβει τη μια δόση του εμβολίου ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στις ΗΠΑ βρίσκεται στο 57,8%.

● ● ● ●

Πληθωρισμός

Η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ευρωζώνη για τον μήνα Ιούλιο κατέγραψε τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση από το 2006, καθώς ολόενα και περισσότεροι κλάδοι, συμπεριλαμβανο-

μένων των υπηρεσιών, έχουν επαναλειτουργήσει ως αποτέλεσμα της αύξησης στην εμβολιαστική κάλυψη. Όμως, τα προβλήματα στις εφοδιαστικές αλυσίδες και η μεγάλη απώλεια θέσεων εργασίας έχουν εκτινάξει τις τιμές των πρώτων υλών στο υψηλότερο σημείο της τελευταίας εικοσαετίας. Μια συνθήκη που για πολλούς θα συνεχιστεί όσο καληπάζει ανεξέλεγκτη η μετάλαξη Δέλτα, προκαλώντας ανεπιθύμητες εξελίξεις στο μέτωπο του πληθωρισμού.

● ● ● ●

Μετασχηματισμός

Σε εξέλιξη βρίσκεται ο πλήρης μετασχηματισμός της γερμανικής Commerzbank, η οποία σε αντίθεση με τις τάσεις του κλάδου «γύρισε» τα κέρδη του πρώτου τριμήνου σε ζημιές κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, η καθαρή ζημία ύψους €527 εκατ. είναι το αποτέλεσμα της αναγνώρισης εξόδων αναδιάρθρωσης τριμήνου ύψους €511 εκατ. ενώ άλλα €200 εκατ. ζημιών προέκυψαν λόγω διακοπής συγκεκριμένων εργασιών. Από την ανακοίνωση ξεχωρίζει, επίσης, η επίσια πτώση εισοδημάτων κατά 18% και η αύξηση κατά 11% στα συνολικά έξοδα.

● ● ● ●

Μπλοκάρισμα

Έναν χρόνο σχεδόν μετά την ανακοίνωση της πρόθεσης για εξαγορά της βρετανικής Arm από την αμερικανική Nvidia, η Επιτροπή Ανταγωνισμού της Βρετανίας φαίνεται, σύμφωνα με διαρροές πληροφοριών, να ετοιμάζεται να απορρίψει τελεσίδικα την ολοκλήρωση της συναλλαγής. Η συναλλαγή αφορά στο συνολικό τίμημα ύψους \$40 δισ. και είναι η μεγαλύτερη που έχει επιχειρηθεί στον τομέα των ημιαγωγών. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, οι βρετανικές αρχές θα επικαλεστούν για το μπλοκάρισμα λόγους εθνικής ασφάλειας που αφορούν στην ίδια τη Βρετανία.

Πολλά ζώα χάνουν τον δρόμο τους εξαιτίας της φωτορρύπανσης

Του **JOSHUA SOKOL**
THE NEW YORK TIMES

Η ζωολόγος Μαρί Ντάκε και ο Ερικ Ουάραντ, ερευνητές του Πανεπιστημίου του Λουντ στη Σουηδία, προχώρησαν σε απροσδόκητη ανακάλυψη πριν από δέκα χρόνια στη Νότια Αφρική. Παρατηρώντας νυχτόβιους σκαραβαίους στην έρημο διαπίστωσαν ότι τα έντομα αυτά καθοδηγούνταν από την αχνή αντανάγεια του γαλαξία μας.

Ερευνητές όπως η δρ Ντάκε υποπτεύονται ότι σημαντική μερίδα του ζωικού βασιλείου πλοηγείται συχνά χάρη στα άστρα, χάνοντας τον προσανατολισμό της όταν έρχεται αντιμέτωπη με τη φωτορρύπανση που προκαλούν τα ηλεκτρικά φώτα των πόλεων.

Στα μέσα της δεκαετίας του 2000, η φώκια Νικ, έγινε η πρώτη αστρονόμος του είδους της, χάρη σε πείραμα του ωκεανολόγου Γκίντο Ντένχαρτ. Ο Νικ εκπαιδεύθηκε να πιέζει ένα κουμπί κάθε φορά που έβλεπε ένα άστρο μέσα από αυτοσχέδιο τηλεσκόπιο, που κατασκεύασε ειδικά για τη φώκια η επιστημονική ομάδα.

Το επόμενο στάδιο του πειράματος οδήγησε τον Νικ και τον πιο εύστοχο αδελφό του, Μάλτε, στο εσωτερικό μικρού πλανηταρίου, το οποίο δημιούργησαν οι επιστήμονες στην ποίσα του ζωολογικού

κήπου της Κολωνίας, όπου διέμεναν οι δύο φώκιες. Στον θόλο του ιδιότυπου πλανηταρίου, οι ερευνητές εμφάνισαν περισσότερες από 6.000 διαφάνειες αστερισμών. «Είδα τα ζώα να κολυμπούν γεμάτα ενθουσιασμό. Αναγνώριζαν υπαρκτούς αστερισμούς. Η πορεία τους τις έφερνε πάντα προς τον Σείριο. Ανεξάρτητα από την κατεύθυνση της προβολής, ήταν πάντα ικανές να κολυμπήσουν προς τον Σείριο», λέει ο δρ Ντένχαρτ.

Σε επιστημονική δημοσίευσή τους το 2008, οι ερευνητές απέδειξαν ότι οι φώκιες που ταξιδεύουν στην ανοικτή θάλασσα έχουν την ικανότητα να εντοπίζουν συγκεκριμένους αστερισμούς και να χαράζουν πορεία χάρη στη θέση τους στον νυχτερινό ουρανό. Η φώκια Νικ, θεωρούμενη λιγότερο «οξυδερκής», χρειάστηκε μόλις έντεκα επισκέψεις στο αυτοσχέδιο πλανητάριο για να εντοπίσει και να ακουμπήσει με τη μουσούδα της τον Σείριο στο χείλος της οδώνης, εξασφαλίζοντας μικρό δώρο, με τη μορφή φρέσκου ψαριού. Ο Μάλτε τα κατάφερε με την πρώτη. «Ο Μάλτε ήταν μια εντυπωσιακά έξυπνη φώκια», αναφέρει ο δρ Ντένχαρτ.

Πολλά πουλιά έχει αποδειχθεί ότι χρησιμοποιούν τα άστρα για τον προσανατολισμό τους, σύμφωνα με έρευνα του Στίβεν Έμλεν.

Ο Τζέιμς Φόστερ και η Μαρί Ντάκε διεξάγουν πειράματα με σκαθάρια σε αγροτική περιοχή της Νότιας Αφρικής.

Ερευνητές υποπτεύονται ότι σημαντική μερίδα του ζωικού βασιλείου πλοηγείται συχνά χάρη στα άστρα, χάνοντας τον προσανατολισμό της από τα ηλεκτρικά φώτα των μεγαλουπόλεων.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, ο Έμλεν είχε την ιδέα να πάρει μαζί του αποδημητικούς σπίνους σε πλανητάριο, όπου διαπίστωσε ότι τα πουλιά ήταν ικανά να αναγνωρίσουν τον Βορρά και πολλούς αστερισμούς, ορατούς από τη Γη. Ο Έμλεν έδειξε ότι όταν «έσβηνε» τους βόρειους αστερισμούς (Πολικό Αστέρη, Μεγάλη Αρκτο, Κασσιόπεια) από τον θόλο του πλανηταρίου, τα πουλιά δεν μπορούσαν να προσανατολιστούν. Η ικανότητα αυτή των σπίνων είναι επίκτητη και μαθαίνεται από τους

λισθούν χάρη σε αυτά. Το φαινόμενο αυτό καθίσταται εντονότερο εξαιτίας της αυξανόμενης χρήσης φωτών τεχνολογίας LED, με μεγαλύτερη φωτεινότητα. Σχεδόν τέσσερις στους πέντε Αμερικανούς και δύο στους τρεις Ευρωπαίους ζουν σήμερα σε σημείο με έντονο ηλεκτρικό φωτισμό, ο οποίος αποκρύπτει τα άστρα του γαλαξία μας. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται μάλιστα σταθερά κάθε χρόνο.

Προσέλκυση σκαθαριών

Σε μελέτη που δημοσιεύεται στην επιθεώρηση Current Biology, η δρ Ντάκε έδειξε ότι μια ισχυρή πηγή φωτός, όπως ένας φανοστάτης, προκαλεί απόλυτη σύγχυση στα σκαθάρια, τα οποία κατευθύνονται προς την πηγή αυτή. Η συγκέντρωση των σκαθαριών δεν αποτελεί ευχάριστο γεγονός, καθώς η συρροή αυτή προκαλεί φονικές αντιπαραθέσεις μεταξύ των αρσενικών εντόμων. Σε συνθήκες σκότους, τα σκαθάρια γνωρίζουν πώς να επιλέγουν εναλλακτικές πορείες, βασιζόμενες στα άστρα, αποφεύγοντας απρόσμενες και επικίνδυνες συναντήσεις με «ξαδέφια» τους. Οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν και για άλλα είδη, όπως οι φώκιες, που έχουν αποδείξει την ικανότητά τους να πλοηγούνται χάρη στα άστρα του ουρανού πάνω από τη Βαλτική Θάλασσα.

Αρνητικά επιτόκια στους μεγάλους καταθέτες

Οι σκέψεις των κυπριακών τραπεζών μετουσιώνονται σε πράξεις, με πιθανή ημερομηνία εκκίνησης των χρεώσεων το 2022

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Μετά την εφαρμογή των αρνητικών επιτοκίων ή αλλιώς τελών χρέωσης σε μεγάλους εταιρικούς πελάτες, έπεται η εφαρμογή του μέτρου και για τους πελάτες λιανικής. Το όριο που θα τεθεί θα είναι σύμφωνα με πληροφορίες οι 100 χιλιάδες ευρώ, άρα για καταθέτες οι οποίοι έχουν στους λογαριασμούς τους πάνω από αυτό το ποσό θα χρεώνονται. Οι κυπριακές τράπεζες, όπως διαφαίνεται, εντός ολίγων μηνών, θα «αντιγράψουν» τραπεζικές πρακτικές που εφαρμόζονται για αρκετά χρόνια σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη και έτσι θα μετακυλήσουν το κόστος της φύλαξης των καταθέσεων των πολιτών στους ίδιους τους πολίτες από το 2022. Έτσι, δηλαδή, όπως έγινε αρχές του 2020 με το κόστος φύλαξης των καταθέσεων σε μεγάλους εταιρικούς πελάτες. Όπως εξηγούν τραπεζικές πηγές που έχουν γνώση του θέματος, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα επιβάλλει αρνητικά επιτόκια στις τράπεζες (όχι μόνο στις κυ-

Οι κυπριακές τράπεζες τα τελευταία δύο χρόνια έχουν συνάψει συμφωνίες με άλλους ομίλους, ή έχουν δημιουργήσει εναλλακτικά προϊόντα επένδυσης κεφαλαίου, ώστε να είναι προετοιμασμένες για αντιπροτάσεις.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα επιβάλλει αρνητικά επιτόκια στις τράπεζες (όχι μόνο στις κυπριακές) για να φυλάει τη ρευστότητα των πελατών τους.

Αυξήθηκαν οι καταθέσεις

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα δεδομένα της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, οι συνολικές καταθέσεις τον Ιούνιο 2021 κατέγραψαν καθαρή αύξηση 432,4 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με καθαρή αύξηση 330,1 εκατ. ευρώ το Μάιο του 2021. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής έφτασε στο 4,4%, σε σύγκριση με 3,7% τον Μάιο 2021, ενώ το υπόλοιπο των καταθέσεων τον Ιούνιο 2021 έφθασε στα 49,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι συνολικές καταθέσεις τον Ιούνιο 2020 είχαν παρουσιάσει καθαρή αύξηση 106,4 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με καθαρή μείωση 30,8 εκατ. ευρώ το Μάιο 2020. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής είχε φτάσει στο -0,7%, σε σύγκριση με -0,8% τον Μάιο 2020, ενώ το υπόλοιπο των καταθέσεων τον Ιούνιο 2020 είχε φτάσει στα 47,8 δισ. ευρώ. Συνεχίζοντας την σύγκριση, οι συνολικές καταθέσεις τον Ιούνιο 2019 είχαν παρουσιάσει καθαρή αύξηση 46 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με καθαρή αύξηση 688,3 εκατ. ευρώ το Μάιο του 2019. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής είχε ανέλθει στο 3,3%, σε σύγκριση με 1,7% το Μάιο του 2019 και το υπόλοιπο των καταθέσεων τον Ιούνιο του 2019 είχε φτάσει στα 48,4 δισ. ευρώ.

πριακές) για να φυλάει τη ρευστότητα των πελατών τους. Στην Ευρώπη οι μεγάλοι τραπεζικοί κολλοσοί, αλλά και μικρότερες τράπεζες, εφαρμόζουν αρνητικά επιτόκια εδώ και καιρό, αφού είναι πλέον η νέα πραγματικότητα. Μέχρι το 2020 στην Κύπρο το κόστος αυτό της φύλαξης το επωμιζόνταν οι τράπεζες, αλλά πλέον το τραπεζικό περιβάλλον δεν επιτρέπει το επιπλέον κόστος να συνεχίσουν να το απορροφούν. Η αρχή έγινε με τους μεγάλους εταιρικούς πελάτες, με τα όρια να έχουν «στενέψει» και να χρειάζεται η εφαρμογή του μέτρου να γίνει και για τους πελάτες λιανικής. Συμπληρώνουν πως το περιβάλλον των

χαμηλών επιτοκίων που πρακτικά είναι ο φθηνός δανεισμός και το αυξημένο κόστος των εσποπών για να συνεχίζουν να λειτουργούν, δημιουργούν μία εξίσωση που «δεν βγαίνει» δίχως την επιβολή χρεώσεων. Ποια τράπεζα θα το εφαρμόσει πρώτη δεν έχει και πολύ σημασία, διότι είναι σίγουρο πως θα ακολουθήσουν και όλες οι άλλες. Όπως έγινε με την επιβολή χρέωσης σε μεγάλους εταιρικούς πελάτες το 2020. Οι πληροφορίες της «Κ» θέλουν η πρώτη που θα αρχίσει τις σχετικές χρεώσεις να είναι η Ελληνική Τράπεζα, τράπεζα που είναι και λογικό διότι μετά την απορρόφηση του Συνεργατισμού έχει καταστεί η μεγαλύτερη τράπεζα λι-

ανικής τραπεζικής στην Κύπρο. Υπενθυμίζεται ότι και το 2020 για τους εταιρικούς πελάτες πάλι η Ελληνική το είχε εφαρμόσει, ωστόσο σχεδόν αμέσως ακολούθησαν και άλλες κυπριακές τράπεζες.

Απαντώντας με προϊόντα

Την ίδια ώρα, η πρόθεση των κυπριακών τραπεζών που θα εφαρμόσουν χρεώσεις και στους πελάτες λιανικής τραπεζικής δεν έχουν μόνες επιλογές είτε να αποσύρουν τις καταθέσεις τους από τις τράπεζες και να τις φέρουν σε άλλες, είτε να τις κρατήσουν στην εν λόγω τράπεζα και να αρχίσουν να χρεώνονται. Οι τράπεζες έχουν εναλλακτικές μεθόδους για να χρ-

σιμοποιήσουν τις καταθέσεις τους ή μέρος των καταθέσεων τους οι πελάτες που βρίσκονται εντός της περιμέτρου που θα εφαρμοστεί η χρέωση. Επί παραδείγματι, οι τράπεζες μαζί με την επιστολή που θα πρέπει να αποστέλλουν σε όλους τους πελάτες τους που επηρεάζονται θα συνοδεύεται με προτάσεις που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα χρήματα άνω των 100 χιλιάδων ευρώ που διατηρούν στην τράπεζα. Βλέπε, ασφαλιστικά προϊόντα, επενδυτικά και ούτω καθεξής, προϊόντα τα οποία θα είναι βεβαίως σε συνεργασία με την τράπεζα. Αυτός είναι κιόλας ένας από τους λόγους που οι κυπριακές τράπεζες τα τελευταία

δύο χρόνια έχουν συνάψει συμφωνίες με άλλους ομίλους, ή έχουν δημιουργήσει εναλλακτικά προϊόντα επένδυσης κεφαλαίου, ώστε να είναι προετοιμασμένες για αντιπροτάσεις στους πελάτες τους. Η παραδοσιακή τραπεζική, εξάλλου, τύπου δανεισμού για να αγοράσει ένας πελάτης ένα ακίνητο και να περιμένει η τράπεζα να βγάλει κέρδος από τα επιτόκια που παράγει αυτός ο δανεισμός, είναι παρωχημένη, έχει μετά βίας παρόν και σίγουρα δεν έχει μέλλον.

Περίεργη αντίδραση

Εφαρμόζοντας ένα μέτρο επιβολής χρεώσεων – τελών σε μεγάλους εταιρικούς καταθέτες αρχές

του 2020 κανείς θα φανταζόταν πως οι καταθέσεις θα έπεφταν ραγδαία από τις κυπριακές τράπεζες και θα μεταφερόνταν σε τράπεζες κρατών που ακόμα δεν εφαρμόζουν αυτό το μέτρο. Τουναντίον, τα δεδομένα έδειξαν όχι απλώς να μειώνονται οι καταθέσεις σε κυπριακές τράπεζες που εφαρμόσαν το μέτρο, αλλά τελικώς να αυξάνονται παρά το αρχικό «μούδιασμα». Τραπεζικοί μιλούν εξάλλου για τον όρο της «ασφάλειας των καταθέσεων», που αν και το μέτρο της επιβολής χρέωσης για να σου κρατά την κατάθεση η τράπεζα είναι «αλμυρό», ωστόσο προσδίδει μια «ασφάλεια» για την κατάθεση που διατηρείς σε εκείνη την τράπεζα.

Δάνεια 86 δισ. θα χορηγήσουν οι ελληνικές τράπεζες έως και το 2024

Της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Τα δάνεια που θα χορηγήσουν οι ελληνικές τράπεζες αναμένεται να ξεπεράσουν τα 20 δισ. ευρώ ετησίως, ή το 12% του ΑΕΠ το 2022-2024, όπως εκτιμά η JP Morgan, και αυτό σε συνδυασμό με τη συνέχιση της εκτέλεσης των σχεδίων μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων θα αποτελέσουν τους μεγάλους καταλύτες για το ισχυρό επενδυτικό αφήγημα των ελληνικών τραπεζών.

Μείωση NPEs

Τον τελευταίο χρόνο, οι προοπτικές για τις ελληνικές τράπεζες έχουν ενισχυθεί σημαντικά, όπως επισημαίνει η αμερικανική τράπεζα η οποία δηλώνει πολύ αισιόδοξη για τον κλάδο. Ακόμα και κατά τη διάρκεια της πανδημίας το περασμένο έτος, τα NPEs μειώθηκαν κατά περίπου 17 δισ. ευρώ, ή το ένα τέταρτο του επιπέδου του 2019 και τα 65 δισ. ευρώ, ενώ αναμένεται να μειωθούν κατά 40 δισ. ευρώ περαιτέρω το 2021-2022, με τους δείκτες NPEs να υποχωρούν σε μονοψήφια επίπεδα από τις αρχές του επόμενου έτους και να «ισοφαρίζουν» αυτούς των ευρωπαϊκών τραπεζών. Αυτή η εξέλιξη ανοίγει τον δρόμο για ομαλοποίηση του κόστους κινδύνου, με πρόσθετη ώθηση στην κερδοφορία από την επιτάχυνση της αύξησης των χορηγήσεων, τις περαιτέρω ευκαιρίες στο μέτωπο των εσόδων από προμήθειες και τα κέρδη λειτουργικής αποδοτικότητας. Τα εκτεταμένα

μέτρα δημοσιονομικής και νομισματικής στήριξης έχουν περιορίσει τον αντίκτυπο της κρίσης COVID-19, κάτι το οποίο μαζί με τα σταθερά βήματα για το άνοιγμα της οικονομίας σημαίνει ότι η αγορά θα πρέπει να στραφεί προς τις προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης των τραπεζών και τη μεσοπρόθεσμη τάση της απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROTE), επισημαίνει.

Όπως τονίζει η JP Morgan, οι αγορές υποτιμούν τη δυναμική ανάπτυξης και απόδοσης των ελληνικών τραπεζών αυτή τη στιγμή. Επειτα από χρόνια απομόχνευσης, η ανάπτυξη των χορηγήσεων ανα-

Πολύ αισιόδοξη για τον κλάδο δηλώνει η JP Morgan – Ακόμη και στη διάρκεια της πανδημίας, τα NPEs μειώθηκαν κατά 17 δισ.

μένεται να επιταχυνθεί τα επόμενα έτη με υγιέστερους ισολογισμούς, βελτίωση της ζήτησης για επιχειρηματικά δάνεια και την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και την ενίσχυση επενδύσεων στο πλαίσιο του σχεδίου «Ελλάδα 2.0».

Η αμερικανική τράπεζα αναμένει ότι τα χαρτοφυλάκια εξυπηρετούμενων δανείων των ελληνικών τραπεζών θα αυξηθούν σε μέσο όρο ετησίως κατά 7% το 2020-2023,

Οι αγορές υποτιμούν τη δυναμική ανάπτυξης και απόδοσης των ελληνικών τραπεζών, εκτιμά η αμερικανική τράπεζα.

έναντι 3% μείωσης που καταγράφηκε το 2016-19. Συγκεκριμένα, εκτιμά πως τα νέα δάνεια φέτος θα διαμορφωθούν στα 18,7 δισ. ευρώ, το 2022 στα 20,4 δισ. ευρώ, το 2023 στα 22,8 δισ. ευρώ και το 2024 στα 24,6 δισ. ευρώ, δηλαδή κοντά στο 12% του ΑΕΠ ετησίως.

Ενίσχυση εσόδων

Η αύξηση των δανείων θα δώσει σημαντική ώθηση στα έσοδα των

ελληνικών τραπεζών, τα οποία σε άλλη περίπτωση θα δέχονταν πιέσεις από τα χαμηλά επιτόκια και τον καθαρισμό των NPEs, και η αμερικανική τράπεζα εκτιμά ότι αυτή η ώθηση θα προσθέσει έως και 2% κατά μέσον όρο στα ROTE έως το 2023. Σε συνδυασμό με την ομαλοποίηση του κόστους κινδύνου και τις περαιτέρω αυξήσεις στα κέρδη από προμήθειες και στους δείκτες αποδοτικότητας, τα

ROTE θα φτάσουν το 8%-9% έως το 2023.

Σε ό,τι αφορά τις αποτιμήσεις των μετοχών των ελληνικών τραπεζών, η JP Morgan σημειώνει ότι κινούνται 40% χαμηλότερα σε σχέση με αυτές των τραπεζών της Ευρωζώνης, κάτι που σε καμία περίπτωση δεν δικαιολογείται τη στιγμή που έχουν παρόμοια προφίλ ROTE για το 2022-2023. Όπως τονίζει, οι ελληνικές τράπεζες έχουν δημι-

ουργήσει ένα σταθερό ιστορικό εκτέλεσης των στόχων τους τα τελευταία χρόνια, και η υλοποίηση των σχεδίων μετασχηματισμού αναμένεται να συνεχιστεί, η οποία σε συνδυασμό με τα πρώτα σημάδια βιώσιμης κερδοφορίας θα μειώσει την πίεση στο κόστος ιδίων κεφαλαίων.

Ισχυρές προοπτικές

Η JP Morgan θεωρεί ότι οι τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες προσφέρουν μια ενδιαφέρουσα διαφοροποίηση στα επενδυτικά χαρτοφυλάκια, δεδομένων των ισχυρών προοπτικών ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας αλλά και των χαρακτηριστικών που έχει καθεμία ξεχωριστά.

«Μας αρέσουν ιδιαίτερα οι προοπτικές της Alpha Bank και της Eurobank καθώς είναι προσανατολισμένες στην ανάπτυξη και στη διεθνή παρουσία τους, ο αμυντικός ισολογισμός και η “άνεση” των κεφαλαίων της Εθνικής Τράπεζας και το ιστορικό της Τράπεζας Πειραιώς σε ό,τι αφορά την υλοποίηση του μετασχηματισμού της», όπως σημειώνει.

Η συνέχιση της εκτέλεσης των σχεδίων μείωσης των NPEs, η επιτάχυνση της αύξησης των δανείων με την έναρξη του σχεδίου «Ελλάδα 2.0», καθώς η περαιτέρω άνοδος των αποτιμήσεων των τραπεζών της Ευρωζώνης, αναμένεται να λειτουργήσουν ως καταλύτες για τις ελληνικές τράπεζες, καταλήγει η αμερικανική τράπεζα.

Χαμένη και η φετινή χρονιά για τον τουρισμό

Δήμητρα Καραντώκη: Καταστροφικό σενάριο αν χαθεί και το 2022

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΙΑ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Επιπρόσθετη στήριξη για τον τουριστικό τομέα προτίθεται να ζητήσει ο Σύνδεσμος Τουριστικών Επιχειρήσεων Κύπρου από τον Υπουργό Οικονομικών, με την αντιπρόεδρό του κα Δήμητρα Καραντώκη να τονίζει ότι χωρίς συνέχιση της στήριξης, θα χαθούν επιχειρήσεις και χιλιάδες θέσεις εργασίας. Την ίδια ώρα, υπογραμμίζει την σημασία της εμβολιαστικής κάλυψης της ξενοδοχειακής βιομηχανίας ώστε να μπορεί να παραμείνει ανταγωνιστική. Πάντως αυτή την στιγμή, οι πληρότητες παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, ενώ, όπως αναφέρει, το σχέδιο ενίσχυσης του εγχώριου τουρισμού δεν αλλάζει δραματικά την κατάσταση. Η κα. Καραντώνη δίνει και μια πιο ξεκάθαρη εικόνα που επικρατεί στα ξενοδοχεία αυτή την στιγμή : όσα ξενοδοχεία διαθέτουν υψηλό ποσοστό απευθείας κρατήσεων (individual bookings) έχουν υψηλότερες πληρότητες αυτήν την περίοδο, ενώ σημαντικός αριθμός τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης φιλοξενείται αυτή την περίοδο σε ξενοδοχεία πολυτελείας. Μετά τον Αύγουστο, ωστόσο, η αβεβαιότητα επιστρέφει. **-Ποια είναι η εικόνα αυτή την στιγμή με τις κρατήσεις στα ξενοδοχεία- μέλη του συνδέσμου σας;**

«Τον Ιούλιο ήταν σχετικά καλύτερα τα δεδομένα από τον Ιούνιο. Αν και βρισκόμαστε στον Αύγουστο, μήνα κατά τον οποίο οι περισσότεροι Κύπριοι πραγματοποιούν τις διακοπές τους, εντούτοις, τα μέχρι στιγμής στοιχεία δείχνουν πως οι πληρότητες είναι χαμηλότερες. Καθώς οδεύουμε προς το τέλος της κύριας τουριστικής περιόδου, μπορούμε να

πούμε με σχετική βεβαιότητα πως και το 2021 είναι μία χαμένη χρονιά για τον τουρισμό.

-Γνωρίζουμε ότι υπάρχουν μονάδες σε Πάφο και Λεμεσό οι οποίες έχουν αυτή την περίοδο ιδιαίτερα ψηλές πληρότητες καθώς δουλεύουν με τουρίστες υψηλών εισοδημάτων, ενώ η ευρύτερη εικόνα στα ξενοδοχεία είναι διαφορετική. Υπάρχει αυτή την στιγμή τουρισμός δύο ταχυτήτων ένεκα πανδημίας;
«Δεν θα το έλεγα. As μην ξεχνάμε πως αντιμετωπίζουμε μία παγκόσμια υγειονομική κρίση η οποία δεν διακρίνει εισοδηματικές τάξεις. Σίγουρα όσοι έχουν την οικονομική άνεση, τους είναι πιο εύκολο να ταξιδέψουν αλλά πάντα έτσι ήταν. Άλλωστε, η μεγάλη πλειοψηφία των ξενοδοχειακών μονάδων, μελών του ΣΤΕΚ, που είναι κυρίως τεσσάρων και πέντε αστέρων, έχουν χαμηλές πληρότητες. Υπάρχουν και κάποια ξενοδοχεία τα οποία προσελκύουν υψηλής εισοδηματικής στάθμης τουρίστες, τα οποία έχουν πιο υψηλές πληρότητες μέχρι και τον Αύγουστο, αλλά από τον Σεπτέμβριο και μετά η αβεβαιότητα είναι η ίδια για όλα τα ξενοδοχεία. As μην ξεχνάμε επίσης πως τα ταξίδια για επαγγελματικούς λόγους είναι ακόμα σε πολύ χαμηλά επίπεδα, άρα τα ξενοδοχεία πολυτελείας υποφέρουν κι από αυτό το φαινόμενο. Από την εμπειρία μας, βέβαια, γνωρίζουμε πως τα ξενοδοχεία που έχουν υψηλό ποσοστό απευθείας κρατήσεων (individual bookings) έχουν υψηλότερες πληρότητες αυτήν την περίοδο. Γενικότερα, το ζήτημα δεν είναι ο ανταγωνισμός εντός Κύπρου, ο οποίος αν είναι υψηλός είναι και θεμιτός, αλλά ο πόλεμος τιμών μεταξύ τουριστικών προορισμών στη Μεσόγειο. Στην

«Δεν είναι δυνατό να υπάρχουν ξενοδοχεία και εστιατόρια που οι εργαζόμενοι να μην είναι εμβολιασμένοι, αν θέλουμε να επιβιώσει αυτό το καίριο κομμάτι της οικονομίας», διαμνύει η αντιπρόεδρος του ΣΤΕΚ.

θα πρέπει να επιλυθεί το ζήτημα με την δυσκολία εξεύρεσης προσωπικού, αλλιώς κινδυνεύει η ποιότητα των υπηρεσιών.

προσπάθεια της κάθε χώρας να κερδίσει όσο το δυνατό μεγαλύτερο κομμάτι από τη μικρή πίτα της φετινής χρονιάς, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται και στην τιμολόγηση. Και δυστυχώς υπάρχουν προορισμοί τους οποίους δεν μπορούμε να ανταγωνιστούμε, αφού τα κόστη λειτουργίας τους είναι πολύ χαμηλά.

Αύξηση προϋπολογισμών - Υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις από τον ΣΤΕΚ για αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στην τουριστική βιομηχανία;

«Όσον αφορά τις υγειονομικές επιπτώσεις, ξεκάθαρα οι θέσεις μας υποστηρίζουν την επιτάχυνση του εμβολιαστικού προγράμματος, την τήρηση των πρωτοκόλλων και την εφαρμογή του Safe Pass από

τις επιχειρήσεις και την πιστή εφαρμογή των μέτρων ατομικής προστασίας. Ζητούμε απ' όλους να συμβάλουν στις προσπάθειες τις κυβερνήσεις για αύξηση της εμβολιαστικής κάλυψης. Για εμάς, δεν είναι δυνατό να υπάρχουν ξενοδοχεία και εστιατόρια που οι εργαζόμενοι να μην είναι εμβολιασμένοι αν θέλουμε να επιβιώσει αυτό το καίριο κομμάτι της οικονομίας. Είναι ενδεικτικό πως σε κάποιες χώρες, για μερικές επιχειρήσεις, κατέστη υποχρεωτικός ο εμβολιασμός για τους εργαζόμενους τους. Πρέπει όλοι επιτέλους να αντιληφθούν πως δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις κατά της πανδημίας. Όσον αφορά τις οικονομικές επιπτώσεις, και πάλι δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις. Λαμβάνοντας υπόψη ότι και το 2021 θα είναι μία ιδιαίτερα προβληματική χρονιά, θεωρούμε αναγκαία τη συνέχιση των κρατικών μέτρων στήριξης των εργαζομένων του τομέα. Κατά την πρόσφατη αναβάθμιση της κυπριακής οικονομίας από τον οίκο Moody's, έγινε ιδιαίτερη αναφορά στα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση και είχαν ως αποτέλεσμα τη διατήρηση περίπου 26.000 θέσεων εργασίας. Δυστυχώς, χωρίς συνέχιση της στήριξης, μερικές χιλιάδες

Χιλιάδες θέσεις εργασίας θα καθούν και επιχειρήσεις θα κλείσουν αν δεν συνεχιστεί η στήριξη του τομέα.

από αυτές τις θέσεις θα χαθούν, καθώς πολλές επιχειρήσεις, μετά από δύο χαμένες χρονιές, δεν μπορούν να διατηρήσουν το προσωπικό τους χωρίς στήριξη. Παράλληλα, θα πρέπει να επιλυθεί το σημαντικό ζήτημα που έχει δημιουργηθεί με την δυσκολία εξεύρεσης προσωπικού, αλλιώς κινδυνεύει η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ως ΣΤΕΚ, προτιθέμεθα να ζητήσουμε από τον υπουργό Οικονομικών επιπρόσθετη στήριξη για τις επιχειρήσεις του τομέα ώστε να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στην αύξηση των ζημιών των τελευταίων ετών. Επίσης, επειδή βρισκόμαστε σε περίοδο ετοιμασίας των κρατικών προϋπολογισμών της επόμενης χρονιάς, θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό να αυξηθούν τα κονδύλια που σχετι-

ζονται με τον τουρισμό, τόσο του αρμόδιου Υφυπουργείου όσο κι αυτά που σχετίζονται με τα σχέδια κινήτρων για αεροπορικές εταιρείες και οργανωτές ταξιδιών. **- Μπορεί να γίνει πρόβλεψη για το 2022; Πότε αναμένεται η ανάκαμψη της τουριστικής βιομηχανίας;**

«Πλέον, όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς πρέπει να στρέψουμε το βλέμμα στο 2022. Τρεις συνεχόμενες χαμένες χρονιές θα οδηγήσουν στην οικονομική καταστροφή πολλών επιχειρήσεων στην τουριστική βιομηχανία. Ωστόσο, η αβεβαιότητα δεν μας επιτρέπει να κάνουμε ασφαλείς προβλέψεις. Αβεβαιότητα η οποία είναι κατά κύριο λόγο υγειονομική καθώς βλέπουμε διαρκώς νέες μεταλλάξεις του ιού να εμφανίζονται διεθνώς. Το 2021 κάποιοι ανέμεναν πως θα ήταν μια πιο καλή χρονιά, ωστόσο, η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική. Ευελπιστούμε πως το 2022 θα αρχίσει να βελτιώνεται η κατάσταση, αν και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού έχει εκτιμήσει πως η πλήρης ανάκαμψη του τομέα δεν θα επέλθει πριν από το 2024 και δεν θεωρούμε πως η Κύπρος θα αποτελέσει την εξαιρεση.

Πρέπει να επικεντρωθούμε στον ποιοτικό τουρισμό

- Η πανδημία ανέδειξε για άλλη μια φορά το πρόβλημα της εξάρτησης της Κύπρου από δύο συγκεκριμένες αγορές και το κενό χρόνων στις τουριστικές σχέσεις με άλλες ευρωπαϊκές αγορές. Σε ποιες αγορές συγκεκριμένα θα πρέπει να επενδύσουμε κατά την άποψή σας και τι γίνεται από τον ιδιωτικό τομέα προς αυτή την κατεύθυνση;

«Όντως έχουμε διαχρονική εξάρτηση από την Βρετανική και τη Ρωσική αγορά, αλλά δεν θα έλεγα πως αυτό είναι κάτι που ανέδειξε η πανδημία. Ακόμα κι να είχαμε τη δυνατότητα προσέλκυσης τουριστών από κάθε χώρα του κόσμου αυτήν την περίοδο, λόγω της επιδημιολογικής μας εικόνας και πάλι τους ίδιους αριθμούς τουριστών θα προσελκύαμε. Διαχρονικά, όμως, όντως, έχουμε ζήτημα με την εξάρτησή μας τόσο από τις δύο προαναφερόμενες αγορές τις οποίες διακεντρίζεται ένας μικρός αριθμός οργανωτών ταξιδιών. Τα τελευταία χρόνια έγιναν οργανωμένες προσπάθειες από το κράτος, τον ιδιωτικό τομέα

και την Hermes Airports για ενίσχυση της συνδεσιμότητας και με άλλους προορισμούς αλλά δυστυχώς η πανδημία διέκοψε απότομα αυτήν την εν εξελίξει προσπάθεια. Το υφυπουργείο Τουρισμού προσπαθεί, ταυτόχρονα με τη διαχείριση της κατάστασης της πανδημίας, να συνεχίσει την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού 2030 ώστε σταδιακά να επιλυθούν διάφορα θέματα, όπως η εποχικότητα, η γεωγραφική κατανομή των επισκεπτών, η αύξηση των εσόδων και όχι απλώς των επισκεπτών. Ο ιδιωτικός τομέας, από την πλευρά του, τα τελευταία χρόνια έχει προβεί σε σημαντικές επενδύσεις: αναβάθμιση/εκσυγχρονισμός και κατασκευή νέων ξενοδοχειακών μονάδων, εμπλουτισμός παρεχόμενων υπηρεσιών, εισαγωγή ψηφιακών λύσεων και δαπάνες δεκάδων εκατομμυρίων σε ενέργειες μάρκετινγκ και επικοινωνίας. Αυτό που παρατηρούμε ιδιαίτερα έντονα τα τελευταία χρόνια, είναι πως ενώ καταγράφονταν ρεκόρ στις αφίξεις τουριστών, εντούτοις,

Να σταματήσει η παλινδρόμηση μεταξύ ποιοτικού και ποσοτικού τουρισμού και να επικεντρωθούμε στον ποιοτικό τουρισμό τονίζει η κ. Καραντώκη.

Το Σχέδιο για τους εμβολιασμένους θα αυξηθεί κατά 12 εκατ. τα έσοδα σε σύγκριση με 640 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2019.

η πορεία των τουριστικών εσόδων δεν ήταν αντίστοιχη. Αυτό καταδεικνύει την ανάγκη που υπάρχει για πραγματική στροφή και προώθηση ποιοτικού τουρισμού. Η παλινδρόμηση μεταξύ ποιοτικού και ποσοτικού τουρισμού πρέπει

να σταματήσει και να επικεντρωθούμε στον ποιοτικό τουρισμό. **- Ποιο είναι το προφίλ των τουριστών αυτή την περίοδο;**

«Με βάση τα στοιχεία που δημοσιεύει η Στατιστική Υπηρεσία, τα οποία προκύπτουν από επεξεργασία των στοιχείων της ηλεκτρονικής πλατφόρμας "Cyprus Flight Pass", οι περισσότεροι τουρίστες που έχουμε σήμερα, προέρχονται από τη Ρωσία. Ένα αριθμό τουριστών είχαμε και από το Ισραήλ, ωστόσο, μετά την απόφαση της ισραηλινής κυβέρνησης για απαγόρευση των ταξιδιών στην Κύπρο, προφανώς και οι αριθμοί έχουν σχεδόν μηδενιστεί αφού υπήρξαν και ακυρώσεις κρατήσεων. Είμαστε

σε αναμονή για να δούμε ποια θα είναι η ανταπόκριση των Βρετανών τουριστών μετά την απόφαση για άρση της καραντίνας για όσους επιστρέφουν από χώρες που βρίσκονται στην «πορτοκαλί» κατηγορία, ανάμεσά τους και η Κύπρος. Μικρότερους αριθμούς τουριστών έχουμε και από άλλες ευρωπαϊκές και σκανδιναβικές χώρες. Εντοπίζουμε επίσης πως υπάρχει σημαντικός αριθμός τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης σε ξενοδοχεία πολυτελείας. Γενικότερα, as μην ξεχνάμε πως αναφερόμαστε σε μία περίοδο κατά την οποία οι αφίξεις τουριστών είναι μειωμένες κατά περίπου 80% σε σχέση με την αντίστοιχη, κανονική, περίοδο

του 2019, άρα οι όποιες αναλύσεις ως προς το προφίλ των τουριστών, είναι παρακινδυνευμένες. Όσον αφορά τον εγχώριο τουρισμό, το κρατικό σχέδιο επιχορήγησης για εμβολιασμένους είναι μεν υποβοηθητικό, αλλά δεν αποτελεί τίποτα περισσότερο από μία ικμάδα των τουριστικών εσόδων μίας κανονικής τουριστικής περιόδου. Σύμφωνα με υπολογισμούς μας, για την περίοδο εφαρμογής του, το Σχέδιο για τους εμβολιασμένους θα αυξήσει τα οποιαδήποτε έσοδα κατά 12 εκατ. ευρώ περίπου σε σύγκριση με περίπου 640 εκατ. ευρώ συνολικά την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (μέσα Ιουλίου-τέλος Αυγούστου).

ΜΕΓΑΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Disney

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΟ ΣΚΑΡΠΑ

© 2021 Disney

ΤΑ ΠΕΡΙΚΑΡΠΙΑ
ΤΩΝ ΜΑΚΗΤΑΚ

Κυριακή
15/8

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Εφημερίδα Πολιτική και Οικονομική Εμπειρία

Αντίδοτο στο δημογραφικό η ένταξη περισσοτέρων στην αγορά εργασίας

Πολύ χαμηλό το ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Ελλάδα

Της **ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ**

Πολύ χαμηλό είναι το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, όσων δηλαδή εργάζονται ή αναζητούν εργασία στην Ελλάδα, σε σχέση τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. «Το στοιχείο αυτό, ενώ από τη μια είναι αρνητικό, από την άλλη σημαίνει ότι η Ελλάδα έχει περιθώρια να αντισταθμίσει τις αρνητικές συνέπειες της δημογραφικής γήρανσης, βάζοντας περισσότερους ανθρώπους στην αγορά εργασίας, είτε με τη μείωση της ανεργίας είτε με την αύξηση της απασχόλησης των γυναικών», τονίζει ο Βύρων Κοτζιμάνης, καθηγητής Δημογραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και επιστημονικός υπεύθυνος του ερευνητικού προγράμματος «Δημογραφικά προτάγματα στην έρευνα και πρακτική στην Ελλάδα» (ΕΛΙΔΕΚ).

Όπως επισημαίνει, τα δημογραφικά δεδομένα τα οποία χρησιμοποιούνται συνήθως δεν δείχνουν όλη την αλήθεια για το τι συμβαίνει στην οικονομία και την αγορά εργασίας και διαφέρουν αρκετά από τους αντίστοιχους οικονομικούς δείκτες που πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη. Μετράμε συνήθως πόσοι είναι αυτοί που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα από 20-64, οπότε είναι και ο εν δυνάμει εργαζόμενος πληθυσμός σε σχέση με τα παιδιά και τους συνταξιούχους. Όμως, την ίδια στιγμή υπάρχουν συνταξιούχοι που εργάζονται και «νέοι» που εξαρτώνται οικονομικά από άλλους, όπως για παράδειγμα πολλές γυναίκες στην Ελλάδα οι οποίες δεν εργάζονται, ενώ βρίσκονται στην κατεχόμενη παραγωγική ηλικία.

«Όμως, εκτός από τα στοιχεία που μετράμε για τις συντάξεις ή το ασφαλιστικό, ο πλούτος σε μια χώρα παράγεται από εκείνους που εργάζονται και όχι από εκείνους που βρίσκονται στην

Η Ελλάδα έχει περιθώρια να αντισταθμίσει τις σοβαρές συνέπειες της δημογραφικής γήρανσης, είτε με τη μείωση της ανεργίας είτε με την αύξηση της απασχόλησης των γυναικών», τονίζει ο Βύρων Κοτζιμάνης, καθηγητής Δημογραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Μόνο το 73,4% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών είναι οικονομικά ενεργό, δηλαδή εργάζεται ή αναζητεί εργασία.

κατάλληλη ηλικία για να εργαστούν», τονίζει ο κ. Κοτζιμάνης. Στην Ελλάδα, μόνο το 73,4% του πληθυσμού που βρίσκεται στην ηλικιακή ομάδα μεταξύ των 20-64 ετών είναι οικονομικά ενεργό (εργάζεται ή αναζητεί εργασία). Χαμηλότερα από την Ελλάδα βρίσκονται η Κροατία –ποσοστό 71,2% του πληθυσμού 20-64 είναι οικονομικά ενεργό–, η Ιταλία –ποσοστό 70,8%– και η Πολωνία με ποσοστό 70%. Αντίθετα, στη

Σουηδία το 87,6% των πολιτών από τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα είναι οικονομικά ενεργό, στην Ισλανδία και την Ελβετία το 85,9% και στην Εσθονία το 83,5%.

Όπως αναφέρεται στα δεδομένα του ερευνητικού προγράμματος.

Στην Ελλάδα, ο πληθυσμός της το 2019 κατανεμόταν με βάση τις εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ ως εξής: 0-19 ετών 2,08 εκατ., 20-64 ετών 6,28 εκατ. και 65+ 2,36 εκατ. (σύνολο 10,72 εκατ.). Οι δημογραφικοί λόγοι δίδουν:

1) 37,5 περίπου άτομα 65 ετών και άνω αντιστοιχούν σε 100 άτομα 20-64 ετών.

2) 71 σχεδόν άτομα ηλικίας 65 και άνω και 0-19 ετών αντιστοιχούν σε 100 άτομα 20-64 ετών. «Οι λόγοι αυτοί δεν διαφέρουν σημαντικά από αντίστοιχους μέ-

σους όρους στην Ε.Ε., όπου αντιστοιχούν 34 άτομα 65 ετών και άνω σε 100 άτομα 20-64 ετών και 68,5 άτομα ηλικίας 65 και άνω + 0-19 ετών σε 100 άτομα 20-64 ετών» επισημαίνει ο κ. Κοτζιμάνης.

Με βάση τα ποσοστά ενεργού οικονομικά πληθυσμού, όμως η αναλογία είναι πολύ δυσμενέστερη για την Ελλάδα. Ωστόσο, εξηγεί, υπάρχει κάτι θετικό: «Υπάρχουν και μεγάλα περιθώρια για την ανόρθωση των αναλογιών αυτών, ανόρθωση που αν επιτευχθεί θα επιτρέψει σε μεγάλο βαθμό την “απόσβεση” των επιπτώσεων των δημογραφικών εξελίξεων των αμέσως επόμενων δεκαετιών», με την αύξηση της απασχόλησης ομάδων πληθυσμού που παραμένουν οικονομικά εξαρτώμενοι ή με τη μείωση της ανεργίας.

Ενισχύονται οι προοπτικές εξαγωγικών επιχειρήσεων

Βελτίωση των επιδόσεων τους βλέπουν οι εξαγωγικές επιχειρήσεις, όπως προκύπτει από τον Δείκτη Εξαγωγικών Προσδοκιών που καταρτίζει ο Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος σε συνεργασία με την εταιρεία DHL.

Ο δείκτης για το α΄ εξάμηνο του 2021 διαμορφώθηκε σε 138,8 μονάδες έναντι 123,0 μονάδων του β΄ εξεμήνου του 2020 και 86,8 μονάδων του α΄ εξεμήνου του 2020 και είναι η καλύτερη επίδοση από το 2016.

Αναλυτικά: – Σε θετικά επίπεδα διαμορφώθηκαν οι εκτιμήσεις των ερωτηθέ-

των αναφορικά με τις εξαγωγές για άλλο ένα εξάμηνο, με το 58% των ερωτηθέντων να δηλώνει ότι αναμένει αύξηση στο α΄ εξάμηνο του 2021 και το 34% σταθερότητα, ενώ μόλις το 8% αναμένει ότι θα μειωθούν.

– Όσον αφορά τις διεθνείς οικονομικές συνθήκες, τα αποτελέσματα δείχνουν μια μικρή βελτίωση σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο, με το 51% να αναμένει βελτίωση και το 24% σταθερότητα. Αντίστοιχα, το ποσοστό αυτών που αναμένουν επιδείνωση μειώθηκε σε 25% από 34% στο β΄ εξάμηνο του 2020.

– Ιδιαίτερα αισιόδοχοι παραμένουν οι εξαγωγείς και για τις εγχώριες πωλήσεις τους, καθώς το 59% αναμένει αύξηση, ενώ μόλις το 7% παρουσιάζεται απαισιόδοξο και δηλώνει ότι, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του, οι εγχώριες πωλήσεις θα μειωθούν. Το 34% αναμένει σταθερότητα.

– Συγκρατημένη αισιοδοξία επικρατεί και για τις εγχώριες οικονομικές συνθήκες, με το 50% των ερωτηθέντων να αναμένει βελτίωση, ωστόσο το ποσοστό είναι μειωμένο συγκριτικά με το προηγούμενο εξάμηνο κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Τη «σταθερότητα»

επέλεξε ως απάντηση στη σχετική ερώτηση το 27% του δείγματος και την «επιδείνωση» το 23%.

Ως προς το πώς επηρέασε η πανδημία τις εξαγωγές των επιχειρήσεων των συμμετεχόντων, το 44% απάντησε αρνητικά, το 32% «καθόλου» και το 24% θετικά. Ενδιαφέρον έχει πως το 73% των εξαγωγικών επιχειρήσεων δεν έχει online πλατφόρμες εξαγωγικών πωλήσεων, είτε σε επιχειρήσεις είτε απευθείας στους καταναλωτές. Ωστόσο, οι μισές (51%) προτίθενται να συμμετάσχουν σε ψηφιακές δράσεις με σκοπό την ενίσχυση της εξωστρέφειας.

Στην εποχή των ηλεκτρονικών πωλήσεων οι αλυσίδες σούπερ μάρκετ

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Καθοριστικές σημασίας αποδεικνύεται για τις ηλεκτρονικές πωλήσεις της «Σκλαβενίτς» η συνεργασία με την efood, όχι μόνο διότι μέσω αυτής υπερβαίνει τα όρια της Αττικής, αλλά και διότι αποκτά ακόμη μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα το ηλεκτρονικό του κανάλι. Την ίδια ώρα αποδεικνύεται ότι παρά την εκρηκτική αύξηση των ηλεκτρονικών πωλήσεων ειδών σούπερ μάρκετ, οι αγορές στη συνείδηση του καταναλωτή παραμένουν άμεσα συνδεδεμένες με το φυσικό κατάστημα.

Σύμφωνα με τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήσαν πρόσφατα η Convent Group και το Ινστιτούτο Έρευνας Λιανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (ΙΕΛΚΑ) για τον κλάδο των ηλεκτρονικών σούπερ μάρκετ, το πλέον αναγνωρίσιμο μεταξύ των καταναλωτών είναι το ηλεκτρονικό κατάστημα της «ΑΒ Βασιλόπουλος», το

Το 59% των καταναλωτών παραμένει επιφυλακτικό στο να αγοράσει μέσω Διαδικτύου φρέσκα προϊόντα.

οποίο λειτουργούσε αρκετά χρόνια πριν από την εκδήλωση της πανδημίας. Σύμφωνα με την έρευνα, το αναγνωρίζει το 81% των ερωτηθέντων. Στη δεύτερη θέση με ποσοστό 64% βρίσκεται το ηλεκτρονικό κατάστημα της «Σκλαβενίτς», με την αναγνωρισιμότητά του, όμως, να εκτοξεύεται στο 82% όταν προστεθεί το ποσοστό όσων ξέρουν ότι διενεργεί ηλεκτρονικές πωλήσεις μέσω της efood.

Αντιθέτως, η συνεργασία που έχει η «ΑΒ Βασιλόπουλος» με την πλατφόρμα delivery.gr, λίγο προσέθεται σε αναγνωρισιμότητα, κα-

Βασικό κριτήριο για την επιλογή ηλεκτρονικού σούπερ μάρκετ είναι η ποιότητα, όταν οι αγορές αφορούν τρόφιμα.

θώς αυτή αυξάνεται στο 84%.

Ο λόγος, βεβαίως, είναι ότι το emarket της «Σκλαβενίτς» εξυπηρετεί για την ώρα μόνο την Αττική, με την επέκτασή στη Θεσσαλονίκη, η οποία αρχικά είχε προγραμματισθεί να γίνει μέχρι το Πάσχα –το αργότερο μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2021– να έχει καθυστερήσει και πλέον να εκτιμάται ότι θα υλοποιηθεί

μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους. Πάντως, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», της επέκτασής στη Θεσσαλονίκη θα προηγηθεί η επέκτασή σε δύο άλλες πόλεις. Ο λόγος αυτής της καθυστέρησης, σύμφωνα με αρμόδιες πηγές, είναι ότι η εταιρεία θέλει να έχει ολοκληρώσει και να έχει οργανώσει πλήρως τις υποδομές που απαιτούνται, ώστε

Οι 4 προκλήσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας

Η επανεξέταση των όρων του Συμφώνου Σταθερότητας, η γρήγορη και αποτελεσματική λειτουργία του Ταμείου Ανάκαμψης, η επιτάχυνση της τραπεζικής ένωσης και το ψηφιακό ευρώ αποτέλεσαν τα σημεία όπου επικεντρώθηκαν ο υπουργός Οικονομικών Χρ. Σταϊκούρας με τον πρόεδρο του Eurogroup Πασκάλ Ντόναχιου.

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε την προηγούμενη εβδομάδα και όπως ανέφερε ο υπουργός, πρόκειται για τις τέσσερις προκλήσεις για το μέλλον της Ευρώπης. Από την πλευρά του ο Π. Ντόναχιου, αναφερόμενος στις προοπτικές ανάκαμψης στην Ε.Ε. και στην ελληνική οικονομία, τόνισε τη σημασία των εμβολιασμών. Όπως είπε, πάνω από το 65% των πολιτών έχει εμβολιαστεί τουλάχιστον με την πρώτη δόση του εμβολίου. Οι εμβολιασμοί δημιουργούν θετικές προοπτικές ανάπτυξης στην Ε.Ε. που εκτιμάται στο 4,8% φέτος και 4,5% το 2022. Βρισκόμαστε, όπως τόνισε, σε μια πρώιμη φάση ισχυρής οικονομικής ανάκαμψης για την Ε.Ε. και τα ίδια σημεία δείχνει και η ελληνική οικονομία για την οποία προβλέπεται οικονομική μεγέθυνση 4,3% το 2021 και 6% το 2022. Ειδικότερα, οι 4 μεγάλες προκλήσεις είναι:

• **Γρήγορη και αποτελεσματική λειτουργία του Ταμείου Ανάκαμψης.** Η έγκριση των 12 πρώτων εθνικών σχεδίων από το Ecofin την περασμένη εβδομάδα αποτέλεσε μια συλλογική επιτυχία. Όπως είπε ο υπουργός, «το μεγάλο «στοίχημα» είναι οι ευρωπαϊκές και εθνικές διαδικασίες να κυλάσουν χωρίς καθυστερήσεις, ώστε οι πολίτες και οι οικονομίες της Ευρώπης να εισπράξουν τα οφέλη του Ταμείου Ανάκαμψης το συντομότερο δυνατό. Για τον σκοπό αυτό, η Ελλάδα έχει ήδη αρχίσει να θέτει σε εφαρμογή το συνεκτικό και ρεαλιστικό σχέδιό της, προωθώντας τα 12 πρώτα έργα, συνολικού προϋπολογισμού 1,42 δισ. ευρώ.

• **Επιτάχυνση τραπεζικής ένωσης.** Πρόκειται για ένα πολύπλοκο και φιλόδοξο εγχείρημα, το οποίο η Ελλάδα στηρίζει με συνέπεια, καθώς θα βοηθήσει ουσιαστικά στη σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος στην Ευρώπη.

• **Προοπτική ψηφιοποίησης του ευρώ.** Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι η ψηφιοποίηση του ενιαίου νομίσματος θα πρέπει να συμβαδίζει με τη νομισματική πολιτική και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διατηρώντας την αξιοπιστία του ενιαίου νομίσματος.

• **Επανεξέταση των όρων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.** Η Ελλάδα τάσσεται υπέρ της υποθέσεως αλλαγών που θα διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημοσίων

οικονομικών, θα δίνουν τη δυνατότητα προσαρμογής της δημοσιονομικής πολιτικής σε κάθε περίπτωση, προσφέροντας ευελιξία στην αντιμετώπιση κρίσεων, θα προστατεύουν και θα ενθαρρύνουν τις επενδύσεις.

Μεταρρυθμίσεις

Ο πρόεδρος του Eurogroup συναντήθηκε και με τον πρωθυπουργό Κυρ. Μητσοτάκη. Ο πρωθυπουργός σημείωσε στον Π. Ντόναχιου ότι «παρά την πανδημία και όλες τις δυσκολίες, δεν σταματήσαμε ποτέ να εφαρμόζουμε πραγματικές μεταρρυθμίσεις, κάτι το οποίο πιστεύω ότι μας τοποθετεί στο κατάλληλο σημείο ώστε να μπορέσουμε να επωφεληθούμε από την επικείμενη ανάπτυξη

Στη γρήγορη και αποτελεσματική λειτουργία του Ταμείου Ανάκαμψης εστίασαν ο υπ. Οικονομικών Χρ. Σταϊκούρας και ο πρόεδρος του Eurogroup Π. Ντόναχιου.

που θα έχει επίδραση και στην ελληνική οικονομία. Και για εμάς, η πρόκληση δεν είναι απλώς η ανάπτυξη, αλλά μια ανάπτυξη που θα έχει καλύτερα χαρακτηριστικά, θα έλεγα, μια ανάπτυξη που θα στηρίζεται σε μια διαφοροποιημένη σύνθεση, η οποία θα εστιάζει περισσότερο στις εξαγωγές, στις επενδύσεις, στην καινοτομία και λιγότερο στην κατανάλωση. Και πιστεύω ότι έχουμε θέσει τα θεμέλια για το άνοιγμα ενός μακροπρόθεσμου κύκλου ανάπτυξης για την οικονομία».

Εύσημα στην κυβέρνηση

Ο πρόεδρος του Eurogroup αναφέρθηκε με κολακευτικά λόγια για την πρόοδο που έχει συντελεστεί στην οικονομία. «Μοιράζομαι απολύτως, κι εγώ, την αισιοδοξία σας για την ελληνική οικονομία. Βλέποντας την πρόοδο που έχετε σημειώσει μέχρι τώρα και κοιτώντας την ανάπτυξη που θα σημειωθεί εδώ στην Ελλάδα για το τρέχον και για το επόμενο έτος, αυτό αποτελεί σημάδι της ανθεκτικότητας της οικονομίας. Και είναι επίσης ένα σημάδι για την αξία όλων των αποφάσεων που η κυβέρνησή σας έχει ήδη λάβει. Και η ανάπτυξη αυτή θα επιταχυνθεί από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRP), το οποίο πιστεύουμε ότι είναι από τα καλύτερα αντίστοιχα σχέδια στην Ευρώπη», ανέφερε χαρακτηριστικά.

να μην εμφανιστούν προβλήματα και δυσλειτουργίες.

Υπενθυμίζεται ότι μέσω της πλατφόρμας efood η «Σκλαβενίτς» εξυπηρετεί ηλεκτρονικές παραγγελίες σε Αττική, Θεσσαλονίκη, Βόλο, Ηράκλειο Κρήτης, Ιωάννινα, Λάρισα, Πάτρα, Σέρρες και Τρίκαλα.

Τρίτο σε αναγνωρισιμότητα ηλεκτρονικό κατάστημα είναι αυτό της αλυσίδας MyMarket (55%), ενώ στην τέταρτη θέση βρίσκεται το μοναδικό αμιγώς ηλεκτρονικό σούπερ μάρκετ, το e-fresh.gr (52%).

Το ηλεκτρονικό κατάστημα της «ΑΒ Βασιλόπουλος» είναι αυτό από το οποίο έχουν ψωνίσει οι περισσότεροι καταναλωτές στο παρελθόν (44%), ακολουθεί το κατάστημα της «Σκλαβενίτς» (36%), ενώ στην τρίτη θέση με ποσοστό 21% βρίσκεται το ηλεκτρονικό σούπερ μάρκετ της MyMarket, στην τέταρτη θέση το e-fresh.gr με 17% και στην πέμπτη θέση με 16% το ηλεκτρονικό σούπερ μάρκετ της «Μασούτς». Και

σε αυτή την περίπτωση η συνεργασία με την efood αποδεικνύεται καθοριστική για τη «Σκλαβενίτς», καθώς προσθέτει ακόμη ένα 34% καταναλωτών που έχουν ψωνίσει μέσω της πλατφόρμας. Αντιθέτως, πολύ μικρότερο είναι το επιπλέον όφελος για την «ΑΒ Βασιλόπουλος» από τη συνεργασία με την delivery.gr (+5%), καθώς και αυτό που έχουν η «Μασούτς» και η «Κρητικός» από τη συνεργασία με την BOX.

Ενα άλλο στοιχείο που δείχνει το πόσο ακόμη επιδρούν στους καταναλωτές οι συνθήκες που έχουν από τις αγορές από το φυσικό κατάστημα, είναι ότι το 59% παραμένει επιφυλακτικό στο να αγοράσει μέσω Διαδικτύου φρέσκα προϊόντα. Είπώς, βασικό κριτήριο για την επιλογή ηλεκτρονικού σούπερ μάρκετ είναι η ποιότητα όταν οι αγορές αφορούν τρόφιμα, ενώ για τις λοιπές κατηγορίες (χαρτικά, απορρυπαντικά, καλλυντικά κ.ά.) βασικό κριτήριο είναι οι προσφορές.

Αύξηση παραγωγής και εξαγωγών στη ζυθοποιία

Οι πωλήσεις υποχώρησαν κατά 19%

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Αντοχές επέδειξε ο κλάδος της ζυθοποιίας στη χώρα το 2020, καθώς παρά τη μείωση των πωλήσεων, απότοκο κυρίως του γεγονότος ότι έμεινε για μεγάλο χρονικό διάστημα κλειστή η εστίαση, αντιστάθηκε εν μέρει τις απώλειες από την αύξηση των πωλήσεων στο κανάλι του σούπερ μάρκετ, αλλά και από τις εξαγωγές, οι οποίες αυξήθηκαν σε σύγκριση με το 2019. Οι αντοχές αυτές οφείλονται σε μεγάλο βαθμό και στην ανάπτυξη που έχει επέλθει στον κλάδο τα προηγούμενα χρόνια, τόσο μέσω των συνεχών επενδύσεων που πραγματοποιήσαν οι ισχυροί παίκτες της ζυθοποιίας, όσο και μέσω της ραγδαίας ανάπτυξης της μικροζυθοποιίας. Ενδεικτικό του παραπάνω είναι ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της Brewers of Europe, της ευρωπαϊκής συνομοσπονδίας των ενώσεων ζυθοποιίας, ενώ στην Ελλάδα το 2013 λειτουργούσαν 20 ζυθοποιίες, το 2019 είχαν φτάσει να λειτουργούν 57.

Σε ό,τι αφορά την παραγωγή, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η Eurostat με αφορμή το γεγονός ότι σήμερα 6 Αυγούστου είναι η Παγκόσμια Ημέρα Μπίρας, αυτή στην Ελλάδα διαμορφώθηκε

το 2020 σε 411,38 εκατ. λίτρα έναντι 397,69 εκατ. λίτρων το 2019, καταγράφοντας αύξηση 3,44%. Θα πρέπει, πάντως, να σημειωθεί ότι το 2018 η παραγωγή μπίρας είχε φτάσει περίπου τα 449 εκατ. λίτρα. Με την παραγωγή αυτή η Ελλάδα καθίσταται το 2020 ο 15ος παραγωγός μπίρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ας σημειωθεί ότι το 2013 η παραγωγή κυμαινόταν κοντά στα

15ος παραγωγός μπίρας η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την περυσινή χρονιά.

επίπεδα των 370 εκατ. λίτρων. Στην υψηλότερη θέση βρίσκεται φυσικά η Γερμανία, η οποία το 2020 παρήγει 7,5 δισ. λίτρα μπίρας, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 24% της συνολικής παραγωγής μπίρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε αντίθεση με ό,τι συνέβη στην Ελλάδα, η συνολική παραγωγή μπίρας στην Ε.Ε. μειώθηκε κατά 8% το 2020 σε σύγκριση με το 2019.

Η Ελλάδα αύξησε και τις εξαγωγές της σε μπίρα το 2020, κά-

Η Αθηνναϊκή Ζυθοποιία είδε τις καθαρές πωλήσεις της (μη συμπεριλαμβανομένου του ειδικού φόρου κατανάλωσης) το 2020 να υποχωρούν κατά 18% και να διαμορφώνονται σε 179 εκατ. ευρώ, έναντι 216,78 εκατ. ευρώ το 2019.

τι που συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με το γεγονός ότι λόγω της αποτελεσματικής αντιμετώπισης του πρώτου κύματος της πανδημίας δεν διαταράχθηκε σημαντικά η παραγωγή σε αντίθεση με ό,τι συνέβη σε άλλες χώρες. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία της Eurostat, οι εξαγωγές μπίρας από την Ελλάδα διαμορφώθηκαν το 2020 σε 62,35 εκατ. λίτρα έναντι 46,94 εκατ. λίτρων το 2019, καταγράφοντας αύξηση περίπου 33%.

Την ίδια ώρα, υποχώρησαν οι εισαγωγές, εξέλιξη αναμενόμενη, λόγω και της σημαντικής μείωσης του τουρισμού. Ειδικότερα, οι εισαγωγές διαμορφώθηκαν το 2020 σε 25,75 εκατ. λίτρα έναντι 33,8 εκατ. λίτρων το 2019. Ο μεγαλύτερος εξαγωγέας μπίρας στην Ε.Ε. είναι η Ολλανδία, εκεί όπου εδρεύει και η Heineken, με τη χώρα να εξάγει το 2020 1,9 δισ. λίτρα μπίρας. Ακολουθεί το Βέλγιο με εξαγωγές 1,7 δισ. λίτρων

και στην τρίτη θέση η Γερμανία με εξαγωγές 1,5 δισ. λίτρων τη χρονιά που πέρασε. Οι πωλήσεις μπίρας στην Ελλάδα υποχώρησαν συνολικά κατά περίπου 19%, λόγω κυρίως της μείωσης του όγκου πωλήσεων, ενώ μεγάλη πίεση δέχθηκαν και τα κέρδη, ειδικά καθώς μειώθηκαν πολύ οι πωλήσεις στο κανάλι της εστίασης, όπου τα περιθώρια κέρδους είναι πολύ υψηλότερα σε σύγκριση με το αντίστοιχο της λιανικής.

Ο μεγαλύτερος «παίκτης» στην ελληνική αγορά, η Αθηνναϊκή Ζυθοποιία, είδε τις καθαρές πωλήσεις της (μη συμπεριλαμβανομένου δηλαδή του ειδικού φόρου κατανάλωσης) να υποχωρούν κατά 18% και να διαμορφώνονται σε 179 εκατ. ευρώ έναντι 216,78 εκατ. ευρώ το 2019. Οι πωλήσεις του έτερου μεγάλου «παίκτη», της Ολυμπιακής Ζυθοποιίας, υποχώρησαν κατά 31% και διαμορφώθηκαν το 2020 σε 109,3 εκατ. ευρώ.

ΣΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ

HOURS

BY KATHIMERINI

- ❁ Τα νέα μοντέλα και τις τάσεις του 2021
- ❁ Ποιες ήταν οι προκλήσεις της πανδημίας; Κορυφαία στελέχη διάσημων οίκων απαντούν
- ❁ Πόσο πράσινες είναι οι ωρολογοποιίες; Η αειφορία σε πρώτο πλάνο

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Επιμέλεια

Ο ελληνικός τουρισμός κέρδισε το στοίχημα για τον Ιούλιο

Στο 65,5% των μεγεθών του 2019 διαμορφώθηκαν οι αφίξεις ξένων τουριστών

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Παρά την επανάκαμψη της πανδημίας λόγω της μετάλλαξης «Δέλτα» αλλά και τις συνεχείς μεταβολές πολιτικής των κυβερνήσεων στις μεγάλες αγορές από τις οποίες η Ελλάδα έλκει επισκέπτες, ο ελληνικός τουρισμός εξακολουθεί, τουλάχιστον προσωράς, να υπερβαίνει ακόμα και τις πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις. Ωστόσο, οι ταξιδιωτικές οδηγίες από Ηνωμένες Πολιτείες και Ισραήλ το τελευταίο 48ωρο απειλούν να ανακόψουν την ιδιαίτερα θετική πορεία των αφίξεων που καταγράφηκε τον Ιούλιο.

Οι ιδιαίτερα θετικές επιδόσεις του ελληνικού τουρισμού είναι εμφανέστατες στα οριστικά στοιχεία για τις αφίξεις του Ιουλίου που εξασφάλισε από το υπουργείο Τουρισμού η «Κ». Ειδικότερα, τον Ιούλιο του 2019 –τελευταίο κανονικό έτος πριν από την πανδημία και χρονιά ρεκόρ για τον ελληνικό τουρισμό– οι αφίξεις έφτασαν τα 3,6 εκατομμύρια ταξιδιώτες. Τον Ιούλιο του 2020 περιορίστηκαν στο 1,4 εκατομμύριο, ήτοι περίπου στο 38% της δραστηριότητας του 2019.

Φέτος ξεπέρασαν τα 2,36 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση 70% σε σχέση με πέρυσι και ανακτώντας το 65,5% των επιδόσεων του Ιουλίου του 2019. Να σημειωθεί ότι συνολικά μέχρι στιγμής στη χώρα (τους μήνες Μάιο, Ιούνιο και Ιούλιο) έχουν έρθει από το εξωτερικό 3,7 εκατομμύρια επισκέπτες. Πέραν των στατιστικών αυτών, πληθαίνουν οι αναφορές από Έλληνες ξενοδόχους πως σημειώνουν φέτος μεγέθη παρόμοια και σε κάποιες περιπτώσεις ακόμα και καλύτερα από αυτά του 2019.

Αλλά τώρα οι ΗΠΑ (από τις οποίες τον Ιούλιο ήρθαν στην Ελλάδα 80.955 ταξιδιώτες) αποφάσισαν να θέσουν τη χώρα στην υψηλότερη κλίμακα κινδύνου (κατηγορία 4), καλώντας παράλληλα τους Αμερικανούς να αποφύγουν τα ταξίδια προς τους ελληνικούς προορισμούς. Επίσης, το Ισραήλ έβαλε τη χώρα σε καθεστώς «αυστηρής προειδο-

Τον Ιούλιο του 2019 -χρονιά-ρεκόρ για τον ελληνικό τουρισμό- οι αφίξεις έφτασαν τα 3,6 εκατομμύρια ταξιδιώτες. Φέτος ξεπέρασαν τα 2,36 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση 70% σε σχέση με πέρυσι.

Οι ταξιδιωτικές οδηγίες από ΗΠΑ και Ισραήλ δημιουργούν προβληματισμό, αν και οι επισκέπτες από τις δύο χώρες είναι περιορισμένοι.

ποίησης»– γνωστή και ως «πορτοκαλί» λίστα. Οι δύο αυτές χώρες συνολικά έχουν δώσει μέχρι στιγμής μικρό αριθμό επισκεπτών στο σύνολο των φετινών αφίξεων, αλλά αφενός υπήρχαν προσδοκίες για μεγαλύτερους αριθμούς το επόμενο διάστημα και αφετέρου «οι συστάσεις από αυτές διαμορφώνουν ένα κλίμα όχι εποικοδομητικό», σχολιάζουν κύκλοι της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας.

Μιλώντας στην «Κ» ο υπουργός

Τουρισμού Χάρης Θεοχάρης εξηγεί πως «η κατηγορία 4 των ΗΠΑ είναι κατηγορία σύστασης και πιστεύουμε ότι η αυξημένη ζήτηση των Αμερικανών τουριστών για τη χώρα μας θα συνεχιστεί ανεμπρόεσταν.

Το ουσιαστικό γεγονός είναι ένα: μέσω του εμβολιασμού, μέσω της τήρησης των υγειονομικών πρωτοκόλλων, θα μπορούσαν να συγκατατεθούν τα κρούσματα και τέτοιου είδους αρνητικές εξελίξεις θα καταστούν προσωρινές. Για αυτό από την πρώτη στιγμή το μήνυμά μας ήταν ασφάλεια και υγειονομική εγγύηση».

Μέχρι πρότινος η Ουάσινγκτον τοποθετούσε την Ελλάδα στην κατηγορία 3 και τώρα μπήκε στην ανώτατη κλίμακα κινδύνου (κατηγορία 4 - «κόκκινο») εξαιτίας της αύξησης των ημερήσιων κρουσμάτων. «Αποφύγετε τα ταξίδια στην Ελλάδα. Εφόσον πρέπει να επισκεφθείτε τη χώρα, βεβαιωθείτε ότι είστε πλήρως εμβολιασμένοι πριν ταξιδέ-

ψετε» αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην ανακοίνωση του υπουργείου Εξωτερικών, η οποία επικαλείται σχετική εισήγηση του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (CDC). Σε κάθε περίπτωση, οι αμερικανικές αεροπορικές εταιρείες, που την περίοδο αυτή πραγματοποιούν ημερησίως επτά απευθείας πτήσεις από αεροδρόμια των Ηνωμένων Πολιτειών προς την Ελλάδα, δεν έχουν προβεί σε οποιαδήποτε αλλαγή του προγραμματισμού τους. Οπως εκτιμούν παράγοντες της αγοράς, «όλα δείχνουν πως οι κρατήσεις που έχουν ήδη γίνει δεν θα ματαιωθούν από αυτή την εξέλιξη. Εξάλλου, οι περισσότεροι επισκέπτες από τις Ηνωμένες Πολιτείες είναι εμβολιασμένοι, αφού σε διαφορετική περίπτωση θα είχαν να αντιμετωπίσουν καραντίνα πολλών ημερών κατά την επιστροφή τους, η οποία δεν ισχύει ούτε τώρα που η χώρα κατατάχθηκε στην «κόκκινη» λίστα».

Συστάσεις από ΗΠΑ, καραντίνα από Ισραήλ

Τη στιγμή που ο τουρισμός στη χώρα ανακάμπτει, μια σειρά μέτρων εις βάρος ταξιδιωτών που επισκέπτονται ελληνικά νησιά ή την ενδοχώρα –ακόμη κι αν είναι εμβολιασμένοι– προκαλεί προβληματισμό στην Αθήνα. Μετά τα αμερικανικά κέντρα για τον έλεγχο και την πρόληψη ασθενειών (CDC), που συνέστησαν να αποφεύγονται οι επισκέψεις στην Ελλάδα, στην Ιρλανδία και το Ιράν, λόγω της αύξησης των κρουσμάτων COVID-19 και το Ισραήλ εξήγγειλε 7ήμερη καραντίνα για όσους επιστρέφουν από τη χώρα μας. Το μέτρο της καραντί-

νας αφορά 18 πρόσθετες χώρες που δεν περιλαμβάνονταν μέχρι σήμερα στον κατάλογο (Ελλάδα, ΗΠΑ, Γαλλία, Ιταλία και Γερμανία μεταξύ άλλων) και τίθεται σε ισχύ από τις 11 Αυγούστου. Από τη συγκεκριμένη ημερομηνία όσοι εισέρχονται στο Ισραήλ από τις χώρες αυτές θα πρέπει να αυτοαπομονώνονται για μια εβδομάδα, ακόμη κι αν έχουν εμβολιαστεί ή έχουν νοσήσει. Επιπλέον περιοριστικά μέτρα που αφορούν τα νησιά του νότιου Αιγαίου ανακοίνωσε το ευρωπαϊκό κέντρο πρόληψης και ελέγχου ασθενειών (ECDC). Σύμφωνα με τα στοιχεία

του κέντρου, τα ελληνικά νησιά εντάχθηκαν στην κατηγορία του κόκκινου μετά την αύξηση των καταγεγραμμένων κρουσμάτων σε πάνω από 500 ανά 100.000 κατοίκους τις τελευταίες δύο εβδομάδες. Στην κατηγορία με το βαθύ κόκκινο χρώμα έχουν συμπεριληφθεί 13 εξαιρετικά δημοφιλείς προορισμοί, όπως η Σαντορίνη, η Μύκονος, η Σάμος, η Πάρος και η Νάξος.

Η απόφαση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ μετά τη σχετική ανακοίνωση του αμερικανικού CDC αποτελεί ουσιαστικά ταξιδιωτική οδηγία κατά της Ελλάδας, αφού

«αναβάθμισε» τη χώρα μας στο επίπεδο 4 – τις χώρες δηλαδή στις οποίες είναι καλό να μην ταξιδεύουν οι Αμερικανοί.

Στις αρχές Απριλίου το Στέιτ Ντιπάρτμεντ είχε εντάξει μόνο 34 χώρες στην κατηγορία, αλλά στη συνέχεια πρόσθεσε πάνω από 100, για να συμμορφωθεί με τις εκτιμήσεις του CDC. Κι ενώ από τον Ιούνιο πολλές χώρες αφαιρέθηκαν, οι ΗΠΑ έχουν αρχίσει πάλι να προσθέτουν χώρες εξαιτίας της εξάπλωσης της μετάλλαξης «Δέλτα». Αυτή τη στιγμή η σχετική λίστα αριθμεί περίπου 90 χώρες.

Μεγάλη αύξηση πτήσεων προς Ελλάδα αναμένεται τον Αύγουστο

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Στο 90% του 2019 αναμένεται να διαμορφωθεί ο αριθμός των πτήσεων στην Ελλάδα, σταδιακά, έως τις 12 Σεπτεμβρίου, όπως προκύπτει από την περιοδική έκθεση του Eurocontrol για την εξέλιξη της κυκλοφορίας των αεροσκαφών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις χώρες-μέλη του ευρωπαϊκού οργανισμού για την ασφάλεια της αεροναυτιλίας. Ο ανοδικός ρυθμός αύξησης των πτήσεων συγκλίνει με τις βελτιωμένες επιδόσεις του τουρισμού και τα υψηλά ποσοστά πληρότητας των ξενοδοχείων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Eurocontrol, τον Αύγουστο, στις 42 –ως επί το πλείστον– χώρες της Ευρώπης που καλύπτει ο φορέας, η κυκλοφορία των αεροπλάνων τοποθετείται στο 74% αυτής του 2019, με ημερήσιο μέσο όρο 25.500 έως 26.000 πτήσεις, που αυξάνονται σε 28.000 τις Παρασκευές. Τον Σεπτέμβριο, βάσει του αριθμού των προγραμματισμένων αφίξεων - αναχωρήσεων, η κυκλοφορία τοποθετείται στο 79% του 2019, ενώ όλα θα εξαρτηθούν από την πορεία της πανδημίας.

Τι φανερώνουν τα στοιχεία για την Ελλάδα; Για το διάστημα από την Δευτέρα 2 Αυγούστου μέχρι και τις 29 Αυγούστου, ο αριθμός των πτήσεων τοποθετείται από 80% έως 90% του 2019. Τα ποσοστά αυτά αναμένεται από τις 30 Αυγούστου μέχρι τις 12 Σεπτεμβρίου να ξεπεράσουν το 90% του 2019, με τον ημερήσιο μέσο όρο πτήσεων να κυμαίνεται από 1.500 έως 2.500 κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Η Ελλάδα βρίσκεται στη δεκάδα των χωρών με τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης πτήσεων έναντι του 2019. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για την Τετάρτη 28 Ιουλίου, συγκριτικά με την ίδια ημέρα του 2019, οι πτήσεις παραμένουν χαμηλότερες κατά 16%, έχοντας αυξηθεί

κατά 11%, στις 1.866, σε σχέση με πριν από δύο εβδομάδες.

Σχετικά με τη χωρητικότητα του «Ελ. Βενιζέλος», διαμορφώνεται στο 75% του 2019 μέχρι τις 9 Αυγούστου, με το αεροδρόμιο να είναι σε θέση να προσαρμόζεται βάσει της ζήτησης. «Κλειδί» για τις επιδόσεις του τουρισμού και των αερομεταφορών είναι όμως το ποσοστό πληρότητας των αεροσκαφών, με την επιβατική κίνηση στο «Ελευθέριος Βενιζέλος» να είναι τον Ιούλιο, έναντι του 2019, χαμηλότερη κατά 37,8%.

Σύμφωνα με τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, το αποτέλεσμα αυτό είναι ενδεικτικό μιας βαθμιαίας βελτίωσης σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες, με την άρση των περιορισμών μετακινήσεων

Υπολογίζεται να αγγίξουν το 90% του 2019 μέχρι το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου.

από τα μέσα Μαΐου και την περίοδο αιχμής των θερινών διακοπών να υποστηρίζουν μια σταδιακή ανάκαμψη. Η βελτίωση αυτή ήταν πιο εμφανής στην εγχώρια κίνηση, όπου η επιβατική κίνηση ήταν κατά 26,1% μειωμένη σε σχέση με το 2019, με τη διεθνή επιβατική κίνηση να παρουσιάζει επίσης σημάδια ανάκαμψης, με μείωση κατά 43% σε σύγκριση με το 2019.

Συνολικά κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου, η κίνηση του αεροδρομίου διαμορφώθηκε σε 4,5 εκατ. επιβάτες, σημειώνοντας πτώση της τάξεως του 5,7% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2020 και 68,3% σε σχέση με τον Ιούλιο του 2019, λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας από τον Μάρτιο του 2020 και μετά.

Από τις 30 Αυγούστου μέχρι τις 12 Σεπτεμβρίου εκτιμάται ότι ο ημερήσιος μέσος όρος πτήσεων θα κυμαίνεται από 1.500 έως 2.500.

Πώς κυλούν για τους Γερμανούς επισκέπτες οι διακοπές τους στην Ελλάδα

Ο αριθμός των κρουσμάτων ανεβαίνει ξανά στην Ελλάδα, επισημαίνει σε ρεπορτάζ της γερμανικής εφημερίδα Handelsblatt. Βασική αιτία της αύξησης είναι η εμφάνιση της μετάλλαξης «Δέλτα», η οποία ευθύνεται επί του παρόντος για το 80% των κρουσμάτων. Ωστόσο, σύμφωνα με τη γερμανική εφημερίδα, ένας ακόμη λόγος είναι και η νυκτερινή ζωή στη χώρα. Πολλά νυκτερινά κέντρα που άνοιξαν γεμίζουν κάθε βράδυ με νέους οι οποίοι παραμένουν ανεμβολιαστοί. Για να το αντιμετωπίσει αυτό, η κυβέρνηση έθεσε μια νέα απαγόρευση: Οι επισκέπτες απαγορεύεται να χορεύουν και επιτρέπεται μόνο να κάθονται στα μπαρ και στα νυκτερινά κέντρα. Επιπλέον, μόνο οι εμβολιασμένοι επιτρέπεται να παραμένουν στους εσωτερικούς χώρους εστιατορίων, μπαρ, κινηματογράφων και θεάτρων.

Ρεπορτάζ της Handelsblatt προετοιμάζει τους τουρίστες ως προς τι θα συναντήσουν στη χώρα μας.

Από την 1η Αυγούστου άλλαξε όμως και ο γερμανικός κανονισμός εισόδου. Σύμφωνα με τον νόμο, οι «απλές» περιοχές κινδύνου, στις οποίες εντασσόταν η Ελλάδα, δεν ισχύουν πλέον, ενώ μία ακόμη αλλαγή είναι η υποχρεωτική παροχή αποδεικτικών για όλους όσους θέλουν να εισέλθουν στη Γερμανία με αεροπλάνο, αυτοκίνητο ή τρένο.

Εάν κάποιος θέλει να ταξιδέψει από τη Γερμανία στην Ελλάδα, πρέπει να υποβάλει είτε

Πέραν της μετάλλαξης «Δέλτα», ένας ακόμη λόγος για την αύξηση των κρουσμάτων στην Ελλάδα είναι και η νυκτερινή ζωή, τονίζει η γερμανική εφημερίδα.

αρνητικό τεστ PCR (έως 72 ώρες πριν) είτε, εναλλακτικά, αρνητικό rapid test (έως 48 ώρες πριν), αποδείξει ανάρρωση ή πλήρους

εμβολιασμού όταν επιστρέψει στη Γερμανία.

Σύμφωνα με το ομοσπονδιακό υπουργείο Εξωτερικών, δεν υφί-

σταται καραντίνα για όλους όσοι εισέρχονται στη χώρα.

Πριν εισέλθουν στην Ελλάδα, οι επισκέπτες από 12 ετών και άνω πρέπει να δώσουν τα στοιχεία τους σε έναν κυβερνητικό ιστότοπο και να λάβουν έναν κωδικό QR έως και μία ημέρα πριν από την άφιξη τους. Αν δεν συμπληρώσουν και δείξουν τη δικτυακή φόρμα, οι επισκέπτες κινδυνεύουν να πληρώσουν πρόστιμο 500 ευρώ. Όλοι οι ταξιδιώτες πρέπει να έχουν έγκυρο αρνητικό αποτέλεσμα πριν εισέλθουν στη χώρα. Τα τεστ PCR είναι έγκυρα έως και 72 ώρες, ενώ τα rapid tests ισχύουν μέχρι και 48 ώρες μετά την πραγματοποίησή τους. Είναι σημαντικό τα τεστ να γίνουν σε αναγνωρισμένα εργαστήρια της χώρας αναχώρησης και το πλήρες όνομα του ατόμου να ταιριάζει με το όνομα στο έγγραφο ταυτοποίησής του.

Οι κανονισμοί αυτοί δεν ισχύουν για ταξιδιώτες με αποδεικτικό πλήρους εμβολιασμού. Το ίδιο ισχύει και για όσους ανέρρωσαν, ωστόσο το πιστοποιητικό ανάρρωσης πρέπει να εκδίδεται το νωρίτερο 30 ημέρες μετά το πρώτο θετικό αποτέλεσμα από πιστοποιημένο εργαστήριο ή δημόσια αρχή. Το πιστοποιητικό ισχύει έως και 180 ημέρες. Οι ταξιδιώτες από κράτη-μέλη της Ε.Ε. και της Ζώνης Σένγκεν που είτε είναι εμβολιασμένοι είτε ανέρρωσαν είτε παρείχαν αρνητικό αποτέλεσμα δεν υποχρεούνται να μπουν σε καραντίνα. Οι υπόλοιποι πρέπει να περάσουν επτάημερη καραντίνα στο σπίτι. Οι πτήσεις ή τα ακτοπλοϊκά ταξίδια στα ελληνικά νησιά απαιτούν έγκυρο πιστοποιητικό εμβολιασμού, αρνητικό τεστ PCR ή επίσημο πιστοποιητικό υγείας για άτομα ηλικίας 12 ετών και άνω.

Το παγκόσμιο εμπόριο συνεχίζει να πλήττεται από την πανδημία

Αυξάνεται το κόστος μεταφοράς, προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα

Το παγκόσμιο εμπόριο εξακολουθεί να πλήττεται από τα προβλήματα που προκάλεσε η πανδημία στην εφοδιαστική αλυσίδα και στις μεταφορές με το κόστος και τον χρόνο παράδοσης σε ανοδική πορεία εν μέσω θεαματικής αύξησης της ζήτησης. Οι ελλείψεις σε επεξεργαστές εξακολουθούν, άλλωστε, να αποτελούν τροχοπέδη στην παραγωγή των αυτοκινητοβιομηχανιών, οι πλέον κερδοφόρες των οποίων προειδοποιούν για τις επιπτώσεις.

Σύμφωνα με πηγές της κινεζικής εξαγωγικής βιομηχανίας που μίλησαν στο αμερικανικό ειδησεογραφικό δίκτυο CNBC, το κόστος της φόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων έχει πενταπλασιαστεί από περίπου 3.000 δολάρια στις 15.000 έκαστο. Παράλληλα, ο χρόνος για τη μεταφορά των προϊόντων στις αγορές της Ευρώπης από το «εργαστήριο του κόσμου», όπως έχει χαρακτηριστεί η Κίνα, έχει πλέον παραταθεί κατά μία εβδομάδα. Και τα αίτια βρίσκονται, βέβαια, στα παρεπόμενα της πανδημίας, ως επί το πλείστον, αλλά και σε αστάθμητους παράγοντες που συνέπεσαν με τη δύσκολη αυτή περίοδο: από τον αποκλεισμό της Διώρυγας του Σουέζ τον Μάρτιο έως και τη νέα έξαρση της πανδημίας στο κινεζικό λιμάνι της Γκουαντζού που αναγκαστικά έκλεισε μέσα στο καλοκαίρι. Σχολιάζοντας σχετικά ο Αλεξάντερς Κλος, διευθυντικό στέλεχος της κινεζικής βιομηχανίας ηλεκτροκίνητων οχημάτων Aikways, τόνισε πως αυτό που συμβαίνει στην Ευρώπη αλλά και σε όλον τον κόσμο, δεν θα το χαρακτήριζε ακριβώς χάος αλλά αλυσίδα ρωγμών στο σύστημα logistics και στην εφο-

Το κόστος της φόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων έχει κυριολεκτικά πενταπλασιαστεί από περίπου 3.000 δολάρια στις 15.000 έκαστο.

Μείζων επιβαρυντικός παράγων παραμένει η έλλειψη επεξεργαστών.

διαστική αλυσίδα. Ο ίδιος προσέθεσε πως οι εξαγωγικές βιομηχανίες αναγκάζονται να αλλάζουν το πρόγραμμα των φορτώσεων και να τις αναβάλλουν λόγω ανεπάρκειας μεταφορικών πλοίων και μεγάλων ελλείψεων εμπορευματοκιβωτίων. Και κατέληξε πως «αυτό έχει αντίκτυπο στις βιομηχανίες». Έτσι, πολλές κινεζικές βιομηχανίες και ειδικότερα όσες δραστηριοποιούνται στο ηλεκτρονικό εμπόριο έχουν

καταφύγει στην ενοικίαση μεγάλων αποθηκευτικών χώρων στις χώρες στις οποίες εξάγουν, προκειμένου να αποφύγουν τις καθυστερήσεις στην παράδοση.

Όλα αυτά συμβαίνουν ενώ η ζήτηση για κινεζικές εξαγωγές εξακολουθεί να αυξάνεται, όπως προκύπτει από επίσημα κρατικά στοιχεία και από τις παραγγελίες επιχειρήσεων. Στην διάρκεια του πρώτου εξαμήνου οι εξαγωγές της Κίνας στην Ε.Ε. αυξήθηκαν 35,9% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2020 και προς τις ΗΠΑ σημείωσαν άλμα 42,6%. Μείζων επιβαρυντικός παράγων παραμένει, άλλωστε, ακόμα η έλλειψη επεξεργαστών που προκάλεσε η πανδημία σε παγκόσμιο επίπεδο, όταν με το πρώτο lockdown οι

βιομηχανίες «πάγωσαν» τις παραγγελίες τους για να αρχίσουν να παραγγέλλουν πυρετωδώς όταν χαλάρωσαν οι περιορισμοί και ξεκίνησε η ανάκαμψη. Έτσι, οικονομολόγοι του Bloomberg προεξοφλούν τώρα ότι θα αποδειχθεί υπερβολικά αισιόδοξη η πρόβλεψη της Federal Reserve για αύξηση του αμερικανικού ΑΕΠ κατά 7% στο σύνολο του έτους. Εκτιμούν πως η ανάπτυξη της υπερδύναμης δεν θα υπερβεί φέτος το 6,3% και η αιτία δεν θα είναι η μετάλλαξη «Δέλτα» αλλά τα προβλήματα στο επίπεδο της προσφοράς.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα την έλλειψη μικροεπεξεργαστών, το μεγαλύτερο πλήγμα έχει δεχθεί ο κλάδος της αυτοκινητοβιομηχανίας, όπως προδίδουν οι χθεσινές ανακοινώσεις των Toyota Motor και Honda Motor. Οι δύο ιαπωνικές αυτοκινητοβιομηχανίες ανακοίνωσαν χθες κέρδη-ρεκόρ για το δεύτερο τρίμηνο. Προειδοποίησαν όμως ότι η έλλειψη μικροεπεξεργαστών θα εξακολουθήσει να πλήττει τον κλάδο για καιρό, επιβάλλοντας αναγκαστική μείωση της παραγωγής. Η παραγωγή των δύο αυτοκινητοβιομηχανιών, άλλωστε, έχει μειωθεί στην Κίνα εξαιτίας του νέου κύματος της πανδημίας που αντιμετωπίζει η δεύτερη οικονομία στον κόσμο. Όπως αναφέρει το Reuters, η Honda αναγκάστηκε να αναστείλει την παραγωγή της στη μονάδα της στην πόλη Γουχάν, από την οποία ξεκίνησε η πανδημία στα τέλη του 2019, και η Toyota έκανε το ίδιο στην πόλη Γκουαντζού στην οποία έχει εκδηλωθεί τελευταία νέο κύμα με επικρατούσα τη μετάλλαξη «Δέλτα».

REUTERS

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των EMILY COCHRANE, CHRISTOPHER FLAVELLE και ALAN RAPPEPORT

Τα έργα υποδομών αναμένεται να αλλάξουν τις ΗΠΑ

Ο οργανισμός σιδηροδρόμων των ΗΠΑ, Amtrak, θα γίνει αποδέκτης της μεγαλύτερης επένδυσης στα χρονικά, από τότε που οι αρμόδιοι συνέλαβαν την ιδέα δημιουργίας του πριν από 50 χρόνια. Τα ειδικά προγράμματα για την ανθεκτικότητα απέναντι στην κλιματική αλλαγή θα χρηματοδοτηθούν με τα υψηλότερα κονδύλια που έχουν λάβει ποτέ, ενώ το δίκτυο ηλεκτροδότησης θα αναβαθμιστεί με κεφάλαια 73 δισ. δολαρίων.

Πρόκειται για ένα έργο ύψους 1 τρις. δολαρίων, το οποίο επεξεργάζεται η Γερουσία και το οποίο συνιστά τις πιο ουσιαστικές κρατικές δαπάνες προς όφελος του γερασμένου συστήματος δημοσίων έργων στη χώρα από το 2009. Συν τοις άλλοις, εμπεριέχει και μικρότερα έργα και προτεραιότητες, οι οποίες αγγίζουν κάθε πτυχή της καθημερινότητας, όπως το να επιτρέπεται σε οχήματα μεταφοράς αίματος να χρησιμοποιούν τις λωρίδες εκείνες που προβλέπονται π.χ για τα ασθενοφόρα. Η όλη πρωτοβουλία αποτελεί σημαντικό τμήμα της οικονομικής ατζέντας του προέδρου Τζο Μπάιντεν, ενώ η διακομματική συμφωνία που επιτεύχθηκε ήταν κομβική στο πλαίσιο της επιδίωξης του για τέτοιες συναινέσεις. Επιπλέον είναι αξιοσημείωτη και λόγω των συμβιβασμών στους οποίους ο ίδιος υποχρεώθηκε να προβεί, όπως τα μειωμένα κονδύλια για έργα καθαφής ενέργειας, για ανανέωση κεντρικών αγωγών και για μέτρα που αφορούν κοινότητες, οι οποίες παραδοσιακά δεν εξυπηρετούνταν επαρκώς.

Ορισμένες από τις εν λόγω ρυθμίσεις ίσως να ήταν δυνατόν να ενταχθούν στο προσχέδιο προϋπολογισμού των Δημοκρατικών,

το οποίο εκτιμάται πως θα ανέλθει στα 3,5 τρις. δολάρια και θα ακολουθήσει μετά την ολοκλήρωση του νομοσχεδίου για τις υποδομές.

Το νομοσχέδιο των υποδομών, το οποίο καταρτίστηκε από διακομματική ομάδα 10 Ρεπουμπλικανών και Δημοκρατικών, ενδεχομένως να τροποποιηθεί τις προσεχείς ημέρες, μια και οι γερουσιαστές επιθυμούν να αφήσουν τη σφραγίδα τους σε αυτό. Και έχουν ευκαιρία να το κάνουν, αφού η Γερουσία ξεκίνησε στις αρχές της εβδομάδας να επεξεργάζεται τις υποβληθείσες τροποποιήσεις. Κι ενώ οι πολιτείες βρίσκονται ενόπιον ακόμα μιας χρονιάς επιδεινούμενων φυσικών καταστροφών που ποικίλουν, από παγοθύελλες έως πυρκαγιές, η σχετική πρωτοβουλία προβλέπει δισεκατομμύρια δολάρια σε μέτρα θωράκισης της χώρας έναντι των επιπτώσεων της υπερθέρμανσης του πλανήτη, αλλά και για την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτροδότησης – και είναι η μεγαλύτερη μεμονωμένη επένδυση του κράτους στην Ιστορία ύψους 73 δισ. δολαρίων για το δίκτυο. Ακόμα προβλέπονται κονδύλια 7,5 δισ. δολαρίων για μη ρυπογόνα λεωφορεία και φέρι μποτ, ενώ αντίστοιχα κεφάλαια θα δοθούν για σταθμούς φόρτισης οχημάτων σε όλη τη χώρα.

Τέλος, υπάρχει ρύθμιση για 15 δισ. δολάρια που θα αφορούν ανανέωση των αγωγών υδροδότησης –όταν είχε αιτηθεί 45 δισ. ο Αμερικανός πρόεδρος–, άνω των 300 εκατ. δολαρίων για την τεχνολογία δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα και 6 δισ. δολάρια για τη στήριξη των προβληματικών πυρηνικών αντιδραστήρων.

THE NEW YORK TIMES

NEO law.ai

**ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΣΤΟΝ 21° ΑΙΩΝΑ**

Η δικηγορική εταιρεία Ηλίας Νεοκλέους & Σία ΔΕΠΕ, βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να ανακοινώσει την έναρξη της πρώτης φάσης λειτουργίας της επαναστατικής νομικής τεχνολογικής υπηρεσίας **Neolaw.ai**

Χρησιμοποιώντας τις πλέον σύγχρονες και βέλτιστες δυνατότητες της μηχανικής μάθησης και της τεχνητής νοημοσύνης σε συνδυασμό με την επεξεργασία της φυσικής γλώσσας, το **Neolaw.ai** πρόκειται να καταστεί απαραίτητος νομικός βοηθός και αρχείο γνώσεων για νομικούς που εργοδοτούνται από επιχειρήσεις και δικηγορικά γραφεία τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό. Μέσω της αρχικής διάθεσης του **Neolaw.ai**, οι χρήστες θα μπορούν να έχουν, είτε μέσω κινητής ή επιτραπέζιας συσκευής, πρόσβαση στα ακόλουθα:

Legal Brain, το οποίο είναι ένας «ψηφιακός δικηγόρος», με ευρεία γνώση της Κυπριακής νομοθεσίας που θα παραπέμπει σε σχετικές αποφάσεις για κάθε θέμα.

Informational Services, οι οποίες, επί του παρόντος θα καλύπτουν θέματα GDPR, Μόνιμης Διαμονής, Εμπορικών Σημάτων και Πνευματικής Ιδιοκτησίας, και στη συνέχεια, θα επεκτείνονται ώστε να συμπεριλάβουν σειρά θεμάτων αναφορικά με την "εγκατάσταση στην Κύπρο" καθώς επίσης και πλήρη στοιχεία σχετικά με την Κυπριακή Φορολογία.

Το **Neolaw.ai** έχει δημιουργηθεί από μια ομάδα ειδικών πληροφορικής και από δικηγόρους του Γραφείου μας, με τη χρησιμοποίηση σύγχρονης τεχνολογίας και έχει σχεδιαστεί με τρόπο που παρέχει στους δικηγόρους τις πληροφορίες που χρειάζονται, σε μια μορφή που θα είναι πολύ χρήσιμη σ' αυτούς. Δεν απαιτούνται ειδικές τεχνικές γνώσεις για τη χρήση της υπηρεσίας και η πρόσβαση σ' αυτήν γίνεται μέσω ενός AI chatbot, που χρησιμοποιεί επεξεργασία φυσικής γλώσσας. Αυτό, επιτρέπει στο σύστημα να απαντά στην ερώτηση του χρήστη και όχι απλώς να τον παραπέμπει σε μια προκαθορισμένη λίστα.

Πιστεύουμε ότι το μέλλον των δικηγορικών εταιρειών, θα είναι συνυφασμένο με τη χρήση των καλύτερων σύγχρονων τεχνολογιών και επομένως την αύξηση της αποτελεσματικότητας των δικηγόρων, με σκοπό την εξάλειψη των χρονοβόρων διαδικασιών και την επέκταση του ορίζοντα των γνώσεων προς όφελος των πελατών τους. Το **Neolaw.ai** είναι η συμβολή μας σε αυτή την εξέλιξη. Ως εκ τούτου, επιλέξαμε να το προσφέρουμε δωρεάν, για μια δοκιμαστική περίοδο ενός μηνός, για όλους τους νομικούς που θα ήθελαν να το δοκιμάσουν.

Χωρίς αμφιβολία, οι ατυχείς συνθήκες του περασμένου έτους, έχουν αναδείξει τη σημασία της τεχνολογίας στη ζωή μας. Το **Neolaw.ai**, μειώνει το κόστος και επεκτείνει τον ορίζοντα των γνώσεων, προς όφελος τόσο των δικηγόρων όσο και των πελατών, ανά πάσα στιγμή. Όντας αντιμέτωποι με το ενδεχόμενο της εκ νέου εφαρμογής της τηλεργασίας, το εργαλείο αυτό, μπορεί να φέρει επαναστατικές αλλαγές.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το **Neolaw.ai** επικοινωνήστε μαζί μας, στο registration@neolaw.ai ή επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <https://www.neolaw.ai>

PIK 1

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

- Στις οκτώ το βράδυ ακριβώς.
- Ενημέρωση με εγκυρότητα, σοβαρότητα, αντικειμενικότητα.
- Από κάθε σημείο στην Κύπρο και τον κόσμο, με το πιο εκτεταμένο δίκτυο ανταποκριτών.

Παρουσίαση:

Αντρέας Κημήτρης

Σκηνοθεσία:

Μαρίνος Γιαννάκης

Νείλος Ιακώβου

Εκτελεστική Παραγωγός:

Μαρία Χαρή

(Με ταυτόχρονη νοηματική στο PIK 2)

Επιτάχυνση του πληθωρισμού στην Τουρκία τον Ιούλιο

Εφτασε μια ανάσα από το 19%, από το 17,53% στο οποίο βρισκόταν τον Ιούνιο

Οι πιέσεις του Τούρκου προέδρου για νέα μείωση των επιτοκίων της τουρκικής λίρας αναμένεται να μη βρουν προς το παρόν ευήκοα ώτα στην Τράπεζα της Τουρκίας, καθώς ο πληθωρισμός στη γειτονική χώρα επιταχύνθηκε για δεύτερο συναπτό μήνα τον Ιούλιο. Συμπιέζοντας, έτσι, περαιτέρω την αγοραστική δύναμη της μεγάλης πλειονότητας των Τούρκων, ο δείκτης αύξησης των τιμών καταναλωτή υπερέβη και τις πλέον απαισιόδοξες εκτιμήσεις, καθώς αγγίζει πλέον το 19%. Επιταχύνθηκε τον περασμένο μήνα στο 18,95%, από το 17,53% στο οποίο βρισκόταν τον Ιούνιο, κι ενώ οι εκτιμήσεις των οικονομολόγων συνέκλιναν σε μια επιτάχυνσή του στο 18,6%.

Καθοριστικός παράγοντας στάθηκε η άνοδος των τιμών της ενέργειας, που στην Τουρκία έφτασε στο 21,51% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Το αυξημένο κόστος της ενέργειας ανάγκασε την κυβέρνηση Ερντογάν να αυξήσει τα τιμολόγια του ηλεκτρικού ρεύματος και του φυσικού αερίου τον περασμένο μήνα. Εξίσου καθοριστική ήταν όμως και η αύξηση των τιμών των τροφίμων, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 1/4 των καταναλωτικών δαπανών και σημείωσαν άνοδο κατά 24,92% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους.

Η είδηση προκάλεσε άμεση αντίδραση στην αγορά συναλλάγματος και η τουρκική λίρα υποχώρησε εκ νέου, με την ισοτιμία της να διαμορφώνεται στις 8,3357 λίρες ανά δολάριο. Το τουρκικό νόμισμα έχει υποτιμηθεί κατά περαιτέρω 15% από τα τέλη Μαρτίου, οπότε ανέλαβε καθήκοντα ο διοικητής της Τράπεζας της Τουρκίας, Σαχάπ Καβτσιογλου, αντικαθιστώντας εν μια νυκτί τον προκατόχό του, Νασίφ Αγκβίελ. Γνωστός υπέρμαχος των ανορθόδοξων θεωριών του Τούρκου προέδρου ότι τα υψηλά επιτό-

Το τουρκικό νόμισμα έχει υποτιμηθεί κατά περαιτέρω 15% από τα τέλη Μαρτίου, οπότε ανέλαβε καθήκοντα ο διοικητής της Τράπεζας της Τουρκίας, Σαχάπ Καβτσιογλου. Προς το παρόν, η κεντρική τράπεζα αρκείται σε αισιόδοξες προβλέψεις περί σταδιακής αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού τους επόμενους μήνες.

Καθοριστικός παράγοντας στάθηκε η άνοδος στις τιμές της ενέργειας και των τροφίμων.

για προκαλούν πληθωρισμό, ο κ. Καβτσιογλου είναι θεωρητικά πρόθυμος να προχωρήσει σε χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, αν και με την ανάληψη των καθηκόντων του υποσχέθηκε να παραμείνει πιστός στην πολιτική που χάραξε ο προκατόχος του. Από τον διορισμό του τον Μάρτιο έχει διατηρήσει αμετάβλητο το βασικό επιτόκιο στο 19%. Έχει,

άλλωστε, υποσχεθεί να επιμείνει σε περιοριστική νομισματική πολιτική μέχρις ότου αποκλιμακωθεί ο πληθωρισμός κοντά στον στόχο της Τράπεζας για αυξήσεις τιμών 5%. Οι εξελίξεις δεν φαίνονται, όμως, να του επιτρέπουν να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του Τούρκου προέδρου που επιμένει στην πολιτική του φθηνού χρήματος για να διατηρεί υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης μέσα από τον εκτεταμένο δανεισμό.

Προς το παρόν η κεντρική τράπεζα αρκείται σε αισιόδοξες προβλέψεις περί σταδιακής αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού τους επόμενους μήνες. Την περασμένη εβδομάδα προέβλεψε βέβαια την επιτάχυνση του δείκτη, αλλά τόνισε πως οι

πληθωριστικές πιέσεις θα υποχωρήσουν στη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου του έτους. Ο Σαχάπ Καβτσιογλου προβλέπει τώρα πως ο δείκτης τιμών καταναλωτή θα περιοριστεί σε ένα 14,1% στο σύνολο του τρέχοντος έτους, ενώ οι οικονομικοί αναλυτές δεν συμφωνούν τις εκτιμήσεις του, τις οποίες και θεωρούν υπεραισιόδοξες. Μιλώντας στο Bloomberg η Νικάν Ζίγια Εντέρ, οικονομολόγος και αναλύτρια της Garanti BBVA Securities, προέβλεψε πως ο πληθωρισμός στη γειτονική χώρα θα κυμανθεί ανάμεσα στο 17% και το 19% στη διάρκεια του έτους, για να υποχωρήσει γύρω στο 16% στα τέλη του έτους.

BLOOMBERG

Κέρδη 2,8 δισ. δολ. το β' τρίμηνο για την BP

Ιδιαίτερα ικανοποιημένοι εμφανίζονται οι μέτοχοι του βρετανικού πετρελαϊκού κολοσσού της BP, εφόσον η διοίκησή της αποφάσισε τη διοχέτευση σε αυτούς 1,4 δισ. δολαρίων, ήτοι 1 δισ. στερλινών, με τη μέθοδο της επαναγοράς μετοχών. Συν τοις άλλοις πρόκειται, όπως υποσχέθηκε, να αυξήσει το μέρισμα κατά 4% σε ετήσια βάση έως το 2025, ενώ προηγούμενος είχε προβλέψει μια βραχεία διάρκεια άνοδο των τιμών του «μαύρου χρυσού» – και αυτή η εξέλιξη συνδυάζεται με το ότι η μετάβαση και μεταστροφή σε καθαρότερες μορφές ενέργειας διενεργείται πιο γρήγορα από το αναμενόμενο. Εν τω μεταξύ, η μέχρι σήμερα άνοδος των τιμών συνέδραμε τον πετρελαϊκό όμιλο να εμφανίσει κέρδη 2,8 δισ. δολαρίων το τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου, όταν την ίδια περίοδο πριν από ένα χρόνο είχε υπερόγκες ζημιές 6,68 δισ. δολαρίων, όπως αναφέρει σχετικά σε δημοσίευσή της η βρετανική εφημερίδα The Guardian. Το 2020 η πανδημία είχε υποχρεώσει τις κυβερνήσεις να επιβάλουν περιορισμούς και διακοπή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ώστε να ανασχεθεί η μετάδοση του ιού.

Ειδικότερα, η BP σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει τις ταμειακές της ροές, που συγκέντρωσε κατά το πρώτο εξάμηνο, για να εγκαταστήσει το πρόγραμμα εκ νέου αγοράς ιδίων μετοχών αξίας 1,4 δισ. δολαρίων. Επιπροσθέτως, όπως διευκρίνισε, θα συνεχίσει την επαναγορά μετοχών 1 δισ. δολαρίων κάθε τρίμηνο μαζί με την αύξηση μερίσματος κα-

Ο ενεργειακός όμιλος εκτιμά ότι τους εναπομείναντες μήνες του 2021 η τιμή του αργού τύπου Brent κατά μέσο όρο θα διαμορφωθεί στα 60 δολ. το βαρέλι, όταν σε προηγούμενη πρόβλεψη είχε γίνει λόγος για 55 δολ. το βαρέλι.

Ανακοίνωσε αύξηση του μερίσματος κατά 4% σε ετήσια βάση έως το 2025.

τά 4% τον χρόνο. Το μέρισμα, που το είχε κατά το ήμισυ μειώσει στα 5,25 σεντς ανά μετοχή τον Ιούλιο του 2020, φέτος κατά το δεύτερο τρίμηνο το ενίσχυσε κατά 4% στα 5,46 σεντς ανά μετοχή. Αξίζει να σημειωθεί ότι

ο βρετανικός όμιλος ενέργειας ήδη το τελευταίο δωδεκάμηνο εφαρμόζει το σχέδιο μετασχηματισμού το σε μια εταιρεία της νέας εποχής. Το υπόλοιπο της δεκαετίας του 2020 προβλέπει διόγκωση τιμών στην αγορά πετρελαίου, ενώ σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα προβλέπει μείωση, δεδομένου ότι οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο σπεύδουν να μειώσουν πιο γρήγορα από τον αρχικό τους σχεδιασμό τις εκπομπές ρύπων. Όπως παρατηρεί ο Guardian, ο ενεργειακός όμιλος της BP εκτιμά ότι τους εναπομείναντες μήνες η τιμή του αργού τύπου Brent κατά μέσον όρο θα διαμορφωθεί στα 60 δολάρια το βαρέλι, όταν σε προηγούμενη πρόβλεψη είχε γίνει λόγος για 55 δολάρια το βαρέλι. Αναφορικά με τα επόμενα χρόνια έως το 2030, η BP αναμένει να παραμείνει στα εν λόγω επίπεδα, αποτυπώνοντας βραχυπρόθεσμα προβλήματα προμηθειών.

Σε μεγαλύτερο βάθος χρόνου έως το 2040 η εταιρεία προβλέπει 55 δολάρια το βαρέλι και 45 δολάρια το βαρέλι έως το 2050, διότι η διοίκησή της αναμένει πως σε παγκόσμιο επίπεδο η μετάβαση της οικονομίας σε λιγότερο ρυπογόνες μορφές ενέργειας θα επιταχυνθεί. Συγκριτικά πάντως με την BP, η ανταγωνίστρια ολλανδική Royal Dutch Shell έχει θέσει λιγότερο μεγαλόπνοους κλιματικούς στόχους, ενώ την περασμένη εβδομάδα αναθεώρησε προς το καλύτερο το μέρισμα της κατά περίπου 40%. Επιπροσθέτως, τέλος, επανεκκινεί το πρόγραμμα αγοράς μετοχών της ύψους 2 δισ. δολαρίων.

12 ηλεκτροκίνητα αεροσκάφη παρήγγειλε η DHL

Ο αγώνας δρόμου για τη δραστηκή περικοπή των εκπομπών ρύπων στο σύστημα της τροφοδοτικής αλυσίδας σε όλον τον κόσμο επεκτείνεται από τα οδικά δίκτυα στους αιθέρες, όπως σχετικώς αναφέρει σε δημοσίευσή του το ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg. Η DHL, θυγατρική εταιρεία μεταφοράς εμπορευμάτων της Deutsche Post, έδωσε παραγγελία για 12 πλήρως ηλεκτροκίνητα αεροσκάφη, ώστε να συμπληρώσει τον στόλο ηλεκτρικών ποδηλάτων και φορτηγών που διαθέτει. Τη ναυπήγηση των αεροσκαφών έχει αναλάβει η Eviation Aircraft, ενώ η επωνυμία του μοντέλου είναι «Αλίκη» (Alice). Θα έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει φορτίο 1.179 κιλών και ενεργειακή αυτόρκεια για απόσταση 440 ναυτικών μιλίων. «Η «Αλίκη» μπορεί να φορτίζεται και κατά τη φόρτωση και κατά την εκφόρτωση», αναφέρει σε ανακοίνωσή της η DHL, προσθέτοντας ότι η διαδικασία αυτή απαιτεί 30 λεπτά. Αναμένεται, σύμφωνα με τον προγραμματισμό της εταιρείας, να εμπλουτίσει τον στόλο της με τα ηλεκτρικά αεροσκάφη το 2024 και να χρησιμοποιηθούν για εκτέλεση δρομολογίων εντός της πολιτείας της Καλιφόρνιας.

Είναι χαρακτηριστικά όσα επισημαίνει ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας, Τζον Πίρσον: «Η μετάβαση στην ηλεκτροκίνηση για τις μεταφορές και κάθε έκφανσή τους διαδραματίζει πολύ σημαντική ρόλο στην εκπλήρωση του συνολικού και γενικευμένου στόχου για τις μηδενικές εκπομπές ρύπων των αερίων του θερμοκηπίου». Η επιχειρηματική κίνηση αγοράς των «πράσινων» αεροσκαφών είναι ενδεικτική των εντονότατων πύσεων που υφίστανται οι όμιλοι οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην κα-

τασκευή μέσων μεταφοράς, από πλευράς τόσο των επενδυτών όσο και των αρμοδίων εθνικών αρχών, να μειώσουν τους ρύπους τους και να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή. Αξίζει να σημειωθεί πως το 2020 ο αμερικανικός κολοσσός ηλεκτρονικού εμπορίου έλαβε την αναγκαία έγκριση από τις ρυθμιστικές αρχές να χρησιμοποιεί στόλο με μη στελεχωμένα αεροσκάφη για τις παραδόσεις παραγγελιών, τα οποία κινούνται με μπαταρίες και φορτίζονται με χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Επισημαίνεται πως η τεχνολογία η οποία απαιτεί-

Θα έχουν τη δυνατότητα να μεταφέρουν φορτίο 1.179 κιλών και ενεργειακή αυτόρκεια για απόσταση 440 ναυτικών μιλίων.

ται για την κίνηση των ηλεκτρικών αεροσκαφών υστερεί σε σύγκριση με την αντίστοιχη των αυτοκινήτων, και ο βασικός λόγος είναι τα προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν στη χρήση βαρέων μπαταριών. Παρά το γεγονός ότι ορισμένοι κατασκευαστές μπαταριών αναζητούν λύσεις, η ναυπήγηση αεροσκαφών πολιτικής αεροπορίας απέχει ακόμα αρκετά χρόνια. Ο Αϊβο Μπόσκαρολ, ιδιοκτήτης της πρωτοπόρου εταιρείας ηλεκτρικών αεροσκαφών Pipistrel, έχει δηλώσει ότι είναι πιο ρεαλιστικό ο στόχος των αεροσκαφών μεταφοράς αγαθών από τα αστικά εναέρια ταξί, λόγω χάριν, τα οποία κατασκευάζουν ορισμένες εταιρείες.

BLOOMBERG

Τα μέτρα στήριξης στην Ελλάδα κάλυψαν το 84% των μικρομεσαίων

Στα επίπεδα πωλήσεων του 2019 έχει επανέλθει ήδη το 17% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ενώ ένα 50% εκτιμά ότι θα επανακάμψει εντός της επόμενης διετίας. Αυτό προκύπτει από έρευνα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στην ουσία δείχνει ότι τα μέτρα στήριξης που εφάρμοσε η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας πρόσφεραν ισχυρό «δίκτυο ασφαλείας» στις επιχειρήσεις –τουλάχιστον έως τώρα– και απέτρεψαν τα χειρότερα. Η ανάκαμψη πάντως για το 1/3 των ΜμΕ εκτιμάται ότι θα επέλθει σε περισσότερο από τρία χρόνια, με τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να επηρεάζονται εντονότερα καθώς το αντίστοιχο ποσοστό για εκείνες αγγίζει το 41% (έναντι 33% τόσο για τις μικρές όσο και για τις μεσαίες επιχειρήσεις).

Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΤΕ, το 52% των ΜμΕ κατάφερε μέσω των μέτρων να εξασφαλίσει επαρκή ρευστότητα προκειμένου να συνεχίσει τη λειτουργία του, ενώ σε ικανοποιητικό βαθμό ωφελήθηκε άλλο ένα 15%. Μόλις 17% των ΜμΕ δήλωσε ότι δεν βοηθήθηκε επαρκώς, ενώ έκανε χρήση των μέτρων. Αθροιστικά τα μέτρα στήριξης κάλυψαν το 84% των ΜμΕ (έναντι 80% του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ). Η προτίμηση των ΜμΕ ως προς τον τρόπο άντλησης ρευστότητας εμφανίζει αποκλίσεις αναλόγως του μεγέθους της επιχείρησης, με τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να προτιμούν την επιστρεπτέα προκαταβολή και τις μεσαίες τον δανεισμό με ευνοϊκούς όρους.

Η αποτελεσματική στήριξη που έλαβαν οι ΜμΕ από τα μέτρα επιβεβαιώνεται και από άλλους δείκτες χρηματοοικονομικής αντοχής, όπως: – Το ποσοστό επιχειρήσεων με έντονο πρόβλημα ρευστότητας

διατηρήθηκε σχετικά σταθερό εν μέσω πανδημίας (της τάξης του 15%), με μικρή επιδείνωση σε μικρές επιχειρήσεις –οι οποίες παρέμειναν ωστόσο σε καλύτερη θέση συγκριτικά με τα επίπεδα της προηγούμενης οικονομικής κρίσης. – Τις χρεοκοπίες επιχειρήσεων, καθώς βάσει επίσημων στοιχείων το 2020 (έτος που το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 8,2%) καταγράφηκαν 23% λιγότερες λήξεις επιχειρήσεων σε σχέση με το 2019.

Από την έρευνα της ΕΤΕ προκύπτει ότι τα μέτρα στήριξης είχαν ως αποτέλεσμα οι ΜμΕ να παραμείνουν σε μεγάλο βαθμό ανθεκτικές, με το 67% να είναι πλέον ικανό να λειτουργήσει απρόσκοπτα δίχως την παροχή στήριξης και το οποίο παράγει τα 4/5 της προστιθέμενης αξίας

Το 17% των ΜμΕ έχει επανέλθει στα επίπεδα πωλήσεων του 2019.

του τομέα. «Υπό αυτές τις συνθήκες δημιουργούνται καλύτερες προοπτικές όσον αφορά την ανταπτιζακή πορεία των ΜμΕ μετά το τέλος της πανδημίας, καθώς διασφαλίζεται ότι δεν θα παρεκκλίνουν σημαντικά από τα μακροπρόθεσμα σχέδιά τους και θα μπορέσουν να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες της επόμενης μέρας», τονίζεται στην έρευνα.

Πρόσφατη μελέτη πάντως, επίσης της ΕΤΕ, κατέδειξε ότι αν και δημιουργούνται σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης των ΜμΕ από το Ταμείο Ανάκαμψης, υπάρχει τεράστιο έλλειμμα ενημέρωσης, καθώς μόλις το 14% των ΜμΕ δηλώνει πλήρη γνώση των επιμέρους δράσεων του ελληνικού σχεδίου ανάκαμψης.

Υποχώρησε ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη τον Ιούνιο

Διαμορφώθηκε στο 1,9%, όταν στις χώρες του ΟΟΣΑ επιταχύνθηκε στο 4,1%

Η **εκτίμηση** που εξέφρασε επανειλημμένως και επίμονα τους τελευταίους μήνες η ΕΚΤ διά στόματος της προέδρου της, Κριστίν Λαγκάρντ, ότι η άνοδος του πληθωρισμού θα είναι παροδική στην Ευρωζώνη δικαιώνεται από τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα ο ΟΟΣΑ. Ενώ στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε στο 4,1% τον Ιούνιο από 3% τον Μάιο, στην Ευρωζώνη υποχώρησε για πολλοστή φορά κάτω από τον στόχο, στο 1,9%, από 2% στο οποίο ήταν τον Μάιο. Αφήνει, έτσι, στην ΕΚΤ ελεύθερο το πεδίο για να διατηρήσει την άκρως αναπτυξιακή πολιτική της και το πρόγραμμα αγοράς ομολόγων. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, ο

Οι πρώτες εκτιμήσεις της Eurostat φέρουν τον δείκτη καταναλωτή της Ε.Ε. τον Ιούλιο στο 2,2%.

πληθωρισμός διαμορφώθηκε τον Ιούνιο στο 1%.

Οι πρώτες εκτιμήσεις της Eurostat φέρουν, βέβαια, τον πληθωρισμό της Ευρωζώνης να επιταχύνεται τον Ιούλιο στο 2,2% και να υπερβαίνει τον στόχο του 2%. Η επιτάχυνση αυτή οφείλεται, ωστόσο, στις αυξήσεις που σημείωσαν οι τιμές στη Γερμανία καθώς έληξε η προσωρινή μείωση του ΦΠΑ, ενός εκ των έκτακτων μέτρων του Βερολίνου για την αντιμετώπιση

Όπως επισημαίνουν οικονομικοί αναλυτές, οι εξελίξεις στο μέτωπο του πληθωρισμού εξωθούν τις μεγάλες κεντρικές τράπεζες να εξετάζουν πώς θα αποσύρουν σταδιακά τα έκτακτα μέτρα στήριξης των οικονομιών τους.

του οικονομικού αντικτύπου της πανδημίας. Στον αντίποδα βρίσκονται, όμως, οι άλλες μεγάλες οικονομίες, με τις ΗΠΑ να καταγράφουν πλέον επιτάχυνση του πληθωρισμού στο 5,4% από 5% τον Μάιο και τη Βρετανία παρομοίως στο 2,4% από 2,1% τον Μάιο. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις και τις εκτιμήσεις οικονομολόγων, οι τιμές αναμένεται να σημειώσουν περαιτέρω άνοδο καθώς ανακάμπτουν οι οικονομίες και οι επι-

χειρήσεις σχεδιάζουν νέες επενδύσεις. Ακόμη και αφαιρουμένων των ευμετάβλητων τιμών της ενέργειας, που σημείωσαν μεγάλη άνοδο τους τελευταίους μήνες, αλλά και των εξίσου ασταθών τιμών των τροφίμων, στο σύνολο του ΟΟΣΑ ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε τον Ιούνιο στο 3,2% από 2,9% τον Μάιο.

Όπως επισημαίνουν οικονομικοί αναλυτές, οι εξελίξεις στο μέτωπο του πληθωρισμού εξωθούν

τις μεγάλες κεντρικές τράπεζες να εξετάζουν πώς θα αποσύρουν σταδιακά τα έκτακτα μέτρα στήριξης των οικονομιών τους. Ανάμεσά τους και η αμερικανική Federal Reserve που συνεδρίασε την περασμένη εβδομάδα και άφησε να εννοηθεί ότι προσανατολίζεται σε αλλαγή πολιτικής. Ο Ζερόμ Πάουελ, επικεφαλής της Fed, παραδέχθηκε μάλιστα ότι ο πληθωρισμός διαμορφώνεται στην υπερδύναμη «σε επίπεδα σημαντικά υψηλότερα από τις προβλέψεις». Το Bloomberg αναφέρει μάλιστα ότι οι αξιωματούχοι της ΕΚΤ συζητήσαν γύρω από το ενδεχόμενο μιας αλλαγής στην πολιτική της Fed στη συνεδρίαση του Ιουλίου, στο πλαίσιο της οποίας αποφασίσθηκε η αναβάθμιση του στόχου για τον πληθωρισμό στο 2%.

Καθοριστικός παράγοντας που εξωθεί ανοδικά τον πληθωρισμό είναι οι τιμές των πρώτων υλών που παραμένουν σε ανησυχητικά υψηλά επίπεδα. Σχετικό ρεπορτάζ του Reuters τονίζει μάλιστα ότι απέβησαν ατελέσφορες οι προσπάθειες του Πεκίνου να ανακόψει το ράλι των πρώτων υλών που αυξάνει διαρκώς το λειτουργικό κόστος των βιομηχανιών και των εξαγωγών της χώρας. Από τον χαλκό μέχρι τον λιθάνθρακα οι τιμές σημειώνουν διαρκή άνοδο από τις αρχές του έτους, έχοντας οδηγήσει τις τιμές παραγωγού στην Κίνα στα υψηλότερα επίπεδα από το 2008. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, τον Ιούνιο βρίσκονταν στο 2,5% και αναμένεται να επιταχυνθούν στο 2,7% τον Ιούλιο.

ΟΟΣΑ, BLOOMBERG, REUTERS

Ξεπέρασε τα 16 τρισ. δολ. η αξία των ομολόγων με αρνητικά επιτόκια

Πρωταγωνριστούν οι κρατικοί τίτλοι ΗΠΑ, Γερμανίας, Γαλλίας και Ιαπωνίας

Στα **16,5 τρισ. δολάρια** έχει φτάσει πλέον η αξία των ομολόγων με αρνητική απόδοση, καθώς συνεχίζεται το ράλι, με τους επενδυτές να επιστρέφουν ενθουσιωδώς στο κρατικό χρέος μεγάλων οικονομιών και ιδιαιτέρως στα ομόλογα ΗΠΑ, Γερμανίας, Ιαπωνίας και Γαλλίας. Όπως τονίζει σχετικό ρεπορτάζ των Financial Times, η αξία του κρατικού χρέους με αρνητική απόδοση έχει πλέον φτάσει στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων έξι μηνών, μετά τις μαζικές αγορές που οδηγούν σε αρνητικό έδαφος τις αποδόσεις όλο και μεγαλύτερου όγκου χρέους. Έχει αυξηθεί σημαντικά τους τρεις τελευταίους μήνες περίπου από τα επίπεδα των 12 τρισ. δολαρίων στα οποία βρισκόταν τον Μάιο και πλησιάζει όλο και περισσότερο το επίπεδο ρεκόρ των 18 τρισ. δολαρίων στα οποία βρισκόταν τον Δεκέμβριο, όπως προκύπτει από στοιχεία της Barclays. Εν ολίγοις, οι επενδυτές πληρώνουν για να δανείσουν όλο και περισσότερες χώρες για όλο και μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Τη μεγαλύτερη υποχώρηση έχουν σημειώσει οι αποδόσεις των ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου, αλλά σημαντικό όφελος αντλούν παράλληλα οι χώρες της Ευρωζώνης και η Ιαπωνία, οι δύο κυριότερες εστίες χρέους με αρνητικές αποδόσεις. Μέσα στην εβδομάδα τα δεκαετή ομόλογα της Ιαπωνίας υποχώρησαν σε αρνητικό πρόσημο για πρώτη φορά μετά τον Δεκέμβριο. Σε ό,τι αφορά την Ευρώπη, με τη μεγαλύτερη οικονομία, τη Γερμανία, να ηγείται του ράλι, επωφελούνται τα μέγιστα και οι υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδας, που δανείζεται με αρνητική απόδοση έως και για επτά έτη, όπως ακριβώς και η Ιταλία. Οι αποδόσεις των δεκαετιών ομολό-

Οι αποδόσεις των δεκαετιών ομολόγων της Γερμανίας έχουν υποχωρήσει στο -0,51%, καταγράφοντας το χαμηλότερο επίπεδο από τις αρχές Φεβρουαρίου, ενώ σε αρνητικό έδαφος βρίσκεται και η απόδοση του τριακονταετούς ομολόγου του γερμανικού δημοσίου.

Η κατάσταση αντανάκλα μερικώς την ανησυχία των επενδυτών για τον ενδεχόμενο αντίκτυπο της «Δέλτα» στην παγκόσμια ανάκαμψη.

γων της Γερμανίας έχουν υποχωρήσει στο -0,51%, καταγράφοντας το χαμηλότερο επίπεδο από τις αρχές Φεβρουαρίου, ενώ σε αρνητικό έδαφος βρίσκεται και η απόδοση του τριακονταετούς ομολόγου του γερμανικού δημοσίου. Εν ολίγοις, έχει αρνητική απόδοση το σύνολο του γερμανικού χρέους, που –όπως τονίζουν οι FT– αποτελεί σημείο αναφοράς για όλα τα κρατικά ομόλογα της Ευρωζώνης. Γι' αυτό και συμπαρασύρει τις αποδόσεις του χρέους λιγότερο ασφαλών χωρών,

όπως της Γαλλίας, για παράδειγμα, την οποία πληρώνουν οι επενδυτές για να τη δανείσουν μέχρι και για 12 έτη και της Ισπανίας μέχρι και για 9 έτη. Η βρετανική εφημερίδα επισημαίνει πως διαψεύδονται έτσι οι προβλέψεις για μεγάλη πτώση των κρατικών ομολόγων συνεπεία της ανάκαμψης από την πανδημία.

Παραμένοντας σε πτωτική πορεία εδώ και πολλές εβδομάδες, οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων έχουν καταλάβει εξ απήνης μερίδα των επενδυτών, που είχαν προεξοφλήσει πως η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας από την ύφεση της πανδημίας –και ιδιαιτέρως σε συνδυασμό με τον επιταχυνόμενο πληθωρισμό– θα προκαλούσε κύμα μαζικών πωλήσεων κρατικών ομολόγων, οδηγώντας σε άνοδο το κόστος δανεισμού πολλών χωρών. Η προθυμία των επενδυτών να υποστούν ζημία για να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε κρατικό χρέος αντανάκλα μερικώς την ανησυχία για τον ενδεχόμενο

αντίκτυπο της μετάλλαξης «Δέλτα» στην ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας. Όπως, πάντως, επισημαίνουν οικονομικοί αναλυτές και διακεριστές κεφαλαίων, οι αρνητικές αποδόσεις, που θεωρητικά κατατείνουν σε μια απαισιόδοξη εκτίμηση για το μέλλον της οικονομίας, μάλλον δεν αντανακλούν ακριβώς την οικονομικά πραγματικότητα. Αποτελούν μάλλον παρεπόμενο της πολιτικής των κεντρικών τραπεζών και ειδικότερα των προγραμμάτων αγορών ομολόγων, που συμπιέζουν επιθετικά το κόστος δανεισμού των χωρών. Σημειώτουν ότι τον περασμένο μήνα η ΕΚΤ προχώρησε σε αγορές ομολόγων αξίας άνω των 80 δισ. ευρώ, που ήταν το επίπεδο των αγορών της τους προηγούμενους τρεις μήνες. Όπως επισημαίνει στη βρετανική εφημερίδα ο Αντουάν Μπουμπέ, αναλυτής της ING, ο αντίκτυπος αυτών των αγορών ήταν εμφανής στις αποδόσεις του κρατικού χρέους των χωρών της Ευρωζώνης.

«Ναι» σε μείωση μισθού με αντάλλαγμα τη μόνιμη τηλεργασία

Τι θα μπορούσαμε άραγε να θυσιάσουμε εάν ως αντάλλαγμα είχαμε το να εργαζόμαστε για πάντα από το σπίτι; Σε τελευταία έρευνα για το θέμα αυτό, πολλοί Αμερικανοί και Αμερικανίδες έδειξαν πως είναι πρόθυμοι να λαμβάνουν μειωμένες αποδοχές, να ξεκάσουν τα ρεπό ή να εργάζονται περισσότερο, αρκεί να μπορούν να εργάζονται αποκλειστικά από το οικιακό γραφείο τους. Η ασφαλιστική εταιρεία Breeze, ένα χρόνο μετά το πείραμα της τηλεργασίας λόγω πανδημίας, διεξήγαγε ψηφιακή έρευνα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το 65% των συμμετεχόντων, που απάντησαν πως τα καθήκοντά τους μπορούν να εκτελεσθούν πλήρως εξ αποστάσεως, θα συμβιβάζονταν με μείωση μισθού 5%, η οποία ισοδυναμεί με αυξήσεις αρκετών ετών, ώστε να παραμείνει κατ' οίκον. Ισως αυτό, όπως αναφέρεται σε σχετικό δημοσίευμα του ειδησεογραφικού πρακτορείου Bloomberg, να μοιάζει με μια λογική ανταλλαγή, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος των μετακινήσεων. Μελέτη του 2020 υπολόγισε ότι όσοι τηλεργάζονταν εξοικονομούσαν εκατοντάδες δολάρια τον μήνα σε κόστος μεταφοράς.

Σήμερα, και αφού πέρασε περισσότερο από ένας χρόνος από την πλήρη ή μερική εφαρμογή της τηλεργασίας σε πολλούς κλάδους μη βιομηχανικούς, οι εργοδότες προσπαθούν να επιστρέψουν στα γραφεία τους οι εργαζόμενοι, παρά το ότι στις ΗΠΑ η μετάλλαξη «Δέλτα» εξαπλώνεται. Ορισμένες επιχειρήσεις, για να δώσουν κίνητρα, οργανώνουν πάρτι για την επάνοδο στη δουλειά, χορηγούν βραβεία, προσφέρουν δωρεάν γεύματα ή φylaξη παιδιών ή και μαθήματα γιόγκα. Ορισμένοι υπάλληλοι, όμως,

δεν ενθουσιάζονται με την προσωπική, είτε διότι ανησυχούν για την υγεία τους, είτε διότι οι οικογενειακές υποχρεώσεις τους κρατούν στο σπίτι, είτε απλώς επειδή δεν θέλουν να επανέλθουν σε ένα δυσάρεστο πλαίσιο μετακινήσης από και προς την εργασία. Στο πλαίσιο της έρευνας, που διεξήχθη το διάστημα 20-21 Ιουλίου και στην οποία συμμετείχαν 1.000 υπάλληλοι, οι περισσότεροι έκαναν λόγο για μείωση 5%, ενώ ένα ποσοστό 15% απάντησε πως ήταν διατεθειμένο να θυσιάσει και το 25% των αποδοκών για να εξασφαλίσει τη-

Οι Αμερικανοί μπορούν να θυσιάσουν 5% των αποδοκών τους, αρκεί να εργάζονται αποκλειστικά από το οικιακό γραφείο τους.

λεργασία. Το 46% είπε ότι θα εκχωρούσε το 25% των ρεπό και το 15% τόνισε ότι θα θυσίαζε όλες τις πληρωμένες ημέρες άδειας για τον σκοπό αυτό. Η Breeze απνύθηκε και μια λίγο πιο εναλλακτική ερώτηση, τι άλλο θα εκχωρούσαν με αντάλλαγμα την τηλεργασία. Οι μισοί και παραπάνω ανέφεραν το Netflix, την Amazon και τα κοινωνικά δίκτυα για ένα χρόνο, ενώ το ένα τρίτο των συμμετεχόντων έφθασε στο σημείο να απαντήσει ότι θα θυσίαζε το δικαίωμα ψήφου σε όλες τις μελλοντικές εκλογές, εθνικές και τοπικές.

BLOOMBERG

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η «πράσινη» στροφή της Σαουδικής Αραβίας

Του **ROB COX / REUTERS**

Κάτι παράξενο συνέβη στη Νάπολη τις προάλλες, κάτι που λείει πολλά για τη μαγικά καστική πόλη που κείται στη σκιά του επιβλητικού όρους του Βεζουβίου. Δεν έχει πάντως να κάνει ούτε με τη διάσημη πίτσα της πόλης ούτε με τους διαβόητους γκάνγκστερ της Καμόρα. Αντιθέτως, είναι κάτι χαμηλόφωνο αλλά δυναμικά πολύ σημαντικό στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής, δεδομένου ότι η Σαουδική Αραβία ενώνει τις δυνάμεις της με τη χορεία των χωρών υπέρ του περιβάλλοντος. Προ δύο εβδομάδων οι υπουργοί Ενέργειας και Περιβάλλοντος των κρατών της «Ομάδας των Είκοσι» συναντήθηκαν στη Νάπολη για να συζητήσουν τις βασικές δεσμεύσεις τους αναφορικά με την αλλαγή του κλίματος. Κι ενώ έχει σημειωθεί πρόοδος, το τελικό ανακοινωθέν φανέρωνε πως δεν είχε υπάρξει συναίνεση σε δύο καίρια σημεία, ήτοι το να οριστεί χρονδιάγραμμα για την εξάλειψη της χρήσης γαιάνθρακα και να δοθούν υποσχέσεις για περιορισμό της ανόδου της θερμοκρασίας του πλανήτη στον 1,5 βαθμό Κελσίου.

Ωστόσο, με μια πιο προσεκτική ματιά θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε ότι υπάρχουν λόγοι να ελπίζουμε ότι ακόμα και όσοι κωλυσιεργούν στη μετάβαση σε μια φάση μακράν των υδρογονανθράκων, τελικώς θα πεισθούν. Τις επιφυλάξεις τους διατηρούν Ινδία και Κίνα, αλλά όχι οι Σαουδάραβες, οι αδιαμφισβήτητοι βασιλείς των υδρογονανθράκων, με αποθέματα σε πετρέλαιο της τάξεως των 267 δισ. βαρελιών. Πέραν τούτου, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων στη Νάπολη, οι Σαουδάραβες διαδραμάτισαν έναν μη συμβατικό για τα δεδομένα

τους ρόλο, αποπειρώμενοι να μεταπεισουν τους δύσπιστους ρυπαντές – τελικώς η θέση του Ινδού πρωθυπουργού δεν άλλαξε. Ούτε και η χώρα του συμμετείχε σε σημαντική συνάντηση που έγινε νωρίτερα στο Λονδίνο ούτε με τους διαβόητους γκάνγκστερ της Καμόρα. Αντιθέτως, είναι κάτι χαμηλόφωνο αλλά δυναμικά πολύ σημαντικό στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής, δεδομένου ότι η Σαουδική Αραβία ενώνει τις δυνάμεις της με τη χορεία των χωρών υπέρ του περιβάλλοντος. Προ δύο εβδομάδων οι υπουργοί Ενέργειας και Περιβάλλοντος των κρατών της «Ομάδας των Είκοσι» συναντήθηκαν στη Νάπολη για να συζητήσουν τις βασικές δεσμεύσεις τους αναφορικά με την αλλαγή του κλίματος. Κι ενώ έχει σημειωθεί πρόοδος, το τελικό ανακοινωθέν φανέρωνε πως δεν είχε υπάρξει συναίνεση σε δύο καίρια σημεία, ήτοι το να οριστεί χρονδιάγραμμα για την εξάλειψη της χρήσης γαιάνθρακα και να δοθούν υποσχέσεις για περιορισμό της ανόδου της θερμοκρασίας του πλανήτη στον 1,5 βαθμό Κελσίου.

Εκεί επίσης να κάνει με τη βεβαιότητα πως η Σαουδική Αραβία τους αναφορικά με την αλλαγή του κλίματος. Κι ενώ έχει σημειωθεί πρόοδος, το τελικό ανακοινωθέν φανέρωνε πως δεν είχε υπάρξει συναίνεση σε δύο καίρια σημεία, ήτοι το να οριστεί χρονδιάγραμμα για την εξάλειψη της χρήσης γαιάνθρακα και να δοθούν υποσχέσεις για περιορισμό της ανόδου της θερμοκρασίας του πλανήτη στον 1,5 βαθμό Κελσίου.

Ωστόσο, με μια πιο προσεκτική ματιά θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε ότι υπάρχουν λόγοι να ελπίζουμε ότι ακόμα και όσοι κωλυσιεργούν στη μετάβαση σε μια φάση μακράν των υδρογονανθράκων, τελικώς θα πεισθούν. Τις επιφυλάξεις τους διατηρούν Ινδία και Κίνα, αλλά όχι οι Σαουδάραβες, οι αδιαμφισβήτητοι βασιλείς των υδρογονανθράκων, με αποθέματα σε πετρέλαιο της τάξεως των 267 δισ. βαρελιών. Πέραν τούτου, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων στη Νάπολη, οι Σαουδάραβες διαδραμάτισαν έναν μη συμβατικό για τα δεδομένα τους ρόλο, αποπειρώμενοι να μεταπεισουν τους δύσπιστους ρυπαντές – τελικώς η θέση του Ινδού πρωθυπουργού δεν άλλαξε. Ούτε και η χώρα του συμμετείχε σε σημαντική συνάντηση που έγινε νωρίτερα στο Λονδίνο ούτε με τους διαβόητους γκάνγκστερ της Καμόρα. Αντιθέτως, είναι κάτι χαμηλόφωνο αλλά δυναμικά πολύ σημαντικό στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής, δεδομένου ότι η Σαουδική Αραβία ενώνει τις δυνάμεις της με τη χορεία των χωρών υπέρ του περιβάλλοντος. Προ δύο εβδομάδων οι υπουργοί Ενέργειας και Περιβάλλοντος των κρατών της «Ομάδας των Είκοσι» συναντήθηκαν στη Νάπολη για να συζητήσουν τις βασικές δεσμεύσεις τους αναφορικά με την αλλαγή του κλίματος. Κι ενώ έχει σημειωθεί πρόοδος, το τελικό ανακοινωθέν φανέρωνε πως δεν είχε υπάρξει συναίνεση σε δύο καίρια σημεία, ήτοι το να οριστεί χρονδιάγραμμα για την εξάλειψη της χρήσης γαιάνθρακα και να δοθούν υποσχέσεις για περιορισμό της ανόδου της θερμοκρασίας του πλανήτη στον 1,5 βαθμό Κελσίου.

Ισχυρό επενδυτικό ενδιαφέρον για ξενοδοχειακά ακίνητα στην Ελλάδα

Στελέχη της αγοράς αναμένουν αύξηση εξαγορών κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Αναζωπύρωση της επενδυτικής δραστηριότητας στα ξενοδοχειακά ακίνητα αναμένουν για το δεύτερο εξάμηνο του 2021 στελέχη της αγοράς, αλλά και σύμβουλοι που ειδικεύονται στον κλάδο της φιλοξενίας. Το χαμηλό χρηματοοικονομικό κόστος, ο μεγάλος όγκος διαθέσιμης ρευστότητας και η ύπαρξη πολλών επενδυτικών funds που αναζητούν υψηλές αποδόσεις και επενδυτικές ευκαιρίες, συνθέτουν ένα τοπίο λίαν ευνοϊκό για τη σημαντική αύξηση των επενδύσεων. Σύμφωνα με σχετική ανάλυση της εταιρείας Xenium Advisors, που ειδικεύεται στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στον τομέα της φιλοξενίας, ο χαμηλός όγκος των συναλλαγών ξενοδοχειακών ακινήτων, κατά τη διάρκεια του προηγούμενου χρόνου, ευνοεί ακόμα περισσότερο την αύξηση των αγοραπωλησιών φέτος.

Ηδη έχουν καταγραφεί σημαντικές κινήσεις κατά τη διάρκεια του φετινού πρώτου εξαμήνου. Πρόσφατα, η Hotel Investment Partners (HIP), μέλος του επενδυτικού ομίλου Blackstone και ένας από τους μεγαλύτερους ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή της νότιας Ευρώπης, προχώρησε σε συμφωνία για την απόκτηση του ξενοδοχείου Elounda Blu από τη Ledra Hotels & Villas, μια εταιρεία συμφερόντων της οικογένειας Γ. Σπανού. Το Elounda Blu είναι ένα ξενοδοχείο τεσσάρων αστέρων και δυναμικότητας 183 δωματίων στην Ελούντα της Κρήτης, με τον ισπανικό όμιλο HIP να έχει ήδη γνωστοποιήσει την πρόθεσή του να επενδύσει επιπλέον έξι εκατ. ευρώ για την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων του ξενοδοχείου και τη μετατροπή σε ένα θέρετρο πέντε αστέρων. Σημειωτέον ότι το ξενοδοχείο θα παραμείνει υπό τη διαχείριση της Ledra Hotels & Villas.

Πρόκειται για τη δεύτερη κίνηση της HIP στην ελληνική αγορά, μετά

Πρόσφατα, η Hotel Investment Partners, μέλος του επενδυτικού ομίλου Blackstone και ένας από τους μεγαλύτερους ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών μονάδων στη νότια Ευρώπη, προχώρησε σε συμφωνία για την απόκτηση του ξενοδοχείου Elounda Blu.

Τη μεγαλύτερη ζήτηση καταγράφουν μεγάλες, παραθαλάσσιες μονάδες σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

την εξαγορά πέντε ξενοδοχείων του ομίλου Louis Group τον Νοέμβριο του 2019. Μαζί με την απόκτηση του Elounda Blu και τις επενδύσεις αναβάθμισης που υλοποίησε στις μονάδες που έχει αποκτήσει, υπολογίζεται ότι έχει τοποθετήσει στην ελληνική αγορά κεφάλαια της τάξεως των 250 εκατ. ευρώ. Σύμφωνα με την ανάλυση της Xenium, ο τουριστικός κλάδος εξακολουθεί να βιώνει τις συνέπειες της

πανδημίας και δεν προβλέπεται να επιστρέψει στο επίπεδο του 2019 πριν από το 2023. Ωστόσο, καθώς οι αβεβαιότητες σταδιακά αίρονται, οι επενδυτές έχουν αρχίσει να επιστρέφουν και να τοποθετούνται στον κλάδο ενόψει της ανάκαμψης. Τη μεγαλύτερη ζήτηση καταγράφουν μεγάλες, παραθαλάσσιες μονάδες σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, που όμως προσφέρουν περιθώριο μελλοντικών υπεραξιών μέσω επενδύσεων αναβάθμισης και μιας πιο επαγγελματικής και σύγχρονης προσέγγισης στη διαχείριση. Κατά κανόνα, προτιμώνται οικογενειακές επιχειρήσεις τεσσάρων αστέρων, που να μπορούν εύκολα να αναβαθμιστούν σε πέντε αστέρων.

Μία ακόμη σημαντική κίνηση που έγινε πρόσφατα αφορά την ανάδειξη

του αμερικανικού ομίλου ακινήτων Hines σε πλειοδότη για το ξενοδοχείο Capsis στην Κρήτη. Ο λόγος για το τουριστικό συγκρότημα «Out of the Blue Capsis Elite Resort», που βρίσκεται στην περιοχή της Αγίας Πελαγίας, το οποίο φέρονται να διεκδικήσαν επίσης η Prodea Investments και η Τρ. Πειραιώς. Η Hines σε συνεργασία με τη Henderson Park εκτιμάται ότι προσέφεραν 125 εκατ. ευρώ. Πριν από ένα χρόνο, οι δύο επενδυτές είχαν αποκτήσει και ένα καρτοφυλάκιο πέντε ξενοδοχείων, επίσης στην Κρήτη. Το συγκρότημα Capsis προσφέρει μοναδικά χαρακτηριστικά, λόγω της τοποθεσίας του σε μια ιδιαιτέρως κερσόνησο με απρόσκοπτη θέα στο Αιγαίο, ενώ προσφέρει 1.155 δωμάτια και συνολική δομημένη επιφάνεια 45.255 τ.μ.

Ανθεκτική η αγορά παρά την πανδημία

Καταλυτικό ρόλο στη διατήρηση της ανοδικής πορείας των τιμών πώλησης κατοικιών στην Ελλάδα το 2020 διαδραμάτισαν τα μέτρα στήριξης της οικονομίας και των νοικοκυριών που έθεσε σε εφαρμογή η κυβέρνηση λόγω της πανδημίας. Σε σχετική έκθεσή του ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης DBRS σημειώνει ότι «τα μέτρα για τον περιορισμό των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας συνέβαλαν στην ηπιότερη επίδρασή της και στην αγορά ακινήτων». Μεταξύ άλλων, υποθετήθηκαν προγράμματα διατήρησης θέσεων εργασίας, φοροαπαλλαγών και δανειακών εγγυήσεων, τα οποία μαζί με τις πρωτοβουλίες των τραπεζών αναφορικά με τις οφειλές δανείων (π.χ. αναστολές πληρωμών δόσεων σε κλάδους που επλήγησαν περισσότερο, όπως ο τουριστικός) προσέφεραν σημαντική στήριξη στα εισοδήματα νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καταγραφούν ιδιαίτερες αντοχές και στις τιμές των κατοικιών, οι οποίες αυξήθηκαν με ετήσιο ρυθμό της τάξεως του 4,6%, ενώ, με βάση τα προσωρινά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, αύξηση κατά 3,3% παρατηρήθηκε και το φετινό πρώτο τρίμηνο. Αντίστοιχα, η οικοδομική δραστηριότητα αυξήθηκε κατά 8% το 2020, αλλά και κατά 13,7% κατά τους πρώτους τρεις μήνες του 2021. Σύμφωνα με την DBRS, ένας ακόμα λόγος που αποτράπηκε μια πτώση των τιμών το 2020 είναι και η εκτίμηση ότι τα μέτρα περιορισμού της πανδημίας, όπως οι ταξιδιωτικές απαγορεύσεις, θα είναι προσωρινά και ότι σύντομα θα αποκατασταθεί η υψηλή ζήτηση από το εξωτερικό. Οι επιδόσεις αυτές κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές αν συνεκτιμηθεί ότι το 2020 απουσίασε ο «κινητήριος μοχλός» της ζήτησης, δηλαδή οι ξένοι αγοραστές. Όπως σημειώνουν οι αναλυτές, η επίδραση της πανδημίας και το κλείσιμο των συνόρων, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα λόγω της πανδημίας, είχαν ως αποτέλεσμα την κατά 40% μείωση των καθαρών άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του 2020. Ωστόσο, ήδη από το φετινό πρώτο τρίμηνο έχει αρχίσει να καταγράφεται ανάκαμψη των ροών κεφαλαίων από το εξωτερικό για την απόκτηση κατοικίας. Πάντως, όπως σημειώνει και η DBRS, το μεγάλο αγοραστικό ενδιαφέρον από το εξωτερικό (και το αντίστοιχα περιορισμένο εγχώριο ενδιαφέρον) έχει ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μιας αγοράς δύο ταχυτήτων, όπου οι τιμές στις περιοχές υψηλής ζήτησης από ξένους καταγράφουν έντονα ανοδική πορεία σε σχέση με την ηπιότερη τάση των τιμών στις υπολοίπες περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό, οι αξίες στο κέντρο της Αθήνας και στα νότια προάστια, όπως επίσης και σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, καταγράφουν έντονα ανοδική πορεία έναντι των υπόλοιπων περιοχών της χώρας.

Σύμφωνα με την DBRS, συνέβαλαν τα μέτρα στήριξης της ελληνικής οικονομίας.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Rent-to-Buy

Είδαμε πριν από λίγες μέρες δύο τρόπους που μπορεί να μετατρέψουμε την «κύρια κατοικία» μας σε μια πιο αποδοτική επένδυση, όταν πλώσουμε πως έφτασε η ώρα που πλέον δεν εξυπηρετεί απόλυτα τους σκοπούς για τους οποίους την αποκτήσαμε ή/και δεν αποτελεί τη βέλτιστη επενδυτική επιλογή να την ενοικιάσουμε σε κάποιον άλλο που μπορεί να μπει στα δικά μας παπούτσια και να τη χρησιμοποιεί ως τέτοια.

Όπως είπαμε, αφού πρώτα αποκαταστήσει σαν «κύρια κατοικία», μπορεί αφενός να μετατραπεί με πολύ χαμηλό κόστος σε ένα υποστατικό «κοινής συμβίωσης», όπως για παράδειγμα ενοικιάζομενα δωμάτια με κοινόχρηστους χώρους, ή αφετέρου να ενοικιάζεται βραχυπρόθεσμα ως κατάλυμα διακοπών.

Είναι όμως αυτές οι επιλογές οι μόνες σαν ιδιοκτήτης της κατοικίας; Σίγουρα όχι. Υπάρχουν πολυάριθμες λύσεις νουμένου ότι πάντα κινούνται στο πλαίσιο της νομιμότητας. Η νομιμότητα καθορίζεται τόσο από το πλάνο νομοθεσιών, όσο και από τα τοπικά σχέδια ή/και σχέδια ανάπτυξης στα οποία εμπίπτει το υποστατικό μας. Εκεί καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις και το πλαίσιο πλεύσης που σκοπό έχουν την αποτροπή της αναρχίας, της οχληρίας, της στέρησης των ανέσεων των περιοίκων κ.λπ. Ενώσω τηρούνται τα προαναφερθέντα, η όποια ελεύθερη σύμβαση μεταξύ μερών (θεωρητικά) μπορεί να ισχύσει.

Με την οικονομική κρίση του

Το «concept» δεν είναι καινούργιο στη διεθνή αγορά των ακινήτων. Σε χώρες όπως οι ΗΠΑ είναι ένα εξελιγμένο επενδυτικό προϊόν με πολλούς ενδιαφερόμενους και λίγους που το προσφέρουν.

2012 - 2013, αλλά και μετέπειτα κάποιοι εν δυνάμει αγοραστές κατοικιών ρωτούσαν αν μπορούσαν να ενοικιάσουν πρώτα μια κατοικία και στην πορεία να την αγοράσουν, αν τους άρεσε. Το «catch» σε αυτή την περίπτωση ήταν πως αν η απόκτηση ήταν θετική, εννοούσαν πως τα ενοίκια τα οποία πλήρωναν μέχρι η ενοικιάσή τους να μετατραπεί σε αγορά, να συνυπολογίζονταν ότι πληρώθηκαν έναντι του τιμήματος αγοράς. Μπορεί να ισχύσει κάτι τέτοιο; Όχι ακριβώς με αυτόν τον τρόπο, αλλά δείτε πιο κάτω.

Το «concept» του «rent-to-buy» δεν είναι καινούργιο ή πρωτόγνωρο στη διεθνή αγορά των ακινήτων. Αντίθετα σε χώρες όπως για παράδειγμα οι ΗΠΑ είναι ένα εξελιγμένο επενδυτικό προϊόν με πολλούς ενδιαφερόμενους και λίγους που το προσφέρουν. Είναι άλλη μια επιλογή των συμβαλλομένων μερών για να κάνουν μπιζνες.

Σκεφτείτε ένα νεαρό ζευγάρι που ζει σε μια πολιτεία των ΗΠΑ, το

Αν ο ενοικιαστής εξασκήσει το δικαίωμα στο τέλος της περιόδου ενοικίασης, τότε ο ιδιοκτήτης «χάνει» το σπίτι, αν όμως ο ενοικιαστής δεν εξασκήσει το δικαίωμα, τότε του μένουν τα ενοίκια, τα χρήματα του δικαιώματος αγοράς, τα χρήματα της πίστωσης ενοικίου και φυσικά το σπίτι.

οποίο ακόμη δεν έχει δημιουργήσει ένα θετικό credit score που να είναι ικανό να του ανοίξει τις πόρτες σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να αποκτήσουν χρηματοδότηση για να αγοράσουν το σπίτι τους. Επιπλέον, δεν έχουν το 20% ή το 30% ή ακόμη και το 40% της προκαταβολής με ίδια μέσα που απαιτούν οι τράπεζες. Τι επιλογές έχουν; Εφόσον δεν είναι Κύπριοι για να πουτήσουν με ασφάλεια σε βόθθεια από τους γονείς και στα «ζημερώματα» από τον γάμο τους, οι μόνες εναλλακτικές επιλογές είναι πρώτον

να ενοικιάζουν μέχρι να μπορέσουν να κάνουν το επόμενο βήμα, και δεύτερον να κάνουν μια συμφωνία ενοικίασης με δικαιώμα αγοράς.

Πώς λειτουργεί αυτή η επιλογή; Αφού βρουν το σπίτι που τους αρέσει και το οποίο προσφέρεται κάτω από ένα τέτοιο σχέδιο, υπογράφουν με τον ιδιοκτήτη ταυτόχρονα δύο παράλληλες συμφωνίες. Η πρώτη είναι η συμφωνία μίσθωσης για μια περίοδο – as πούμε – 5 χρόνια με συμφωνημένο ενοίκιο. Το ενοίκιο είναι είτε αγοραίο οπότε 0% πληθαίνει έναντι του τιμήματος αγοράς,

ή είναι πλεονέκτημα κατά ένα ποσοστό (as πούμε 20%), οπότε το ποσοστό αυτό συσσωρεύεται για να συνυπολογιστεί έναντι του τιμήματος αγοράς (rent credit). Η δεύτερη συμφωνία είναι μια συμφωνία που τους δίνει το δικαίωμα (option) αγοράς. Βάσει αυτής της συμφωνίας προκαταβάλλουν στον ιδιοκτήτη ένα μη επιστρεπτέο ποσό το οποίο κυμαίνεται μεταξύ 1% και 5% του τιμήματος αγοράς. Ταυτόχρονα, καθορίζεται το τίμημα αγοράς. Το τίμημα αγοράς μπορεί είτε να κλειδώσει με από νούμερο και συνήθως είναι ένα υψηλότερο νούμερο από την τρέχουσα αγοραία του αξία, ή μπορεί να κλειδώσει ο τρόπος καθορισμού του, όπως για παράδειγμα να καθορίζεται πώς θα ισχύσει η αξία του κατά την λήξη της μίσθωσης (στο παράδειγμά μας στα πέντε χρόνια).

Ο ενοικιαστής του παραδειγματός μας έχει μια περίοδο πέντε χρόνια για να βελτιώσει το credit score του, να βελτιώσει τα οικονομικά του, ακόμη και να συσσωρεύσει ένα ποσό προκαταβολής. Στα πέντε χρόνια έχει να εξασφαλίσει δάνειο για να προβεί στην αγορά του σπιτιού που ενοικίαζε. Αν μέχρι τότε δεν μπορεί να εξασφαλίσει δάνειο, ή αν μετανιώσει, τότε χάνει το ποσό του option που προπλήρωσε και τα λεφτά που συσσωρεύσε με το rent credit, και δεν έχει καμία άλλη υποχρέωση έναντι του ιδιοκτήτη.

Ο ιδιοκτήτης από την άλλη, παίρνει μπροστά το ποσό του δικαιώματος αγοράς, το οποίο δεν οφείλει να επιστρέψει και κατά τη διάρκεια της ενοικίασης εισπράττει το ενοί-

κίο του και τα μεταφέρει όλο το κόστος συντήρησης του κτηρίου στον ενοικιαστή, εφόσον ο ενοικιαστής είναι ο εν δυνάμει νέος ιδιοκτήτης. Αν ο ενοικιαστής εξασκήσει το δικαίωμα στο τέλος της περιόδου ενοικίασης, τότε ο ιδιοκτήτης «χάνει» το σπίτι, αν όμως ο ενοικιαστής δεν εξασκήσει το δικαίωμα, τότε του μένουν τα ενοίκια, τα χρήματα του δικαιώματος αγοράς, τα συσσωρευμένα χρήματα της πίστωσης ενοικίου που θα πήγαιναν σαν προκαταβολή έναντι του τιμήματος αγοράς και φυσικά το σπίτι.

Είναι μια επιλογή που θεωρητικά έχει δύο κερδισμένους, είναι δηλαδή win-win. Ο βαθμός κέρδους και το ποιος κερδίζει περισσότερο έχει να κάνει με την πορεία της αγοράς κατά την περίοδο της μίσθωσης, τους όρους και τις υποσημειώσεις των δύο συμβολαίων και τις προσωπικές περιστάσεις των συμβαλλομένων. Το πιο πάνω διαφέρει ουσιαστικά αν αντί συμφωνία δικαιώματος αγοράς, υπογραφτεί συμφωνία μελλοντικής αγοράς. Η πρώτη δίνει δικαίωμα που μπορεί να μην εξασκηθεί, η δεύτερη δίνει υποχρέωση αγοράς και έχει τις ανάλογες συνέπειες. Μία παράλλαξη αυτής της τεχνικής που περιέργωπα πιο πάνω είχα εισπληθεί από τον Μάρτιο του 2013 για να δοθεί ένα πραγματικό πλάνο προστασίας των πρώτης κατοικίας σε περιπτώσεις κόκκινων δανείων. Είμαστε στο 2021...

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Όσο η ώρα ενός «καλοκαιρινού σούρουπου στον ήρεμο εύκρατο πλανήτη Αρη» είναι ακόμα μακριά, ας αναλογιστούμε πώς αντιμετωπίζουμε τώρα εμείς το δικό μας καλοκαίρι, στον βασανισμένο πλανήτη που ονομάζεται Γη.

Καλοκαιρινό σούρουπο στον Αρη

Σκέψεις για την προοπτική της αποίκησης του Κόκκινου Πλανήτη, που αρχίζει να μοιάζει όλο και πιο εφικτή

Του **ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ**

Κλείστε τα μάτια κι αφήστε τη φαντασία σας ελεύθερη. Είναι «ένα καλοκαιρινό σούρουπο στον ήρεμο εύκρατο πλανήτη Αρη», όπως το περιέγραψε το 1950 ο Ρέι Μπράντμπερι στο φωτοβόλο μυθιστόρημά του «Τα Χρονικά του Αρη» (εκδ. Αγρα, μτφρ. Δημήτρης Αρβανίτης, επανέκδοση 2021). «Στα κανάλια του πράσινου κρασιού παρασύρονταν αργά βάρκες λεπτοκαμωμένες σαν μπρούτζινα λουλούδια. Στις μακριές κι ατέλειωτες κατοικίες που απλώνονταν στους λόφους σαν κοιμισμένα φίδια, εραστές ψιθυρίζαν χαπλωμένοι τεμπέλικα σε δροσερά κρεβάτια. Μικρά παιδιά έτρεχαν στα δρομάκια που φωτιζόνταν από πυρσούς, κρατώντας χρυσές αράχνες που ύφαιναν λεπτούς ιστούς. Εδώ κι εκεί, κάποιο καθυστερημένο δειπνο σε τραπέζια όπου έβραζε σιγοσφυρίζοντας η ασημένια λάβα. Στα αμφιθέατρα εκατοντάδων πόλεων στη νυχτερινή πλευρά του Αρη μαζεύονταν ναυαχικά οι μπρούτζινοι Αρειανοί με τα χρυσά στρογγυλά μάτια τους, συγκεντρώνοντας την προσοχή τους στις σκηνές, όπου οι μουσικοί έπαιζαν μια γαλήνια μουσική που ξεχυνόταν σαν άρωμα ανθέων στη σιωπηλή ατμόσφαιρα. Σε μια σκηνή τραγουδούσε κάποια γυναίκα. Το ακροατήριο ανασάλεψε».

Διαβάζοντας κάποιος σήμερα τον Μπράντμπερι –τις εικόνες και τις καταστάσεις που σμίλεψε η φαντασία του πάνω στο άγονο και σκληρό τοπίο του Κόκκινου Πλανήτη– συνειδητοποιεί ότι αυτό που μέχρι χθες ήταν ένα νοντικό πείραμα καλλιτεχνών, σήμερα είναι μια εφικτή προοπτική. Τους τελευταίους μόνο μήνες έχουμε δει ένα αμερικανικό ελικοπτεράκι να κάνει πτήσεις στον Αρη, το Perseverance να παράγει εκεί οξυγόνο, και τη Διαστημική Κινεζική Υπηρεσία να προσεδαφίζει ένα δικό της όχημα στην επιφάνειά του. Ειδήσεις μας πληροφορούν για την πιθανότητα να έχουμε ήδη μολύνει με μικρόβια τον Αρη, μέσω των μη επανδρωμέ-

νων σκαφών που έχουμε στείλει.

Την ίδια στιγμή, γινόμαστε μάρτυρες του ανταγωνισμού των δι-σεκατομμυριούχων της τεχνολογίας, οι οποίοι διαγκωνίζονται για το ποιος θα φτάσει εκεί πρώτος. Το Διάστημα, και κυρίως ο Αρης, έρχεται όλο και πιο κοντά στο προσκήνιο της ανθρωπότητας ως ένα πιθανό ενδεχόμενο, μια αφιλόξενη μιν, αλλά προσιτή επικράτεια για τη συνέχιση του είδους μας. Η επιστήμη βλέπει τα αινίγματα της τέχνης σαν προκλήσεις, και επιχειρεί να τα αντιμετωπίσει πρακτικά. Με πειράματα που έχουν υλική υπόσταση, και εξερευνητικές αποστολές. Το φανταστικό εισχωρεί στο πραγματικό και παράγει νέες προκλήσεις. Εκεί που κάποιοι έβλεπαν μόνο αδυνατότητες, έρχονται τώρα άλλοι και βλέπουν κολοσσιαίες ευκαιρίες.

«Θέλω οι Αμερικανοί να βγουν νικητές στον αγώνα για τις ανακαλύψεις που δημιουργούν θέσεις εργασίας».

Πάμε στον Αρη για να σώσουμε τη Γη, και γιατί έχουμε την εξερεύνηση στο DNA μας. Θέλουμε αενάως να επεκτεινουμε τα όρια της γνώσης και της κατανόησής μας.

ας... Θέλω να ανοιχτούμε στο πλιακό σύστημα όχι μόνο για να το εξερευνήσουμε αλλά και για να το κατοικήσουμε». Μ' αυτά τα λόγια του πρώην προέδρου των ΗΠΑ, Μπαράκ Ομπάμα, ξεκινάει το μικρό αλλά περιεκτικό βιβλίο με τον τίτλο που δεν αφήνει περιθώρια παρερμηνειών, «Πώς θα ζήσουμε στον Αρη»

(εκδ. Key Books, μτφρ. Εριέττα Βασιλείου-Σγουρού, 2021). Ο συγγραφέας και δημοσιογράφος Στέφαν Πέτρανεκ κυριολεκτεί. Θεωρεί ότι ο αποικισμός του Αρη είναι ζήτημα χρόνου. Επικαλείται τον «άνθρωπο-ρουκέτα», τον Έλον Μασκ, ο οποίος έχει δηλώσει ότι το αργότερο ως το 2050 θα έχουν διανύσει την απόσταση των 55 εκατ. χιλιομέτρων, και θα έχουν φτάσει στον Αρη αρκετές χιλιάδες ανθρώπων. Ο ίδιος βέβαια έχει πει ότι οι πρώτοι θαρραλέοι που θα κάνουν το ταξίδι των έξι με εννέα μηνών, θα πρέπει να είναι «έτοιμοι να πεθάνουν». Οι πρώτες απόπειρες βηματισμού του είδους μας πάνω στον πλανήτη θα μοιάζουν πιθανώς με την περιπέτεια που σκηνοθέτησε στο μυθιστόρημά του «Αν-

θρωπος στον Αρη», ο Αντι Γουέιρ (εκδ. Παπαδόπουλος, μτφρ. Κώστας Χαρθάτης, 2014). Στο φανταστικό αυτό σενάριο που έγινε ταινία από τον Ρίντλεϊ Σκοτ, με πρωταγωνιστή τον Ματ Ντέιμον, ο αστροναύτης εξερευνητής επιχειρεί ολομόναχος να δαμάσει τη φύση του ξένου πλανήτη και να επιβιώσει ενάντια στους νόμους του σύμπαντος, με μόνο του σύμμαχο την τεχνολογία. Με κάποιο τρόπο μοιάζει με κονκισταδόρ.

Ο Πέτρανεκ λέει ότι «παρά τα κοινά χαρακτηριστικά με τους εξερευνητές του παρελθόντος, οι πρωτοπόροι εξερευνητές του Διαστήματος είναι από κάθε άποψη σημαντικότεροι από όλους τους προηγούμενους. Η παρουσία τους στον Αρη αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο επίτευγμα της ανθρωπίνης διάνοι-

ας». Στο εντυπωσιακά απαιτητικό –απ' όλες τις απόψεις– πλάνο, που αρχίζει σταδιακά να ξεδιπλώνεται, βλέπουμε τον θρίαμβο της επιστήμης και της τεχνολογίας. Τα ηθικά, κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα μπαίνουν δυστυχώς σε δεύτερη μοίρα. Αυτό που έχει σημασία είναι το αναπόφευκτο της επιτυχίας, το ξεπέρασμα των δυσθεώρητων εμποδίων που μας θέτει η ύλη.

«Όταν οι πρώτοι άνθρωποι πατήσουν στον Αρη, η στιγμή εκείνη θα είναι για την τεχνολογία, τη φιλοσοφία, την ιστορία και τις εξερευνησεις η πιο σημαντική απ' οτιδήποτε έχει προηγηθεί, επειδή θα πάψουμε πλέον να είμαστε ένα είδος που υπάρχει σε έναν μόνο πλανήτη», γράφει ο Πέτρανεκ με κάποιο βερμπαλισμό. Ο αποικισμός πλαισιώνεται ποικιλοτρόπως. Είμαστε ένα ακραία φιλόδοξο είδος που επιζητεί διαρκώς το νέο. Φοβόμαστε την καταστροφή, και προσοούμε. Ο Αρης μπορεί να γίνει το «δεύτερο

σούμε να βλέπουμε την υπόθεση πιο σοβαρά, προτρέπει ο Πέτρανεκ.

Στο ντοκιμαντέρ του Μάικλ Μπαρνέτ «Η γενιά του Αρη» (Netflix, 2017) βλέπουμε ενθουσιώδεις εφήβους να κάνουν πειράματα σε μια διαστημική κατασκήνωση της NASA και να μιλούν για το ταξίδι προς τον Αρη με τη βεβαιότητα ότι μια μέρα θα το ζήσουν. Τα παιδιά που είναι σήμερα στο δημοτικό, ίσως μια μέρα, όταν θα είναι ενήλικα πια, να μη χρειάζεται να κλείσουν, ως ουρανοβάμονες, τα μάτια προκειμένου να φανταστούν τον Κόκκινο Πλανήτη. Ίσως αντίθετα να πρέπει να τα έχουν ορθάνοιχτα.

Στους αντίποδες, υπάρχει βέβαια και η εύλογη κριτική. «Η ιδεολογία αυτών των διαστημικών θαυμάτων συνδέεται βαθιά με την ιδεολογία της βιομηχανίας της τεχνητής νοημοσύνης», γράφει η Κέιτ Κρόφορντ στο διεισδυτικό βιβλίο της «Atlas of AI» (Yale University Press, 2021)». «Ο ακραίος πλούτος και η εξουσία που έχουν παραγάγει οι τεχνολογικές εταιρείες, τώρα επιτρέπει σε μια μικρή ομάδα ανδρών να επεκταθούν στη δική τους ιδιωτική κούρσα. Βασίζονται στην εκμετάλλευση της γνώσης και των υποδομών των δημόσιων διαστημικών προγραμμάτων του εικοστού αιώνα, ενώ πολύ συχνά εξαρτώνται από κρατικές χρηματοδοτήσεις και φορολογικά κίνητρα. Ο στόχος τους είναι να μην περιοριστούν στην εξόρυξη και στην ανάπτυξη αλλά να επεκταθούν σε όλο το πλιακό σύστημα. Στην πραγματικότητα, αυτές οι προσπάθειες αφορούν περισσότερο το φανταστικό του Διαστήματος, την ατέρμονη ανάπτυξη, και την αθανασία, παρά τις αβέβαιες και δυσάρεστες προοπτικές του αληθινού διαστημικού αποικισμού». Προς το παρόν, και όσο η ώρα ενός «καλοκαιρινού σούρουπου στον ήρεμο εύκρατο πλανήτη Αρη» είναι ακόμα μακριά, ας αναλογιστούμε πώς αντιμετωπίζουμε τώρα εμείς το δικό μας καλοκαιρινό σούρουπο, στον ταραγμένο και βασανισμένο πλανήτη που ονομάζεται Γη.

«Όταν οι πρώτοι άνθρωποι πατήσουν στον Αρη, η στιγμή εκείνη θα είναι η πιο σημαντική από οτιδήποτε έχει προηγηθεί, επειδή θα πάψουμε πλέον να είμαστε ένα είδος που υπάρχει σε έναν μόνο πλανήτη», γράφει ο Στέφαν Πέτρανεκ.

σπίτι» μας, και εμείς ένα «δια-πλανητικό είδος». Ο φουτουριστής Μίτσιο Κάκου διαβεβαιώνει ότι «η Γη δεν είναι ασφαλές μέρος. Οι δεινόσαυροι δεν είχαν διαστημικό πρόγραμμα», λέει. Πάμε στον Αρη για να σώσουμε τη Γη, και γιατί έχουμε την εξερεύνηση στο DNA μας. Θέλουμε αενάως να επεκτείνουμε τα όρια της γνώσης και της κατανόησής μας. Ας αρχί-

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

8-14.8.2021

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
art@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΔΙΑΛΕΞΗ

Τσιαττισιτά και μαντινάδες

Στο πλαίσιο του Προγράμματος Πολιτιστικής Αποκέντρωσης 2021 που πραγματοποιείται για έκπη συνεχόμενη χρονιά από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες παρουσιάζεται η διάλεξη με θέμα τα τσιαττισιτά και τις μαντινάδες στις τοπικές παραδόσεις της Κύπρου, της Κρήτης και των Δωδεκανήσων, από τον Λαογραφικό Όμιλο Λεμεσού, με τίτλο «Ποιητικοί Διάλογοι. Μαντινάδες και Τσιαττισιτά: Κύπρος - Κρήτη - Δωδεκάνησσα». Κυριακή 8 Αυγούστου στον Λουβαρά, χώρος εκδηλώσεων και τη Δευτέρα 9 Αυγούστου στον Άγιο Τύκωνα, στο Θέατρο «Ονήσιλος», ώρα 8:00 μ.μ. Πληροφορίες τηλ 99545629.

ΘΕΡΙΝΟ ΣΙΝΕΜΑ

Η χώρα των νομάδων, στο Κωνσταντία

Συνεχίζονται οι θερινές προβολές στο Κωνσταντία με την ταινία «Η χώρα των νομάδων» της Κλόνι Ζάο, η οποία κέρδισε Όσκαρ Καλύτερης Ταινίας, Καλύτερης Σκηνοθεσίας & Πρώτου γυναικείου ρόλου για την Φράνσις Μακντόρμαντ, Golden Globes Καλύτερης Ταινίας & Καλύτερης Σκηνοθεσίας, Bafta, όλα τα προαναφερθέντα + Καλύτερης Φωτογραφίας. Η ταινία είναι βασισμένη στο βιβλίο Nomadland: Surviving America in the Twenty-First Century, και εστιάζει σε μία εργάτρια, τη Φερν (Φράνσις ΜακΝτορμαντ) που έχοντας χάσει τον άντρα της πρόσφατα, μένει άνεργη καθώς η βιομηχανία που δούλευε για χρόνια κλείνει. Η Φερν είναι σχεδόν 60 ετών, έτσι αποφασίζει να πουλήσει όλα της τα υπάρχοντα και με το βανάκι της να γυρίσει την Αμερική, ζώντας ως άστεγη νομάς ελπίζοντας να βρει κάποια δουλειά, έστω περιστασιακή. Η εμπειρία της περιήγησης θα τη φέρει κοντά σε ανθρώπους με τους οποίους θα μοιραστεί μια νέα φιλοσοφία ζωής. Προβολή Παρασκευή 13 Αυγούστου.

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

16ο διεθνές φεστιβάλ Λεμεσού

Η **κινηματογραφική** εβδομάδα ολοκληρώνεται την Κυριακή 8 Αυγούστου 2021 για το 16ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού, με την προβολή του κυπριακού ντοκιμαντέρ «The Stray Story: A Dogumentary» της Χριστίνας Γεωργίου. Στο πλαίσιο του Φεστιβάλ, διοργανώνεται εργαστήρι με τον Στέφανο Σεβέρη με θέμα τη θετική εκπαίδευση σκύλων. Έχοντας μεταβεί από την εφαρμογή της παραδοσιακής εκπαίδευσης σκύλων στη θετική εκπαίδευσή τους, ο Στέφανος Σεβέρης αφηγείται πώς αυτή η μετάβαση μεταμόρφωσε όχι μόνο τη σχέση του με τους σκύλους, αλλά και με τον ίδιο του τον εαυτό. Η είσοδος στο εργαστήρι είναι ελεύθερη. Εργαστήρι Θετικής Εκπαίδευσης στις 6:30 μ.μ. και στις 8:30 μ.μ. η ταινία λήξης. Ceronia Hall - Χαρουπόμυλος Λα-νίτν, Λεμεσός. www.filmfestival.com.cy | Instagram | Facebook @ lemesosdocfest.

ΜΥΡΤΩ ΑΖΙΝΑ ΧΡΟΝΙΔΗ

Μια εμπνευσμένη λογοτέχνης, ένας σπάνιος άνθρωπος

Του **ΒΑΚΗ ΛΟΪΖΙΔΗ**

Τη **Μυρτώ Αζίνα Χρονιδη** τη γνώρισα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, στο σπίτι των λογοτεχνών Ντίνας και Γιάννη Κατσούρη. Από την πρώτη αυτή συνάντηση, μου έκανε εντύπωση η πραότητα της, η αγάπη της για τη λογοτεχνία και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της για τους νέους λογοτέχνες της Κύπρου. Γρήγορα διαπίστωσα πως πρόκειται για σπάνιο άνθρωπο με θετική ενέργεια και ζεστασιά, που θα είχε τη δική της, ιδιαίτερη συμβολή στο λογοτεχνικό μου ταξίδι.

Διάβασα με μεγάλο ενδιαφέρον τα πρώτα της βιβλία «Παθολογία» και αργότερα το βιβλίο της «Ραχήλ». Της έστελνα που και που δικά μου ποιήματα. Η Μυρτώ επιμελούνταν τα γραφτά της στους φίλους της και της άρεσε να τα συζητά πριν ακόμα τα δημοσιεύσει. Με αυτό τον τρόπο ένιωθε να προχωρά και να μοιράζεται τις ανησυχίες της με ουσιαστικό τρόπο.

Η Μυρτώ υπήρξε πρωτοπόρος για τα δεδομένα της κυπριακής λογοτεχνίας, ιδιαίτερα στην εισαγωγή του ευσυννοητού αφηγήματος με ιδιαίτερο συγκινησιακό φορτίο, που στις μέρες μας κατέχει μια σημαντική θέση στην παγκόσμια λογοτεχνία. Χαρακτηριστικό είναι το αφήγημα της με τον τίτλο «Κουμπι» που διδάσκεται στα κυπριακά γυμνάσια.

Η Μυρτώ δεν αναλωνόταν σε δημόσιες σχέσεις για την προβολή του έργου της, γι' αυτό ίσως να μην είναι τόσο γνωστή στο ευρύ κοινό όπως λιγότερο σημαντικοί λογοτέχνες. Για τη Μυρτώ η λογοτεχνία ήταν κατάθεση ψυχής. Αγωνία, ανάγκη.

Η στάση της στη ζωή δεν διέφερε από τη στάση της στα γραφτά που μας άφησε. Υπήρξε βαθιά πνευματικός άνθρωπος με δυναμική παρουσία ως γυναίκα κάτι που εντοπίζει κανείς και στο συγγραφικό της έργο.

Είναι πραγματικά δύσκολο να διαχωρίσεις τη λογοτέχνη Μυρτώ Αζίνα από τη γιατρό Μυρτώ Αζίνα. Η άσκηση του λειτουργήματος του γιατρού ήταν πολύ σημαντική για την ίδια και αποτελούσε πηγή εμπνευσης και για το λογοτεχνικό της έργο.

Η Μυρτώ έζησε από κοντά τα γεγονότα που σημάδεψαν τη νεότερη κυπριακή ιστορία, δίπλα στον πατέρα της, Αντρέα Αζίνα. Πολλές φορές με τα βιώματά της έφερνε στο φως αθέατες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας. Το ημερολόγιό της που δημοσίευσε σε νεανική ηλικία, συνεχίζει να προκαλεί συγκίνηση για την ευαισθησία και την ειλικρίνεια με την οποία αποτυπώνει τα δικά της βιώματα.

Με τη Μυρτώ είχα την ευκαιρία να συνεργαστώ και επαγγελματικά. Με το που προσερχόταν σε επαγγελματικές συναντήσεις ως ιατρικός λειτουργός, άλλαζε η διάθεση των παρευρισκόμενων. Είχε τον τρόπο να πείθει για τις καινοτόμες ιδέες της. Έγνοια της ήταν ο τόπος και η σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων.

Ποτέ δεν επιβάρυνε τους άλλους με τα δικά της θέματα υγείας. Αντίθετα ακόμα και σε δύσκολες στιγμές, συνέχιζε να τους βοηθά. Η Μυρτώ αφήνει κοινωνικό έργο πίσω της με τη δραστηριοποίησή της σε σημαντικούς οργανισμούς, οι οποίοι θα συνεχίσουν να λειτουργούν και να την έχουν ως παράδειγμα. Η Μυρτώ έβαλε το δικό της λιθαράκι στο μεγάλο κεφάλαιο που λέγεται προληπτική ιατρική. Η αγάπη της για τους νέους λογοτέχνες ήταν εκπληκτική. Μελετούσε και παρουσίαζε τα βιβλία τους, άπαιτσε ουσιαστικό διάλογο μαζί τους. Δεν είναι εξάλλου τυχαίο ότι η τελευταία δημόσια παρουσία της αφορούσε παρουσιάσεις βιβλίων και συζητήσεις με νέους ποιητές όπως η Αυγή Αίλλη, ο Αντρέας Τιμοθέου και ο Κωσταντίνος Παπαγεωργίου.

Η **Μυρτώ** δεν αναλωνόταν σε δημόσιες σχέσεις για την προβολή του έργου της, γι' αυτό ίσως να μην είναι τόσο γνωστή στο ευρύ κοινό όπως λιγότερο σημαντικοί λογοτέχνες.

ΕΚΘΕΣΗ

Λήδρα Πάλας: χορεύοντας σε μια γραμμή

Η **έκθεση** παρουσιάζει τη «χρυσή εποχή» του εμβληματικού ξενοδοχείου της πρωτεύουσας Λήδρα Πάλας και την ενδιαφέρουσα κοινωνική ιστορία που το περιβάλλει. Παράλληλα, αναδεικνύει το ξενοδοχείο ως ένα μέσον με το οποίο μπορούμε να σκιαγραφήσουμε τη σύγχρονη πολιτική ιστορία της Κύπρου. Αντικείμενα, προσωπικές μαρτυρίες αλλά και σπάνιο αρχαιολογικό υλικό, σε συνδυασμό με καινοτόμες τεχνολογικές εφαρμογές, θα προσφέρουν στον επισκέπτη μια μοναδική μουσειακή εμπειρία. Την έκθεση επιμελήθηκαν η Λουκία Λοΐζου Χατζηγαβριήλ, η Αντιγόνη Ηρακλείδου, και η Θεοπίστη Στυλιανού-Λάμπερτ, ενώ τον γενικό συντονισμό είχαν η διευθύντρια του Λεβέντειου Δημοτικού Μουσείου Λευκωσίας Δήμητρα Θεοδότου Αναγνωστοπούλου και η έφορος Μαρία Πατσαλοσαββή. Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο Λευκωσίας - Κέντρο Αριστείας CYENS, διάρκεια έκθεσης έως 31 Οκτωβρίου 2021. Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο Λευκωσίας, Αίθουσα Προσωρινών Εκθέσεων, Ιπποκράτους 15-17, ώρες λειτουργίας: Τρίτη-Κυριακή, 10:00-16:30.

ΒΙΒΛΙΟ

Αθαλάσσα, του Κώστα Λυμπουρή

Κυκλοφόρησε στην Αθήνα από τις εκδόσεις Το Ροδακίο το νέο μυθιστόρημα του Κώστα Λυμπουρή, με τίτλο «Αθαλάσσα». Είναι η πρώτη φορά που η λογοτεχνία αγγίζει το ιδιαίτερα ευαίσθητο θέμα των ασθενών του ψυχιατρικού αυτού ιδρύματος. Το μυθιστόρημα αναφέρεται στη ζωή εντός του ψυχιατρείου κατά τη δεκαετία που προηγήθηκε (1964-1974), σκιαγραφεί αυτή την άλλη μικροκοινωνία, στην οποία αντανακλώνται και προσλαμβάνονται με διαφορετικούς όρους - ανάμεσα στο παράλογο και το κοινώς νοούμενο λογικό- τα όσα συμβαίνουν και στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο: ο έρωτας, το καλό, το κακό, η πολιτική, η ειρήνη, ο πόλεμος. Στο εξώφυλλο έργου της ζωγράφου Νίτσας Χατζηγεωργίου (Λεπτομέρεια). Θα διατίθεται από τα βιβλιοπωλεία Πάργα ο' όλη την Κύπρο, από το Σολώνειον στη Λευκωσία και το βιβλιοπωλείο Περιδιάβαση στην Ορόκλινη.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Εκκλησιαστικοί ύμνοι

Κυκλοφόρησε η συλλογή βυζαντινών εκκλησιαστικών ύμνων από τη Νεκταρία Καραντζή (<http://www.nektariakarantzi.com>), μία από τις σημαντικότερες φωνές της γυναικείας ιερής μνημωδίας διεθνώς. Το άλμπουμ περιλαμβάνει ύμνους πρωτοχριστιανικούς, όπως το «Φως Ιλαρόν» και το «Χριστός Ανέστη», ύμνους αφιερωμένους στη Θεοτόκο - ρεπερτόριο στο οποίο έχει αφιερώσει τη μελέτη της η Καραντζή τα τελευταία χρόνια. Το άλμπουμ «Byzantine» έχει την καλλιτεχνική υπογραφή του διεθνώς καταξιωμένου Βασίλη Τσαμπρόπουλου και κυκλοφορείται, σε φυσική μορφή, στην Ευρώπη και την Αμερική στις 6 Αυγούστου 2021 από την MSO Records - Musica Sacra Series και την ολλανδική Challenge Records (<https://bit.ly/3A4Ykuu>). Διατίθεται επίσης διαδικτυακά σε όλες τις γνωστές ψηφιακές πλατφόρμες. Το άλμπουμ περιλαμβάνει booklet με πληροφορίες των έργων και στίχους στην αγγλική γλώσσα.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Με την αγάπην μου τζαι τα έργα μου»

Πολιτισμός είναι οι άνθρωποι και ακολούθως το έργο τους κατά τη δική μου αντίληψη. Φυσικά και ένα έργο μπορεί να είναι ψηλότερο από τον άνθρωπο που το δημιούργησε, να είναι πλήρες και φωτεινό, ενώ ο δημιουργός του λειψός συναισθηματικά και σκοτεινός. Όταν δε και ο άνθρωπος και το έργο του στέκουν πλάι-πλάι ανταγωνίζονται, τότε τα πράγματα είναι σχεδόν θεϊκά. Ένα τέτοιο παράδειγμα ανθρώπου-καλλιτέχνη θεωρώ πως είναι και ο Χαμπής ο Χαράκτης, και παίρνω το θάρρος να γράψω για τον Χαμπή, αν και δεν θα το ήθελε ο ίδιος, γιατί αισθάνομαι τη συνέπεια των λόγων του με τις πράξεις του. Είναι από εκείνες τις περιπτώσεις που όταν στέκεσαι δίπλα του αναπνέεις την αλλοτινή Κύπρο, που πασχίζει να δώσει νέα πράγματα, να ξεκολλήσει από την πεπατημένη, που έχει όραμα για το αύριο του τόπου.

Όταν ήταν να εκδώσει το «Το βασιλόπουλλον της Βενεδιάς», όταν του έδωσε το παραμύθι ο μεγάλος δάσκαλος Κώστας Προυσής, και από αυτή τη στήλη το έχω ξαναεπισημάνει, αναζητήσαν και οι δύο χρηματοδότηση, και επειδή ήθελαν και ο Χαμπής και ο Προυσής η έκδοση να είναι αφιεγιάδιστη -κάτι που το πέτυχαν- και βλέποντας ότι οι δυσκολίες είναι πολλές

Ο Χαμπής ο Χαράκτης είναι από εκείνες τις περιπτώσεις που όταν στέκεσαι δίπλα του αναπνέεις την αλλοτινή Κύπρο, που πασχίζει να δώσει νέα πράγματα, να ξεκολλήσει από την πεπατημένη, που έχει όραμα για το αύριο του τόπου.

έγραψε στον Προυσή: «Εγώ άνοιξα έναν φάκελλον για τα οικονομικά της έκδοσης τζ' έγραψα πό 'ζω 'Ζηθκιαννιόν για το 'Βασιλόπουλλον της Βενεδιάς'. Μόνον που τον τίτλον του φακέλλου φαίνεται η αλήθεια για μιαν καλλιτεχνική έκδοσιν ποιότητας στην Κύπρον». Φυσικά, αυτή τη φορά ο Χαμπής δεν ζητιανεύει και όπως ο ίδιος έγραψε στον λογαριασμό του στο facebook «Ευχαριστώ σας 'που τα βάθη της καρδιάς μου τζαι διαβεβαιώ σας ότι η πράξη μου έννευ ούτε απελπισία ούτε ζηθκιαννιόν... Εν χαρά μου να μοιράζουμαι τα έργα μου με πλάσματα με τα οποία αγαπιούμασιν. Αρέσκει μου να διώ τζαι να ανταποδίδω». Καθόλου έκπληξη δεν μου έκανε λοιπόν

όταν ο Χαμπής έβαλε προς πώληση διάφορα χαρακτηριστικά του, για να χρηματοδοτήσει την έκδοση του βιβλίου του, ίδιους αναλόμασι, η τέχνη που δημιουργήσε είχε κόπο και έξοδα, και δεν είναι παρά καλό ότι δεκάδες έργα του θα κοσμούν στίπια και γραφεία, και γιατί όχι και δημόσιες υπηρεσίες, όπως ας πούμε τα γραφεία της Ακαδημίας μας, ή των Πολιτιστικών Υπηρεσιών, ή του Προεδρικού.

Μα ο Χαμπής που σήμερα ξεπουλάει έργα του, αφού περίπου είναι ό,τι φτάνει η τσέπη σου δώσε μου, παλιότερα έδινε έργα του στα παιδιά για να τα σκίσουν, στον Δημόσιο Κήπο Λεμεσού. Στις 2 Ιουνίου 1991 ο Χαμπής έδινε σε παιδιά 200 έργα του, τα οποία θα τα έσχιζαν στον Δημόσιο Κήπο, ο οποίος διαφημιζότανς τη δράση του έλεγε: «Ξιφορτώννουμε τα έργα μου τζαι διώ τα στους μιστούς να τα σκίσουν τζαι να κάμουν τζινούρκα», εξηγώντας την πράξη του: «Το σκίσμαν των έργων μου έννευ θανάτωσιν τους, αλλά γεννά τζινούρκα». Η πράξη ενός αναγνωρισμένου καλλιτέχνη να δώσει σε παιδιά να σκίσουν έργα του είναι πράξη επαναστατική, είναι ιδωμένη και μελετημένη... μα και σε μένα τον ίδιο έχει δηλώσει πολλές φορές, ότι η χαρακτηριστική είναι το «παιζίμιν» του, και το λέει συνεχώς... εξερετε πόσο λυτρωτικό είναι να ακούς από

κάποιον ότι αυτό που κάνει είναι ένα παιχνίδι; Και όταν γνωρίσεις τον άνθρωπο, καταλαβαίνεις πόσο σοβαρά παίρνει αυτό το παιχνίδι και τότε λες, χαρά στο κουράγιο σου, Χαμπή.

Ναι, αν είχαμε περισσότερους νέους και οραματιστές όπως είναι ο Χαμπής, θα είχαμε καλύτερες προοπτικές για το πολιτιστικό αύριο μας ως Πολιτεία, ως άνθρωποι. Ο Χαμπής σε χρόνια δύσκολα πήρε τον πολιτισμό και τον πήγε στα Πλατανίσκια, να φτιάξει μουσείο και σχολή Χαρακτικής, πού; Στο τσουγκρί του κόσμου, μετά ο Γιώργος και ο Γιάννος πήγαν στη Σαλαμιού της Πάφου, για να κάνουν φεστιβάλ Animation και όπως οι ίδιοι ομολογούν «Η ρίζα του φεστιβάλ βρίσκεται στη στιγμή που ο χαράκτης Χαμπής έκανε πράξη την πεποίθηση ότι ο πολιτισμός είναι αγαθό για όλους, μεταφέροντας την τέχνη στην κυπριακή ύπαιθρο και στους ανθρώπους της».

Πολιτιστική αποκέντρωση σε μόνιμη βάση εκτός των αστικών κέντρων, πολιτιστική αποκέντρωση στα μυαλά μας, πολιτιστική αποκέντρωση και εξακτινίωση, πολιτιστική αποκέντρωση για να επιστρέψει η τέχνη στον κόσμο, γιατί τελικά είχε φως στην Αλταμίρα.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Η ποιητική κληρονομιά ενός παραγνωρισμένου

«Βουβό» αντίο στον σημαντικότερο ποιητή της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς Νίκο Φωκά, που έφυγε» στις 27 Ιουλίου

Τον ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Στις 27 Ιουλίου 2021, στις δέκα το πρωί, λίγοι «συγγενείς τε και φίλοι» προπέψαμε, στο Α΄ Νεκροταφείο της Αθήνας, τον ποιητή Νίκο Φωκά, στην έξοδό του από τη ζωή. Στις 26 Απριλίου 2003, ξημερώνοντας Μεγάλο Σάββατο, ένα βαρύ εγκεφαλικό τον κατεδάφισε. Εζησε από τότε, καταρτημένος ποιητικά, δεκαοκτώ ολόκληρα χρόνια, στο σπίτι του, μέσα σε μεγάλη φροντίδα και αγάπη από τη γυναίκα του Αγγέλα Φωκά. Πρόλαβε, πριν αρρωστήσει, να πάρει στα χέρια του τη συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του («Ποιητικές συλλογές, 1954-2000», ύψιλον/βιβλία, 2002). Ευτυχώς, το έργο του Φωκά, ο οποίος εκτός από την ποίηση άσκησε και την τέχνη του δοκιμίου και της μετάφρασης, έχει στο μεγαλύτερο μέρος του συγκεντρωθεί και εκδοθεί είτε από τον ίδιο είτε από φίλους του. Το 2005 εκδόθηκαν τα πεζοποιήματά του: «Ελευθερο θέμα» (Εστία). Μετά την έκδοση, το 2013, της συλλογής «Κοντή σκιά» (ύψιλον/βιβλία), ποιητικά υπόλοιπα δεν υπάρχουν. Στους τρεις τόμους δοκιμίων του, με σταθερό θέμα την ποίηση, τη γλώσσα και τον Παπαδιαμάντη, ήρθε να προστεθεί, το 2015, ένας τέταρτος: «Η μοναξιά της ποίησης» (Νεφέλη). Απομένουν αθησαύριστα σε βιβλίο ορισμένα κριτικά κείμενά του, ικανά να απαρτίσουν έναν ακόμη τόμο δοκιμίων. Το αρχείο του απόκειται στη Γεννάδειο.

Ο θάνατος του σημαντικότερου ποιητή της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς άφησε ασυγκίνητα τα ποικίλα ενημερωτικά μέσα: τόσα χρόνια άρρωστος και βουβός είχε σχεδόν ξεχαστεί, κάποιοι ίσως να τον θεω-

Ο Νίκος Φωκάς «έφυγε» αθόρυβα στις 27 Ιουλίου. Δεξιά, η συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του, «Ποιητικές συλλογές, 1954-2000» (ύψιλον/βιβλία, 2002) και η τελευταία του συλλογή «Κοντή σκιά» (ύψιλον/βιβλία, 2013).

ρούσαν και πεθαμένο. Μα και όσο ζούσε ο Φωκάς δεν είχε την αναγνώριση που του άξιζε. Βρέθηκαν βέβαια άνθρωποι που πρόεξαν την ποίησή του και την εκτίμησαν. Θα αναφέρω δύο μόνο, που δεν βρίσκονται και αυτοί στη ζωή, τον Ανδρέα Μπελεζίνη και τον Αρη Μπερλή. Θα μπορούσαμε να αναζητήσουμε πολλούς λόγους για αυτή την παραγνώριση. Ο κυριότερος πάντως είναι πως για μεγάλο διάστημα μετά το 1974 η ιδεολογική κυριαρχία της

Αριστεράς είναι τόσο απόλυτη, ώστε ένας ποιητής, όπως ο Φωκάς εν προκειμένω, που δεν ανήκε σε αυτήν ή δεν συμμερίζονταν την ιδεολογία της, να μη βρίσκει απήχηση. Ας μετρήσει ο αναγνώστης την αποδοχή του Αναγνώστাকা, του Πατρίκιου και άλλων αριστερών ποιητών της γενιάς αυτής, και ας τη συγκρίνει με του Φωκά.

Ενας άλλος λόγος είναι πως η ποίησή του είναι αποφασιστικά και επίμονα αντισυναισθηματική, τόσο

που να φαίνεται σε πρώτη προσέγγιση ψυχρή και εγκεφαλική. Χρειάζεται γερή ποιητική εκγύμναση για να μπορείς να αναγνωρίζεις το κάρβουνο που καίει κάτω από την ψυχρή επιφάνεια. Ο συναισθηματισμός, όπως έγραψε στα σκληρά δοκίμιά του κατά του Ρίτσου, δεν είναι αίσθημα, «είναι η απομίμηση του αισθήματος, είναι η απάθεια που υποκρίνεται το πάθος, είναι ακριβώς η ψυχρότητα που προσποιείται τη θερμότητα», και συνοδεύεται πά-

ντα από ρητορικότητα, ωραιολογία και λαϊκισμό («Επιχειρήματα για τη γλώσσα, για τη λογοτεχνία» Εστία, 1982, σ. 79 και 76). Η ποίηση του Φωκά είναι ακραία ατομική, μακριά και πέρα από συλλογικούς μύθους και κοινά αισθήματα, τραγικά ενίοτε μοναχική: «Ω η εκκλησιά τόσο κοντά κι εγώ να κάθομαι σπίτι, / Η πύλη της ανοικτή κι εγώ να μην μπορώ να μπω, / Να χτυπούν οι καμπάνες / Κι εγώ να τις ακούω απ' το γραφείο μου, / Να ψάλλονται τ' αναστάσιμα / Κι εγώ να γράφω τη δική μου ποίηση!» («Η κάθε μέρα ως θαύμα», «Ποιητικές συλλογές», σ. 241).

Ο Φωκάς στην ποίησή του τα μέ-

«Ο συναισθηματισμός δεν είναι αίσθημα, είναι η απομίμηση του αισθήματος, είναι η απάθεια που υποκρίνεται το πάθος, είναι ακριβώς η ψυχρότητα που προσποιείται τη θερμότητα».

τρησε όλα με το μέτρο του θανάτου, το ότι θα πεθάνουμε μια μέρα αυτό είναι το κοινό μυστικό μας («Σε συνωμώλιο», σ. 232). Ο κόσμος είναι εξαρχής και αμετάκλητα τραγικός, και πάνω σε αυτήν ακριβώς τη μεταφυσική τραγικότητα γεννιέται η ποίηση: «Είναι μια μήτρα που βγάξει γύπες, γενιά προς γενιά, / Μ' όλες τις λεπτομέρειες απaráλλαχτες: τις αρπάγες, το ράμφος. / Είναι μια μήτρα που βγάξει γερανούς – κοινότατους, στερεότυπους γερανούς. / Αθώες εί-

ναι οι μίτρες, άβουλα σκεύη. Οποιος έπλασε τις μίτρες έχει την ευθύνη της τραγωδίας» («Γερανός και γύπας», σ. 128). Η αγριότητα είναι το ανεξάλειπτο συστατικό αυτού του κόσμου: «Αυτό 'ναι το κουνέλι που, / ένα απομεινήμερο σαν τ' άλλα, / Καθιστό στα πισινά, / χωρίς εστία στο βλέμμα, / Με την κληρονομική τρεμούλα του είδους συνεχέ, / Ενίωσε αιφνίδια στην κοιλιά / (Καρφωμένο πάνω του σαν βέλος / ξαπολυμένο από τη λόχμη) / Το κουνάβι...» («Κουνέλια», σ. 189).

Σε αυτόν τον αμετάθετο ορίζοντα του θανάτου και της τραγικότητας, ο Φωκάς βλέπει τη ζωή στην πιο καθημερινή εκδοχή της, με πικρή τρυφερότητα: «Ω εσείς φτωχοί θαμώνες αισθουσών κονσέρτων, σας παρατηρώ / Την ώρα που αφουγκράζεστε μια σύνθεση στο πάνο / Απάνω στους βραχίονες του καθίσματος να ψευτοπαίζετε / Με πονεμένα δάχτυλα σκεβρά κι αρθρικά / Μιμούμενοι, ω δυστυχημένοι, τον σπουδαίο σολίστα στη σκηνή / 'Η πίσω απ' τον σολίστα τον διάσημο συνθέτη. / Να ψευτοπαίζετε τη μελωδία ή να κρατάτε τον ρυθμό / Με το κεφάλι ή με το πόδι, σάμπως να διευθύνετε. // Τι ματαιωμένοι αλήθεια σολίστες ή συνθέτες είμαστε όλοι μας; / Τι ματαιωμένοι στην πραγματικότητα εραστές / –Παρά τους τώσους έρωτες που πιθανό να 'χουμε ζήσει– / Ματαιωμένοι, αλλ' όχι και παραιτημένοι, παίζοντας / Ως τα βαθιά μας γηρατιά στα μπράτσα του καθίσματος / 'Η και το ξύλο ακόμα του τελευταίου μας κρεβατιού την ίδια μελωδία / Σαν ανταπόκριση σ' ένα ανεκπλήρωτο όνειρο / Απάνω σε μιαν ύλη που δεν απαντάει στα δάχτυλά μας» («Εραστές», σ. 387).

ακούς
ό,τι αγαπάς...
και αυτό
το
καλοκαίρι

RADIO LIVE

Ακούστε το Love FM 100.7 όπου κι αν είστε αυτό το καλοκαίρι μέσα από το www.lovefm.com.cy ή μέσα από το application RADIO LIVE CYPRUS που κατεβάζετε δωρεάν στο κινητό σας.

Facebook, Twitter, Instagram icons

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΝΣ!

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 7:00 - 10:00

Γιώργος Λογίδης, Αντρέας Γιωργαλίδας

ΠΡΩΤΗ ΠΑΣΑ

Listen Live Radio Live

24sports.com.cy

cyta mobile, Vodafone logos

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Οι «Βάκχες» θυμίζουν την πανδημία...

Ο Ακης Σακελλαρίου μιλάει στην «Κ» για το έργο του Ευριπίδη, τον Διόνυσο, την Επίδαυρο και τη νέα γενιά σκηνοθετών

Συνέντευξη στη **ΓΙΩΤΑ ΣΥΚΚΑ**

«**Η ουσία** της τέχνης σε φέρνει σε κάποια όρια τόσο δελεαστικά που όταν σου λείπουν, νιώθεις σαν να κόπηκε ένα κομμάτι της ζωής σου. Για τον κόσμο του θεάτρου είναι ανάσα η σκηνή». Έτσι περιγράφει ο Ακης Σακελλαρίου το αίσθημα της αναγκαστικής απουσίας όλο το διάστημα που κράτησε το lockdown για το θέατρο, αλλά και την επιστροφή στη σκηνή με τις «Βάκχες» του Ευριπίδη που παρουσιάζονται σε μετάφραση Γιώργου Χειμωνά και σκηνοθεσία της Νικαίτης Κοντούρη (παίζουν: Ακης Σακελλαρίου, Οδυσσέας Παπασπηλιόπουλος, Ιωάννα Παππά, Κωνσταντίνος Τάκαλου, Δημήτρης Πετρόπουλος, Κωνσταντίνος Ασπιώτης).

«Η πρώτη παράστασή μας δόθηκε στη Χαλκίδα και όλοι νιώσαμε αυτό που λέμε μυσταγωγία στο θέατρο. Υπήρχε μια διάχυτη σιγή και μια προσήλωσι, λες και το κοινό ήθελε να νιώσει με όλες του τις αισθήσεις», λέει ο πρωταγωνιστής στην «Κ», ενώ ετοιμάζεται για την Επίδαυρο. Παραγωγή της Εταιρείας Τέχνης «Ars Aeterna» και του ΔΗ-ΠΕΘΕ Ιωαννίνων, οι «Βάκχες» θα παρουσιαστούν στις 13, 14 και 15 Αυγούστου στο αργολικό θέατρο. Μια παράσταση όπου κυριαρχεί το πάθος, η σύγκρουση, η τελετουργία και η μουσική των Θραξ Πανκς, ενός σχήματος από τη Θράκη που σμίγει τις θρακιώτικες λύρες με τις ηλεκτρικές κιθάρες. Η λέξη «πανκοπανηγυροψυχεδέλεια» περιγράφει τον ήχο της μπάντας.

Ο Ακης Σακελλαρίου (Διόνυσος), ο Οδυσσέας Παπασπηλιόπουλος (Πενθέας) και η Ιωάννα Παππά (Τειρεσίας) πρωταγωνιστούν στις «Βάκχες» του Ευριπίδη που θα παρουσιαστούν στις 13, 14 και 15 Αυγούστου στο αργολικό θέατρο.

Μια παράσταση όπου κυριαρχούν το πάθος, η σύγκρουση, η τελετουργία και η μουσική των Θραξ Πανκς, ενός σχήματος από τη Θράκη που σμίγει τις θρακιώτικες λύρες με τις ηλεκτρικές κιθάρες.

Η Επίδαυρος αυξάνει το άγχος του ηθοποιού; «Προφανώς», λέει γελώντας ο πρωταγωνιστής. «Ως Θεσσαλονικιός είχα κι εγώ παλιά την αντίληψη “ωχ μωρέ αυτοί οι Αθηναίοι, πηγαίνουν στην Επίδαυρο, σχολιάζουν, κρίνουν αφ’ υψηλού και λένε ο καθένας το μακρύ και το κοντό του”. Όμως, όταν έπαιξα για πρώτη φορά εκεί, πριν από δέκα χρόνια, ένιωσα το μεγαλείο του χώρου». Βέβαια, στο ξεκίνημα της καριέρας του, στα μέσα της δεκαετίας του ’80, δίπλα στον

Θόδωρο Τερζόπουλο, είχε γυρίσει σχεδόν όλα τα αρχαία θέατρα της χώρας, εκτός από το αργολικό θέατρο, και μάλιστα με τον ίδιο ρόλο που υποδύεται και τώρα. Οι «Βάκχες», λοιπόν, του είναι γνώριμες. «Η παράσταση του 1986 ήταν βασισμένη σε μια βιοδυναμική διεργασία που τότε ήταν πρωτόφαντη. Το υλικό των Βακχών που σχετιζόταν με την έκσταση και το χάσιμο των ανθρωπίνων ορίων, ήταν μια παράσταση που αποτέλεσε σταθμό στην πορεία μου και γενικότε-

ρα άφησε γερό αποτύπωμα στο θέατρο».

Ήταν από τις πρώτες του ερμηνείες μετά το πτυχίο της Νομικής και τη δραματική σχολή της Ρούλας Πατεράκη στη Θεσσαλονίκη, καθώς και τις θεατρικές σπουδές στη σχολή της Στέλλας Αντλερ και το HB Studio στην Αμερική. Εκεί γνώρισε τον Θόδωρο Τερζόπουλο. Επιστρέφοντας ξεκίνησαν τις «Βάκχες», μια παράσταση που επί δέκα χρόνια παρουσιάστηκε σε όλο τον κόσμο. Επειτα, ο κύκλος

εκείνος έκλεισε, άνοιξαν άλλοι για τον καταξιωμένο σήμερα ηθοποιό. «Άλλαξαν πολλά έκτοτε, ωστόσο το σώμα έχει δική του ζωή και μνήμη και θυμόταν την κινησιολογία που ακολουθούσαμε τότε, παρότι στα χρόνια που μεσολάβησαν έκανα διαφορετικά πράγματα στο θέατρο. Η Ν. Κοντούρη είχε ζηήσει όλη τη διαδικασία τότε. Τα σκηνικά-κοστούμια εκείνης της παραγωγής τα έκανε ο Γιώργος Πάτσας –βασικός συντελεστής της παράστασης– και ως σύζυγός του η Νικαίτη, τα γνώριζε όλα από πρώτο χέρι».

Ποιες διαφορές βλέπει στον ρόλο του Διόνυσου που ερμηνεύει και πάλι; «Στη σημερινή παράσταση ο Διόνυσος παρουσιάζεται πιο ανθρώπινος, πιο οικείος. Βασική ορμή για μας τώρα είναι η μουσική των Θραξ Πανκς, ενώ τότε ήταν οι ήχοι. Η μουσική για μένα είναι βασικός άξονας. Είναι παιδιά που μεταφέρουν με υγεία και φρέσκια ματιά την τερράστια δεξαμενή της παράδοσης. Το αρχέγονο στοιχείο των θρακιώτικων ρυθμών, των πιο παγανιστικών, έδεσε με την αρχέγονη διάσταση της Βακχείας». Ο Διόνυσος, ο γνωστός θεός του κρασιού, της μέθης και του θεάτρου, «ενδύεται» το αρχέγονο και αινιγματικό του πρόσωπο, που είναι εξαιρετικά σύνθετο και σκοτεινό. Γιος του Δία και της Σεμέλης, ο μύθος λέει πως, ενώ τον γεννούσε πρόωρα η μάνα του, ο Δίας τον διέσωσε φτιάχνοντας στον μηρό του μια δεύτερη μήτρα και τον έστειλε να δει το φως στη μακρινή Ασία.

«Η ευμάρεια και η απόλαυση ανατρέπονται ανά πάσα στιγμή»

Από τα ιδιαίτερα έργα του Ευριπίδη, οι «Βάκχες» γράφτηκαν όταν βρισκόταν αυτοεξόριστος στο παλάτι του Αρχέλαου στη Μακεδονία (406-405 π.Χ.). Είναι από τα κείμενα που δημιούργησαν προβλήματα στους μελετητές, κυρίως γιατί «υπάρχει μια ακραία εκδικητική διάσταση, η οποία φαντάζει παράταιρη στον δυτικό πολιτισμό. Σε αυτή την ακρότητα ο Ευριπίδης κατά κάποιον τρόπο περιγράφει τα τελευταία χρόνια πριν φύγει από τη ζωή, τους λοιμούς και τις ανθρώπινες απώλειες του Πελοποννησιακού Πολέμου. Εκτός από την εκδικητική ακρότητα του Διόνυσου παρουσιάζει και το πεπρωμένο: η ευμάρεια και η απόλαυση ανατρέπονται ανά πάσα στιγμή».

Εδώ ο Διόνυσος φτάνει στη Θήβα, πατρίδα της μητέρας του, με τις ακολούθους του, με σκοπό να επιβάλει τη δική του θρησκεία και να εκδικηθεί όσους τον αμφισβητούν. «Ερχεται μια καινούργια θρησκεία για να ανατρέψει το απολλώνειο και το λογικό που υπήρχε μέχρι τότε στα κράτη. Ο Διόνυσος αντιπροσωπεύ-

ει το πάθος και την κατάλυση των ορίων, τον κόσμο του ενστικτού, τον διονυσιακό κόσμο, ενώ ο βασιλιάς Πενθέας αντιπροσωπεύει το κατεστημένο, το ορθολογικό, τους νόμους». Στις «Βάκχες», την ύβριν διαδέχονται η τιμωρία, η δικαιοσύνη και η κάθαρση. Η σκηνοθετικές Νικαίτη Κοντούρη παρομοίασε πρόσφατα όσα θίγονται στο έργο με την έλευση ενός ιού που χτυπά μια οργανωμένη κοινωνία. «Θυμίζει ό,τι βιώσαμε στην πανδημία», συμφωνεί ο Ακης Σακελλαρίου και προσθέτει: «Ο,τι μας συμβαίνει σε έναν σεισμό ή μια πλημμύρα που κανείς δεν τα περιμένει, αλλά έρχονται να μας τονίσουν ότι στη ζωή μας μπορεί ξαφνικά να ανατραπούν τα πάντα. Ποιος περίμενε πριν από δύο χρόνια όταν εμφανίστηκε η πανδημία ότι θα είχε αυτά τα αποτελέσματα;».

Οι δυσκολίες του ρόλου; «Επρεπε να βρεθεί ένας συγκεκριμένος κώδικας μεταξύ εμού του Διόνυσου και των κοριτσιών του χορού, των Μαινάδων. Καθώς κι ένας κώδικας που θα περνούσε και στους υπόλοι-

Ο θεός Διόνυσος στην παράσταση της Νικαίτης Κοντούρη, παρουσιάζεται πιο ανθρώπινος, πιο οικείος.

«Δεν έδωσα σημασία, νόμιζα ότι ήμουν ένας μικρός θεούλης και ότι μπορούσα να το αντιμετωπίσω, μέχρι που διασωληνώθηκα...»

πους ρόλους. Όμως σε αυτό το έργο υπάρχει κάτι μαγικό που με έκανε να θυμθώ και την πρώτη μου εμπειρία: έχει τόσα στοιχεία τελετουργίας, τα οποία επαναλαμβάνοντάς τα καθημερινά καταλαβαίνεις ότι όλα αυτά ενώνονται. Ενώνονται κινήσεις και ήχοι που διαπνέουν τις «Βάκχες», κάτι που δεν συμβαίνει τα όλων των ρόλων. Δεν το είχαμε βρει στις πρώτες πρόβες, το βρήκαμε όμως στην επανάληψη. Όλοι οι ρόλοι αποκτούν μια κοινή γλώσσα κυρίως με τη μεταστροφή του Πενθέα σε Βάκχη, τη γυναικεία συμπε-

ριφορά που γελοιοποιείται και σχετίζεται με το εξιλαστήριο θύμα που υπάρχει σε κάθε κοινωνία».

Η συζήτηση στρέφεται και στις καταγγελίες στο θέατρο. «Υπάρχει μια συμπεριφορά που έχει κάποια όρια, στο να προσπαθείς να δημιουργήσεις και στην προσπάθεια αυτή να πιέζεις τον άλλον. Παλαιότερα σε αυτήν τη διαδικασία υπήρχε διάχυτο το κομμάτι της προσβολής, η οποία γινόταν στο όνομα της τέχνης. Ευτυχώς που όλα βγήκαν στο φως και προχωράμε με μεγαλύτερη υγεία». Πάντως, για το θέατρο και τις δύο κρίσεις που βίωσε είναι αισιόδοξος. «Ηρθε η στιγμή να φανεί η προσπάθεια της προηγούμενης δεκαετίας, η οποία βέβαια δεν είχε στήριξη από το κράτος. Όλοι αυτοί οι σκηνοθέτες που βγήκαν –πιτσιρικάδες πριν από δέκα χρόνια–, τώρα θα δείξουν τη νέα θεατρική γλώσσα. Τα μικρά πράγματα της προηγούμενης δεκαετίας έβαλαν θεμέλια για κάτι καλύτερο και δεν αφορά μόνο το θέατρο, αλλά και το σινεμά, τα χόλεινγκ, τις εικα-

στικές τέχνες. Το νέο στο θέατρο έβαλε θεμέλια».

Η συζήτηση κλίνει με την πεπίτευτα υγείας που αντιμετώπισε το 2018, όταν βρέθηκε στην εντατική έχοντας προσβληθεί από τη νόσο των λεγεωναρίων. «Ήταν τέτοια εποχή και βρισκόμουν, όπως τώρα, σε περιοδεία. Είχα επί δυο εβδομάδες έναν πυρετό που δεν κατέβαινε. Θυμάμαι τη μία μέρα έπαιξα στην Πάτρα και την επομένη διασωληνώθηκα. Δεν έδωσα σημασία, νόμιζα ότι ήμουν ένας μικρός θεούλης και ότι μπορούσα να το αντιμετωπίσω. Ήταν μεγάλο δίδαγμα αυτή η περιπέτεια. Αυτό που βίωσα μοιάζει με αυτό που μας συμβαίνει με την COVID-19. Γι’ αυτό μιλάω διαρκώς για ό,τι πέρασα. Υπουργό μικρόβιο, όπως ύπουλος είναι ο ιός τώρα. Κάποιοι θεωρούν ότι για όλα φταίνει οι άλλοι, ότι μας ψεκάζουν, δεν φοράνε μάσκες... Είναι μέχρι να το πάρεις για να σε τινάξει. Τώρα η μετάλλαξη “Δέλτα” θερίζει. Ελπίζω όταν φύγει η πανδημία να θυμόμαστε κάτι απ’ όλο αυτό».

MISE EN PLACE

Της **ΓΙΟΥΛΗΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Μαθήματα από το παρελθόν

Οι περίφημες «Κροκοσυλλέκτριες» αποκαλύφθηκαν στον θαμμένο κάτω από την ηφαιστειακή τέφρα οικισμό του Ακρωτηρίου και παρουσιάζονται στο Μουσείο Προϊστορικής Θήρας.

πούσαν τον κρόκο. Οι περίφημες «Κροκοσυλλέκτριες» που αποκαλύφθηκαν στον θαμμένο κάτω από την ηφαιστειακή τέφρα οικισμό, και παρουσιάζονται εδώ και λίγες μέρες μαζί με άλλες σημαντικές τοιχογραφίες στο Μουσείο Προϊστορι-

κής Θήρας, μαρτυρούν πολλά αλλά και γεννούν την περιέργεια. Αραγε χρησιμοποιούσαν τον κρόκο μόνον ως βαφικό υλικό σε τοιχογραφίες και αγγεία, και ως αρωματικό; Ή μήπως με αυτό καταπολεμούσαν το hangover από την υπερβολική κατανάλωση κρασιού και την αϋπνία; Ο Διοσκορίδης είχε καταγράψει τις φαρμακευτικές χρήσεις του κρόκου. Τον θεωρούσε ιδιαίτερα σημαντικό ανάμεσα στα φυτικά ιασμάτα, αποτελεσματικό αντιφλεγμονώδες, αντισηπτικό και αναλγητικό, ενώ είχε σημειώσει και τις αφροδισιακές του ιδιότητες.

Βλέποντας τις «Κροκοσυλλέκτριες» του Ακρωτηρίου, ο σημερινός επισκέπτης της Σαντορίνης μένει πραγματικά έκθαμβος. Δεν μπορεί παρά να θαυμάσει μια κοινωνία που όπως λένε οι αρχαιολόγοι ήταν οι-

κονομικά ισχυρή, είχε υψηλό πολιτισμικό επίπεδο και χαρακτήρα κοσμοπολίτικο. Είναι σπουδαίο γεγονός η έκθεση στη Σαντορίνη. Όχι μόνο για την ευκαιρία που δίνει στο κοινό να θαυμάσει μια σειρά τοιχογραφιών, πολλές από τις οποίες δεν έχουν εκτεθεί μέχρι σήμερα, αλλά και γιατί τα συγκεκριμένα έργα δεν παρουσιάζονται ως ζωγραφικοί πίνακες, αλλά ανασυντίθενται ολόκληρα τα εικονογραφικά τους προγράμματα όπως αυτά αναπτύσσονταν στα μικρού μεγέθους, ταπεινά δωμάτια των προϊστορικών κτιρίων. Έτσι αντιλαμβάνεται κανείς καλύτερα το πολύπλοκο νοηματικό περιεχόμενο των έργων, αναγνωρίζει το μέτρο, την αρμονία, την απλότητα. Πολύτιμα μαθήματα από το παρελθόν στη σύγχρονη Σαντορίνη.

Οι «Κροκοσυλλέκτριες», τοιχογραφία από το κτίριο «Ξεστή 3» του Ακρωτηρίου Θήρας.

Η τέχνη του πραγματικού βιώματος

Τα έργα της Φωτεινής Παλπάνα, η οποία επιμένει να δρα στο περιθώριο μιας ανιαρής επιστημότητας: σιωπηλά, συγκεντρωμένα

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ένα παράξενο γλυπτό σαν πτερύγιο καρχαρία αναδύθηκε στο υπόγειο του χώρου «Οχτώ», απέναντι από το Πολυτεχνείο, για να εξαφανιστεί ξανά, όπως τόσα έργα που παρουσιάστηκαν στο κέντρο της Αθήνας, την περίοδο του καλοκαιριού. Έκαναν την ολιγοήμερη εμφάνισή τους, αφήνοντας το ίχνος τους στη μνήμη ενός συγκεκριμένου κύκλου επισκεπτών, για να χαθούν στα στούντιο όπου φτιάχτηκαν.

Αυτή είναι η μοίρα των εικαστικών εκθέσεων: εξαερώνονται. Ειδικά οι ντόπιοι καλλιτέχνες (που δείχνουν πολλοί, μα είναι μετρημένοι στα δάκτυλα) φαίνεται να έχουν αποδεχτεί την αλυσίδα που σέρνουν μόνιμα, ώρο από το μικροκλίμα της ελληνικής σκηνής. Μπόλικη εργασία, ελάχιστη αναγνώριση, μηδαμινή οικονομική στήριξη, απογοήτευση, πείσμα. Ματαιότητα και ελευθερία μαζί. Οι συνθήκες είναι ιδανικές, σχεδόν ασφυκτικά ανακουφιστικές.

Βέβαια, το έργο της Φωτεινής Παλπάνα, με τίτλο «Islands on my mind grow on my back», εξακολουθεί να κινείται παρά το τέλος της έκθεσης «Συστήματα, Οργανισμοί, Συμβίωση», αφού ακολουθεί τη δική του διαδρομή. Με μια αδιαφορία για οτιδήποτε κυλάει πλάι του, υπογραμμίζει και τελικά αναιρεί την ιδέα της επιμέλειας: δεν νοιάζεται για συμβίωση, ζει μόνο του, εκτός συστήματος, κι ενώ θα μπορούσε να είναι μέλος ενός οργανισμού, δεν είναι. Τα καλά έργα έχουν την ικανότητα να ξεφεύγουν

από οποιαδήποτε επιμελητική πρόταση, να τη σβήνουν.

Στην πραγματικότητα, η Φωτεινή παρουσίασε δύο μεγάλα κομμάτια, δύο πτερύγια, από ένα σύνολο τεσσάρων που ετοίμασε στο εργαστήριό της, συνεχίζοντας τις δοκιμές που είχε ξεκινήσει πέρυσι, με συστατικά που χρησιμοποιεί την τελευταία πενταετία: τσιμεντοειδή δομικά υλικά, ακρυλικό χρώμα, πολυεστερική ρητίνη.

Η Φωτεινή είναι πολύ αδύνατη κι αυτός είναι ο λόγος που τα έργα της είναι τόσο βαριά, τόσο πολύτιμα. Όταν δουλεύει, τα χέρια της δυναμώνουν, γίνονται γιγάντια, για να συρρικνωθούν πάλι, με την ολοκλήρωση της διαδικασίας, σε χέρια κοριτσιού. Σε ένα σημείωμα που μου έστειλε τις προάλλες,

Μπόλικη εργασία, ελάχιστη αναγνώριση, μηδαμινή οικονομική στήριξη, απογοήτευση, πείσμα. Ματαιότητα και ελευθερία μαζί.

έγραφε: «Η κλίμακα και τα βάρη δείχνουν τα όρια των δυνατοτήτων μου. Ιδανικά θα ήμουν πολύ δυνατή ή με κάποια υπερδύναμη στα χέρια».

Καθώς αποφεύγει κάθε είδους θεωρητική ατζέντα, καταφέρνει να στέκεται σε μια θέση που οι περισσότεροι εικαστικοί έχουν μάθει να αγνοούν. Το ανθεκτικό έργο έρχεται μέσα από την επεξεργασία

Έκαναν την ολιγοήμερη εμφάνισή τους, αφήνοντας το ίχνος τους στη μνήμη ενός συγκεκριμένου κύκλου επισκεπτών, για να χαθούν στα στούντιο όπου φτιάχτηκαν. Αυτή είναι η μοίρα των εικαστικών εκθέσεων: εξαερώνονται.

Τα καλά έργα έχουν την ικανότητα να ξεφεύγουν από οποιαδήποτε επιμελητική πρόταση, να τη σβήνουν.

ένα εξωπραγματικό τοπίο το οποίο την προέτρεπε ν' εκδηλώσει τη δύναμη που κρύβει προσεκτικά στην καθημερινή της ζωή. Να αποκαλύψει, κάτω από τα μανίκια, τα ηλεκτρικά της όπλα.

Τις προάλλες επικοινωνήσα μαζί της. Βρισκόταν στην Πάρο, έστηνε ένα παλαιότερο γλυπτό στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Παροικίας. Περίμενε τον γερανό να μεταφέρει τα βάθρα –μίμοι βράχων– προκειμένου να στηριχτεί ένα μαύρο δίκτυο αράχνης, υλοποιημένο σε τρεις ενότητες από λαμαρίνα σιδήρου. «Δυστυχώς δεν γίνονται όλα με τα χέρια», μου εξήγησε. «Θα το προσθέσω στο άρθρο», της είπα. «Μην το κάνεις», είπε. Και το έκανα.

του πραγματικού βιώματος, ακόμα κι όταν βλασταίνει στο περιφημο πεδίο της πολιτικής τέχνης – εφόσον υπάρχει τέτοιο πράγμα. Ο χρόνος έχει επιβεβαιώσει πως η πολιτική τέχνη συντελείται από βαθιές τομές στο προσωπικό τραύμα. Αν σκύψει κανείς στην πληγή, θα δει ένα πτερύγιο να σουλατσάρεται στο αίμα.

Η περίπτωση της Φωτεινής εί-

ναι αξιοπρόσεκτη, μα σίγουρα δεν είναι η μόνη. Απλώς για μένα αντιπροσωπεύει εκείνο το μοντέλο που σπανίζει πλέον στην εποχή μας και χαρακτηρίζεται από τη σιωπή, τη μανία και τη βιαιότητα, βασικές ιδιότητες μιας ομάδας ανθρώπων που επιμένει να δρα στο περιθώριο μιας ανιαρής επιστημότητας: σιωπηλά, βίαια, συγκεντρωμένα. Όπως ένα κοπάδι καρχαρίες.

Θυμάμαι πέρυσι είχα συναντήσει τη Φωτεινή στο εργαστήριό της, στον Σταθμό Λαρίσης. Τότε προσπαθούσε να φτιάξει ένα γλυπτό που ν' απλώνεται στο πάτωμα, έναν ανάγλυφο χάρτη. Μια μακέτα με πράσινους τσιμεντένιους λόφους και κόκκινα νερά που αργότερα χώρισε σε τμήματα. Το ονόμασε «My dream landscapes call for electric arms», ίσως επειδή ήταν

PIK 1

ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Καθημερινά από τις 2:00 μ.μ., στο PIK 1.

Αναλυτικά, η επικαιρότητα της ημέρας στην Κύπρο και το εξωτερικό.

Ειδήσεις, ανταποκρίσεις, ρεπορτάζ, συζητήσεις και σχόλια για τις καθημερινές εξελίξεις.

Με την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης.

ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
PIK 1 Καθημερινά στις 2:00 μ.μ.

(Από τις 2-20 Αυγούστου)

WE BREED CHAMPIONS

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
ITF RANKING 153

ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΣΕΖΟΝ ΑΡΧΙΣΑΝ

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΕΣΕΩΝ

(ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΣΤΟ MELKONIAN EDUCATIONAL INSTITUTE)

Για περισσότερες πληροφορίες:
E-mail: info@tennismasteracademy.com.cy
Τηλέφωνο: 22105929 / 99606625

#HellenicBankMASTERS

ΧΟΡΗΓΟΙ:

POWERED BY

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Στην άκρη του κόσμου

Στη **Νάσιοναλ Πόρτρετ Γκάλερι** του Εδιμβούργου παρουσιάζεται η έκθεση του 75χρονου Αμερικανού φωτογράφου Τόμας Τζόσουα Κούπερ, που συστηματικά γυρίζει τον κόσμο και έχει ειδικευτεί στην ευρεία κουλτούρα του Ατλαντικού Ωκεανού. Η συγκεκριμένη έκθεση στη Σκωτία, όπου ο Κούπερ ζει από το 1982, αναφέρεται στις άκρες του κόσμου (Αρκτική και Ανταρκτική) και στις έννοιες του κενού σε συνθήκες ακραίων καταστάσεων. Οι φωτογραφίες του είναι ποιητικές, σαν εγκαταστάσεις.

ΑΡΛ

Διεθνής προορισμός

Η πόλη **Αρλ** στη νότια Γαλλία υποδέχεται έως τις 26 Σεπτεμβρίου επισκέπτες από όλον τον κόσμο για τις περίφημες «Φωτογραφικές συναντήσεις», το διεθνές φεστιβάλ που έχει αναδείξει αυτή την πόλη σε κέντρο της φωτογραφικής τέχνης. Οι εκθέσεις είναι ένα δέλεαρ, όπως και το νέο αρχιτεκτονικό τοπίο της Αρλ, ο πύργος του Φρανκ Γκέρι, ένα ανορθόδοξο ψηλό κτίριο που δεσπόζει πάνω από τις παλιές, κεραμιδένιες στέγες της μεσογειακής πόλης.

NANTH

Ρίνους βαν ντε Βέλντε

Από τους κορυφαίους της σύγχρονης φλαμανδικής σκηνής, ο 38χρονος εικαστικός Ρίνους βαν ντε Βέλντε παρουσιάζει πρόσφατα έργα εγκαινιάζοντας τους νέους χώρους της Frac, στη Νάντη, ένα κέντρο σύγχρονης τέχνης της περιφέρειας του Λίγηρα. Η έκθεση αναδεικνύει τις πολλές εκφράσεις στην τεχνική και τη φόρμα του καλλιτέχνη (κάρβουνο σε καμβά, εγκαταστάσεις βίντεο, κ.ά.) και πλαισιώνεται από επιλογή σύγχρονων καλλιτεχνών από τις συλλογές της Frac.

ΒΗΡΥΤΟΣ

Πληγές της έκρηξης

Το **Βρετανικό Μουσείο** ανακοίνωσε πως θα αποκαταστήσει οκτώ γυάλινα αγγεία, ρωμαϊκά και ισλαμικά, τα οποία έσπασαν κατά την έκρηξη του 2020 που συντάραξε τη Βηρυτό. Ανήκουν στις συλλογές του Αρχαιολογικού Μουσείου του Αμερικανικού Πανεπιστημίου, στο οποίο καταστράφηκαν πολλά εκθέματα χωρίς δυνατότητα αποκατάστασης. Από τα 74 γυάλινα αγγεία, μόνο τα 15 κρίθηκαν ικανά να συντηρηθούν και από αυτά μόνο για οκτώ ανελήφθη το ρίσκο της μετακομιδής.

ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Εβδομάδα φωτογραφίας

Η **Γκρέτα Γκάρμπο** σε μια φωτογραφία του Τζορτζ Χόινγκεν-Χένε από το 1955, φιγουράρει σε αναγγελίες για την επικείμενη Εβδομάδα Φωτογραφίας του Βερολίνου, τον καθιερωμένο θεσμό, που φέτος εγκαινιάζεται στις 26 Αυγούστου σε νέο χώρο. Το Haubentaucher είναι στο κέντρο και συνδυάζει στοιχεία βιομηχανικής και μινιμαλιστικής αρχιτεκτονικής, με ημιυπαίθριους χώρους και μεγάλη πισίνα. Είναι μια διεθνής συνάντηση φωτογράφων και πρωτοποριακής δημιουργίας.

Η **τοξοστοιχία** στη λουτρόπολη Μαριάνσκε Λάζνε (στα γερμανικά Μαριένμπαντ) στην Τσεχία.

Η κουλτούρα των λουτροπόλεων στην Ευρώπη

Στην **πρόσφατη** ανακοίνωση της UNESCO για τις νέες προσθήκες στη λίστα των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς συγκαταλέγεται φέτος και η γοττευτική κατηγορία των ευρωπαϊκών λουτροπόλεων. Είναι μία από τις όχι συχνές περιπτώσεις ένταξης μιας ολόκληρης κατηγορίας που διαπερνά τα εθνικά σύνορα και προβάλλεται ως μια ενότητα πολιτισμικής κληρονομιάς με στοιχεία τόσο υλικού όσο και άυλου πολιτισμού. Η προστασία της UNESCO αναδεικνύει 11 λουτροπόλεις σε επτά ευρωπαϊκές χώρες, κέντρα παραθερισμού των

αστικών τάξεων της μετέπειτα, συχνά με ατμόσφαιρα Τόμας Μαν και σχεδόν πάντα σε έναν εξαιρετικό συνδυασμό μιας συχνά πομπώδους και επιβλητικής αρχιτεκτονικής με τη φύση που την περιβάλλει. Όλες οι πόλεις που ανέπτυξαν τον ιαματικό τουρισμό αναπτύχθηκαν χάρη στην εγγύτητα σε θερμές πηγές και σταδιακά απέκτησαν διεθνή πελατεία μέσα σε ένα αυξανόμενο κύμα ενδιαφέροντος για έναν ειδικού τύπου κοσμοπολίτικο περιηγητισμό. Συχνά τα λουτρά ήταν η πρόφαση... Ανάμεσα στις λουτροπόλεις που εντάσσονται σε αυτή

την κατηγορία βρίσκει κανείς πασίγνωστες λουτροπόλεις, όπως το Μπαθ στην Αγγλία, με τις θερμές πηγές γνωστές ήδη από τη ρωμαϊκή περίοδο, το Βισί στη Γαλλία, το Μπάντεν Μπάντεν στη Γερμανία, το Μοντεκατίνι στην Ιταλία... Ένας ολόκληρος κόσμος που γνώρισε την ακμή του συνοπτικά στη διάρκεια μισού αιώνα και πλέον, από το 1880 έως τα τέλη της δεκαετίας του 1930. Αλλά η κουλτούρα των λουτροπόλεων πάει πολύ πίσω από τις πρώτες οργανωμένες εκδηλώσεις της αστικής ζωής στις αρχές του 18ου αιώνα, όταν οι εύπορες

τάξεις είχαν χρόνο και χρήμα να μετακινούνται. Γεννήθηκε έτσι και μια ευδιάκριτη αρχιτεκτονική τυπολογία για πολυτελή σπα και κέντρα θεραπειών που εντάσσονταν σε ολόκληρα συγκροτήματα με ξενοδοχεία, κιάσκια για μουσική, εστιατόρια, καζίνο και θέατρα. Κοντά στις λουτροπόλεις οργανώθηκαν ζώνες μόνιμης κατοικίας ή παραθερισμού, από ιδιώτες ή από οικοδομικές εταιρείες, και συχνά το αποτέλεσμα ήταν αρχιτεκτονική μεγαλοαστικής φιλοδοξίας, από τις διακοσμημένες προσόψεις της Beaux-Arts έως το γραφικό στυλ

των υβριδικών επαύλεων, και στη διάρκεια του Μεσοπολέμου, κατοικίες στο μοντέρνο στυλ. Όλα αυτά συντηρούσαν έναν ολόκληρο κόσμο και απηχούσαν μια συγκεκριμένη κουλτούρα και ένα ύφος εποχής. Ταυτόχρονα αντανakλούσαν το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον των αστών για τις εξελίξεις της Ιατρικής, της επιστήμης και της προσωπικής υγιεινής, ενώ συνδυάζονταν επίσης με νέες ιδέες για τη φροντίδα του σώματος. Στη φωτογραφία, κτιριακές εγκαταστάσεις στη λουτρόπολη Μαριάνσκε Λάζνε στην Τσεχία.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει **Ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Μουσικές του καλοκαιριού #4

Κάποτε ο κύριος Γκρι αγόρασε ένα CD από το μαγαζί της αγαπημένης του Τίνας, το περίφημο (για έναν κλειστό κύκλο μουσικόφιλων) «Gong», στην πλατεία Νυμφών της Γλυφάδας. Ήταν μια μικρή συλλογή κλασικών αριστουργημάτων από την Deutsche Grammophon με τον Κλάουντιο Αμπάντο να διευθύνει τη Συμφωνική Ορχήστρα της Βοστώνης: «Νυχτερινά. Συμφωνικό τρίπτυχο για ορχήστρα και χορωδία» του Κλοντ Ντεμπισί, «Δάφνις και Χλόη. Συμφωνικά Θραύσματα» του Μορίς Ραβέλ και «Το ποίημα της έκστασης, έργο 54 για μεγάλη ορχήστρα» του Αλεξάντρ Σκριάμπιν. Το άκουγε όλο εκείνο το καλοκαίρι του 1990, που ήταν και το καλοκαίρι της αρχής ενός έρωτα, νεανικού μεν, πάντως έρωτα. Ίσως να φταίει ο μυστηριακός, αισθησιακός, υποβλητικός, άκρως

Οργανιστικό, διονυσιακό, οργανισμικό εντέλει, το «Ποίημα της Έκστασης» οδηγεί τον δίσκο προς τα ουράνια.

ατμοσφαιρικός χαρακτήρας όλων των έργων που κάθε ένα ξεχωριστά μα και όλα μαζί ταυτίστηκαν μέσα του έκτοτε με το θέρος, ειδικά τις καλοκαιρινές νύχτες. Νύχτες όχι εξοντωτικού καύσωνα αλλά με ένα ελαφρύ, δροσερό βοριαδάκι να ξεπλένει την κάψα της ημέρας. Μάλλον όμως ευθύνεται η ίδια η μουσική και ο τρόπος που ο Αμπάντο ένωσε τρεις τελειώς διαφορετικές μεταξύ τους συνθέσεις, σαν να «είδε» μια υπόγεια, ύποπτη, ενιαία «αφήγηση» στη διάρθρωση του CD που, εντέλει,

Η **ερμηνεία** των τριών μεγάλων συμφωνικών έργων από τον Κλ. Αμπάντο και τη Συμφωνική Ορχήστρα της Βοστώνης, παραγωγή της Deutsche Grammophon.

διαπνέεται από ένα κρεσέντο ερωτισμού. Πώς; Ως εξής: **1.** Αρχή με τα «Νυχτερινά» του Ντεμπισί: μύηση στην επιθυμία, υποβολή στη λαγνεία - γεννήτρια εσωτερικών, σεισμικών μετατοπίσεων. Εδώ έγκειται ο καθарός, ατόφιος, βασιανιστικός ερωτισμός ασχέτως ολοκλήρωσης, οργανισμού σπασμού. Ο Ντεμπισί ποθούσε τα έργα του να διαθέτουν ατμόσφαιρα και, πράγματι, ένας ολόκληρος κόσμος αναδύεται μέσα από τη μουσική του, είτε πρόκειται για τον απόκρυφο κόσμο της ονειρικής, αισθησιακής νύχτας, όπως στα «Νυχτερινά», είτε για την οργή, την απεραντοσύνη και τη γαλήνη του ωκεανού (όπως στη «Θάλασσα»). **2.** Επειτα, ο Ραβέλ με το μπαλέτο «Δάφνις και Χλόη», τον γνωστό μύθο ενός αγοριού και ενός κοριτσιού κάπου στη Λέσβο, άγρια και

τα δύο, αφημένα σε ένα μυστηριακό πάθος που μοιάζει να εκτοξεύεται από την ίδια τη φύση του αιώνιου καλοκαιριού: η αστραφτερή ενορκήστρωση, ο αρμονικός συνδυασμός αισθησιασμού και μυστικισμού, οδηγεί σταδιακά προς την κορύφωση. Αλλά ακόμα δεν έχουμε τελειώσει, καθώς... **3.** ...η κορύφωση αφήνεται αποκλειστικά στον Ρώσο Σκριάμπιν και στο «Ποίημα της έκστασης»: ένας ξέφρενος ύμνος στη σεξουαλικότητα (ο αρχικός τίτλος ήταν «Οργιστικό ποίημα»), στον οποίο ο Σκριάμπιν ταύτισε απόλυτα ερωτική επιθυμία και καλλιτεχνική δημιουργία. Εκπύρωση και πλήρωση, έκρηξη στο σώμα και στην ψυχή. Οργανιστικό, διονυσιακό, οργανισμικό εντέλει, το «Ποίημα» φέρνει τον δίσκο κάπου στα ουράνια. Για τη Μεγάλη Έκρηξη του (κάθε) καλοκαιριού ευθύνεται (και) η μεγάλη μουσική.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΔΙΟΝΥΣΗ Π. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ*

Ο πολιτισμός της Θήρας

Με την έλευση του Αυγούστου οι περισσότεροι από εμάς έχουν ήδη φτάσει ή κατευθύνονται ολοταχώς προς το μέρος που θα περάσουν μερικές έστω ημέρες διακοπών. Προσωπικά, δύο είναι οι αγαπημένοι μου καλοκαιρινοί προορισμοί: αφενός μεν το πατρογονικό μου χωριό και αφετέρου το νησί της Σαντορίνης. Σ’ αυτό το νησί, που στην αρχαιότητα το ονόμαζαν Θήρα, οι αρχαιολόγοι έκαναν το 1967 μια εκπληκτική ανακάλυψη: μια χαμένη πόλη, πολύ μεγαλύτερη από την Πομπηία. Αν και δεν γνωρίζουμε το πραγματικό της όνομα σήμερα την ονομάζουμε Ακρωτήρι, από το όνομα ενός γειτονικού χωριού. Θαμμένα κάτω από ηφαιστειακά υλικά δεκάδων μέτρων, οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν τα ίχνη ενός πολιτισμού που είχε χαθεί εδώ και 36 αιώνες. Οι τοίχοι των σπιτιών ήταν διακοσμημένοι με εκπληκτικές τοιχογραφίες που αντιπροσώπευαν μια μοναδική μορφή τέχνης και δημιουργικότητας, η οποία δεν συγκρίνεται με οποιαδήποτε άλλη εκείνης της περιόδου. Και απ’ ό,τι φαίνεται, οι υπέροχοι αυτοί διάκοσμοι ήταν αρκετά διαδεδομένοι, ώστε δεν περιορίζονταν μόνο στις ανώτερες τάξεις. Ακόμη και ένα απλό μπάνιο ήταν εντυπωσιακά σύγχρονο και διέθετε έως και εσωτερική αποχέτευση.

Ήταν ένας εκπληκτικός πολιτισμός της Εποχής του Χαλκού, περισσότερο ανεπτυγμένος απ’ όσο θα μπορούσαμε να φανταστούμε. Εικόνες με λιοντάρια, πτηνά και αντιλόπες μαρτυρούν τη λεπτομερή γνώση που είχαν για μέρη μακρινά. Γιατί η αρχαία Θήρα ήταν ένα από τα σημαντικότερα κέντρα εμπορίου στη Μεσόγειο. Και μαζί με το εμπόριο θα πρέπει να είχαν και άριστη γνώση της αστρονομίας και της γεωγραφίας, τα μέσα αλλά και το επακόλουθο των θαλάσσιων ταξιδιών τους. Αυτή ήταν πραγματικά η πρώτη θαλάσσια αυτοκρατορία. Στο σταυροδρόμι τριών πειρών και με μια μεγάλη ναυτική αυτοκρατορία, οι κάτοικοι της Θήρας θα χρειαζόταν να έχουν μια εμπεριστατωμένη γνώση της ναυσιπλοΐας και επομένως των άστρων και των αστερισμών. Ήταν ένας πολιτισμός πριν από την εποχή του και η εποχή του τελείωσε γύρω στο 1650 π.Χ. όταν μια ισχυρή ηφαιστειακή έκρηξη συ-

Το Ακρωτήρι εξακολουθεί να είναι θαμμένο κάτω από ηφαιστειακά μπάζα δεκάδων μέτρων, αφού οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως ένα μικρό μόνο τμήμα της πόλης. Κι έτσι, ολόκληρη η ιστορία περιμένει ακόμη να ανακαλυφθεί.

Ήταν ένας εκπληκτικός πολιτισμός της Εποχής του Χαλκού, περισσότερο ανεπτυγμένος απ’ όσο θα μπορούσαμε να φανταστούμε. Αυτή ήταν πραγματικά η πρώτη θαλάσσια αυτοκρατορία.

νέτριψε το νησί και σταμάτησε το ρολόι της ανάπτυξης του δυτικού πολιτισμού για περίπου δύο χιλιάδες χρόνια. Σήμερα πιστεύουμε ότι η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας ήταν η πιο ισχυρή ηφαιστειακή έκρηξη όλων των εποχών. Δέκα φορές πιο ισχυρή από την έκρηξη του Βεζούβιου που έθαψε την Πομπηία και 120 φορές πιο ισχυρή από την έκρηξη του ηφαιστείου της Αγίας Ελένης στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η καταστροφική εκείνη έκρηξη εκτίναξε 100 κυβικά χιλιόμετρα ηφαιστειακών υλικών στην ατμόσφαιρα σχηματίζοντας μια πανύψηλη στήλη θανάτου, ίχνη της οποίας εντοπίστηκαν εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά. Η βίαιη έκρηξη κατέστρεψε το Ακρωτήρι, θάβοντάς το κάτω από ένα παχύ στρώμα ηφαιστεια-

κής τέφρας. Σε αντίθεση με την Πομπηία, δεν βρέθηκαν μέχρι τώρα απολιθωμένα σώματα, γεγονός που μπορεί και να σημαίνει ότι οι κάτοικοί του το είχαν ίσως εγκαταλείψει πριν από την τελική έκρηξη. Περίπου 100 χιλιόμετρα νότια της Θήρας, βρίσκεται η Κρήτη. Από εκεί, η ανεξέλεγκτη αυτή καταστροφική manía της Φύσης θα φάνταζε στους κατοίκους της Κνωσού σαν το τέλος του κόσμου. Για μέρες, ισχυροί σεισμοί κλόνιζαν την πόλη και ο ουρανός είχε σκοτεινιάσει από τα νέφη τέφρας και αερίων, που συνέχιζε να εκτοξεύει το ηφαίστειο της Θήρας, ενώ σύντομα θα έρχονταν τα ακόμη χειρότερα. Η τεράστια μετατόπιση νερού, που προκλήθηκε από τους σεισμούς και την κατάρρευση του ίδιου του ηφαιστείου, δημιούργησε μια σειρά παλινροιακών κυμάτων, που άρχισαν να απλώνονται σε όλη τη Μεσόγειο και τα βόρεια παράλια της Κρήτης. Φτάνοντας στα ρηχά νερά της ακτογραμμής, τα κύματα άρχισαν να γιγαντώνονται. Τεράστιοι τοίχοι νερού, που έφταναν έως και τα 20 μέτρα σε ύψος, ξεχύθηκαν προς την ενδοχώρα, καταστρέφοντας στο πέρασμά τους σχεδόν τα πάντα. Κι έτσι, με τις πηγές πλούτου, τις καλλιέργειες και το εμπόριο του κατεστραμμένα, ο μινωικός πολιτισμός κατέρρευσε, ενώ τα απομεινάρια του πέρασαν

στα χέρια των Μυκηναιών εισβολών από την ηπειρωτική Ελλάδα. Σήμερα ό,τι απέμεινε από τη Θήρα είναι το νησί της Σαντορίνης. Τα εντυπωσιακά τείχη της ηφαιστειακής καλντέρας υψώνονται 300 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. Όμως το Ακρωτήρι εξακολουθεί να είναι θαμμένο κάτω από ηφαιστειακά μπάζα δεκάδων μέτρων, αφού οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως ένα μικρό μόνο τμήμα της πόλης. Κι έτσι ολόκληρη η ιστορία περιμένει ακόμη να ανακαλυφθεί. Μπορεί, άραγε, στο Ακρωτήρι κάτω από τα μπάζα μέσα σ’ ένα σπίτι που δεν έχει ανακαλυφθεί ακόμα να βρεθεί μια ουράνια σφαίρα, με όλα τα άστρα και τους αστερισμούς που είχαν καταγραφεί στη Θήρα πριν από 4.000 χρόνια; Χωρίς αμφιβολία τα ίδια άστρα που λαμπυρίζουν σήμερα στον νυχτερινό ουρανό της Σαντορίνης, κοιτάζαν από ψηλά εκείνον τον ανερχόμενο τότε πολιτισμό. Ήταν τα ίδια άστρα και οι ίδιοι αστερισμοί που χρησιμοποιούσαν οι θαλασσοπόροι της Θήρας. Και αυτά, τα ίδια άστρα, φωτίζαν επίσης τον ουρανό κι εκείνη την τελευταία μοιραία νύχτα πριν γίνει η έκρηξη και ξεχαστούν για πάντα.

* Ο κ. Διονύσης Π. Σιμόπουλος είναι επίτιμος διευθυντής του Ευγενιδείου Πλανηταρίου.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Εμμονή στην πρόκληση

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
Σικελικό ειδύλλιο
εκδ. Πατάκη, σελ. 304

Σε ένα χωριό της μεταπολεμικής Σικελίας, ένας καραμπινιέρος, ο Λούκα ντε Ματέις, και μια δεκαεννιάχρονη κοπέλα, η Κοντσέττα, αναπτύσσουν έναν τρυφερό δεσμό, που απalύνει τα κρυφά τους τραύματα. Ο αστυνόμος, ταγμένος στην εξολόθρευση της μαφίας, βλέπει στο πρόσωπο του κοριτσιού ένα θετικό αντίβαρο στο κακό που λυμαίνεται τον κόσμο. Η κόρη του πέθανε από τύφο τεσσάρων ετών, η γυναίκα του τον εγκατέλειψε. Η μαφία είχε απομείνει το μοναδικό πρόσχημα επιβίωσης. Η Κοντσέττα, στερνοπαίδι μιας συντηρητικής πολύτεκνης οικογένειας, όταν αρχίζει να εργάζεται ως καθαρίστρια στο αστυνομικό τμήμα ανακαλύπτει στον Ντε Ματέις έναν ανέλπιστο προστάτη. Το μυθιστόρημα της Σώτης Τριανταφύλλου μοιράζεται ανάμεσα στις εναλλασσόμενες αφηγήσεις των δύο ηρώων. Ο Ντε Ματέις καταγράφει μελαγχολικές εξομολογήσεις σε ένα μαγνητόφωνο, ενόσω η Κοντσέττα φλυαρεί ασύστολα, περί ανέμων και υδάτων, κολλημένη στο πκόχρωμα της παιδικότητας. Φωτορομάντζα, κυριακάτι-

κος κινηματογράφος, ένας βιασμός και η δολοφονία του Ντε Ματέις συναπαρτίζουν τη βιογραφία της. Αλλά δεν ήταν φτιαγμένη για θλίψη. Ούτε ο αστυνόμος είχε κλίση στο πένθος. «Σκέφτομαι συχνά την αυτοκτονία, αλλά είμαι τεμπέλης κι όλο την αναβάλλω». Οι δύο αφηγητές ασφυκτούν στον σικελικό τους μικρόκομο. Οι άνθρωποι στο Ριβοντόρο είναι «μπαστούνό-βλαχοι», αγροίκοι, ψωροπερήφανοι, μοιρολάτρες και μεγαλομανείς, σαλειμένοι από τον πολύ καθολικισμό. Ο αστυνόμος αναπολεί τα νεανικά του χρόνια, όταν ήταν μέλος της φασιστικής νεολαίας και απολάμβανε αμέριμνος τις χαρές της νιότης. «Ήμασταν φασίστες, αλλά περνούσαμε υπέροχα». «Περνούσαμε υπέροχα επειδή ήμασταν τόσο κουτοί». Ο Ντε Ματέις δεν έβγαζε νόημα από τίποτα. Όταν οι αποικιοκρατικές φιλοδοξίες της πατρίδας τον έστειλαν στην Αιθιοπία, έμεινε έκπληκτος που η Μαύρη Αφρική δεν ήταν μαύρη.

Όμως και η Ερυθρά Θάλασσα «δεν ήταν κόκκινη αλλά καταγάλαν». Οι Καναδέζες, πάλι, δεν ήταν καλόνες του Καναδά, αλλά στρατιωτικά οχήματα. Συν τοις άλλοις, ο Ντε Ματέις δεν είχε αντιληφθεί τι ακριβώς έκαναν ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι. Με αυτούς οι Εβραίοι κυρίως ασχολούνταν. Τους συμπάθους τους Εβραίους επειδή, όπως και ο ίδιος, κουβαλούσαν πάνω τους μόνο το απαραίτητα. Σκεφτόταν «πως υπήρχαν περισσότεροι Εβραίοι βολιστές παρά πιανίστες: όταν τους κυνηγούσαν, βούταγαν το βιολί και το ’βαζαν στα πόδια. Δεν μπορείς να το βάλεις στα πόδια μαζί με το πιάνο». Η μέγιστη διανοητική επίτευξη του Ντε Ματέις ήταν η προσχώρηση στον αθεϊσμό. «Έχασα την πίστη και κέρδισα την ελευθερία. Δεν ήταν δύσκολο, ούτε επώδυνο: απαρνήθηκα κάτι που δεν είχε καμιά αξία». Όταν αποκαρδιωνόταν από τις απαιτήσεις της κάθε ημέρας, τον παρηγορούσε η σκέψη

ότι «ακόμα και ο Ιησούς δεν είχε κάνει τίποτα σπουδαίο μέχρι το τριακοστό τρίτο έτος της ηλικίας του». Και ασφαλώς, λόγω της αγάπης του για τους Εβραίους, είχε κάνει το Αουσβιτς θεμέλιο λίθο της αθεΐας του. Η Τριανταφύλλου λατρεύει την πρόκληση και οπωσδήποτε έχει μια ιδιαίτερη αίσθηση του χιούμορ. Παράλληλα χτίζει τις «ιστορικές» μυθολασίες της πάνω σε σοβαρά πραγματολογικά έρευνα, η οποία υποβοηθά την εδώ και χρόνια κατακτημένη αφηγηματική τεχνική. Όσο και αν ο Ντε Ματέις και η Κοντσέττα παριστάνουν τους χαζούς, η δημιουργός τους δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης της πνευματικής της αλκής. Η ευρεία γνώση του εκάστοτε θέματος και η μυθολογική μαστορία είναι απαραίτητα κεκτημένα της Τριανταφύλλου. Όμως, οι χαριτολογίες, οι αποφθεγματικές ρήσεις, οι προβοκατόρικοι αστεϊσμοί, η απομίμηση της αφέλειας και η ανοϊκή ελαφρότητα καθυλώνουν το ύφος γραφής σε μια απωθητική, για εμένα, προκλητικότητα. Το «Σικελικό ειδύλλιο», διόλου αγαπητικό, επαναφέρει στην πεζογραφία της Τριανταφύλλου την ασυγκράτητη απέχθειά της για τις ελληνικές αναπηρίες και στρεβλώσεις.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗ ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΛΟΥΡΗ

Η ποιήτρια Μαρία Κουλούρη γεννήθηκε στη Χαλκίδα το 1975. Από τις εκδόσεις Μελάνι έχουν εκδοθεί τα βιβλία της: «Μουσείο άδειο», 2013 (Βραβείο «Γιάννη Βαρβέρη» Πρωτοεμφανιζόμενου Ποιητή της Εταιρείας Συγγραφέων), «Ρολόγια και άλλοι κτύποι», 2015 (Βραβείο «Σωτηρίου Ματράγκα» της Ακαδημίας Αθηνών), «Καθημερινά κρεβάτια», 2017. Το «Αστικό ελάφι», 2021, είναι το τέταρτο βιβλίο της. Από τις εκδόσεις Le Miel des Anges έχει εκδοθεί στο Παρίσι η ανθολογία ποιημάτων της «Lits quotidiens», 2018.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Το μυθιστόρημα «Δουβλινιάδα» του Ενρίκε Βίλα-Μάτας και το βιβλίο «Το σπουργίτι του Γκέρικε» του ποιητή Γιαν Βάγκνερ.

Ποιος ήρωας/ηρώιδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί; Με νοπτεύει ο Οράσιο Ολιβέιρα, από το «Κουτσό» του Κορτάσαρ, για την πεποίθησή του να ζει χωρίς δεσμεύσεις και στεγανά. Όλα είναι πιθανά και πεπερασμένα, γι’ αυτού οφείλουμε να ζούμε φτάνοντας στον πυρήνα κάθε εμπειρίας.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντες και τεθνεώτες; Τον Ερασμο και τον Μπέκετ, για να μελετήσουμε την έννοια της ειρωνείας, ανυψώνοντας τη μωρία στο βάθος που της αντιστοιχεί. Γεμίσαμε αυθεντίες, ενώ οι βεβαίωτες χάσκουν αβοήητες.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Από το βιβλίο του Γιάννη Παντελάκη «Los buenos antifascistas» έμαθα για την εθελοντική παρουσία πολλών Ελλήνων στον ισπανικό εμφύλιο, οι οποίοι πολέμησαν με αυταπάρνηση. Αρκετοί από αυτούς έχασαν τη ζωή τους στη μάχη.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά; Τη «Θεία Κωμωδία» του Δάντη.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές; Ανατρέχω συχνά στην «Ερμηνη χώρα» του Τ. Σ. Ελιοτ.

Γράφετε: «Από την ανεπάρκεια της φαντασίας/ μεγαλύτερη η ανεπάρκεια της γλώσσας/ Μας κάνει αεικίνητους μ’ ένα βάρος στο στόμα». Ένα σχόλιο; Ακόμα και η πιο πλούσια γλώσσα στον κόσμο κάποιες φορές μοιάζει ανήμπορη να εναρκώσει σκέψεις και συναισθήματα. Ορισμένες φορές νιώθουμε κάτι απροσδιόριστο, που το φέροουμε ως ασχημάτιστη ιδέα και πρακτικά παραμένει άδηλο. Ο,τι δεν ειπώνεται φαίνεται να μην υπάρχει, ωστόσο καταλαμβάνει όγκο, ο οποίος μας αναγκάζει να κινητοποιηθούμε για να τακτοποιήσουμε το βάρος του. Σκέφτομαι ότι οι σίκοι αυτοί είναι οι προσωπικός μου ορισμός για την ποίηση. Γράφω για να αντέξω το βάρος όσων δεν μπορούν να ειπωθούν με άλλον τρόπο.

Είστε σύμβουλος ψυχικής υγείας και επιφυκώτρια θεατρικών ομάδων ενήλικων ατόμων με αυτισμό. Πώς επιδρούν αυτές οι ιδιότητες στην ποίησή σας; Καθημερινά στην εργασία μου έρχομαι σε επαφή με ανθρώπους που έχουν ευαίσθητες και συχνά ενδιαφέρουσες ιστορίες ζωής. Δεν έχω καταφέρει να μεταφράσω κάποια από αυτές στα ποιήματά μου, όμως η υπαρξιακή ανασυρία που χαρακτηρίζει την ποίησή μου πηγάζει και από την πολυετή εργασιακή μου εμπειρία.

Πρώτα σε πωλήσεις

Αυτή την εβδομάδα

Δοκίμια, μελέτες, βιογραφίες

1 «Εθνική ολοκλήρωση και δικηόνοια. Η ελληνική περίπτωση» του Γιώργου Θ. Μαυρογορδάτου (Πατάκη)

2 «Το ελληνικό όνειρο» του Στάθη Καλύβα (Μεταίχιμο)

3 «Νευροεκπαίδευση - Μαθαίνουμε μόνο ό,τι αγαπάμε» του Φρανσίσκο Μόρα (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης)

4 «Ανδρέας Παπανδρέου - Το αίνιγμα» του Μόντιγκλ Στερνς (Βιβλιοπωλείον της Εστίας)

5 «Φιλοσοφία της Ιστορίας» της Βάσως Κιντή (Πόλις)

Αυτή την εβδομάδα

Λογοτεχνία

1 «Όταν κοιμούνται οι φίλοι μου» του Αύγουστου Κορτώ (Πατάκη)

2 «Μια νύχτα του Αυγούστου» της Βικτόρια Χίσλοπ (Ψυχογιός)

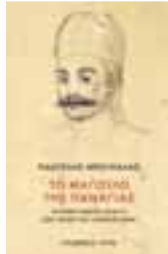
3 «Ο κύριος Γουάιλντερ κι εγώ» του Τζόνναθαν Κόου (Πόλις)

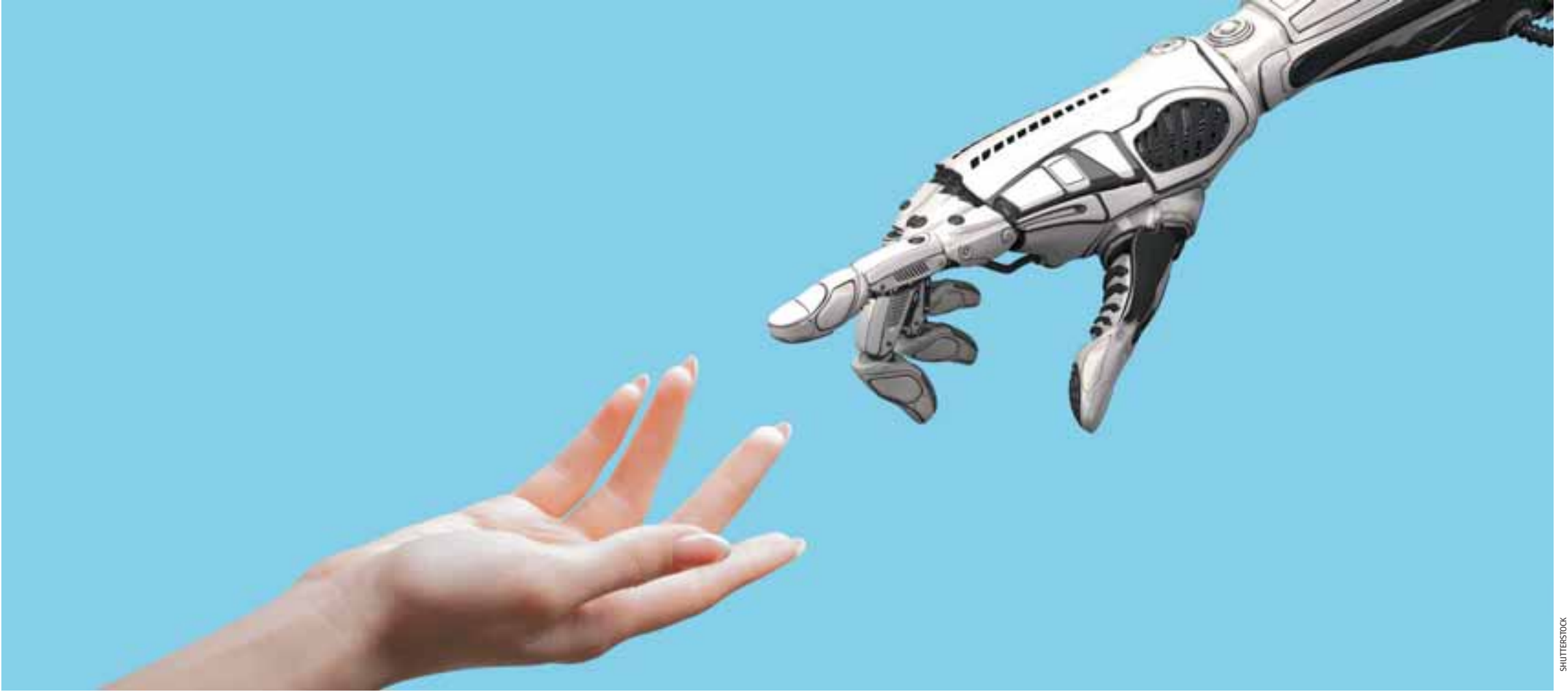
4 «Το μάγουλο της Παναγίας» του Παντελή Μπουκάλα (Αγρ)

5 «Πότε διάβολος πότε άγγελος» του Κώστα Ακρίβου (Μεταίχιμο)

• Αυτή την εβδομάδα τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Adagio II» (Νότι Μνήστραρη 10, Ναύπλιος)

Αυτή την εβδομάδα

Διανοούμενοι προειδοποιούν πως η μηχανική νοημοσύνη θα είναι και η τελευταία εφεύρεση της ανθρωπότητας, καθώς από εκεί και πέρα οι μηχανές θα είναι ικανότερες από εμάς στο να επινοούν νέες εφευρέσεις.

Η ανθρωπότητα στο μεταίχμιο

Τριήμερο συνέδριο του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος για τις υποσχέσεις και τις πιθανές συνέπειες της τεχνητής νοημοσύνης

Του **ΧΑΡΗ ΦΑΝ ΦΕΡΣΕΝΤΑΛΛ**

«**Είναι** ελάχιστοι οι άνθρωποι στον κόσμο που ξέρουν καλύτερα από εμένα πώς είναι να απειλείται το έργο της ζωής σου από μια μηχανή». Η παραδοχή του Γκάρι Κασπάροφ, από το πιο πρόσφατο βιβλίο του «Deep Thinking: Where Machine Intelligence Ends and Human Creativity Begins» (Βαθιά σκέψη: Εκεί όπου τελειώνει η μηχανική ευφυΐα και ξεκινάει η ανθρώπινη δημιουργικότητα), συμπυκνώνει την υπαρξιακή απειλή την οποία η τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ) συνιστά για τον δημιουργό της.

Ελάχιστοι μοιάζουν να μοιράζονται την ανησυχία για την ώρα. Όμως από τις 10 Φεβρουαρίου του 1996, όταν ο Deep Blue της IBM κέρδισε για πρώτη φορά τον παγκόσμιο πρωταθλητή σε μια παρτίδα σκάκι, πτυχές της ΤΝ έχουν μπει για τα καλά στην καθημερινότητά μας – ακόμα και αν δεν το συνειδητοποιούμε πάντα. Μέχρι να διαβάσετε αυτές τις γραμμές, πιθανότατα ξεκλειδώσατε το κινητό σας τηλεφώνο με αναγνώριση προσώπου, μπήκατε στο Facebook το οποίο επιμελήθηκε το προσωποποιημένο περιεχόμενο του feed σας, ίσως και να ξεκινήσατε μια νέα σειρά που σας πρότεινε το Netflix με βάση παλαιότερες προτιμήσεις σας. Ένα τριήμερο συνέδριο του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος φιλοδοξεί να ανανεώσει την αντίληψή μας για την ΤΝ στον βαθμό που έχει διαμορφωθεί από την ποικουλοτούρα και τη δυστοπική –και μάλλον υπερβολικά ανθρωπομορφική– αναπαράστασή της στο πεδίο του sci-fi με τον HAL 9000 στο «2001: Η Οδύσσεια του Διαστήματος» ή τον «Εξολοθρευτή».

Αλλά όχι μόνο. «Δεν θέλουμε μόνο να μιλήσουμε για την τεχνητή νοημοσύνη, αλλά για το πώς η τεχνητή νοημοσύνη συνδέεται με αυτό που ονομάζουμε “ανθρωπότητα”· το πώς θα αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε εμείς τους εαυτούς μας ως ανθρώπινα όντα», μας λέει ο Στέλιος Βασιλάκης, γενικός διευθυντής Προγραμμάτων και Στρατηγικής του Ιδρύματος, ένας εκ των οποίων επιμελήθηκαν τη θεματική του SNF Nostos Conference 2021: «Ανθρωπότητα και Τεχνητή Νοημοσύνη». Το συνέδριο θα διεξαχθεί 26 με 28 Αυγούστου στο Κέντρο Πολιτισμού Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ).

«Δεν μιλάμε για μια απλή τεχνολογία. Μιλάμε για μια τεχνολογία η οποία έχει τη δυνατότητα να επαναπροσδιορίζει οριστικά τι σημαί-

Ο πρώην παγκόσμιος πρωταθλητής στο σκάκι, συγγραφέας και πολιτικός ακτιβιστής Γκάρι Κασπάροφ.

«**Μιλάμε για μια τεχνολογία η οποία έχει τη δυνατότητα να επαναπροσδιορίζει οριστικά τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος.**»

νει να είσαι άνθρωπος. Με όποιες θετικές και αρνητικές συνέπειες», προσθέτει.

Εκτός από τον Κασπάροφ, περίπου 50 ακόμα εμπειρογνώμονες, ακαδημαϊκοί, καλλιτέχνες και οραματιστές θα καταθέσουν τις απόψεις και τις προβλέψεις τους για τον τρόπο με τον οποίο η ΤΝ θα μετασχηματίσει την ανθρώπινη εμπειρία, αλλά και παραπλεύρως τις επιπτώσεις της στις κοινωνίες και στις οικονομίες του μέλλοντος, στη φύση της εργασίας, στην τέχνη.

Ο Στ. Βασιλάκης πιστεύει πως η συζήτηση έχει ήδη αρχήσει. «Η τεχνολογία προχωράει με πολύ μεγάλη ταχύτητα. Οι άνθρωποι οι οποίοι χειρίζονται αυτά τα εργαλεία –όπως γίνεται συνήθως με την τεχνολογία– δεν σταματούν καθόλου για να σκεφτούν τις συνέπειές της», λέει.

Ηθικά ζητήματα

Κάποιοι γύρω τους προσπαθούν. Υποθέσεις όπως η αμφιλεγόμενη απομάκρυνση δύο ερευνητριών από το συμβούλιο ηθικής ΤΝ της Google μέσα σε διάστημα λίγων μηνών ενισχύουν την εντύπωση πως η εποπτεία των τημάτων έρευνας και τεχνολογίας στις μεγάλες τεχνολογικές εταιρείες της Silicon Valley είναι μάλλον προσχηματι-

Η απομάκρυνση δύο ερευνητριών από το συμβούλιο ηθικής ΤΝ της Google ενισχύει την εντύπωση πως η εποπτεία των τημάτων έρευνας στις μεγάλες τεχνολογικές εταιρείες της Σίλικον Βάλεϊ είναι μάλλον προσχηματική.

Σημαντικοί ομιλητές του συνεδρίου

Ο Γιώσους Μπέντζιο είναι καθηγητής στο Τμήμα Επιστήμης Υπολογιστών και Επιχειρησιακής Έρευνας στο Πανεπιστήμιο του Μόντρεαλ, καθώς επίσης ιδρυτής και επιστημονικός διευθυντής του Ινστιτούτου Τεχνητής Νοημοσύνης Mila του Κεμπέκ. Έχει τιμηθεί με το βραβείο Τούρινγκ (2018). Ο Βέντελ Γουάλακ είναι σύμβουλος, ειδικός σε θέματα ηθικής, μελετητής στο Διεπιστημονικό Κέντρο Βιοηθικής του Πανεπιστημίου Γέιλ και ανώτερος σύμβουλος στο ερευνητικό κέντρο βιοηθικής Χέιστινγκς. Ο Αζίμ Αζάρ είναι βραβευμένος επιχειρηματίας, στρατηγικός αναλυτής και επενδυτής. Είναι παραγωγός του επιδραστικού newsletter και podcast Exponential View με θέμα τον αντίκτυπο της τεχνολογίας στις οικονομίες και στις κοινωνίες. Η Άννα Κάσπερσεν είναι πρώην διευθύντρια του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για Θέματα Αφρολισμού στη Γενεύη και αναπληρώτρια γενική γραμματέας της Διάσκεψης για τον Αφρολισμό. Ο Γκάρι Κασπάροφ είναι πρώην παγκόσμιος πρωταθλητής στο σκάκι, συγγραφέας και πολιτικός ακτιβιστής. Ο Ντέιβιντ Σίμας είναι διευθύνων σύμβουλος του Obama Foundation.

κή. Σε κάθε περίπτωση, τα ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με την ΤΝ είναι πλέον καλά τεκμηριωμένα και αρκετά από αυτά παραπέμπουν σε υπερβολικά ανθρώπινες αδυναμίες που κληροδοτήθηκαν από τους σχεδιαστές τους.

«Υπάρχουν προκαταλήψεις στους αλγόριθμους επειδή ακριβώς οι αλγόριθμοι φτιάχνονται από ανθρώπινα όντα τα οποία έχουν προκαταλήψεις», λέει ο κ. Βασιλάκης. Σύμφωνα με μελέτη του Πανεπιστημίου του Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνιας που δημοσιεύθηκε το 2019, αλγόριθμοι που χρησιμοποιούνταν σε νοσοκομεία των ΗΠΑ για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε περίπου 200 εκατομμύρια ασθενείς τον χρόνο έκανε συστηματική διάκριση εις βάρος μαύρων πολιτών. Αντίστοιχα μοντέλα χρησιμοποιούνται από εταιρείες και εκπαιδευτικά ιδρύματα για την αξιολόγηση υποψηφίων, από τράπεζες για την εκτίμηση της

πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών τους, και από τις Αρχές για προγνωστική αστυνόμευση. Και για όποιον δεν ανησυχεί αρκετά πως η ΤΝ συγκεντρώνει ακόμα περισσότερη ισχύ στα χέρια των ήδη ισχυρών, η τεχνολογία βρίσκεται εφαρμογή στην αμυντική βιομηχανία και στην ανάπτυξη αυτόνομων οπλικών συστημάτων.

«Εδώ, θεωρώ, πρέπει να επικεντρωθεί ολόκληρη η προσοχή αυτή τη στιγμή: πώς θα χρησιμοποιηθούν αυτοί οι μηχανισμοί και από ποιους;» σημειώνει ο κ. Βασιλάκης.

Διανοούμενοι όπως ο Νικ Μπόστρομ, Σουπδός καθηγητής φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, προειδοποιούν πως η μηχανική νοημοσύνη θα είναι και η τελευταία εφεύρεση της ανθρωπότητας καθώς από εκεί και πέρα οι μηχανές θα είναι ικανότερες από εμάς στο να επινοούν νέες εφευρέσεις. Αυτό σημαίνει πως το μέλλον θα διαμορφώνεται από τις προτιμή-

Ο γενικός διευθυντής Προγραμμάτων και Στρατηγικής του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, Στέλιος Βασιλάκης.

«**Για πρώτη φορά μια τεχνολογική επανάσταση δεν θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας, αλλά θα καταστρέψει θέσεις εργασίας.**»

σεις της ΤΝ. Αλλά ποιες προτιμήσεις θα είναι αυτές; Η λογική λέει πως για να πετύχουμε μια σχέση ασφαλούς συμβίωσης με την ΤΝ, θα πρέπει να διασφαλίσουμε εγκαίρως πως το αξιακό μας σύστημα, τα πράγματα που εκτιμούμε περισσότερο στη ζωή δηλαδή, είναι ενσωματωμένα στα νευρωνικά δίκτυα μιας μηχανής. Μακάρι να ήταν τόσο απλό. «Ποιο ακριβώς είναι το αξιακό μας σύστημα και ποιος θα ταξινομήσει τις αξίες μας, όταν δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε σε βασικά θέματα όπως η κλιματική αλλαγή ή ο εμβολιασμός;» αναρωτιέται ο κ. Βασιλάκης.

Τα άμεσα προβλήματα

Όμως πριν ανησυχάσουμε για τις επιπτώσεις των αυτοματοποιημένων αλγορίθμων και της ψηφιακής επανάστασης μέχρι τώρα, συμπεριλαμβανομένης της βιομηχανικής, κατέληξε στο να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας. Όμως αυτή τη φορά πιστεύω πως θα έχουμε μια μετατόπιση παρα-

δείγματος. Θα αντιμετωπίσουμε για πρώτη φορά το γεγονός ότι μια τεχνολογική επανάσταση δεν θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας, αλλά θα καταστρέψει θέσεις εργασίας», λέει ο κ. Βασιλάκης.

Στο βιβλίο του «Homo Deus: Μια σύντομη ιστορία του μέλλοντος», ο Ισραηλινός στοχαστής και συγγραφέας Γιουβάλ Νόα Χαράρι μιλάει για την «άχρηστη τάξη» και αναρωτιέται τι θα κάνουν οι άνθρωποι με συνείδηση όταν θα υπάρχουν μη συνειδητοί αλγόριθμοι υψηλής νοημοσύνης που θα μπορούν να κάνουν σχεδόν τα πάντα καλύτερα. Ένα χρόνο μετά την ήττα του Κασπάροφ από τον υπερυπολογιστή της IBM, ένας καθηγητής μουσικολογίας από το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στη Σάντα Κρουζ, ονόματι Ντέιβιντ Κόουπ, παρουσίασε ζωντανά μερικά λουθηρανικά κοράλ σε στυλ Μπαχ. Κανείς από το κοινό δεν αντιλήφθηκε πως αποτελούσαν συνθέσεις ενός κώδικα ΤΝ που είχε γράψει στο Macintosh του σπτιού του. Η υπόθεση εννοχλεί όσους προτιμούν να πιστεύουν πως οι μορφολογικές δομές που ονομάζουμε μουσική, ή άλλες μορφές τέχνης, αποτελούν την καθαρότερη έκφραση των ανθρώπινων συναισθημάτων, αυτό που συχνά αποκαλούμε «ψυχή». Για τον Κόουπ το πραγματικό ερώτημα δεν ήταν αν οι υπολογιστές έχουν ψυχή, αλλά αν οι άνθρωποι έχουν.

Ο κ. Βασιλάκης από την πλευρά του θεωρεί πως η συζήτηση για το εάν ο αλγόριθμος μπορεί να είναι δημιουργικός είναι εσφαλμένη. Η έννοια της δημιουργίας, λέει, είναι σχετική: ακόμα και ένας αλγόριθμος που φτιάχνει κάτι, στην ουσία «δημιουργεί». Το βασικό ερώτημα, αντιτίνει, αφορά τις προθέσεις.

«Κάποιοι μπορεί να πει ότι ακόμα και ένα κοτόπουλο το οποίο σκαλίζει την άμμο είναι δημιουργικό. Όμως ένας αλγόριθμος δεν μπορεί να έχει καμία απολύτως πρόθεση με τον τρόπο που έχει πρόθεση ο Μπαχ ή ο Τζάκσον Πόλοκ. Και δεν μπορεί να έχει συνείδηση. Εκεί ακριβώς είναι η διαφορά των αλγορίθμων από τα ανθρώπινα όντα».

SNF Nostos Conference 2021: «Ανθρωπότητα και Τεχνητή Νοημοσύνη», 26-28 Αυγούστου στο Κέντρο Πολιτισμού Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ). Για περισσότερες πληροφορίες σαρώστε το QR code.

Θαλασσογραφίες με νότες και ήχους

Τα κύματα ακούστηκαν στα πορτογαλικά, στα γαλλικά, στα αγγλικά, στα ιταλικά, στα ελληνικά, παντού με μian αγάπη

Του ΜΑΝΟΛΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

«Πήγα να χορέψω στη βάρκα μου, εκεί στην άγρια θάλασσα. Και η θάλασσα βρυχώμενη έλεγε ότι πήγα να κλέψω το ασύγκριτο φως των όμορφων ματιών σου». Η Πορτογαλίδα Ντούλτσε Πόντες παίρνει το αυθεντικό, βουτηγμένο στη θλίψη, φάδο της συμπατριώτισσάς της Αμάλια Ροντρίγκες, του αλλάζει τους στίχους και αφήνει μια μικρή ανάσα ελπίδας κρυμμένη στο δικό της «τραγούδι της θάλασσας»: «Ελα να μάθεις αν η θάλασσα έχει δικίο / Ελα να δεις την καρδιά μου να χορεύει / Αν χορέψω με τη βάρκα μου / Δεν θα βγω στην άγρια θάλασσα / Και δεν θα της πω που πήγα να τραγουδήσω

Από την Πόντες και τη Ροντρίγκες στους Τζο Ντασέν, Ρεμπό και Ντεμπισί, από τον Αμπάντο, τον Αλ Μπάνο και τη Ρομίνα Πάουερ στον Βαμβακάρη.

/ Να χαμογελάσω, να χορέψω, να ζήσω, να ονειρευτώ... Μαζί σου». «Ξέρεις, ποτέ δεν ήμουν τόσο ευτυχισμένος όσο εκείνο το πρωί / Περιπατούσαμε σε μια παραλία, ξεκινάει να χρωματίζει το τοπίο του τραγουδιού του ο Τζο Ντασέν. Κι ύστερα καταφεύγει σε μια ζωγράφο: «Με το μακρύ σου φόρεμα, έδειχνες σαν μια υδατογραφία της Μαρί Λορανσέν / Και θυμάμαι,

«Ελα να μάθεις αν η θάλασσα έχει δικίο / Ελα να δεις την καρδιά μου να χορεύει / Αν χορέψω με τη βάρκα μου / Δεν θα βγω στην άγρια θάλασσα / Και δεν θα της πω που πήγα να τραγουδήσω / Να χαμογελάσω, να χορέψω, να ζήσω, να ονειρευτώ... Μαζί σου».

θυμάμαι πολύ καλά τι σου είχα πει, εκείνο το πρωί / Πριν από ένα χρόνο, πριν από έναν αιώνα, πριν από μια αιωνιότητα».

Το τραγούδι πηγαινει να ανταμώσει με τα λόγια του Ρεμπό: «Η αιωνιότητα είναι η θάλασσα που σμίγει με τον ήλιο». Όπως κάνει ή προσπαθεί να κάνει σε κάποια από τις περίφημες ιμπρεσιονιστικές θαλασσογραφίες του Μονέ. Σαν

να βλέπεις τα χρωματικά παιχνίδια της «θάλασσας» του Ντεμπισί. Κι αν οδηγεί τούτη τη «θάλασσα» ο Κλαούντιο Αμπάντο (ας βάλουμε και μια ιταλική νότα σ' αυτή τη γαλλική καλλιτεχνική παροικία) τη βλέπεις την ιριδίζουσα χροιά, το φως που ξεσπά... Στις συνθέσεις του μουσικού αντηχούν οι εικόνες του ζωγράφου και στους πίνακες του ζωγράφου αντανακλούν οι

νότες του μουσικού. Ίσως κάπου να ακνοφαίνεται και η βάρκα της Ντούλτσε Πόντες.

Κοντεύει μισός αιώνας από τότε που ο Τζο Ντασέν ηχογράφησε το (προαναφερθέν) τραγούδι για «Μια εποχή που δεν υπάρχει παρά μόνο στη Βόρεια Αμερική / Εκεί κάτω την ονομάζουν "ινδιάνικο καλοκαίρι"». «L'Été indien», ένα από τα πιο οικεία μας γαλλόφωνα τραγούδια.

Που είναι ιταλικό. Η μουσική του φτιάχτηκε από τον Τοσκανέζο Τότο Κουτούνιο. Και πρωτοτραγουδήθηκε από το συγκρότημά του στα αγγλικά. Με τα κύματα που γέμιζαν τη μουσική του να φέρνουν μνήμες απ' την Αφρική. Που «οι φυσικοί της ήχοι δεν μπορούν ποτέ να συγκριθούν με τον θορυβώδη τεχνητό κόσμο μας». Τα τραγούδια ταξιδεύουν στις

χώρες και στα χρόνια. Κάποτε αλλάζουν νόημα. Κάποτε, συχνά, το νόημά τους είναι αυτό που εσύ αποφασίζεις να είναι. Η θάλασσα τα γεμίζει όπως γεμίζει τον πλανήτη μας. Το χρώμα της αλλάζει, η λαλιά της αλλάζει, το τραγούδι της αλλάζει... Τώρα ακούγεται απ' το Μονακό. Μέσα και από τη φωνή του Ζαν-Φρανσουά Μορίς. Ίσως τα λόγια του να είναι λιγότερο ποιητικά. Περισσότερο καυτά από τη θερμοκρασία που περιγράφουν: 28 βαθμοί υπό σκιάν. Και λιγότερα: τα διαφεντεύει ένα «μπ λες τίποτα». «Σαν ένα ξανθό κύμα με παρασέρνεις»... Σε μέρη που μπορεί να μην υπήρξαν.

Όπως το Σαραζάν που τραγουδούσαν ο Αλ Μπάνο και η Ρομίνα Πάουερ. Με αφετηρία τις παιδικές τους αναμνήσεις. Και την ιδέα τους για την ελευθερία. Αλλιώςτικη απ' αυτήν που ζητωκραύγαζαν τα «νέγκρικα διαμαρτυρίας». Το καράβι σάλπαρε, μ' έναν ναύτη απ' τη Σύρα. Επασσε στο Μισισίπι. Το κουμαντάρισε ο Στέλιος Βαμβακάρης. Που έδωσε τη δική του απόδειξη ότι «το ρεμπέτικο είναι το ελληνικό μπλουζ».

Σε διάφορες μουσικές γλώσσες, τα κύματά μας ακούστηκαν στα πορτογαλικά, στα γαλλικά, στα αγγλικά, στα ιταλικά, και στα ελληνικά. Παντού πάφλασαν με μian αγάπη. Κι άλλη μία φορά, σε γλώσσες πολλές, στη νησιωτική πόλη του Κρίστοφερ Κρος που κυριαρχείται από το «η αγάπη είναι η αγάπη σε κάθε γλώσσα». Και μια τελευταία φορά, στο μπαλέτο «Η θάλασσα» του Νίκου Σκαλκώτα. Κι as μην ακούγονται τα κύματα. Ή μήπως τ' ακούς;

Αυγουστιάτικο Φεγγάρι

Μουσική και Παιήση

Για τον Έρωτα, τον Άνθρωπο και τη Ζωή
κάτω από το φως της Πανσελήνου

23.08

στις 8.30 μ.μ.

“Μικρή Σαλαμίνα”
Πάρκο Γλυπτικής Φίλιππου Γιαπάνη,
Φασσούλα

Είσοδος €15

Τα καθαρά έσοδα θα δοθούν για
φιλανθρωπικούς σκοπούς.

Διοργανωτής:

KANALI

Ε3

Στην εκδήλωση τραγουδά η Έλλη Πασπαλά με τον Τάκη Φαραζή στο πιάνο

Απαγγέλλουν: Αχιλλέας Γραμματικόπουλος και Μιχάλης Παπσευαγόρου

Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Καρεμφύλλης

Παρουσίαση: Έλενα Χειλέτη

Χορηγοί:

LEVANTINE FISH

GREGORIOU

K & M SAFEDOORS

KALAMOUZAKIS

PAPAIOANNOU

Στηρίζουν: Linos Winery, Sunfresh Bakeries, KEAN, Plus4Print, Pefkos City Hotel και η ταβέρνα “Στοά Αριστοτέλους” (Φασσούλα)

Πληροφορίες στο 25 820500 και στο www.kanali6.com.cy

BILL NIGHY IMELDA STAUNTON DOMINIC WEST PADDY CONSIDINE

ΥΠΟΨΗΦΙΟ ΓΙΑ ΧΡΥΣΗ ΣΦΑΙΡΑ 2015
ΣΤΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ - ΚΩΜΩΔΙΑ

PRIDE

ΧΟΡΗΓΟΣ

SUNDAY NIGHT MOVIE

MOVIES BEST HD
THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 8/8 21:00

PRIDE

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΩΜΩΔΙΑ / DRAMATIC COMEDY

Καλοκαίρι 1984. Η θάτσερ είναι στην εξουσία και οι ανθρακωρύχοι σε απεργία. Μια ομάδα γκέι ακτιβιστών του Λονδίνου, μετά που έχουν συγκεντρώσει χρήματα για τις οικογένειες των απεργών, ταξιδεύουν σε ένα χωριό στην Ουαλία για να τα παραδώσουν.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cable.net

cyta vision

MOVIES HD

MESIMVRIA

Θέση: 101

Θέση: 49 / 349

Όταν οι δεσμοί αίματος δεν αρκούν

Δύο αδέρφια συγκρούονται με φόντο τις κοιλάδες της Αυστραλίας

Αδέρφια σε σύγκρουση ★★ ★
ΔΡΑΜΕΝΤΙ (2020)

Σκηνοθεσία: Τζέρεμι Σιμς
Ερμηνείες: Σαμ Νιλ, Μίκαελ Κάτον, Μιράντα Ρίσαρντσον

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Μια οικογενειακή ιστορία με έντονη... βουκολική αύρα μας έρχεται αυτή την εβδομάδα από τους «Αντίποδες», με πρωταγωνιστή τον Σαμ Νιλ. Ο τελευταίος υποδύεται τον Κόλιν, έναν λαμπρό εκτροφέα προβάτων, περήφανο για την εκλεκτή ράτσα των ζώων του που σαρώνουν τα βραβεία σε μια απομακρυσμένη περιοχή της δυτικής Αυστραλίας.

Σπουδαιότερος ανταγωνιστής είναι ο μεγαλύτερος αδελφός του, Λες, με τον οποίο μάλιστα είναι από χρόνια αποξενωμένοι, παρότι ουσιαστικά οι δυο τους εργάζονται πλάι πλάι καθημερινά στις φάρμες τους. Οι ισορροπίες πάντως θα ανατραπούν όταν ένα κριάρι του Λες διαγιγνώσκεται με έναν επικίνδυνο ιό και οι αρμόδιες αρχές διατάζουν τη θανάτωση όλων των κοπαδιών της κοιλάδας. Απελπισμένα τα δύο αδέρφια θα βρουν τους δικούς τους, διαφορετικούς τρόπους αντίδρασης.

Διασκευάζοντας ένα ήδη επιτυχημένο φιλμ από την Ισλανδία («Δεσμοί αίματος»), ο Αυστραλός Τζέρεμι Σιμς μας μεταφέρει στην επίσης πολύ ιδιαίτερη επαρχιακή πραγματικότητα της πατρίδας του, εκεί όπου οι αγροτικές εργασίες κυριαρχούν, μαζί με τις πελώριες αποστάσεις που δημιουργούν απομονωμένες κοινότητες και τον πανταχού παρόντα τρόπο της καλοκαιρινής πυρκαγιάς. Τα δύο αδέρφια βέβαια ελάχιστα ενδιαφέρονται για όλα αυτά, αφού η πραγματική

εμμονή τους έχει να κάνει με το πλούσιο μαλλί των προβάτων και τα ερωτικά... προσόντα των τράγων τους.

Μοναδική άλλη έγνοια φαίνεται να είναι η μεταξύ τους κόντρα (συγκρούονται εμφανώς όπως τα κριάρια), με τις ρίζες της προφανώς να βρίσκονται στο παρελθόν, την οποία ωστόσο θα χρειαστεί να βάλουν στην άκρη όταν η καταστροφή θα τους χτυπήσει την πόρτα.

Ο Σαμ Νιλ είναι εξαιρετικός στον ρόλο του γκρινιάρη αγρότη, το ίδιο και ο Μίκαελ Κάτον σε εκείνον τον Λες, ο οποίος συνεννοείται κυρίως με γρυλίσματα, σε ένα φιλμ που γε-

Το φιλμ κινείται ανάμεσα στην κωμωδία και το δράμα, δίχως να ξεπέφτει σε ανόητους μελοδραματισμούς.

νικότερα κινείται ανάμεσα στην κωμωδία και το δράμα, κρατώντας τελικά αρκετά καλά την ισορροπία και δίχως να ξεπέφτει σε ανόητους μελοδραματισμούς ή ελαφρότητες. Επειτα υπάρχει το πνεύμα της κοινότητας. Οι υπόλοιποι αγρότες, φίλοι από χρόνια μεταξύ τους, η κτινιατρός και οι νέοι της περιοχής είναι όλοι τους ξεχωριστοί χαρακτήρες και ταυτόχρονα μέλη ενός συνόλου, το οποίο έχει εν πολλοίς κοινή μοίρα, κάτι που θα χρειαστεί να το συνειδητοποιήσουν πριν να είναι πολύ αργά. Στα αρνητικά, πέρα από τον κάπως επίπεδο ρυθμό και η αρκετά μεγάλη διάρκεια (δύο ώρες) που ενδέχεται να κουράσει όσους δεν είναι και πολύ φανατικοί της ζωής στην επαρχία.

Ο Σαμ Νιλ (δεξιά) υποδύεται τον Κόλιν και ο Μίκαελ Κάτον τον αδελφό του, Λες. Οι δυο τους βρίσκονται σε μια μόνιμη αντιπαλότητα, όμως οι ισορροπίες μεταξύ τους θα ανατραπούν όταν ένα κριάρι του Λες διαγιγνώσκεται με έναν επικίνδυνο ιό και οι Αρχές διατάζουν τη θανάτωση όλων των κοπαδιών της κοιλάδας.

HOME CINEMA

Ακολουθώντας την «ανάβαση» μιας πρωταθλήτριας

Επάνω, η Ναόμι Οσάκα στο ομότιπλο ντοκιμαντέρ του Netflix. Κάτω, σκηνή από την ταινία «Ερωτική επιθυμία», η οποία είναι διαθέσιμη από το Cínobó.

Ναόμι Οσάκα ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ (2021)
Δημιουργός: Γκάρρετ Μπράντλεϊ
Εμφανίζονται: Ναόμι Οσάκα, Ταμάκι Οσάκα, Λέοναρντ Φρανσουά

Ένα από τα σπουδαιότερα σύγχρονα είδωλα του αθλητισμού ακολουθεί η σειρά ντοκιμαντέρ του Netflix, η οποία ωστόσο προχωρά, σκιαγραφώντας και το ψυχικό - πνευματικό προφίλ της πρωταγωνίστριάς του. Η 23χρονη σήμερα Ναόμι Οσάκα, δεν είναι απλώς μια πολύ καλή τενίστρια, αλλά και σύμβολο πολυπολιτισμικότητας, χάρη στις καταβολές και την ιστορία της ζωής της. Από την άλλη, πρόσφατα βρέθηκε επίσης στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, όταν μίλησε ανοικτά για το χρόνο άγχος και την κατάθλιψη με τα οποία παλεύει εκτός των γραμμών του γηπέδου.

Όλα αυτά είναι φανερά στο ντοκιμαντέρ των τριών επεισοδίων, το οποίο ακολουθεί στενά την Οσάκα από την κατάκτηση του λαμπερού US Open μόλις στα 20 χρόνια της, μέχρι την προετοιμασία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Τόκιο. Η διαδρομή περιλαμβάνει φυσικά δόξα, χρήματα, αθλητικές κορυφώσεις

αλλά και μεγάλες δυσκολίες, αυτοαμφισβήτηση, μοναξιά και απογοητεύσεις έπειτα από οδυνηρές ήττες. Στο πρόσωπο της Γιαπωνέζας τενίστριας καθρεφτίζονται οι ιστορίες πολλών ακόμα σύγχρονων αθλητών, οι οποίοι έρχονται αντιμέτωποι με τεράστιες απαιτήσεις και αν δεν είναι ατσαλωμένοι πνευματικά, λυγίζουν. «Συχνά νιώθω ότι είμαι ένα δοχείο», λέει στο ντοκιμαντέρ η Οσάκα και το ανήσυχο βλέμμα της σε ακολουθεί για αρκετή ώρα έπειτα από τους τίτλους τέλους.

Ερωτική επιθυμία (In the mood for love) ★★ ★
Σκηνοθεσία: Γουόνγκ Καρ Γουάι
Ερμηνείες: Τόνι Λιουνγκ, Μάγκι Τσενγκ, Τουνγκ Τσενγκ

Από την πλατφόρμα του Cínobó επιλέγουμε το ρομαντικό αριστούργημα του δεξιοτέχνη Γουόνγκ Καρ Γουάι, το οποίο κυκλοφόρησε πρόσφατα και σε ψηφιακή επανέκδοση, που αναδεικνύει ακόμα περισσότερο την αξία του. Τη δεκαετία του 1960 στη Σαγκάι, ένας άνδρας και μια γυναίκα μετακομίζουν σε διπλάνα διαμερίσματα, μαζί με τους συ-

ζυγους τους. Σύντομα ωστόσο θα αντιληφθούν πως οι τελευταίοι τους απατούν, ενώ μεταξύ τους αναπτύσσεται μια όλο και πιο ακαταμάχητη ερωτική επιθυμία. Ανήμποροι να την ακολουθήσουν μέχρι τέλους, εγκλωβίζονται σε μια ανολοκλήρωτη αγάπη.

Μπορεί εδώ να μην υπάρχει το σουρεαλιστικό χιούμορ του «Chungking Express», ωστόσο πρόκειται πιθανότατα για την πιο εντυπωσιακή οπτικά ταινία του κινηματογραφιστή από το Χονγκ Κονγκ, ο οποίος σκηνοθετεί επιπλέον με υποδειγματική ακρίβεια. Το ταχύτατο, «ελλειπτικό» μοντάζ είναι επίσης εκεί, μαζί με τις εξαιρετικές ερμηνείες των δύο πρωταγωνιστών. Το βασικότερο βέβαια στοιχείο που ξεχωρίζει την «Ερωτική επιθυμία» είναι εκείνο του υπαινιγμού. Εδώ δεν υπάρχουν φιλιά και αγκαλιές, παρά βλέμματα και αγγίγματα, ματιές και μισά χαμόγελα' και με έναν μαγικό τρόπο, ενδεικτικό της δεξιοτεχνίας του Γουόνγκ Καρ Γουάι, όλα αυτά φέρουν μέσα τους περισσότερη ερωτική ένταση από την πλειονότητα των ταινιών του είδους που έχουμε δει σε μικρή και μεγάλη οθόνη.

PIK1

ΤΗΛ.: 22862000

- 21.10** Παραδοσιακή βραδιά
- 09.00** Συναυλία αφιέρωμα Μάνου Λοΐζου - (Ε)
- 10.15** Καμώματα τζι αρμάματα, VI - (Ε)
- 11.15** Κάποτε το '80 - (Ε)
- 12.15** Χωρίς αποσκευές, V - (Ε)
- 12.45** Η ζωή μας ένα τραγούδι - (Ε)
- 14.00** 1974, Πέμπτη 8 Αυγούστου - (Ε)
- 14.10** Αμύνεσθαι περί πάτρης - (Ε)
- 14.45** Κοίτα με στα μάτια - (Ε)
- 15.00** Αποτυπώματα - (Ε)
- 16.00** Σε προσκυνώ γλώσσα - (Ε)
- 17.00** Ο δρόμος έχει τη δική του ιστορία - (Ε)
- 17.30** Χρονογράφημα - (Ε)
- 17.55** 1974, Πέμπτη 8 Αυγούστου - (Ε)
- 18.00** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** (στη νοηματική)
- 18.15** Αφανείς ήρωες - (Ε)
- 18.55** Μουσικό ραντεβού - (Ε)
- 19.20** Λούνα Παρκ - (Ε)
- 20.00** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
- 21.05** 1974, Πέμπτη 18 Ιουλίου - (Ε)
- 21.10** Παραδοσιακή βραδιά - (Ε)
- 22.55** Ψυχαγωγική εκπομπή . Αυγούστου - (Ε)
- 23.00** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
- 23.05** Χρονογράφημα - (Ε)
- 23.30** Αποτυπώματα - (Ε)
- 00.30** Κάποτε το '80 - (Ε)
- 01.30** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** - (Ε)

PIK2

ΤΗΛ.: 22862000

- 14.00** Τόκιο 2020-Τελετή Λήξης
- 05.30** Τόκιο 2020 Καλαθόσφαιρα Τελικός γυναικών.
- 07.30** Τόκιο 2020 Πετόσφαιρα Τελικός γυναικών.
- 09.30** Δομνίτσα η πρωτοπόρος - (Ε)
- 09.45** Ο δρόμος έχει τη δική του ιστορία
- 10.30** Τόκιο 2020 Water Polo ανδρών αγώνας για το χρυσό.
- 12.00** Έρωτας στον πάγο (Love on Ice).
- 13.30** Power of Sports - (Ε)
- 14.00** Τόκιο 2020 Τελετή Λήξης.
- 17.00** Αθλητικό Ρετρό - (Ε)
- 17.45** Τηλυρία του έπους και της οδύνης - (Ε)
- 18.15** Αγία Τηλυρία Αποσπάσματα από τη συναυλία.
- 18.30** Προσωπογραφίες - (Ε)
- 19.10** Χωρίς αποσκευές - (Ε)
- 19.40** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** (στην Αγγλική)
- 19.50** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** (στην Τουρκική)
- 20.00** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** (στη νοηματική)
- 21.05** Τόκιο 2020 Σε επανάληψη αγωνίσματα της ημέρας.

ALPHA

ΤΗΛ.: 22212400

- 14.30** The Chase
- 06.00** Deal - (Ε)
- 07.00** Αστέρια στην άμμο - (Ε)
- 08.45** Έλα στη θέση μου - (Ε)
- 10.00** 60 ´ Ελλάδα - (Ε)
- 11.15** Παράμυθοι... αλλιώς - (Ε)
- 12.00** TET - A - TET στον Alpha - (Ε)
- 13.00** Οικογενειακές ιστορίες - (Ε)
- 14.30** The Chase - (Ε)
- 16.00** Το σόι σου - (Ε)
- 17.25** Η φαμίλια - (Ε)
- 18.00** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** (στη νοηματική)
- 18.10** Η φαμίλια - (Συνέχεια)
- 18.50** Μην αρχίζεις τη μουρμούρα - (Ε)
- 20.20** **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
- 21.20** Σπίτι με το MEGA "Έλεονώρα Ζουγανέλη"
- 00.45** 10η εντολή - (Ε)
- 01.20** World party - (Ε)
- 03.15** Οι ιστορίες του αστυνομικού Μπέκα - (Ε)
- 04.15** Εντιμότατοι κερατάδες - (Ε)

ANT1

ΤΗΛ.: 22200200

- 21.20** Robocop
- 06.30** Κος και κα Πεας - (Ε)
- 08.00** Santa Γιολάντα - (Ε)
- 09.10** Mamma Mia - (Ε)
- 10.10** Γειτονίες στο πιάτο - (Ε)
- 11.00** Εκπομπή μαγειρικής, με τον Δημήτρη Σκαρμούτσο.
- 12.00** Πρώτη σταγόνα - (Ε)
- 12.50** Υγεία πάνω απ' όλα Εκπομπή για την υγεία.
- 14.40** Το καφέ της Χαράς - (Ε)
- 16.20** Ονειροπαγίδα - (Ε)
- 17.10** Ταχί Τηλεπαιχνίδι.
- 18.00** **Τα νέα του ANT1 σε 10´**
- 18.10** Πέτα τη φριτζά - (Ε)
- 20.20** **Τα νέα του ANT1**
- 21.20** Robocop Περιπέτεια επιστημονικής φαντασίας, με τους Πίτερ Γουέλκερ, Νάνσι Άλεν, κ.ά.
- 23.00** Ρόκι 5, η γιγαντομαχία (Rocky V). Ταϊνία δράσης, με τους Σιλβέστερ Σταλόνε, Τάλια Σάιερ.
- 01.40** Η εκδρομή - (Ε)
- 02.30** Τα μαχαίρωματα - (Ε)
- 03.20** **Τα νέα του ANT1** - (Ε)
- 04.20** Coupling - (Ε)

OMEGA

ΤΗΛ.: 22477777

- 18.10** Cook beef
- 07.00** Σημεία και τέρατα - (Ε)
- 08.00** Αλήθειες με τη Ζίνα - (Ε)
- 10.00** Χαρούμενος ταξιδιώτης - (Ε)
- 11.00** Green Kitchen by Madame Ginger Εκπομπή μαγειρικής.
- 12.00** Τροχός της τύχης - (Ε)
- 13.00** Γλυκές αληψιμιές Εκπομπή Ψαχαγωγική εκπομπή μαγειρικής.
- 15.00** Δι. Ιπποκράτης - (Ε)
- 16.00** Κυριακή κωμική σειρά.
- 17.00** Ταξιδιωτική εκπομπή.
- 18.00** **OMEGA NEWS**
- 18.10** Cook Beef Ψυχαγωγική εκπομπή μαγειρικής.
- 19.10** Μια του κλέφτη - (Ε)
- 20.10** **OMEGA NEWS**
- 21.15** ΦΑΚΑΤΕΤΟΥΣ - (Ε)
- 22.15** Σατιρική εκπομπή.
- 00.00** Ου φρονέσεις - (Ε)
- 01.00** Μπάστο αγάπη μου - (Ε)
- 03.00** Εικόνες - (Ε)
- 04.00** Style Me-Up - (Ε)
- 05.00** Ο άντρας των ονείρων μου - (Ε)

ΣΙΓΜΑ

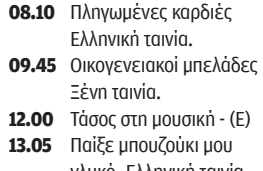
ΤΗΛ.: 22580100

- 21.15** Στην υγεία μας ρε παιδιά
- 06.30** Τα χρυσόψαρα - (Ε)
- 07.00** Περί ορέξεως - (Ε)
- 08.00** Καλό μεσημεράκι - (Ε)
- 09.40** Ζωή ποδολάτο - (Ε)
- 10.15** Dot.
- 11.15** Ώρα για φαγητό - (Ε)
- 12.00** Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.
- 13.00** Happy Traveller - (Ε)
- 14.50** Συνταγές ψυχής - (Ε)
- 15.40** Super makeover - (Ε)
- 16.30** Κωμική ταινία, με τους Σπύρη Μουστάκα, Μίμη Φωτόπουλο, κ.ά.
- 18.00** **Τα γεγονότα σε συντομία**
- 18.10** Βουράτε γεπόνιοι - (Ε)
- 19.30** Η πεθερά - (Ε)
- 20.20** **Τομές στα γεγονότα**
- 21.15** Στην υγεία μας ρε παιδιά - (Ε)
- 00.30** Ψυχαγωγική εκπομπή.
- 00.40** Happy Traveller - (Ε)
- 01.40** Super makeover - (Ε)
- 02.40** Μόνο μια φορά - (Ε)

CAPITAL

ΤΗΛ.: 25577577

- 08.10** Πληγωμένες καρδιές Ελληνική ταινία.
- 09.45** Οικογενειακοί μελεάδες Ξένη ταινία.
- 12.00** Τάσος στη μουσική - (Ε)
- 13.05** Παιξε μουσούκι μου γλυκό -Ελληνική ταινία.
- 14.40** Τηλεαγορά
- 15.25** Ξύπνα κορίδιο Ελληνική ταινία.
- 19.10** Ξένη ταινία
- 21.00** Η επιλογή - Ξένη ταινία
- 23.15** Χωρίς ίχνυ - Ξένη ταινία
- PLUS** ΤΗΛ.: 22259000
- 06.30** Παιδικές σειρές
- 08.05** Μικρές κυρίες
- 08.55** Παιδικό παραμύθι.
- 11.00** Τηλεαγορά
- 13.00** ANNITA κοίτα
- 18.30** Αόρατος φακός
- 19.00** Ταξίδι γεύσεων.
- 20.15** Ο καιρός
- 20.20** Για πάντα νέοι - (Ε)
- 21.30** Το ταξίδι της ζωής
- 22.30** Ξένη ταινία
- 00.10** Ξένη ταινία
- EXTRA** ΤΗΛ.: 25715111
- 07.45** Διεθνείς Ειδήσεις
- 08.00** Μουσικό πρόγραμμα
- 10.20** Κορίτσια ο Μάρκουλης
- 12.30** Ελιές Θρούμπες
- 14.00** Ασμένια φεγγάρια
- 16.05** Κινημ/φικές επιτυχίες
- 16.40** **Σύντομο Δελτίο Ειδήσεων**
- 17.15** Αόρατος φακός
- 18.05** Ελληνική ταινία
- 19.45** **EXTRA News**
- 20.20** Ελληνική ταινία
- 22.00** Η προδοσία
- 23.45** Ξένη ταινία
- 01.30** Απευθείας σύνδεση με MAD TV

MOVIES BEST

- 21.00** Pride
- 06.20** Fahim
- 08.15** Theeb
- 10.00** The Ones Below
- 11.30** The Wedding Guest
- 13.20** Wheely
- 15.00** Giulietta Degli Spiriti
- 17.30** Allagash
- 19.15** McKellen: Playing The Part
- 21.00** Pride
- 23.05** Project Blue Book, II
- 00.00** Being Rose
- 01.30** Egg
- GREEK CINEMA**
- 20.00** Γαμπρός από το Λονδίνο
- 06.00** Γαμπρός από το Λονδίνο
- 07.20** Ο ταυρομάχος προχωρεί
- 08.40** Μανταλένα
- 10.15** Η αμαρτία της ομορφιάς
- 11.50** Η βίλλα των οργίων
- 13.20** Κατηγορώ τους ανθρώπους
- 15.05** Γαμπρός με φούντες
- 17.10** Η φωνή της καρδιάς
- 18.40** Μακρυκωσταίοι και Κοντογύρηνδες
- 20.00** Γαμπρός από το Λονδίνο
- 21.20** Ο θησαυρός του μακαρίτη
- 23.00** Το ποντικαί
- 00.30** Φτωχός εκατομμυριούχος
- 02.00** Οι εκθροί
- 03.45** Η καρδιά ενός αλήτη

Ενώνοντας το ρεμπέτικο με τον Ρεμπώ

Οι μουσικοί Μιχάλης και Παντελής
Καλογεράκης μιλούν στην «Κ»

Συνέντευξη
στη ΜΑΡΙΑΛΕΝΑ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ένας μεγάλος έρωτας ανάμεσα στον Πωλ Βερλαίν και τον Αρθούρο Ρεμπώ που ξεκινάει το 1871 όταν ο πιτσιρικός Ρεμπώ δεν έχει κλείσει καλά καλά τα 17 του χρόνια και στέλνει την πρώτη του επιστολή στον Πωλ Βερλαίν. Ο Ρεμπώ, αν και έφηβος, έχει ήδη γράψει μερικά σημαντικά ποιήματα, ενώ ο Βερλαίν είναι ήδη καταξιωμένος ποιητής, είναι μόλις παντρεμένος και περιμένει το πρώτο του παιδί. Ο έρωτάς τους είναι ακαριαίος και παθιασμένος, ο οποίος συντηρείται για μερικά χρόνια και μέσα από τις επιστολές ως φυγή από την πραγματικότητα, ενώ τους οδηγεί και τους δύο σε ακρότητες. Αυτή την αλληλογραφία ανάμεσα στους δύο

Φέτος το καλοκαίρι οι αδερφοί Καλογεράκη γιορτάζουν μια διπλή γιορτή. Ο δίσκος αυτός επιτέλους κυκλοφορεί για το κοινό από τη Μικρή Αρκτο, και το Φεστιβάλ Νάξου που λαμβάνει χώρα στον μαγικό Πύργο Μπαζαίου έχει την τύχη να τους φιλοξενεί στις 13 Αυγούστου, στις 21.30, σε μια σπάνια μουσική συνάντηση με τα «Ρεμπώτικα», όπως τα ονομάζουν παγιωδώς. Καλεσμένη τους η ηθοποιός, σκηνοθέτις, συγγραφέας και ρεμπέτισσα Λένα Κίτσοπούλου, που συμμετέχει και στον δίσκο. Η «Κ» συνομιλεί με τους δύο δημιουργούς, Μιχάλη και Παντελή Καλογεράκη.

— Πώς δύο νέα παιδιά εμπνέονται από το ρεμπέτικο πχόκρωμα και γιατί συγκινούνται από την παθιασμένη αλληλογραφία των Ρεμπώ - Βερλαίν;

— Π.: Το ρεμπέτικο είναι για εμένα κάτι σαν urban παραδοσιακό τραγούδι, οι μακριές του μελωδικές φράσεις και το γεμάτο πάθος περιεχόμενό του, αισθάνομαι πως με εμπιρίχει! Οσον αφορά την παθιασμένη αλληλογραφία των Ρεμπώ - Βερλαίν, πρόκειται για μια επικοινωνία - σχέση που σήμερα, 150 χρόνια μετά, φαντάζει πιο ρομαντική από ποτέ.

— Μ.: Τα «Ρεμπώτικα» είναι μια πειραματική δουλειά που ενώνει δυο μεγάλους κόσμους, αυτόν του Ρεμπώ και του ρεμπέτικου. Με γοητεύουν τα απλά και μεστά λόγια των τραγουδιών αλλά και η γεμάτη πάθος σχέση του Ρεμπώ με τον Βερλαίν. Είναι μεγάλη μου η χαρά που ο δίσκος πλέον κυκλοφορεί, έπειτα από τόσα χρόνια που τον ετοιμάζαμε, από τις εκδόσεις Μικρή Αρκτος που με τόλμη προχώρησαν στην έκδοσή. Η ενεργή-στρώση είναι του Απόστολου Κίτσου και ακόμα μεγαλύτερη η τιμή και η χαρά που ερμηνεύουν στον δίσκο οι δασκάλες μας Ελένη Κοκκίδου, Μάρθα Φριντζήλα και Λένα Κίτσοπούλου, καθώς και οι αγαπημένοι συνοδοιπόροι μας που όσο υπάρχουν εκείνοι νιώθω ασφαλής για τη μουσική και το θέατρο στην Ελλάδα, η Νεφέλη Φασούλη, ο Μάνος Πετράκης, ο Παντελής μου και ο Απόστολος.

«Η ποίηση είναι
η σανίδα σωτηρίας μου,
η πρώτη ύλη για κάθε
τέχνη, η ποίηση χαρίζει
λύσεις, είναι η απόδειξη
πως η αγάπη θα σώσει
τον κόσμο».

καταραμένους ποιητές ξεκινούν να μελετούν το 2016 δύο νέα παιδιά από την Κρήτη.

Ο Μιχάλης και ο Παντελής Καλογεράκης, δίδυμα αδέρφια, είναι μουσικοί, με εξαιρετικά δημιουργικές ευαισθησίες για τη μουσική και την ποίηση. Η μελέτη των επιστολών και η συγκίνηση, ίσως και ο θαυμασμός, που τους προκαλεί αυτή η σχέση, τους οδηγεί στη μελοποίηση στίχων από τα ημερολόγια των δύο μεγάλων ποιητών. Τα ρεμπέτικα και το πχόκρωμα της βασανισμένης ελληνικής ιστορίας που έρχεται από τα βάθη της ελληνικότητας για να παρηγορήσει τα ανείπωτα, επιλέχθηκαν από τους δύο δημιουργούς ως το καλύτερο υφάδι για να στολίσουν τα ερωτικά λόγια των Ρεμπώ - Βερλαίν.

Το Φεστιβάλ Νάξου φιλοξενεί στις 13 Αυγούστου, στις 21.30, τη μουσική συνάντηση «Ρεμπώτικα», όπως ονομάζουν τα τραγούδια τους οι αδελφοί Καλογεράκη.

«Η ελευθερία βρίσκεται κάπου μαζί με το χιούμορ, τον έρωτα»

— Πώς είναι να συνεργάζονται δύο αδέρφια και μάλιστα δίδυμα; Πού εφάπτεστε και πού τέμνεστε;

— Μ.: Με τον Παντελή δουλεύουμε μαζί την τέχνη μας από νεαρή ηλικία, συγκεκριμένα 15 χρόνια τώρα αναζητούμε το ποίημα εκείνο που θα μας εμπνεύσει ώστε να γεννηθεί η μελωδία για να το τραγουδήσουμε. Αν δεν υπήρχε ο Παντελής, δεν ξέρω αν θα επέμενα τόσο στη μελοποιημένη ποίηση. Αυτή η δυναμική της σχέσης μας μεταφέρει την εμπειρία της πρόβας και της παράστασης σε άλλο επίπεδο. Έχουμε σχεδόν την ίδια αντίληψη για την τέχνη και πιο συγκεκριμένα την ποίηση, με αποτέλεσμα να φτάνουμε στη ρίζα της ανάγκης μας όταν αναζητούμε τον κατάλληλο ποιητή ή το κατάλληλο ποίημα. Μπορείτε να φανταστείτε λοιπόν πόσο καταπραυντικό είναι για εμάς το να παρουσιάζουμε μέρος της δουλειάς μας στον κόσμο.

— Π.: Είναι ωραία, έχουμε πολύ καλή επικοινωνία, στις πρόβες συμφωνούμε αυτόματα, ακόμα και στη δημιουργία πολλές φορές.

— Η μουσική τι είναι για εσάς; Η ποίηση;

— Π.: Η μουσική είναι η ατμόσφαιρα της καθημερινότητάς μου. Το πρώτο πράγμα που κάνω με το

Ο Μιχάλης και ο Παντελής Καλογεράκης, δίδυμα αδέρφια, είναι μουσικοί με εξαιρετικά δημιουργικές ευαισθησίες. Μελοποίησαν στίχους από τα ημερολόγια των δύο μεγάλων ποιητών, Ρεμπώ και Βερλαίν.

που ξυπνήσω είναι να ανοίξω το JBL. Η ποίηση είναι η σανίδα σωτηρίας μου, η πρώτη ύλη για κάθε τέχνη, η ποίηση χαρίζει λύσεις, λόγω στις σκέψεις και φως στα συναισθήματά μου, είναι η απόδειξη πως η αγάπη θα σώσει τον κόσμο.

— Μ.: Αν η μουσική είναι η θάλασσα, η ποίηση είναι η γη.

— Ο έρωτας, ιδίως στη μορφή που εκφράζεται στην αλληλογραφία των Ρεμπώ - Βερλαίν, θα λέγατε ότι είναι υπόθεση της νεότητας;

— Π.: Οχι, θα έλεγα πως και ο έρωτας είναι υπόθεση κι αυτός της ποίησης!

— Μ.: Ο έρωτας είναι υπόθεση της ελευθερίας. Σκεφτείτε μόνο

πως η ιστορία των δύο ποιητών μας υπήρξε πριν από 150 χρόνια. Τόσα χρόνια αισθάνομαι να ζω σε μια κοινωνία που οριοθετεί την αντίληψη σε σχεδόν ίδια πλαίσια. «Πόση στενοκεφαλιά», που γράφει και ο Ρεμπώ. Πόσο συντηρητισμό να αντέξω. Η πατριαρχία δημιουργεί μικρές δυσλειτουργικές ομάδες δυστυχιμένων ανθρώπων. Η εξωστρέφεια και η ελευθερία βρίσκονται κάπου μαζί με το χιούμορ, τον έρωτα. Κλείνω με αυτόν τον υπέροχο στίχο που έγραψε ο Κάμινγκς: «Κι αν μην κάνω εγώ τίποτα χρήσιμο / και αν αγαπώ εσένα περισσότερο κι από αληθινά / δεν έχει υπάρξει ποτέ κάποιος τόσο ανόητος που να μην μπορεί να / τραβήξει όλο τον ουρανό πάνω του μ' ένα χαμόγελο».

— Ο ιστορικός του μέλλοντος τι θα βρει από τα δικά μας mail ή τα σύντομα μηνύματα μέσω Messenger; Θα επιβιώσουν τέτοιες σχέσεις ή το delete είναι η καταδίκη μας;

— Μ.: Κι αν δεν επιβιώσουν; Μήπως αυτό δεν θα είναι καταδίκη, αλλά η σωτηρία μας; Ας μείνει ό,τι πραγματικά έχει ουσία, και όχι τα μηνύματα στο FB και στο Insta.

— Π.: Είμαι σίγουρος πως επιβιώνουν και θα επιβιώσουν τέτοιου μεγέθους σχέσεις!

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Μουσικές συνομιλίες γύρω από μια θάλασσα που ενώνει

Μία πολλαπλά ενδιαφέρουσα συναυλία πραγματοποιήθηκε στις 24 Ιουλίου στο αίθριο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας. Στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών το σύνολο Ex Silentio και ο βαρύτονος Δημήτρης Τηλιακός πρότειναν ένα ταξίδι κυρίως στην Ανατολική Μεσόγειο, που ξεκινούσε στα τέλη του 14ου και έφτανε έως τον 18ο αιώνα. Μουσικές που αποτύπωναν τις εντυπώσεις του ποιητή, συνθέτη και διπλωμάτη Οσβαλντ φον Βόλκενσταϊν από τη μεσαιωνική Κρήτη και έφταναν μέχρι το παραδοσιακό τραγούδι «Αυτή η μελαχρινή» από τη Συρία.

Ένας από τους πρώτους που είδαν τη Μεσόγειο ως τόπο συνάντησης και όχι ως σύνορο ανάμεσα στους λαούς που κατοικούν γύρω της, ήταν ο Καταλανός Ζόρντι Σαβάλ. Εδώ και δεκαετίες έχει αναδείξει τις συγγένειες ανάμεσα στους μουσικούς πολιτισμούς αυτής της «δικής μας θάλασσας», του «mare nostrum» των Ρωμαίων. Μουσικές που μαζί με τους λαούς ταξίδεψαν από την Ισπανία ως τη Θεσσαλονίκη και από τη Γαλλία ως την Κύπρο και τη Μέση Ανατολή. Σε αυτή τη λογική κινήθηκε το πρόγραμμα της συ-

ναυλίας των Ex Silentio. Επιπλέον, η βραδιά έφερε σε συνομιλία το παραδοσιακό με το έντεχνο, τον «Ζωνάραδικο» από τη Θράκη με τον κατά Μοντεβέρντι θρήνο του «Θρακιώτη» Ορφέα για την αγαπημένη του, ή το τραγούδι «Έρωτα, εσύ που έχεις φτερά» του Κατρίνι με το σεφαραδίτικο «Τρεις αδερφούλες ήτανε». Πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, άλλη εποχή, άλλη γλώσσα, άλλη αισθητική, διαφορετική στόχευση, τα μουσικά αυτά κείμενα ήρθαν σε συνομιλία χάρη στην απόδοσή τους από τον ίδιο τραγουδιστή και το ίδιο μουσικό σύνολο.

Το ταλέντο του Δημήτρη Τη-

Αμέτρητα χρώματα
γεννήθηκαν από
τη μουσική συνομιλία
του Τηλιακού με
τα διάφορα όργανα.

λιακού να ερμηνεύει με την ίδια επιτυχία επιβλητικούς ρόλους του λυρικού θεάτρου αλλά και χαμηλόφωνες εξομολογήσεις του ρο-

Μαγική ήταν η συνομιλία του Τηλιακού με το ούτι και τη φλογέρα που ψιθύριζε στο όριο της σιωπής.

μαντισμού, όπως τα γερμανικά τραγούδια του 19ου αιώνα, έχει επισημανθεί αρκετές φορές. Η καθάρη του άρθρωσης, όπως επίσης

η διεισδυτική ερμηνευτική του ματιά, είναι εξαιρετικά σημαντικά στοιχεία όταν αποδίδει στίχους θαρή του άρθρωσης, όπως επίσης

εμπλουτίζουν λυρικούς ρόλους που έχουν σχεδιαστεί με πιο πλατιές πινελιές, όπως ο φιλήδονος βαρόνος Σκάρπια στην «Τόσκα»

του Πουτσίνι ή ο αδίστακτος Μάκβεθ στην ομότιτλη όπερα του Βέρντι. Προφανώς, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης βραδιάς, από την τέχνη του τραγουδιστή ωφελήθηκαν κυρίως όσες μουσικές σελίδες είχαν προκύψει από χέρι συνθέτη. Γιατί όσο και αν στο παραδοσιακό θρακιώτικο «Μαύρο μου κελιδόνι» ήταν πραγματικά μαγική η συνομιλία του Τηλιακού με το ούτι του Θύμιου Ατζακά και τη φλογέρα του Δημήτρη Κούντουρα που ψιθύριζε στο όριο της σιωπής, είναι γεγονός ότι η τοποθέτηση της φωνής ενός λυρικού τραγουδιστή διαφέρει θεμελιωδώς από αυτήν κάποιου ο οποίος ερμηνεύει παραδοσιακά τραγούδια. Είναι μια διαφορά μουσικού πολιτισμού και συνεπώς αφορά το βαθύτερο περιεχόμενο άρα και όσα εκφράζει κάθε είδος.

Εξοχοί ήταν συνολικά οι μουσικοί, πλάι στους προαναφερθέντες, η Φλώρα Παπαδοπούλου (μεσαιωνική και αναγεννησιακή άρπα), η Φανή Βοβώνη (βιολί και βιέλα), η Ηλέκτρα Μπλιάδου (βιόλα ντα γκάμπα) και ο Νίκος Βαρελάς (παραδοσιακά κρουστά), δικαιώνοντας τον τίτλο της βραδιάς: «Incanto», δηλαδή «Μαγεία».

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2021

γαστρονόμος

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΜΥΣΤΙΚΑ

ΤΟΡΑ ΚΑΙ ONLINE
WWW.GASTRONOMOS.COM.CY

γέμισ' τα

Χρώμα και άρωμα του ελληνικού καλοκαιριού με συνταγές από τους Χριστόφορο Πέσκια, Λευτέρη Λαζάρου, Αθηνά Λοϊζίδου και μοναδικά αυγουσιάτικα γλυκά από τον Στέλιο Παρλιάρo

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Εμπνευσμένη Γαστρονομία και Πνευματική Γαστρονομία

**ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**